

**TÜRKÇE EĞİTİMİ AÇISINDAN ÇOCUK DERGİLERİNDEKİ
KÖK DEĞERLER VE 21. YÜZYIL BECERİLERİ**

Tuğba Emirhan

DOKTORA TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Tuğba
Soyadı : EMİRHAN
Bölümü : Türkçe Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkçe Eğitimi Açısından Çocuk Dergilerindeki Kök Değerler ve
21. Yüzyıl Becerileri

İngilizce Adı : Core Values and 21st Century Skills in Children's Magazines
in terms of Turkish Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Tuğba EMİRHAN

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Tuğba EMİRHAN tarafından hazırlanan “Türkçe Eğitimi Açısından Çocuk Dergilerindeki Kök Değerler ve 21. Yüzyıl Becerileri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet KARA

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Harun ŞAHİN

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Mehmet Ali BAHAR

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erciyes Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARMUT

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 28/11/2023

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü.....

Sevgili Anne ve Babama

TEŞEKKÜR

Doktora çalışmalarım boyunca bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, pozitif yönlendirmeleri ile çalışma azmimi güçlendiren ve öğrencisi olmaktan onur duyduğum kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Mehmet KARA'ya teşekkür ederim.

Tez çalışmalarımda ihtiyaç duyduğumda yanımda olan ve değerli bilgileri ile tezime katkı sağlayan, tez izleme komitesindeki kıymetli hocalarım Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ'a, Doç. Dr. Oğuzhan AYDIN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARMUT'a teşekkür ederim.

Değerli görüş ve önerileriyle tezime katkı sağlayan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Harun ŞAHİN'e ve Doç. Dr. Mehmet Ali BAHAR'a teşekkür ederim.

Akademik bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. İsmail KARAKAYA'ya, Prof. Dr. Salim KÜÇÜK'e ve Prof. Dr. Yavuz BAYRAM'a teşekkür ederim.

Maddi ve manevi katkıları ile bana her zaman destek olan canım kardeşime teşekkür ederim.

Öğretmenlik mesleğini sevgi ve özveri ile yaparak bana örnek olan ve öğrettikleriyle gurur duyduğum babam İmdat EMİRHAN'a teşekkür ederim.

Beni sevgiyle büyüten, pek çok konuda cesaretlendiren ve dualarıyla yanımda olan annem İfakat EMİRHAN'a teşekkür ederim.

Tuğba EMİRHAN

**TÜRKÇE EĞİTİMİ AÇISINDAN ÇOCUK DERGİLERİNDEKİ
KÖK DEĞERLER VE 21. YÜZYIL BECERİLERİ
(Doktora Tezi)**

Tuğba Emirhan

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Aralık 2023

ÖZ

Bu araştırmanın amacı çocuk dergilerindeki kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin görünümelerini tespit ederek bu dergilerin kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmadaki rolü ve işlevini araştırmaktır. Çalışmanın örneklemini Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin 2020 yılında çıkarılan tüm sayıları oluşturmaktadır. Sözü edilen dergiler 8-12 yaş aralığına hitap ettiği ve internet ortamında yayımlanan popüler çocuk dergileri olduğu için diğer dergiler arasından seçilmiştir. Nitel bir çalışma olan bu araştırmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Buna göre Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini içerip içermediği tespit edilmiş, ardından sözü edilen dergilerde kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin nasıl işlendiğinin içerik analizi yapılmıştır. Bu kapsamda kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin bu dergilerdeki işleniş görünümü (örtük / doğrudan), metin türleri açısından dağılımlarına göre incelenmiştir. Ayrıca sözü edilen dergilerin amaçları ile içerikleri incelenmiş, dergilerin hedef kitesine uygunluğu da araştırılmıştır. Daha sonra 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (TÖP) temalar ve kazanımlar, bu dergilerdeki kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilmiştir. İnceleme sonunda; 2019 TÖP'deki kök değerlerin ve çalışma kapsamında belirlenen 21. yüzyıl becerilerinin tamamının her iki dergide de yer aldığı tespit edilmiştir. Mavi Kırangıç dergisinde en çok işlenen kök değer, (%21,08) oranı ile “sorumluluk”tur. Sorumluluğu, “yardımseverlik” (%18,92) ve “sevgi” (%15,14) takip etmektedir. Dergide en az işlenen kök değer ise (%1,08) oranı ile “adalet” değeridir. Dama

Dama PTT Çocuk dergisinde ise en çok işlenen kök değer, (%30,71) oranı ile “sorumluluk”tur. Bunu, “sevgi” (%16,43) ve “vatanseverlik” (%12,86) değerleri takip etmektedir. Dergide en az işlenen kök değerler ise “adalet” (% 0,71) ve “dürüstlük” (%0,71) değerleridir. Mavi Kırangıç dergisinde en çok işlenen 21. yüzyıl becerileri (%23,16) oranı ile “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” becerileridir. Bu becerileri, (%16,84) oranı ile “hayat ve kariyer becerileri / inisiyatif alma ve girişimcilik / üretkenlik ve yetenek / nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / iş birliği yapma” izlemektedir. Sözü edilen dergide en az tespit edilen beceriler ise (%3,16) oranı ile “görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı” becerileridir. Dama Dama PTT Çocuk dergisinde de en çok işlenen 21. yüzyıl becerileri; (%27,38) oranı ile “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” becerileridir. Bu becerileri, (%21,67) oranı ile “sorumluluk becerisi / kişisel sosyal sorumluluk / öz yönetim” izlemektedir. Sözü edilen dergide en az tespit edilen beceriler ise (%0,76) oranı ile “temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital çağ okuryazarlığı” becerileridir. Sonuç olarak incelenen çocuk dergileri, kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırırken çocukların hayal gücünü geliştirmekte çocuklara farklı dünyaların kapısını açmaktadır. Dolayısıyla çocukların dikkat ve ilgisini çeken bu çocuk dergileri, kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmak için kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler : Türkçe dersi öğretim programı, Türkçe eğitimi, kök değerler, 21. yüzyıl becerileri, çocuk dergileri

Sayfa Adedi : xix + 191

Danışman : Prof. Dr. Mehmet KARA

**CORE VALUES AND 21st CENTURY SKILLS IN CHILDREN'S
MAGAZINES IN TERMS OF TURKISH EDUCATION
(Ph. D Thesis)**

Tuğba Emirhan
GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
December 2023

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the aspects of the core values and 21st century skills in Mavi Kırangıç and Dama Dama PTT Çocuk magazines and to investigate the role and function of these magazines in gaining children's core values and 21st century skills. The sample of the study consists of all the issues published in 2020 of Mavi Kırangıç and Dama Dama PTT Çocuk magazines. The mentioned magazines were chosen among popular children's magazines published on the internet, which are thought to appeal to the 8-12 age range. In this research, which is a qualitative study, document analysis technique was used. Accordingly, it was determined whether the Mavi Kırangıç and Dama Dama PTT Çocuk magazines included the core values and 21st century skills in the 2019 Turkish Course Curriculum, and then a content analysis of how the core values and 21st century skills were treated in the mentioned magazines. In this context, the distribution of core values and 21st century skills in terms of the appearance (implicit / direct) and text types in these journals are included. In addition, the aims and contents of the mentioned journals were examined, and the suitability of the journals for the target audience was also investigated. Later, the themes and achievements in the 2019 Turkish Course Curriculum were associated with the core values and 21st century skills in these journals. At the end of the review; it has been determined that all of the core values in the 2019 Turkish Course Curriculum and the 21st century skills determined within the scope of the study are included in both journals. The most common core value in the Mavi Kırangıç Magazine is responsibility (21.08%). Responsibility is followed by helpfulness (18.92%) and love (15.14%). The least processed core value in the journal is the value of justice (1.08%). In Dama Dama PTT Çocuk

magazine, the most processed core value is responsibility (30.71%). This is followed by the values of love (16.43%) and patriotism (12.86%). The least processed core values in the journal are justice (0.71%) and honesty (0.71%). "Learning and innovation skills / curiosity / innovative thinking / imagination" skills are the most frequently covered 21st century skills (23.16%) in the Mavi Kırklarıç Magazine. These skills are followed by "life and career skills / taking initiative and entrepreneurship / productivity and talent / obtaining quality products and results / ability of using real life tools / collaborating" with a rate of (16.84%). The skills identified the least in the aforementioned journal (3.16%) are "visual and information literacy / accessing information and analyzing information / media literacy" skills. "Learning and innovation skills / curiosity / innovative thinking / imagination" skills are the 21st century skills (27.38%) that are most frequently covered in the Dama Dama PTT Çocuk magazine. These skills are followed by "responsibility skills / personal social responsibility / self-management" with a rate of (21.67%). The skills identified the least in the aforementioned journal (0.76%) are "basic, scientific and technological literacy / digital age literacy" skills. As a result, the examined children's magazines not only provide children with the fundamental values and 21st century skills but also develop their imaginations and enable them discover the world. Therefore, these children's magazines, which attract the attention and interest of children, can be used to teach children core values and 21st century skills.

Key Words : Turkish Course Curriculum, Turkish education, core values, 21st century skills, children's magazines

Page Number : xix + 191

Supervisor : Prof. Dr. Mehmet KARA

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	4
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri.....	4
1.4. Araştırmanın Amacı	5
1.5. Araştırmanın Önemi.....	5
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.8. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVE	8

2.1. Değerler Eğitimi	8
2.1.1. Değer	8
2.1.2. Değerlerin İşlevleri	10
2.1.3. Değerlerin Özellikleri	11
2.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması	12
2.1.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması	12
2.1.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması	13
2.1.4.3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	13
2.1.5. Değerler Eğitimi	14
2.1.6. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi	15
2.2. 21. Yüzyıl Becerileri	18
2.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 21. Yüzyıl Becerileri	21
2.3. Çocuk Dergileri	24
2.3.1. Çocuk ve Çocuğa Görelik	24
2.3.2. Eğitim Materyali Olarak Çocuk Dergileri	26
2.3.3. Kök Değerlerin Kazandırılmasında Çocuk Dergileri	29
2.3.4. 21. Yüzyıl Becerilerinin Kazandırılmasında Çocuk Dergileri	29
BÖLÜM III	31
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	31
3.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	31
3.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	33
BÖLÜM IV	35
YÖNTEM	35
4.1. Araştırmanın Modeli	35
4.2. Araştırmanın Materyali	36
4.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	36
BÖLÜM V	37
BULGULAR VE YORUM	37

5.1. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinde Yer Alan Kök Değerler.....	37
5.2. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerileri.....	38
5.3. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki Kök Değerlerin Metin Türleri Açısından Dağılımı	41
5.4. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin Metin Türleri Açısından Dağılımı	42
5.5. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki Kök Değerlerin İşleniş Görünümü.....	43
5.5.1. Mavi Kırangıç Dergisinde Kök Değerlerin İşleniş Görünümü...43	
5.5.1.1. <i>Adalet</i>	43
5.5.1.2. <i>Dostluk</i>	44
5.5.1.3. <i>Dürüstlük</i>	46
5.5.1.4. <i>Öz denetim</i>	48
5.5.1.5. <i>Sabır</i>	50
5.5.1.6. <i>Saygı</i>	51
5.5.1.7. <i>Sevgi</i>	53
5.5.1.8. <i>Sorumluluk</i>	57
5.5.1.9. <i>Vatanseverlik</i>	61
5.5.1.10. <i>Yardımseverlik</i>	61
5.5.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Kök Değerlerin İşleniş Görünümü.....	66
5.5.2.1. <i>Adalet</i>	66
5.5.2.2. <i>Dostluk</i>	66
5.5.2.3. <i>Dürüstlük</i>	67
5.5.2.4. <i>Öz denetim</i>	67
5.5.2.5. <i>Sabır</i>	68

5.5.2.6. Saygı.....	69
5.5.2.7. Sevgi	70
5.5.2.8. Sorumluluk	71
5.5.2.9. Vatanseverlik.....	75
5.5.2.10. Yardımseverlik.....	78
5.6. Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Görünümü	79
5.6.1. Mavi Kırlangıç Dergisinde 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Görünümü.....	79
5.6.1.1. Öğrenme ve Yenilik Becerileri / Merak / Yenilikçi Düşünme / Hayal Gücü.....	79
5.6.1.2. Sorgulama ve Problem Çözme / Üst Düzey Düşünme ve Akıl Yürütme.....	90
5.6.1.3. İletişim Becerisi / Türkçeyi Güzel ve Etkili Kullanma / Kendini İfade Etme / Liderlik	96
5.6.1.4. Sorumluluk Becerisi / Kişisel ve Sosyal Sorumluluk / Öz Yönetim Becerisi	102
5.6.1.5. Hayat ve Kariyer Becerileri / İnisiyatif Alma ve Girişimcilik / Üretkenlik ve Yetenek / Nitelikli Ürünler ve Sonuçlar Elde Etme / Gerçek Yaşama İlişkin Araç ve Gereçleri Kullanabilme / İş Birliği Yapma	108
5.6.1.6. Sosyal ve Kültürlerarası Yetkinlikler / Kültürel Farkındalık ve İfade / Esneklik ve Uyum / Küresel Farkındalık / Haklarını Bilme	114
5.6.1.7. Temel, Bilimsel ve Teknolojik Okuryazarlık / Dijital Yetkinlik / Dijital Çağ Okuryazarlığı.....	119
5.6.1.8. Görsel ve Bilgi Okuryazarlığı / Bilgiye Ulaşma ve Bilgiyi Analiz Etme / Medya Okuryazarlığı.....	122

5.6.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Görünümü.....	123
<i>5.6.2.1. Öğrenme ve Yenilik Becerileri / Merak / Yenilikçi Düşünme / Hayal Gücü.....</i>	<i>124</i>
<i>5.6.2.2. Sorgulama ve Problem Çözme / Üst Düzey Düşünme ve Akıl Yürütme.....</i>	<i>130</i>
<i>5.6.2.3. İletişim becerisi / Türkçeyi Güzel ve Etkili Kullanma / Kendini İfade Etme / Liderlik</i>	<i>133</i>
<i>5.6.2.4. Sorumluluk Becerisi / Kişisel ve Sosyal Sorumluluk / Öz yönetim becerisi</i>	<i>134</i>
<i>5.6.2.5. Hayat ve Kariyer Becerileri / İnisiyatif Alma ve Girişimcilik / Üretkenlik ve Yetenek / Nitelikli Ürünler ve Sonuçlar Elde Etme / Gerçek Yaşama İlişkin Araç ve Gereçleri Kullanabilme / İş Birliği Yapma</i>	<i>138</i>
<i>5.6.2.6. Sosyal ve Kültürlerarası Yetkinlikler / Kültürel Farkındalık ve İfade / Esneklik ve Uyum / Küresel Farkındalık / Haklarını Bilme</i>	<i>142</i>
<i>5.6.2.7. Temel, Bilimsel ve Teknolojik Okuryazarlık / Dijital Yetkinlik / Dijital Çağ Okuryazarlığı.....</i>	<i>145</i>
<i>5.6.2.8. Görsel ve Bilgi Okuryazarlığı / Bilgiye Ulaşma ve Bilgiyi Analiz Etme / Medya Okuryazarlığı.....</i>	<i>146</i>
5. 7. Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinin Amaçları ile İçeriklerinin Uygunluğu Açısından Görünümü	147
5.7.1. Mavi Kırkangıç Dergisinin Amaçları ile İçeriklerinin Uygunluğu	147
5.7.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinin Amaçları ile İçeriklerinin Uygunluğu	148
5.8. Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinin İçerikleri ile Hedef Kitlesinin Uygunluğu Açısından Görünümü	148

5.8.1. Mavi Kırkangıç Dergisinin İçerikleri ile Hedef Kitlesinin Uygunluğu	148
5.8.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinin İçerikleri ile Hedef Kitlesinin Uygunluğu	153
5.9. Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinin Türkçe Eğitimi Açısından Önemi ve Katkısı	158
5.9.1. 2019 TÖP'deki Temalar Açısından Çocuk Dergileri	158
5.9.1.1. Erdemler	159
5.9.1.2. Millî Kültürümüz	159
5.9.1.3. Millî Mücadele ve Atatürk	159
5.9.1.4. Birey ve Toplum	160
5.9.1.5. Okuma Kültürü	161
5.9.1.6. İletişim	162
5.9.1.7. Hak ve Özgürlükler	162
5.9.1.8. Kişisel Gelişim	163
5.9.1.9. Bilim ve Teknoloji	164
5.9.1.10. Sağlık ve Spor	164
5.9.1.11. Zaman ve Mekân	165
5.9.1.12. Duygular	165
5.9.1.13. Doğa ve Evren	166
5.9.1.14. Sanat	167
5.9.1.15. Vatandaşlık	167
5.9.1.16. Çocuk Dünyası	168
5.9.2. 2019 TÖP'deki Kazanımlar ile Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin İlişkilendirilmesi	168
5.9.2.1. İletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / Kendini ifade etme / Liderlik	169

5.9.2.2. <i>Sorgulama ve problem çözme / Üst düzey düşünme ve akıl yürütme</i>	169
5.9.2.3. <i>Görsel ve bilgi okuryazarlığı / Bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / Medya okuryazarlığı</i>	170
5.9.2.4. <i>Gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme....</i>	171
BÖLÜM VI	172
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	172
6.1. Sonuçlar	172
6.2. Tartışma	177
6.3. Öneriler	179
6.3.1. Türkçe Ders Kitabı Yazarlarına Öneriler	179
6.3.2. Çocuk Dergisi Yazarlarına Öneriler	180
6.3.3. Öğretmenlere Öneriler	181
6.3.4. Velilere Öneriler	181
6.3.5. Akademisyenlere Öneriler	182
KAYNAKLAR	183
EKLER	190
Ek: 1 Çalışma Kapsamında İncelenen Çocuk Dergileri	191

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin Dağılımı</i>	37
Tablo 2. <i>Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin Dağılımı</i>	38
Tablo 3. <i>Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin Dağılımı</i>	39
Tablo 4. <i>Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin Dağılımı</i>	40
Tablo 5. <i>Mavi Kırlangıç Dergisindeki Kök Değerlerin Metin Türlerine Dağılımı</i>	41
Tablo 6. <i>Dama Dama PTT Çocuk Dergisindeki Kök Değerlerin Metin Türlerine Dağılımı</i>	41
Tablo 7. <i>Mavi Kırlangıç Dergisindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin Metin Türlerine Dağılımı</i>	42
Tablo 8. <i>Dama Dama PTT Çocuk Dergisindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin Metin Türlerine Dağılımı</i>	42
Tablo 9. <i>Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin İşleniş Dağılımı</i>	43
Tablo 10. <i>Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin İşleniş Dağılımı</i>	66
Tablo 11. <i>Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Dağılımı</i> .	79
Tablo 12. <i>Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin İşlenişi</i>	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. P21 21. yüzyıl becerileri çerçevesi.....	20
---	----

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TÖP	Türkçe Dersi Öğretim Programı
MK	Mavi Kırlandıç Dergisi
DM	Dama Dama PTT Çocuk Dergisi
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
P21	Partnership for 21st Century Learning
TDK	Türk Dil Kurumu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
F.	Frekans
S.	Sayı
s.	Sayfa
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tezin giriş bölümünde, araştırmanın problemine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, sayıtlara, sınırlılıklara ve tanımlara ilişkin bilgiler sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Her milletin kendine ait değerleri vardır, milletler bunları sürdürmek ve gelecek kuşaklara taşımak ister. Türk toplumunda cesaret, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik vb. değerler önemsenmiştir ve hayatın içinde yer almıştır. Söz gelimi Osmanlı Dönemi'ne ait mimarî yapılarda hayvanlar için su sebillerinin bulunması hayvanseverliği, Türk halkının Kurtuluş Savaşı'nda verdiği mücadele ise vatanseverliği göstermektedir. Dolayısıyla o dönemde sevgi değerini öğretmek için özel bir çabaya gerek duyulmamış, değerler hayatın akışı içinde benimsenmiştir. Fakat günümüzde pek çok alanda yaşanan değişimler -teknolojinin doğru kullanılmaması, tüketimin artması, kariyer kaygısı, aile birliğinin bozulması vb.- toplumların kendilerine ait değerleri unutmasına ve yeni değerlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu sebeple unutilan ve yeni değerlerin belirli bir program çerçevesinde yeni nesillere öğretilmesi ve gelecek nesillere aktarılması gündeme gelmiştir. Diğer yandan çağın ihtiyaçlarına yönelik geliştirilen 21. yüzyıl becerilerinin de çocuklara kazandırılması önemlidir. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan ilkökul ve ortaokul ders programlarında değerler eğitimi ve 21. yüzyıl becerilerine yer verilmiştir.

Türkçe eğitiminde öğrencilerin okuma, dinleme, konuşma, yazma, becerilerini geliştirmesi ve dil bilgisi kurallarını öğrenmesi hedeflenir. Söz konusu bilgi ve beceriler, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler aracılığı ile öğrencilere aktarılmaktadır. Ayrıca bu metinler, değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin çocuklara kazandırılmasında kullanılmaktadır. Bu

bağlamada Kavcar (1999), değerler eğitiminin Türkçe derslerinde edebî eserler vasıtasıyla verilebileceğini, ayrıca edebî eserlerin eğitici ve sanatsal özelliğinden derslerde faydalanılabileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla Türkçe eğitimi sayesinde öğrenciler, değerleri ve hayata dair becerileri daha kolay benimseyecektir. Bu noktada değerler ve 21. yüzyıl becerilerinin daha yoğun olduğu ve dikkatlice hazırlanan Türkçe öğretim programlarına ihtiyaç vardır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (TÖP) değerler şöyle açıklanmıştır: “Değerler öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Temel insani özellikleri oluşturan değerler, hayatın rutin akışında karşılaşılan sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmeyi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.” (MEB, 2019) Nitekim “Değerlerini benimsemiş ve bu değerleri yaşamının bir parçası hâline getiren insanların ülkesinin geleceğini şekillendireceği bilinmektedir. Dolayısıyla değerler vasıtasıyla bireylere ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliği kazandırılabilir.” (Kara & Emirhan, 2020, s. 155)

2019 TÖP’de yer alan kök değerler şunlardır: “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik.” Sözü edilen bu değerlerin hem tek başına hem de ilgili oldukları alt değerlerle birlikte ele alınması gerektiği programda özellikle vurgulanmıştır (MEB, 2019). Zira değerler birbiriyle bir bütündür, adaletsiz birinden dürüst olması beklenmeyeceği gibi merhametsiz birinden de hoşgörülü olması beklenemez.

2019 TÖP’de öğrencilere değer aktarımının nasıl yapılması gerektiği ise şöyle vurgulanır:

“Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.” (MEB, 2019)

Buradan hareketle eğitimin asıl amacının temel değerlerini benimsemiş yeni nesiller yetiştirmek olduğu söylenebilir.

21. yüzyıl becerilerine 2019 TÖP’de Türkiye Yeterlilik Çerçevesi (TYÇ) kapsamında yer verilmiştir. Bu yetkinlikler TYÇ’de aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

“• Ana Dilde İletişim

• Yabancı Dillerde İletişim

- Matematiksel Yetkinlik ve Bilim / Teknolojide Temel Yetkinlikler
- Dijital Yetkinlik
- Öğrenmeyi Öğrenme
- Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler
- İnisiyatif Alma ve Girişimcilik
- Kültürel Farkındalık ve İfade” (MEB, 2019).

Görülüyor ki 2019 TÖP; “öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içerecek şekilde yapılandırılmıştır.” (MEB, 2019)

Ayrıca 2019 TÖP, “dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir.” (MEB, 2019)

Türkçe ders kitaplarını değerler eğitimi açısından inceleyen çalışmalara bakıldığında ders kitaplarındaki metinlerin programda sözü edilen değerleri kazandırmada yeterli olmadığı söylenir. Nitekim Doğan ve Gülüşen (2011), Atalay (2013), Fırat ve Mocan (2014), Gül (2017), Kahya (2018), Türkben (2019) Türkçe ders kitaplarındaki metinleri değerler eğitimi açısından ele almışlar ve Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler eğitimi için yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. 21. yüzyıl becerilerini Türkçe ders kitapları açısından inceleyen çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Konuyla ilgili Bal (2018) ve Gültekin (2019) yaptıkları araştırmalarda Türkçe ders ve çalışma kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin verilmesinde eksikler olduğunu tespit etmişlerdir. Dolayısıyla sadece Türkçe ders kitapları ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması mümkün gözükmemektedir. Öğretmenler ve ebeveynler, çocuklara değerler ve 21. yüzyıl becerileri bakımından zengin metinler sunabilmelidir. Bu bağlamda çocukların internet ortamında rahatlıkla ulaştıkları popüler çocuk dergilerinden faydalanılabilir. Zira bu kaynaklar, çocukların ve öğretmenlerin sık kullandığı eğitim ve kültür materyalleridir.

Çocukların kendilerine özgü duyguları, düşünceleri ve hayal dünyaları vardır. Bu nedenle çocuklarla ilgili konularda onların yaşlarına yönelik gelişim özelliklerine dikkat edilir. 21. yüzyıl becerilerini içeren çocuk dergileri de çeşitli metin türleriyle (şiir, hikâye, masal, gezi

yazısı, anı, günlük, mektup, deneme...) insana ait değerleri (sevgi, saygı, sabır, sorumluluk, ...) aktarırken çocuklara hitap eder. Bu bakımdan çocuk dergileri kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmada etkili olabilir.

Günümüzde Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergileri çocukların ve öğretmenlerin internet ortamından rahatlıkla ulaşım kullandıkları eğitim ve kültür materyalleridir. Sözü edilen bu dergiler, 8 yaş ve üzeri çocuklara hitap etmekte ve internet ortamında yayımlanmaktadır. Dolayısıyla çocukların rahatlıkla eriştiği bu popüler dergilerin 2019 TÖP’de yer alan kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi bu dergilerin bu konudaki yeterliklerini ortaya koymak açısından isabetli olacaktır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda araştırmanın temel problem cümlesi; *“Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerindeki kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin görünüşleri nelerdir, bu dergilerin kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmadaki rolü ve işlevi nedir?”* olarak belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

Problem cümlesinden hareketle araştırmanın alt problemleri şöyle oluşturulmuştur:

1. Çocuk dergilerinde yer alan kök değerler nelerdir?
2. Çocuk dergilerinde yer alan 21. yüzyıl becerileri nelerdir?
3. Çocuk dergilerinde kök değerler metin türleri açısından nasıl dağılım göstermektedir?
4. Çocuk dergilerinde 21. yüzyıl becerileri metin türleri açısından nasıl dağılım göstermektedir?
5. Çocuk dergilerinde kök değerler hangi strateji (örtük / doğrudan) ile verilmektedir?
6. Çocuk dergilerinde 21. yüzyıl becerileri hangi strateji (örtük / doğrudan) ile verilmektedir?
7. Çocuk dergilerinin amaçları içerikleriyle uyumlu mudur?
8. Çocuk dergilerinin içerikleri, hedef kitleye uygun mudur?
9. Çocuk dergilerinin Türkçe eğitimi açısından önemi ve katkısı nedir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Günümüzde, yeni nesillerin millî ve evrensel değerleri unuttuğuna dair şikâyetler farklı sebeplerle gündeme gelmekte ve bu değerlerin bireylere aktarılması için çalışmalar yapılmaktadır. Diğer yandan çağın ihtiyaçlarına yönelik olarak geliştirilen 21. yüzyıl becerilerinin de bireylere kazandırılması önemsenmiş, bu konuda dünyada ve Türkiye’de çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Fakat bu çalışma kapsamında yapılan inceleme neticesinde değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini birlikte ele alan bir araştırma tespit edilmemiştir. Edebî metinler, değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmada etkili bir yol olarak görülür. Bu noktada metin türleri açısından zengin çocuk dergilerinden faydalanılabilir. *Bu çalışmanın temel amacı, yukarıda belirtilen problem durumundan hareketle Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerindeki kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin görünüşleri tespit etmek ve bu dergilerin kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmadaki rolü ve işlevini araştırmaktır.* Bu sayede sözü edilen çocuk dergilerinin çocuklarda eksik kalan kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini kazandırıp kazandırmadığı tespit edilecek ve dergilerde eksiklik varsa çözüm önerileri sunulacaktır. Ayrıca bu çalışma ile yeni hazırlanacak dergiler için mevcut durumu görme imkânı olacaktır. Araştırma sonunda öğretmenlere, ebeveynlere ve dergi yazarlarına tavsiyelerde bulunulacaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

TR Dizin, Dergipark, YÖK Tez ve YÖK Akademik veri tabanlarında “Türkçe eğitimi”, “Türkçe öğretim programı”, “kök değerler”, “21. yüzyıl becerileri”, “çocuk dergileri”, “değerler eğitimi” anahtar kelimeleriyle yapılan taramalarda kök değerler ve 21. yüzyıl becerilerini birlikte ele alan çocuk dergilerine yönelik bir çalışma tespit edilememiştir. Yapılan araştırmalar genellikle çocuk dergilerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi şeklinde olmuştur. Çocuk dergilerini değerler eğitimi açısından inceleyen araştırmalar ise genellikle tek bir derginin değerlendirilmesi yönünde olmuştur. Çocuk dergilerini 21. yüzyıl becerileri açısından ele alan hiçbir çalışma tespit edilmemiştir. 21. yüzyıl becerilerine yönelik çalışmalar genellikle eğitim bilimleri, fen bilimleri eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi bilim dallarında hazırlanmıştır. Türkçe eğitimi alanında yapılan çalışmalar ise genellikle Türkçe öğretim programı ile 21. yüzyıl becerilerinin ilişkilendirilmesi ile sınırlı kalmıştır.

21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırırken değerleri göz ardı etmemek gerekir. Söz gelimi çocuğa girişimcilik becerisini kazandırmaya çalışırken aynı zamanda dürüstlüğü de öğretmek gerekir. Dolayısıyla kök değerler ve 21. yüzyıl becerilerini birlikte elen alan bir araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu noktada öğretmen ve öğrencilerin sık kullandıkları popüler çocuk dergilerinden faydalanılabilir. Dolayısıyla çocuklar arasında ön plana çıkan dergilerin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini kazandırma açısından incelenmesi günümüzdeki popüler dergilerin bu konudaki yeterliklerini ortaya koymak bakımından isabetli olacaktır. Böylece bu çalışma, yeni hazırlanacak dergilere de mevcut durumu görme imkânı sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırmanın çocuk dergisi seçiminde ebeveynlere ve eğitimcilere yol göstereceği düşünülmektedir.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini içerdiği varsayılmaktadır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin 2020 yılında yayınlanan tüm sayıları ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Çocuk Dergisi: Çocuklara yönelik olarak belli aralıklarla çıkarılan basılı medya ürünüdür.

Öğretim Programı: “Okulda ya da okul dışında bireylere kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşıntılar düzeneğidir.” (Demirel, 2014)

Kök Değerler: “Hayatın rutin akışında karşılaşılan sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmeyi sağlayan kudretin ve gücün kaynağı olan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olarak belirlenmiştir.” (MEB, 2019)

21. Yüzyıl Becerileri: “Bireylerin iş ve yaşamda başarılı olmak için ustalaşması gereken beceri, bilgi ve uzmanlıktır. Yaratıcılık ve yenilenme becerileri, eleştirel düşünme ve

problem çözme, iletişim ve iş birliği becerileri, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum, girişimcilik ve özyönetim, sosyokültürel beceriler, üretkenlik ve hesap verilebilirlik, liderlik ve sorumluluk becerileridir.” (Partnership for 21st Century Skills, 2015)

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde değer kavramı, değerlerin önemi, işlevleri, özellikleri, sınıflandırılması, 21. yüzyıl becerileri, Türkçe dersi öğretim programı ve çocuk dergileri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Değerler Eğitimi

Bu bölümde değer, değerlerin işlevleri, özellikleri, değerlerin sınıflandırılması, değerler eğitimi ve Türkçe dersinde değerler eğitimi üzerinde durulmuştur.

2.1.1. Değer

Sosyoloji, psikoloji ve felsefe gibi çeşitli bilim dalları değer konusunu ele almıştır. Kullanım alanı bu kadar geniş olan değerler geçmişten günümüze kadar çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. “Değer kavramı ilk kez 1918’de Znaniecki tarafından kullanılmış ve Latince ‘değerli olmak’ ya da ‘güçlü olmak’ anlamına gelen valere kelimesinden türemiştir.” (Bilgin, 1995, s. 83) TDK (2022) Güncel Türkçe Sözlük’te ise “değer” sözcüğünün anlamları şöyle yer almıştır.

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse.
5. felsefe Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. matematik Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.
7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Schwartz (1992, s. 1), “değerleri kişilerin insanların eylemlerini seçmek ve meşrulaştırmak için kullandıkları ölçütler” olarak ifade etmiştir. Kızılçelik ve Erdem (1994, s. 99) değeri, “Bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlâkî ilke veya inançlar” olarak ifade etmişlerdir.

Değerlere ilişkin çalışmaları ile öne çıkan Güngör’e göre ise (2000, s. 279) değer, “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır.” Tepe (2002, s. 348) ise değerleri erdem ve iyilik kavramlarıyla ilişkilendirerek şöyle ifade eder: “Felsefede değerlerle birlikte anılan iki kavram vardır: erdem ve iyi. İyi, birçok filozofa (Platon, Aristoteles, Kant, M. Scheler, N. Hartman) göre baş değerdir. Bazılarına göre ise ‘iyi’, bir değer yargısı olarak kullanılmaktadır.”

Doğan (2007, s. 309), değer kavramına sosyoloji kitabında şöyle yaklaşır: “Değer, kişi ya da toplumun kabul ettiği var olma ve hareket etme tarzıdır.” Kılınç ve Akyol (2009, s. 5) ise değer ve yüksek ahlakı ilişkilendiren bir tanım yapar: “Birlikteliği, düzeni, kolektif bilinci, yüksek ahlâkî öne çıkaran değerler, kargaşaya yol açabilecek durumlarda sosyal refleks oluşturabilecek kabullerdir.”

Akbaş’a (2008, s. 10) göre değerler; kişilere nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini gösteren unsurlardır. Yaman (2012, s. 17) tarafından yapılan tanımda ise değer “bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklardır.” Hökelekli (2013) ise değerleri, bireyin iyi ve olgun bir karakter geliştirmesine rehberlik eden en önemli kılavuz olarak açıklar.

Literatürde yaygın olarak kullanılan bir başka tanım ise Dilmaç ve Ulusoy (2014, s. 16) tarafından şöyle yapılmıştır: Değerler, bireyi diğer varlıklardan ayıran ve bireyin yaşamını şekillendiren inançlardır.

Bu araştırmada, 2019 TÖP’de yer alan *kök değer* tanımı kullanılacaktır: “Kök değerler, hayatın rutin akışında karşılaşılan sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmeyi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olarak belirlenmiştir.” (MEB, 2019)

2.1.2. Değerlerin İşlevleri

Değerler, bir yandan toplumsal düzenin oluşmasını sağlarken diğer yandan da bireylere kimlik kazandırır. Nitekim “Değerlerimiz içimizdeki ‘biz’in aynasıdır. Farklılıklarımızı öne çıkaran içimizdeki enerjidir. Arkamızda bıraktığımız silinmeyen izdir. Değerlerimiz vizyonumuzun temelidir. Vizyonumuzun olmazsa olmazlarıdır. Değerlerimiz temel ve kalıcı öğretilerimizdir. Hayal ettiğimiz var oluş biçimidir. Kısaca değerlerimiz hayatımızın önemli kaldıracıdır. Değerleri olmayanın değeri olmaz.” (Çağlayan, 2013, s. 94) Bu noktada değerlerin işlevlerinden bahsetmek gerekir.

Değerlere yönelik araştırmaları ile ön planda olan Rokeach (1973) değerlerin işlevlerini şöyle sıralar:

- “1. Değerler bireylerin toplum içinde nasıl davranması gerektiğini belirler. Nitekim insanlar, toplumsal olayları değerleri ölçüsünde değerlendirir.
2. Değerler bireylerin problem çözme ve karar verme süreçlerini etkiler.
3. Değerler birbirleriyle bir bütündür.” (Rokeach, 1973)

Bir diğer önemli araştırmacı Fichter (2006) ise değerlerin işlevlerini şöyle açıklar:

1. Değerler, birer yargılama aracıdır.
2. Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesneleri üzerinde odaklaştırır.
3. İdeal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.
4. Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.
5. Sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.
6. Dayanışma araçları olarak devreye girerler.

Değerlerin işlevlerine yönelik Türkiye’deki çalışmalara bakıldığında ise Gökçe’nin, (1994, s. 133) aşağıdaki sıralaması ön plana çıkar:

1. Sosyokültürel bir değer temelde seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değerler, bilinçli ve amaçlı davranışın somut amacı için seçim kriteridir. Bu bakımdan, değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenilebilen arzu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.
2. Değerler kültürel olarak şekillendirilmiş ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedirler. Belli bir kültürün gelişme sürecinde değerler belli bir şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadırlar.
3. Değerler insanlarla özdeşleşmiştir. Yani, sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısacası, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.
4. Değerler sözel bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissi-duygusal yönünü belirten ifadelerdir.

Dilmaç, (1999, s. 16-17) insan yaşamında yer edinen ve öne çıkan değerleri şöyle açıklamıştır:

1. İnsanları sevmek; insan sevgisi sınırsızdır. İnsana ve hayata verilen önem çok büyüktür. İnsanlar arasında birlik, beraberlik, mutluluk ve refah esas alınır.
2. Uyumlu olmak; insanlar yaptıkları eylemlerde, bunalma, kırgınlığa ve bölünmeye gidecek yolları terk eder. Kendi iç ve dış dünyasında denge kurmaya çalışır, bilir ki ancak bu durumda mutlu olabilecektir.
3. Hırsı kontrol altına almak; insanlar kendi kendilerini eğiterek iç dünyasında arzuları ile yetenekleri arasında bir denge kurmaya çalışır. Servet hırsı, şöhret hırsı ve şehvet hırsının esiri olmadan davranışlarını kontrol eder. İhtiraslarını törpülemeye ve mükemmel bir insan olmaya çalışır.
4. Başkalarının mutluluğunu istemek; insanlar kendi mutluluğu için harcadığı enerjiyi başkalarının mutluluğu için de harcar.
5. Kendini kontrol etmek; insanlar her zaman hatalarından ve kusurlarından kurtulmaya çalışır. Bunun için bazen insan iç dünyasına dalar ve iç dünyasının muhasebesini yapar.
6. İyi insan olmak; kalbinde ve zihninde temizliğe ve sadeliğe erişmiş, gönlü insan sevgisi ile dolu ve kâinatın sevgi mabedine inanan kimsedir.
7. Manevi değerlere inanmak; manevi değerler insanın kötü özelliğini yok etmeye çalışırlar. İnsanlar arasında dine göre ayırım söz konusu değildir.
8. Yardımsever olmak; yardımsever olan insanlar ağlayan gözlere gülümseme vermesini, kişinin acılı ve ümitsiz günlerinde onun yanı başında olmasını bilir. Böyle bir insan çevresindeki insanlarla olan görüş ayrılıklarına öfkelenmeden geçiştirmesini bilen insandır. Başkalarının düşüncelerine de önem veren insan niteliğindedir.
9. Tecrübeli ve bilgili olmak; insan hayatının amaçlarından biri tecrübeli ve bilgi sahibi olmaktır. Sade iyi insan akıllı insan, temiz insan olmak yeterli değildir. Bilgili ve tecrübeli insan çevresini eğitmek ve topluma yararlı olmak için uygulamaya yaptığı zaman görevini yapmış olur.
10. Dost edinmek; maddi ve manevi zenginlikleri dostları ile paylaşmak, almaktan çok vermek, dost edinmek açısından önemlidir. İnsanlar dostlarını günahı ve sevabıyla kabullenir.
11. Evlat yetiştirme; insanlar maddeyi ve görüntüyü amaçlayan becerilerden çok, insan evlatlarına ve iç dünyalarını ve gönüllerini zenginleştirecek sağlam ve iyi prensipler öğretir. İnsan evlatlarına maharet yerine dürüstlük, incelik yerine sevgi öğretir.
12. Eser oluşturma; insanları hayatları boyunca bir sanatkâr gibi ortaya bir eser çıkarmaları gerekmektedir. İnsanlar akılları, bilgisi ve tecrübeleriyle bir heykeltıraş gibi ortaya mükemmel bir varlık çıkarmak için çaba sarf eder. Böylece maddi varlıklara ve doğanın çeşitli kaynaklarına sahip olan insan, manevi yönden de zenginleşmiş birer varlık oluştur.

2.1.3. Değerlerin Özellikleri

Değerlerin tanımı ve işlevlerine yönelik çalışmalar değerlerin toplum ve birey için önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olan değerlerin özelliklerinden de bahsetmek gerekir.

Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, (2000) Schwartz ve Bilsky, (1987) tarafından tespit edilen değerlerin özelliklerini şöyle aktarır:

1. Değerler, inançlardır. Ancak, bütünüyle nesnel ve duygulardan soyutlanmış fikri bağlam barındırmazlar; etkinlik düzeyine geldiklerinde duygularla birliktelik sağlarlar.

2. Değerler, kişilerin hedefleriyle -eşitlik gibi- ve bu hedeflere ulaşma noktasında etkili olan davranış tarzlarıyla –hak bilme, yardımseverlik, vs- bağlantılıdır.
3. Değerler, bağımsız davranış ve durumların üstündedirler. Örnek olarak, itaat etme değeri, iş yerlerinde veya okullarda, aile ile arkadaşlarla veyahut tanınmayan kişilerle girilen ilişkilerimizin hepsinde geçerli olmaktadır.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların belirlenmesini veya değişimine yön vererek belirli kurallar olarak faaliyet görürler.
5. Değerler, yüklendikleri öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralamayla değer önceliklerini oluşturan bir düzen sağlanır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Fichter (2006) ise değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. İnsanların geneli değerler üzerinde fikir birliği ettiği için ve sadece bir kişinin kararına bağlı olmadığından, değerler aktarılırlar.
2. İnsanlar değerleri, bütün milletin saadetine temini için ve sosyal gerekliliklerin giderilmesi amacıyla yönelik gördükleri için; ciddiye alırlar.
3. İnsanlar değerler için özveride bulunur, hatta kimi zamanlarda değerleri için kendilerinden vazgeçerler, bu suretle de değerler coşkularla bir arada bulunur.
4. İnsanlar arasında uzlaşma durumlarının gerektiği değerler, kavramsal açıdan diğer değerli unsurlardan ayrılabilirliklerinden, değerler soyutlanırlar.

Yazıcı'ya (2006, s. 504-505) göre değerlerin özellikleri şöyledir:

1. Değerler, inançlardır.
2. Değerler, kişilerin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış şekilleriyle ilişki içerisindedir.
3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini veya değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler, bağlı oldukları kültürlere göre değişim göstermektedirler ve ayrıca ait oldukları kültürlerin içinde bile farklılık gösterebilirler. Bunun yanında farklı iki toplum aynı değere sahip olabilir ama o değere verdikleri önem derecesi farklılık gösterebilir.

2.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Bu araştırmada sınıflandırmalar içinde en çok kabul gören üç sınıflandırma ele alınacaktır.

2.1.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Spranger, "Types of Men" isimli kitabında insanları 6 ana kişilik özelliğine göre gruplandıran bir değer sınıflandırması yapmıştır. Spranger, her insanın bu değer gruplarından birine veya birkaçına sahip olduğunu ifade etmektedir. Fakat değerler kişiler için farklı derecede önemlidir. Bu fark kişilik tipleriyle ilgilidir. Çalışkur vd. (2012, s. 223) bu sınıflandırmayı şöyle özetler:

1. Teorik: Gerçeğe, bilgiye ve eleştireci düşünceye önem veren kişidir. Kuramsal değer eğilimli bireyin temel ilgisi, gerçeğin keşfidir.

2. Ekonomik: Yararlı ve pratik olana önem veren kişidir, etkinliğin değerlendirilmesinde yararlı olup olmamasını göz önünde bulundurur. Yaşamın anlamını bedensel ihtiyaçların doyumu olarak görür.
3. Estetik: Yaşam tarzını zarafet üzerine kurmuş kişidir. Biçimlere ve uyuma çok fazla önem verir.
4. Sosyal: Sosyal kişinin en önemli özellikleri yardımseverlik, diğerkâmlık, başkalarını sevmedir.
5. Politik: Etkili ve güçlü olmaya önem veren kişilerdir. Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret arar.
6. Dindar: Evreni bir bütün şeklinde görerek kendisini bu bütünlüğün bir parçası olarak gören kişidir. Mistik konulara ve yaşantılara ilgi duymaktadır.

2.1.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Rokeach, değerleri amaç değerler ve araç değerler olarak sınıflandırmıştır.

Rokeach'ın belirlediği amaç değerler şunlardır: “gerçek dostluk, olgun aşk, öz saygı, mutluluk, iç uyum, eşitlik, özgürlük, zevk, sosyal tanınma, bilgelik, ahiret selameti, aile güvenliği, ulusal güvenlik, bir başarı anlayışı, estetik, barış içinde dünya, rahat bir yaşam, heyecan verici yaşam.” (Rokeach, 1973, s. 28)

Rokeach, araç değerleri ise şöyle sıralamıştır: “neşe, hırs, aşk, temizlik, irade, kabiliyet, cesaret, incelik, dürüstlük, hayal gücü, bağımsızlık, akıllık, açık fikirlilik, mantıklılık, itaatkârlık, yardımseverlik, sorumluluk, affedicilik.” (Rokeach, 1973, s. 28)

2.1.4.3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Schwartz, (1996, s. 3) belirlediği toplam 56 adet değeri 10 temel tipe ayırarak bireysel ve kültürel değerler olmak üzere iki grupta şöyle ele almaktadır:

Güç: Sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol veya hâkimiyet kurma.

Başarı: Sosyal standartlara göre yeterlilik göstererek kişisel başarıya ulaşma.

Hedonizm: Bireyin kendisi için zevk ve duyumsal doyum arayışında olması.

Uyarım: Hayatta heyecan ve yenilik arama, meydan okuma.

Öz Yönelim: Bağımsız düşünce ve eylem seçme, yaratma, keşfetme.

Evrenselcilik: Tüm insanların ve doğanın refahının korunması için anlayış, takdir ve hoşgörü.

İyilikseverlik: Sık kişisel temasta bulunulan kişilerin refahının korunması ve geliştirilmesi.

Geleneksellik: Geleneksel kültür veya dinin getirdiği gelenek ve fıkirlere saygı, bağlılık ve kabul.

Uyumluluk: Başkalarını üzecek veya onlara zarar verecek ve sosyal beklentileri veya normları ihlal edecek eylemlerin, eğilimlerin ve dürtülerin kısıtlanması.

Güvenlik: Toplumun, ilişkilerin ve kişinin güvenliği, uyumu ve istikrarı peşinde olma

2.1.5. Değerler Eğitimi

Değerlerin bireylere kazandırılması belli bir plan ve program çerçevesinde yapılmalıdır. Nitekim değerler eğitimi küçük yaşlardan itibaren ailede başlatılmalı, örgün eğitim basamaklarının farklı süreçlerinde duygu oluşturma ve değer kazandırma etkinlikleriyle güçlendirilmelidir. Değerlerin ailede, okulda, toplumda ve medyada yapılacak uygulamalar ile yaşama geçirilmesi, davranış hâline getirilmesi önemlidir (Yaman, 2012, s.19).

Çağlayan (2013, s. 95) değerler eğitimine şöyle yaklaşır: “Eğitim kurumlarında öğrencilerin düzeylerine ve ilgilerine göre değerler eğitiminin programlanması, tartışılması aklın süzgecinden geçirilmesi önemlidir. Öğrencilerin gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak akılcı bir yaklaşımla karakter ve ahlâkını olumlu yönde etkileyen ona kimliğini, sorumluluklarını hatırlatan bu rehberlik önemsenmelidir.” Bir başka görüşe göre ise değerler eğitimi, bireylere toplum değerleri doğrultusunda gerekli beceri ve eğilimleri kazandırmaktır (Hökelekli & Gündüz, 2011).

Kılınç ve Akyol’a (2009) göre “Değerler eğitiminin amacı bireyin kendini tanıması, anlaması ve tamamlaması yoluyla iyi bir yaşam sürmesini sağlamaktır.” Zira “Öğrencilere eğitim hayatları boyunca sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verilirse toplumu oluşturan bireylerin değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edemezler. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması imkânsız hâle gelir. Bu durum, değerler eğitiminin okullarda sistemli ve etkin şekilde yapılması zorunluluğunu ortaya koymaktadır.” (Yazıcı, 2006, s. 499)

Değerler eğitimine yön veren isimlerden Lickona vd. (1996) ise karakter eğitiminin temel ilkelerini şöyle sıralar:

1. Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olan temel ahlak değerlerini geliştirmeyi teşvik eder.
2. Karakter tanımı düşünme, duygu ve davranışı içerecek biçimde yapılmalıdır.
3. Karakter eğitimi karakter gelişimine kapsamlı, kasıtlı ve proaktif bir yaklaşım kullanır.
4. Etkili karakter eğitimi, okulda şefkatli bir topluluk yaratmalıdır.
5. Etkili karakter eğitimi, öğrencilere ahlaki etkinlikler için fırsatlar sağlar.
6. Etkili karakter eğitimi, tüm öğrencilere saygı duyan, karakterlerini geliştiren ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve zorlayıcı bir akademik müfredat içerir.
7. Karakter eğitimi öğrencilerin öz motivasyonunu geliştirmeyi amaçlamalıdır.
8. Karakter eğitimi okul personelinin, karakter eğitiminin sorumluluğunu paylaşan ve öğrencilerin eğitimine rehberlik eden aynı temel değerlere bağlı kalmaya çalışan bir öğrenme ve ahlaki topluluk olarak görevlendirir.
9. Karakter eğitimi, personel ve öğrencileri ahlaki liderlik göstermeye gayretlendirir.
10. Etkili karakter eğitimi, aileleri ve topluluk üyelerini karakter oluşturma çabasına ortak olarak dâhil eder.
11. Etkili karakter eğitiminde değerlendirme okulun karakterini, okul personelinin karakter eğitimcisi olarak işlevini ve öğrencilerin ne ölçüde iyi karakter sergilediklerini içerir.

Araştırmalar gösteriyor ki değerlerin aile, öğretmen ve öğrenci iş birliği ile bireylere aktarılması önemlidir. Bu nedenle belli bir plan ve program çerçevesinde bütün paydaşların dikkate alındığı değerler eğitimine yönelik çalışmalar gündeme gelmelidir. Ayrıca değerler eğitiminin desteklenmesi ve devlet politikası hâline getirilmesi, değerler eğitiminin başarıyla uygulanmasında etkili olacaktır.

2.1.6. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi

Değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması için birçok çalışma yapılmış, çeşitli yöntemler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu bağlamda edebî eserler, değerlerin yeni nesillere kazandırılmasında bir yol olarak görülmüştür. Belirlenen temalar çerçevesinde Türkçe derslerinde her hafta bir metin işlenmektedir ve değerler bu metinlerde yer almaktadır. Dolayısıyla Türkçe dersleri, değerlerin yeni nesillere aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu noktada Türkçe dersi öğretim programlarını ele almak isabetli olacaktır.

Yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanan 2006 TÖP’de değerler eğitimine şöyle dikkat çekilmektedir: “Öğrencilerin millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.” (MEB, 2006) Sözü edilen değerler, belirlen temalar aracılığı ile işlenmektedir. 2006 TÖP’de yer alan bu temalar şunlardır: “Atatürkçülük”, “Sevgi”, “Millî Kültür”, “Toplum Hayatı”, “Okuma Kültürü”, “İletişim”, “Hak ve Özgürlükler”, “Kişisel Gelişim”, “Bilim ve Teknoloji”, “Alışkanlıklar”, “Zaman ve Mekân”, “Duygular”, “Doğa ve Evren”, “Güzel Sanatlar”, “Kavramlar ve Çağrışımlar” (MEB, 2006).

2006 TÖP’de “Programın Temel Yaklaşımı” başlığı altında millî değerlerin önemi şöyle vurgulanır: “Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla; sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” Sözü edilen programın genel amaçlarında ise millî ve evrensel değerlere şu ifadeler ile dikkat çekilmiştir: “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları, hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri, millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.” (MEB, 2006) Ayrıca 2006 TÖP’de yer alan “Metinlerde

millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.” maddesinde millî ve manevi değerlere verilen önem görülmektedir.

2015 TÖP’de 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin; “Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır.” (MEB, 2015) ifadesine yer verilmekte ve değerler eğitimine dikkat çekilmektedir.

2017 TÖP’de ise “kendisiyle ve toplumuyla uyum içinde, sorumluluklarını bilen ve gereğini yerine getirebilen; bir yandan millî, diğer yandan da evrensel değerleri içselleştirmiş; öz güven sahibi bireyler yetiştirme” (MEB, 2017) hedeflenmiş, millî ve evrensel değerler önemsenmiştir. 2017 TÖP’de “Öğretim Programında Değerler Eğitimi” başlığı altında aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

Öğrencilere iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçlayan eğitim, bu yönüyle değerlerle şekillenmiş bir etkinliktir. Bu bağlamda okullardaki değer eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Bunun için bireyin çok yönlü gelişmesi önem taşımaktadır. Ayrıca insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahip olan değerler, öğrencinin sağlıklı ve dengeli gelişimine katkı sağlamaktadır.

Türk millî eğitim sisteminin temel hedefleri arasında öğrencileri sağlıklı, mutlu bir şekilde hayata hazırlamak, iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, değer, tutum, davranış ve alışkanlıklarla donatmak yer almaktadır. Bu bağlamda değerlerin eğitim süreci içerisinde kazandırılması ve yeni nesillere aktarılması hedeflere ulaşmada ve kültürel devamlılık açısından da son derece önem taşımaktadır. Günümüz demokratik toplumlarında, akademik başarı kadar, insan ilişkilerini düzenleyen pek çok değer giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Millî, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede aile, toplum, medyanın yanı sıra öğretim programlarının da önemli bir etkisi bulunmaktadır.

Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içinde yer alan değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hâle getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesinin değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenin değerler eğitimine ilişkin farkındalığının yanı sıra yeterliliği ve becerisi bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, öğretim programında yer verilen bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra neyin iyi ve doğru olduğunu model olarak ve etkinlikler yoluyla sunabilmelidir. (MEB, 2017)

2019 TÖP’de diğer programlardan farklı olarak değerler ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Program’da değerlerini içselleştiren onları hayatının bir parçası hâline getiren kişilerin ülkesine faydalı olacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla “Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.” (MEB, 2019) Program’da yer

alan kök değerler şunlardır: “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik.” (MEB, 2019) Ayrıca bu değerlerin başka alt değerlerle ve diğer kök değerlerle de birlikte ele alınması gerektiğine de değinilmiştir.

2019 TÖP’deki amaçlarda değerler eğitimine şöyle dikkat çekilmiştir:

“1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin “millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” ve “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması” hedeflerine ulaşılması beklenmektedir.” (MEB, 2019)

Bu noktada değerlerle zenginleştirilmiş metinlerden faydalanılabilir; millî, manevî, ahlaki, tarihî, estetik, kültürel ve sosyal değerler öğrencilere kazandırılabilir.

2019 TÖP’de üçü zorunlu, on üçü ders kitabı yazarlarınca seçilecek toplam on altı tema vardır. Bu temalardan; “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” her sınıf düzeyinde zorunludur. “Birey ve Toplum”, “Okuma Kültürü”, “İletişim”, “Hak ve Özgürlükler”, “Kişisel Gelişim”, “Bilim ve Teknoloji”, “Sağlık ve Spor” “Zaman ve Mekân”, “Duygular”, “Doğa ve Evren”, “Sanat”, “Vatandaşlık” ve “Çocuk Dünyası” (MEB, 2019). Anlaşılabileceği üzere “Erdemler” ve “Millî Kültürümüz” temaları değerler ile doğrudan ilişkilidir. Diğer temalarda ise değerler doğrudan veya dolaylı olarak yer almıştır. Dolayısıyla bu temalar sayesinde hedeflenen değerleri öğrencilerin kazanması beklenmektedir.

Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin özelliklerinin anlatıldığı bölüme bakıldığında yine değerler eğitime dikkat çekildiği görülmüştür. Örneğin “1 ve 7. maddelerinde ders kitaplarına alınan metinlerin edebî, estetik ve kültürel değer taşıyan genel kabul görmüş yazarlar ve eserlerinden seçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı bölümdeki 9. maddede ise eserlerde olumsuz örnek teşkil edebilecek davranışlar içeren bölümlerin çıkarılabileceği aktarılmıştır.” (MEB, 2019)

Sonuç olarak Türkçe dersi öğretim programlarında yıllar içinde bazı değişiklikler yapılsa da “değerler eğitimi” her zaman önemsenmiş, değerlerin yeni nesillere aktarılmasına gayret gösterilmiştir.

2.2. 21. Yüzyıl Becerileri

21. yüzyıl, teknolojik ilerlemelerin etkisiyle bilginin hızla değiştiği ve geliştiği bir dönemdir. Bu yüzyılda bilgiyi edinmek yeterli görülmemiş bilginin uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Araştırmalar neticesinde “21. yüzyıl becerileri” adı verilen bir kavram ortaya çıkmıştır. Partnership for 21st Century Skills (P21), 21. yüzyıl becerilerini “insanların mesleklerinde hedeflerine ulaşmak için ustalaşması gereken beceri, bilgi ve uzmanlık” olarak açıklar. Söz gelimi başarılı bir mimar; eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerilerine sahip olmalıdır. Diğer yandan bir mimardan iş birliği, girişimcilik, uyum ve esneklik gibi sosyal becerilere de sahip olması beklenir. Sözü edilen bu becerilerin bireylere kazandırılması rastgele yöntemlerle olmaz. Dolayısıyla toplumu temsil eden eğitimciler, politikacılar, kurum ve kuruluşlar 21. yüzyıl becerilerinin neler olduğunu tespit etmeye ve bu becerileri bireylere kazandırmaya yönelik projeler geliştirmişlerdir.

Cisco Sistemleri Şirketi’ne (2010) göre günümüzde çağa uygun yeni becerilere ihtiyaç vardır. Bu becerilerin geliştirilmesi için eğitim kurumlarından destek alınmalıdır. Dolayısıyla okulların 21. yüzyıl becerilerini bireylere kazandırıp kazandırmadığına yönelik detaylı bir değerlendirmeye ihtiyaç vardır. “21. Yüzyıl Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Öğretimi (ATC21S) Projesi” sözü edilen becerileri tanımlamayı ve bunların nasıl ölçülmesi gerektiğini araştırmayı hedeflemiştir. Cisco Systems Inc., Intel Corporation ve Microsoft Corporation, birçok ülkede öğretim ve öğreniminin başarısını ölçmek için yeni yaklaşımlar, yöntemler ve teknolojiler araştırmaya ve geliştirmeye sponsor olmuştur. (Cisco, 2010).

“21. Yüzyıl Becerilerinin Öğretimi ve Değerlendirilmesi” Assessment and Teaching of 21st Century Skills (ATCS) kategorilere ayırarak 21. yüzyıl becerilerine şöyle yaklaşmıştır:

1. Düşünme Yolları: Yaratıcı düşünme ve yenilikçilik, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme ile öğrenmeyi öğrenme becerileri
2. Çalışma Yolları: İletişim, iş birliği ve ekip çalışması becerilerini,
3. Çalışma Araçları: Bilgi okuryazarlığı ve bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerileri
4. Dünyada Yaşama: Vatandaşlık, yaşam ve kariyer becerileri ile bireysel ve toplumsal sorumluluk becerileri (21. Yüzyıl Becerilerinin Öğretimi ve Değerlendirilmesi, 2012).

Marzona ve Heflebower (2012, s. 9) ise 21. yüzyıl becerilerini şöyle sınıflandırmıştır: “Bilgiyi analiz etmek ve kullanmak, karmaşık sorunları ele almak, örüntü ve zihinsel modeller yaratmak, kendini anlamak ve kontrol etmek, başkaları ile anlaşmak ve etkileşmektir.” Fadel, Biallik ve Trilling (2015) ise 21. yüzyıl eğitimini “bilgi, beceri, karakter ve meta öğrenme” olarak şöyle ele almıştır: “Bilgi alanları teknoloji ve mühendislik, biyoenerji, medya, girişimcilik ve iş geliştirme, kişisel finans, sağlık ve sosyal sistemlerdir. Beceri alanları; yaratıcılık, eleştirel düşünme, iletişim, iş birliği ve işe koşmayı öğrenmedir.

Karakter anları ise farkındalık, merak, cesaret, esneklik, ahlak kuralları ve liderliktir.” (Fadel, Biallik & Trilling, 2015)

International Society for Technology in Education National Educational Technology Standards (ISTE), eğitimin tüm paydaşlarının teknolojiyi etkili kullanmasına yönelik şu becerileri tespit etmiştir: “yaratıcılık ve yenilenme, iletişim ve iş birliği, araştırma yapma ve bilgi toplama, eleştirel düşünme ve problem çözme, dijital vatandaşlık, teknolojik işlemler ve kavramlar.” (ISTE, 2016)

Kuzey Amerika Çevrim İçi Öğrenme Kurumunun (AmericanOLC, 2006) raporunda “21. yüzyılda küresel farkındalık, kendi kendine öğrenme, bilgi ve iletişim teknolojileri, problem çözme becerileri, kişisel sorumluluk ve zaman yönetimi” becerilerinin öneminden söz edilmiştir (AmericanOLC, 2006). 21. Yüzyıl Öğrenme İş Birliği Platformunun 21. yüzyıl becerilerine yönelik yaptığı çalışma da bu raporu destekler niteliktedir. 21. Yüzyıl Öğrenme İşbirliği Platformunun tespit ettiği beceriler önceki yıllara göre daha deytaylı olarak şöyle sıralanmıştır:

1) Öğrenme ve Yenilikçilik Becerileri

- Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme: Yanıtlar ve çözümler üretebilme,
- Yaratıcılık ve Yenilikçilik: Sorunlara özgün çözümler geliştirebilme,
- İş Birliği Yapma: Takım çalışması yapabilme,
- İletişim Kurma: Kendini ifade edebilme, empati yapabilme,

2) Dijital Okuryazarlık Becerileri

- Bilgi Okuryazarlığı: Bilgiyi edinebilme, bilgiyi anlayabilme ve bilgiyi uygulayabilme,
- Medya Okuryazarlığı: Medya mesajlarını doğru algılayabilme,
- Bilgi Teknolojileri Okuryazarlığı: Teknoloji tabanlı içeriklere uyumlu olabilme,

3) Kariyer ve Yaşam Becerileri

- Esneklik ve Uyumluluk: Çağın gereği olarak değişime açık olabilme
- Girişimcilik ve Öz-Yönetim: İnisiyatif ve sorumluluk alabilme,
- Toplumsal ve Kültürlerarası Etkileşim: Kültürel zekâyı etkin kullanabilme,
- Yaratıcılık ve Güvenilirlik: Sorunlara yeni bir bakış açısıyla yaklaşabilme ve yenilikçi yöntemler tasarlayabilme,
- Liderlik ve Sorumluluk: Başkalarını yönlendirebilme (21. Yüzyıl Öğrenme İşbirliği Platformu, 2017).

21. Yüzyıl Becerileri Öğrenme Ortaklığı (P21) 2002 yılında Amerkika’da faaliyet göstermeye başlamıştır. (P21), eğitim-öğretimde teknolojiyi kullanarak eğitimin küresel olarak modernleşmesini ve gençleri pek çok alanda 21.yüzyıla hazır hâle getirmeyi hedeflemiştir (Fadel & Thrilling, 2009). ABD ve farklı ülkelerin katılımıyla oluşturulan

(P21) ile “kanıta dayalı eğitim politikası üretmek ve tüm dünyanın bundan yararlanmasını sağlamak” amaçlanmıştır (Partnership for 21st Century Skills, 2019).

21. Yüzyıl Becerileri Öğrenme Ortaklığı, kişilerin iş ve sosyal hayatında başarılı olabilmeleri için gereksinim duydukları bilgi ve becerileri şöyle sıralamıştır: “öğrenme ve yenilik becerileri; yaşam ve kariyer becerileri; bilgi, medya ve teknoloji becerileri” Becerilerin dayandığı temel konular ise “İngilizce, okuma veya dil sanatları; dünya dilleri; sanat; matematik; ekonomi; bilim; coğrafya; tarih; devlet ve yurttaşlık” olarak ifade edilmiştir. (Partnership for 21st Century Skills, 2019).

Sözü edilen temel konuların yanı sıra bunları destekleyen 21. yüzyılın disiplinler arası temaları ise şunlardır: “küresel farkındalık, finansal, ekonomik, iş ve girişimcilik okuryazarlığı, vatandaşlık okuryazarlığı, sağlık okuryazarlığı ve çevre okuryazarlığı.” (Partnership for 21st Century Skills, 2019) Burada “temel konular, temalar ve beceriler, 21. yüzyıl destek sistemleri (21. yüzyıl standartları, 21. yüzyıl değerlendirmeleri, 21. yüzyıl müfredat ve öğretimi, 21. yüzyıl profesyonel gelişimi ve 21. yüzyıl öğrenme ortamları) birlikte ele alındığında başarının yakalanılacağı” ifade edilmiştir. (Partnership for 21st Century Skills, 2019)

Şekil 1. P21 21. yüzyıl becerileri çerçevesi. Battelle for Kids. (2019). *Networks*. Retrieved from <http://www.battelleforkids.org/networks/p21>

Şekil-1.’de “21. yüzyıl öğrenci çıktıları” olarak ifade edilen ögeler, öğrencilerin 21. yüzyılda iş ve hayatta başarılı olmak için uzmanlaşması gereken bilgi, beceri ve uzmanlık alanlarını göstermektedir. Tüm unsurların öğrenme ve öğretme sürecinde birbiriyle bağlı olması gerektiği belirtilmiştir (Partnership for 21st Century Learning, 2019). Bu çerçevede 21. yüzyıl becerileri, temel konular ve 21. yüzyıl temaları, bunların destek sistemlerine yer

verilmiştir. P21'e (2019) göre sunulan grafikte belirtilen beceriler, temel konular, temalar ve destek sistemleri şöyle listelenmiştir:

21. Yüzyıl Becerileri

Öğrenme ve Yenilik Becerileri: Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme, Yaratıcılık, İletişim, İş birliği

Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri: Medya Okuryazarlığı, Teknoloji Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı

Yaşam ve Kariyer Becerileri: Esneklik, Girişimcilik, Sosyal Beceriler, Üretkenlik, Liderlik

Temel Konular: İngilizce, Okuma veya Dil Sanatları, Dünya Dilleri, Sanat, Matematik, Ekonomi, Bilim, Coğrafya, Tarih, Devlet ve Yurttaşlık

21. Yüzyıl Temaları: Küresel Farkındalık, Finansal, Ekonomik, İş ve Girişimcilik Okuryazarlığı, Vatandaşlık Okuryazarlığı, Sağlık Okuryazarlığı, Çevre Okuryazarlığı

Destek Sistemleri: 21. Yüzyıl Standartları ve Değerlendirmeleri, 21. Yüzyıl Müfredat ve Öğretimi, 21. Yüzyıl Profesyonel Gelişimi, 21. Yüzyıl Öğrenme Ortamları (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

Bu çalışmada 21. yüzyıl becerilerini tespit etmeye yönelik araştırmalardan hareketle birbiriyle ilişkili 21. yüzyıl becerileri belirlenmiş, sınıflandırılmış ve bunlara bağlı değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında kullanılacak 21. yüzyıl becerileri şunlardır:

1. Öğrenme ve yenilik becerileri / Merak / Yenilikçi düşünme / Hayal gücü
2. Sorgulama ve problem çözme / Üst düzey düşünme ve akıl yürütme
3. İletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / Kendini ifade etme / Liderlik
4. Sorumluluk becerisi / Kişisel ve sosyal sorumluluk / Öz yönetim becerisi
5. Hayat ve kariyer becerileri / İnisiyatif alma ve girişimcilik/ Üretkenlik ve yetenek / Nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / Gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / İş birliği yapma
6. Sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / Kültürel farkındalık ve ifade / Esneklik ve uyum / Küresel farkındalık / Haklarını bilme
7. Temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / Dijital yetkinlik / Dijital çağ okuryazarlığı
8. Görsel ve bilgi okuryazarlığı / Bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / Medya okuryazarlığı

2.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 21. Yüzyıl Becerileri

21. yüzyıl becerilerine yönelik yapılan araştırmalar, eğitim kurumları aracılığıyla bu becerilerin bireylere kazandırılabilceğini ortaya koymaktadır. Türkçe dersleri de içerdiği

metinler, temalar ve kazanımlar ile 21. yüzyıl becerilerinin bireylere kazandırılmasında etkilidir. Bu sebeple Türkçe dersi öğretim programlarının amaç ve vizyonları belirlenirken 21. yüzyıl becerileri dikkate alınmıştır.

2006 TÖP vizyonu aşağıdaki gibi ifade edilmiştir: (MEB, 2005).

“Günümüzün ve geleceğin öğrencilerini yetiştirecek bu programla;

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,
- Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen,
- Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan,
- Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı,
- Okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,
- Bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren bireylerden oluşan bir toplum hedeflenmektedir.” (MEB, 2005).

Görülüyor ki 2006 TÖP’de 21. yüzyıl becerileri doğrudan ele alınmış, becerilerin eğitim yoluyla kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

2015 TÖP vizyonunda 21. yüzyıl becerilerine şöyle değinilir:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,
- Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimcilik ve sorun çözme kapasitesi gelişmiş,
- Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan ve yorumlayan,
- Haklarını ve sorumluluklarını bilen, öz güveni yüksek, çevresiyle uyumlu, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, sentezleyebilen, okuma ve
- öğrenmeden zevk alan,
- Bilgi teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak bilgi edinme, oluşturma ve paylaşma
- becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmektir.”

2015 TÖP vizyonu incelendiğinde 2006 TÖP vizyonu ile benzerlik gösterdiği görülür.

2017 TÖP’de temel felsefe şu sözler ile açıklanmıştır: “...Günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek ülkelerin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu durum, ülkeleri sorumluluk sahibi, problem çözebilen, karar verme becerileri gelişmiş, eleştirel ve inovatif düşünebilen bireyler yetiştirmeye imkân sağlayacak bir eğitim modeli arayışına yönlendirmektedir...”(MEB, 2017) Buradan hareketle 2017 TÖP temel felsefesinde “sorumluluk”, “problem çözme”, “karar verme” “eleştirel düşünme” ve “inovatif düşünme” gibi 21. yüzyıl becerilerinin temel alındığı söylenebilir.

2019 TÖP’de ise 21. yüzyıl becerileri, Türkiye Yeterlilik Çerçevesi (TYÇ) kapsamında ele alınmıştır. 2019 TÖP’de öğrencilere kazandırılması gereken yetkinlikler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

“• Ana Dilde İletişim

• Yabancı Dillerde İletişim

• Matematiksel Yetkinlik ve Bilim / Teknolojide Temel Yetkinlikler

• Dijital Yetkinlik

• Öğrenmeyi Öğrenme

• Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler

• İnisiyatif Alma ve Girişimcilik

• Kültürel Farkındalık ve İfade” (MEB, 2019)

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçları doğrultusunda öğrencilerin aşağıdaki becerileri kazanması hedeflenmiştir. (MEB, 2019)

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması (MEB, 2019)

21. yüzyıl becerilerinden “etkili iletişim”e 2019 TÖP’de şöyle yer verilmiştir: “Türkçe dersi öğretim programı 1. sınıftan başlayarak 8. sınıfa kadar öğrencilere hayat boyu gereken sözlü iletişim, okuma ve yazma ile ilgili becerileri Türkçe sevgisini duyarak istekli bir şekilde

kazanmalarını amaç edinmiştir. Program bu amacı gerçekleştirmek üzere bilgi, beceri, yetenek ve değerleri içerecek şekilde hazırlanmıştır.” (MEB, 2019)

2019 TÖP’de vizyon, 21. yüzyıl becerileri sıralanarak şöyle ifade edilmiştir: “Programın vizyonu Türkçeyi güzel ve etkili konuşan, kendini ifade eden, iş birliği yapan, girişimci, özgüven ve sorumluluk sahibi, haklarını bilen, kendini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen, anlama, kavrama, değerlendirme ve sentez yeteneği yüksek, okumaktan keyif alan, teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanan bireyler yetiştirmektir.” (MEB, 2019)

2019 TÖP’de, Türkçe dersleri için hazırlanan kazanımlar, 21. yüzyıl becerilerini kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Söz gelimi “Konuşma stratejilerini uygular.” kazanımı bireylerin ana dillerini doğru ve etkili konuşmalarını sağlamaya yönelik kazanımdır. Sözü edilen bu hedeflerin, Türkçe dersleri için belirlenmiş temalar çerçevesinde hazırlanan metinler ve etkinlikler ile kazandırılabilceği düşünülmüştür. Örneğin “Kişisel Gelişim”, temasında girişimcilik becerilerine değinilirken “Bilim ve Teknoloji”, temasında dijital yetkinliklere yer verilmiştir.

Görülüyor ki Türkçe dersi öğretim programlarında zaman içinde bazı değişiklikler yapılmıştır, fakat çağın ihtiyaçlarına yönelik geliştirilen “21. yüzyıl becerileri” programlarda bir şekilde yer almıştır.

2.3. Çocuk Dergileri

Bu bölümde çocuk, çocuğa görelilik, eğitim materyali olarak çocuk dergileri, değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini kazandırmada çocuk dergileri konuları ele alınacaktır.

2.3.1. Çocuk ve Çocuğa Görelilik

Çocukların kendine özgü duygu, düşünce ve hayal dünyaları vardır. Yalçın ve Aytaş (2012, s. 13) çocuk kavramını “İki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak” tanımlamaktadır. Arıcı’ya (2016, s. 1) göre ise “Çocuk kendine has birtakım gelişimsel özellikler gösteren, kendi ilgi alanı ve algılarına göre tepkiler veren bu süreçte merak, keşif ve öğrenmeye açık olan bir varlıktır.” Çocukların bu keşfetme isteği engellenirse çocuklarda başarısızlık korkusu oluşur (Erikson, 1984). Dolayısıyla çocuklarla ilgili konularda onların yaşlarına yönelik gelişim özelliklerine dikkat etmek gerekir.

Çocuğa görelilik kavramı çok eski zamanlardan itibaren kullanılan genel bir eğitim yaklaşımıdır. Daha çok edebî metinler ile gündeme gelen bu kavram aslında çocuklar için hazırlanacak başka alanlarla da ilgilidir. Örneğin çocuklar için hazırlanan çizgi filmlerin, kitapların, oyunların, oyuncakların çocuğa hitap etmesi sağlanmalıdır. Sözü edilen ürünlerin çocuğun gelişim ihtiyaçlarını dikkate alan çocuğa görelilik ilkesine uygun olması beklenmektedir. Dolayısıyla kullanım alanı bu kadar geniş olan çocuğa görelilik ilkesi geçmişten günümüze kadar çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Çocuğa görelilik ilkesi edebiyatçılar arasında çok tartışılan bir konudur. Dolayısıyla edebiyatçılar içinde de çocuğa görelilik ilkesini tanımlayanlar olmuştur. Yurttaş (1997) çocuğa görelilik ilkesini “Çocuğun düşlem gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan” şeklinde tanımlamaktadır. Özdemir (1983, s. 28) çocuğa görelilik ilkesini, “çocuğun ilgi ve beklentilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi zorunlu kılar.” şeklinde ifade eder. Literatürde yaygın olarak kullanılan bir başka tanımda çocuğa görelilik ilkesi, “çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram ilgisine, algılama dünyasına uygun bir duyarlılık” olarak tanımlamaktadır (Şirin, 2000, s. 19). Dilidüzgün (2003, s. 41) ise çocuğa görelilik ilkesine şöyle yaklaşır: “Çocuk kitaplarında, yazın olma özelliklerinin yanında çocuğa özgü koşulların dikkate alınmasıdır.” Çocuğa görelilik ilkesinin özellikleri incelendiğinde çocuklar için yazılacak metinlerin özenle hazırlanması gerektiği görülmektedir.

İlk buluşların yapıldığı, duygu ve düşüncelerin eyleme geçtiği çocukluk döneminde, çocukları desteklemek ve onlara yol göstermek önemlidir. Bu noktada çocuk edebiyatı ürünlerinden bahsetmek gerekir. Zira çocuk edebiyatı “Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” (Yalçın & Aytaş, 2012, s. 17) Nitekim “Çocuk ve edebiyat ilişkisinde karşılıklı bir etkileşime ihtiyaç vardır. Bu etkileşimde edebiyat, yol gösterici ve sorunlara çözüm arayıcı nitelikli olmalıdır. Çocuğun kendine özgü bir dünyası, algılaması, düşünme biçimi vardır.” (Nas, 2004, s. 1) Dolayısıyla çocuklar için yazılan eserlerde çocuğun dünyasını anlayan, onların yaş, gelişim, ilgi, ihtiyaç, duygu ve düşüncelerine uygun konuların ele alınması doğru olacaktır. Zira çocuğa göre oluşturulmayan çocuk edebiyatı ürünlerinin amacına uygun olmayacağı

düşünülmektedir. Söz gelimi “Bir metin, çocuğa görelilik ilkeleri doğrultusunda yazılmamışsa, o metni çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirmek zordur. Çocuğa görelilik ilkesinin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının, gelişim psikolojisinin, dilsel yeterliliğinin, olayları ve hayatı algılayış biçiminin belirlediğini söylememiz mümkündür.” (Küçük, 2005, s. 52) İşte bu noktada birçok edebî türü içinde barındıran çocuklara yönelik hazırlanan çocuk dergilerinden faydalanılabilir.

2.3.2. Eğitim Materyali Olarak Çocuk Dergileri

Çocuk dergileri, çocuklara yönelik olarak belli aralıklarla çıkarılan basılı medya ürünüdür. Bu dergiler, içerdikleri bilgilendirici ve öyküleyici metinler ile çocukların dikkat ve ilgisini çekmektedir. Nitekim çocuk dergileri; “Edebiyatın birçok türünün, habercilik teknolojisinin ve iletişimin göz önünde bulundurulduğu çocuk edebiyatı ürünleridir.” (Yalçın & Aytaş, 2012, s. 236) Bu dergilerde farklı türden konulara, aktivitelere ve metin türlerine yer verildiği için çocuklar kendi zevklerine uygun olanları seçebilmektedir. Söz gelimi bir çocuk, uzay ve evrene ilgi duyarken bir başka çocuk müzik sanatına ilgi duymaktadır. Dolayısıyla kendi ilgi ve yeteneklerine uygun içerikle karşılaşan çocuk, sıkılmadan dergiyi okumakta ve ondan faydalanmaktadır. Waryncia’ya (2006) göre de “Çocuk dergileri, çocuklara hayat boyu okuma alışkanlığını kazandıran bir araçtır.”

Çocuk dergileri, belli yaş gruplarının gelişim özelliklerine göre hazırlanmaktadır. Demirdal (2019, s. 4) çocuk dergilerini “3-14 yaş aralığındaki çocukların yaş gruplarına göre farklı şekilde yapılandırılan, güncel olaylardan haberdar olunmasını sağlayan çok boyutlu yazınsal ve düşünsel özellikleri olan süreli yayınlar olarak” ifade eder. Günümüz çocuk dergileri yayınlarına bakıldığında genellikle dergilerin hitap ettiği kitle okul öncesi ve sonrası olarak belirlenmiştir. Söz gelimi Yeşilay’ın yayımladığı “Yavru Kırlandığı” okul öncesi dönemdeki çocuklara hitap ederken “Mavi Kırlandığı” ilkokul ve ortaokul çağındaki çocuklara seslenmektedir. Yine aynı şekilde TÜBİTAK’ın “Meraklı Minik” dergisi okul öncesi dönem çocuklara yönelik içerik üretirken “Bilim Çocuk” dergisi ilkokul ve ortaokul çocuklarının ilgisini çekmektedir.

Çocuk dergileri, düzenli aralıklarla yayınlandığı için çocuğun güncel olayları takip etmesine katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan çocuk dergileri çocuğa okuma ve anlama becerileri kazandırırken çocukların genel kültür bilgisini de geliştirir. Zira çocuk dergileri, “çocukların bilim, sanat ve spor dallarındaki gelişmeleri takip edebileceği, farklı kültür ve yaşam

tarzlarından etkilenecek harekete geçebileceği, hayata karşı yeni boyutlar kazanabileceği, bulmacalara, renkli afişlere yer vermesiyle eğlenerek öğrenmelerini sağlayabileceği kısa ve net bilgiler sunan çocuk edebiyatının vazgeçilmez ürünleridir.” (Özkul, 2017)

Yalçın ve Aytaş’a (2012, s. 237) göre ise çocuk dergilerinin yararları şöyledir:

1. Çocuk dergi okurken hem hoş vakit geçirir hem de yeni şeyler öğrenir. Aynı zamanda da okuma, düşünme, okuduğunu anlama gibi alışkanlıklar kazanır.
2. Çocuğun yaşamı tanımasına yardımcı olur, onun ruhuna canlılık verir, yaşama sevinci kazandırır. Çocuğun yaşama hazırlanması ve çeşitli bilgilerin kazandırılması konusunda çocuğa rehberlik eder.
3. Türkçeyi en iyi şekilde konuşup yazmayı öğretirken çocuğa anadilini bütün incelikleriyle kullanma becerisi kazandırır.
4. Yazmaya, çizmeye, yorum yapmaya yardımcı olarak çocuğun yaratıcı, yapıcı etkinliklerle estetik düşüncesini geliştirir.
5. Güncel olayları izleyerek kendisini ilgilendiren gelişmeler hakkında bilgi sahibi olur.
6. Kendi yaş grubunda çocuklarla iletişim içinde olarak onların duygu ve düşüncelerini karşılaştırma imkânı bularak kendisini geliştirir.

Çocuk dergileri içerdikleri metinler, bulmacalar, mekânlar, dil ve anlatım yönüyle çocuğun ilgisini çekebilmelidir. Bu sebeple çocuk dergileri birtakım özellikleri taşımalıdır. Çocukların sözü edilen bu dergilerden zevk almaları ve onları okumaları için çocuk dergilerinde bulunması gereken içerik özelliklerini Gezmen (2019) şöyle sıralamıştır:

1. İçerikteki metinler çocukların anlayabileceği düzeyde basit olmalıdır.
2. İçeriğinde hayvanlar âlemi, icatlar, millî kahramanlar, çeşitli sanat dalları, fotoğraflar, şiirler ve mizah gibi öğeler barındırmalıdır.
3. Çocuk dergilerinde içerikler hazırlanırken çocukların bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri dikkate alınmalıdır.

Yalçın ve Aytaş (2012, s. 235) ise çocuk dergilerinin sahip olması gereken tasarımsal özellikleri şöyle tespit etmişlerdir: “Derginin iç sayfalarında kullanılan kâğıt ışıltı yansıtılamalı, yazılar ve görseller arka sayfadan görülmeyecek kadar kalın olmalıdır. Derginin iç sayfalarında yazılar ve görseller yerleştirilirken birbirlerinin görülmelerini etkilemeyecek biçimde olmalı, satır aralıkları hedef kitleye göre planlanmalıdır.”

Yiğitbaşı (2014, s. 43-44) ise çocuk dergilerinin taşınması gereken tasarım ve içerik özelliklerini şöyle ifade etmiştir:

1. Çocukların ilgi, tecrübe ve algılamalarına uygun olarak seçilecek bir konu.
2. Somut ve dikkati dağıtmayacak ayrıntılar.
3. Kısa cümle ve paragraflardan oluşan sürükleyici bir anlatım.
4. Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar ve gerçekliğe uygun kahramanlar.
5. Çocukların anlayabileceği düzeyde ruh çözümlemeleri.
6. Kabalığa kaçmaksızın olay ve konuşmalarda güldürmeye yer verilmesi.
7. Her olayda heyecanlı yönlerin vurgulanması ve ayrıntılara karşı ilgi uyandırılması.
8. Metinle ilişkili olan anlamlı resimler.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken özelliklerden hareketle çocuk dergilerinin taşıması gereken özellikler şöyle tespit edilmiştir:

“Metinlerde cümleler kısa ve basit olmalıdır.” (Sever, 2015)

“Metinlerde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazla olmalıdır” (Sever, 2015; Karatay, 2011)

“Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

“Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun söz sanatları kullanılmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

“Metinlerde yazarın, aktarmak istediği "tema" ve çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar açık seçik belirtilmelidir.” (Sever, 2015)

“Metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılamalıdır.” (Şirin, 2000)

“Metinlerde sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmelidir.” (Şirin, 2000)

“Metinler, çocuklara hoş vakit geçirtmeli, eğlendirici olmalıdır.” (Oğuzkan, 2010)

“Metinler, çocukların hayatı keşfetmesine yardım etmelidir.” (Oğuzkan, 2010)

“Metinler yaratıcı etkinlikleri teşvik etmelidir.” (Oğuzkan, 2010)

“Metinler türünün özelliklerini yansıtmalıdır.” (Şirin, 2000)

“Metinler öğüt verici olmamalıdır, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000)

“Metinlerde işlenen konu akla yakın ve inandırıcı olmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

“Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000)

“Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabileceği düzeyde olmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

“Metinler çocuğa çevre bilinci kazandırmalıdır.” (Şirin, 2000)

2.3.3. Kök Değerlerin Kazandırılmasında Çocuk Dergileri

Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun hayatında, karakterinde ve geleceğinde önemli rol oynamaktadır. Nitekim çocuk edebiyatı, “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerdir.” (Sever, 2015, s. 17)

Yalçın ve Aytaş’a (2012, s. 46) göre “Her toplumun ortak kültür değerleri vardır. Bu değerler çocukların şuuraltına yerleşerek onlara olumlu davranışlar kazandıracak biçimde düzenlenmelidir.” İşte bu noktada edebiyat ürünleri, çocuklara değerlerin aktarılmasında yararlanılacak önemli kaynaklardır.

Çocuk, “iyilik, dürüstlük, yardımseverlik, paylaşma, hoşgörü, özveri gibi hem ideal birey olmak hem de toplum hayatına uyum gösterebilmek için gerekli olan pek çok değer ve davranış kitaplar vasıtasıyla kazanır. Ait olduğu grubun davranış biçimlerini öğrenir. Aile bireyleriyle, arkadaşlarıyla ve daha geniş bir çevreyle olumlu ilişkiler kurmanın yollarını fark eder.” (Sınar, 2007, s. 16) Dolayısıyla çocukları seviyelerine uygun değerlerle zenginleştirilmiş hikâye, masal, şiir, mektup, anı gibi nitelikli edebî ürünler ile karşılaştırmak gerekir. Çocuk dergileri, sözü edilen bu edebî türleri içinde barındırırken birçok değer çocuklara kazandırılmasını da sağlar.

Çocuk dergileri metinlerin yanı sıra çocuklara çeşitli etkinlikler de sunar. Söz gelimi mektup türüne ait bir metinden sonra çocuklardan sevdikleri bir kişiye mektup yazmaları istenebilir. Ayrıca pul, renkli kâğıt, zarf gibi etkinliğe uygun malzemeler dergi ekinde sunulmaktadır. Böylece çocuk, bir yandan değerleri öğrenirken bir yandan da değerleri yaşama imkânı bulmaktadır. Dolayısıyla değerler eğitiminde tamamlayıcı bir materyal olarak çocuk dergilerinden faydalanılması isabetli olacaktır.

2.3.4. 21. Yüzyıl Becerilerinin Kazandırılmasında Çocuk Dergileri

21. yüzyıl becerileri; “yaratıcılık ve yenilenme becerileri, eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği becerileri, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum, girişimcilik ve öz yönetim, sosyokültürel beceriler, üretkenlik ve hesap verilebilirlik, liderlik ve sorumluluk

becerileridir.” (P21, 2015) Bu becerilerin eğitim öğretim yoluyla kazandırılması uygun görülmüş ve ders programlarında bu becerilerin bir kısmına yer verilmiştir.

21. yüzyıl becerileri incelendiğinde edebî metinler ile bu becerilerin kazandırılabilceğı söylenebilir. Nitekim bir çocuk, okuduğı metinlerden etkilenip liderlik, sorumluluk, girişimcilik becerileri geliştirebilir. Diğer yandan farklı kültürlere, coğrafyalara ait bilgileri öğrenip uyum ve esnekliğı önemi kavrayabilir. Özellikle “İlkokul bireylerin yaşamlarında kullanacakları karar verebilme, bağımsız düşünebilme, problem çözebilme, eleştirel düşünebilme gibi günümüz için yaşamsal olarak adlandırılabilcek becerilerin temellerinin atılmasında oldukça önemli bir basamaktır.” (Silva, 2009) Ortaokulda ise sözü edilen bu becerileri çocukların kullanması beklenir.

Wagner (2014) “eğitim programlarının 21. yüzyıl becerilerini yeterince dikkate almadan hazırlandığını ve yürütüldüğünü, öğrencilerin okullarda öğrendikleri bilgi ve beceriler ile hayatlarında ihtiyaç duydukları bilgi ve beceriler arasında boşluklar olduğunu” ifade eder. Bu noktada çocuklar için yayımlanan dergiler, “ders kitabı ile güncel olayların ve yeni ortaya çıkmış gerçeklerin arasında var olan kaçınılmaz boşluğu doldurmaya yarar.” (Oğuzkan, 2010, s. 346) Nitekim çocuk dergileri; içeriğindeki bulmacalar, aktiviteler ve derginin yanında verilen armağanlar ile çocukların ilgisini çekebilmektedir. Bu sayede çocuklar sorgulama, araştırma, yaratıcı düşünme becerileri geliştirmektedir. Diğer yandan “Bir edebiyat ürünü ve kitle iletişim aracı olarak görülen çocuk dergilerinin, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel, kişisel ve sosyal, psikolojik gelişimine katkı sağlayacak özellikler içermesi gerekmektedir.” (Yalçın & Aytaş, 2012, s. 234) Dolayısıyla çocuklara 21. yüzyıl becerilerini kazandırırken çocuğa yönelik bu ihtiyaçları da göz ardı etmemek gerekir.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Esmer (2007) “Cumhuriyet Dönemi’nin İlk Yıllarında (1923-1928) Yayımlanan Çocuk Dergilerindeki Tahkiyeli Metinlerin Çocuklara Değer Aktarımı Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında “Yeni Yol, Musavver Çocuk Postası, Çıtı Pıtı, Haftalık Resimli Gazetemiz, Resimli Dünya, Sevimli Mecmua, Mektepliler Âlemi, Türk Çocuğu, Çocuk Dünyası ve Çocuk Yıldızı” dergilerini değerler eğitimi bakımından incelemiştir. Değerleri “ahlaki değerler, evrensel değerler, kişilik modeli ve millî değerler” olarak gruplandıran bu çalışmada en çok “ahlaki değerler” tespit edilmiştir.

Karaca (2010) “Edebî Çocuk Dergisi Kırmızı Fare’deki Metinlerin Değer Aktarımına Katkıları” adlı araştırmasında, Türk Millî Eğitimi’nin genel ve özel amaçlarında yer alan değerlerden hareketle, Kırmızı Fare’deki çocuk metinlerini incelemiştir. Çalışma neticesinde sözü edilen dergide en çok şu değerler tespit edilmiştir: armağan verme, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanma, yardımsever olma, çalışkan olma, hayvanları sevmek ve koruma, bilimsel düşünceye önem verme, sevginin gücüne inanma, doğayı sevmek ve koruma, paylaşma.

Akbayrak (2014), “Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Sosyalleşme Aracı Olarak Süreli Yayınları (Mektepli Gazetesi, Çocuk, Çocuk Sesi Dergileri)” adlı çalışmasında dergilerde çoğunlukla öğüt verici metinlere yer verildiğini tespit etmiştir. İncelenen dergilerde nasihat edilen konular şöyle sıralanmıştır: çalışkan olmak, temiz olmak, sorumluluk sahibi olmak, sağlıklı olmak.

Alabaş’ın (2014) “Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim ve Tarih Anlayışı Açısından İncelenmesi (1928-1950)” adlı doktora tezinde “Gülbüz Türk Çocuğu Dergisi, Çocuk Dergisi, Çocuk Sesi Dergisi, Yavrutürk” dergileri incelenmiş, dergilerdeki eğitim

anlayışına dikkat çekilmiştir. Sonuç olarak dergilerin; çocukların bedensel, zihinsel, sanatsal anlamda gelişmelerine katkı sağlarken çocukları çevreye, doğaya, hayvanlara karşı duyarlı olmaya da yönlendirdiği ifade edilmiştir. Ayrıca araştırmada incelenen dergilerin okul için yardımcı kaynak olabileceği ifade edilmiştir.

Bal (2018) “Türkçe Dersinin 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Türkçe dersi programındaki kazanımların uygulanabilirliğini 21. yüzyıl becerileri açısından ele almıştır. Çalışmanın sonunda ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin, kazanım ve etkinliklere kıyasla 21. yüzyıl becerilerini daha fazla yansıttığı tespit edilmiştir. Diğer yandan incelenen programın yalnızca okuma, yazma, dinleme boyutunda 21. yüzyıl becerilerine hitap ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında incelenen kitaptaki; kazanım, metin ve etkinliklerin 21. yüzyıl becerilerine dağılımıyla ilgili bir tutarsızlık olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, en çok öğrenme ve yenilenme becerilerine yer verildiği, diğer beceri alanlarının ise ihmal edildiğine değinilmiştir. Ayrıca çalışmada Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirlenen 21. yüzyıl becerilerinin Türkçe öğretim sürecinde yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gültekin (2019) “Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde 2017-2018 eğitim öğretim yılında kullanılan, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitapları ve 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri 21. yüzyıl becerileri açısından ele almıştır. Araştırmada 21. yüzyıl becerileri bilişsel, duyuşsal ve sosyokültürel beceri alanları ve bu alanların alt boyutları bakımından değerlendirilmiştir. Buna göre bilişsel beceri alanı ile ilgili etkinlerin öne çıktığı tespit edilmiştir. Fakat üst düzey düşünme becerilerini gerektiren problem çözmeye ilişkin etkinliklerin az olduğu, daha çok bilgi kullanma ve bilgiyi yapılandırma ile ilgili etkinliklere yer verildiği sonucuna varılmıştır.

Kırgız (2019) “Türkçe Dersiyle 21. Yüzyıl Becerilerinin İlişkilendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe dersi açısından 21. yüzyıl becerilerini incelemeyi hedeflemiştir. Bunun için 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ve Türkçe derslerinde kullanılan metinleri ve etkinlikleri 21. yüzyıl becerileri açısından incelemiştir. Çalışmada 21. yüzyıl becerilerinin “anlama” beceri alanı kazanımlarıyla daha çok ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada 21. yüzyıl becerilerine en çok katkı sağlayan becerinin okuma, en az katkı sağlayan becerinin ise konuşma becerisi olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan çalışmada 21. yüzyıl beceri alanı içinde “hayat ve kariyer becerileri”nin en çok, “bilgi, medya ve teknoloji becerileri”nin ise en az işlendiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak 21. yüzyıl

becerilerinin metinlere dağılımında 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın ana yetkinliklerinin ihmal edildiği ve söz konusu metinlerin programın temel yetkinliklerini tam olarak karşılamadığı ifade edilmiştir.

Kurudayıoğlu ve Soysal (2019) “2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, incelenen programda yer verilen temel becerileri geliştirmeye yönelik etkinlik önerileri vermeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonunda 21. yüzyıl becerilerine, sistemli bir şekilde programlarda yer verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Barası (2020) “2018 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı 21. yüzyıl becerileri açısından incelemeyi hedeflemiştir. Bu amaç doğrultusunda sözü edilen programda 21. yüzyıl becerilerine ne kadar yer verildiği ve Türkçe öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerine ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Çalışma sonunda Türkçe dersi öğretim programında en çok yer verilen beceriler şöyle sıralanmıştır: “genel amaçlarda (özel amaç, yetkinlik, kazanım) iletişim, eleştirel düşünme ve karar verme; içerikte, iletişim, iş birliği problem çözme; öğrenme öğretme süreçlerinde, eleştirel düşünme, üretkenlik, medya okuryazarlığı, öğrenmeyi öğrenme; ölçme ve değerlendirme öğelerinde öğrenmeyi öğrenme, medya okuryazarlığı, yaratıcılık, öz yönlendirme becerileridir.” En az yer verilen beceriler ise şunlardır: “genel amaçlarda yenilikçilik, iş birliği, medya okuryazarlığı; içerikte, eleştirel düşünme, karar verme, medya okuryazarlığı; öğrenme öğretme süreçlerinde hesap verebilirlik, liderlik, yenilikçilik, esneklik ve uyum; ölçme ve değerlendirmede ise iletişim, iş birliği, bilgi okuryazarlığı, liderlik ve sorumluluk alma becerileridir.”

3.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Lickona (1996), “Eleven Principles of Effective Character Education” adlı çalışmada karakter eğitime yönelik 11 ilke belirlemiştir. Bu ilkeler şu başlıklar altında ifade edilmiştir: “Temel etik değerler, karakter tanımı, iyi karakter geliştirmeye yönelik kapsamlı yaklaşımlar, karakter eğitimiyle akademik müfredat, değerlendirme-ölçme arasındaki ilişki, yardımsever topluluk olarak okulu geliştirme”

Bernier (2015) “Designing a Systems Based Curriculum to Develop 21st Century Sustainability Literacy and Communication Skills” adlı çalışmada iletişim becerileri ve sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin bir program geliştirmiştir. Buna göre öğrencilerin dijital

medya okuryazarlığı becerileri geliştirilirdiğinde akademik başarılarının ve deneyimlerinin olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir.

Chalkiadaki (2018), “A Systematic Literature Review of 21st Century Skills and Competencies in Primary Education” adlı çalışmasında ilköğretim açısından 21. yüzyıl becerilerini incelenmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla ilköğretimde 21. yüzyıl becerileri ve yeterlilikleri konusunda en fazla atıf alan beceriler, alan yazın taranarak tespit edilmiştir. Çalışma neticesinde en çok önemsenen beceri ve yeterlikler şöyle ifade edilmiştir: “bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişimi, küreselleşme ve yenilik ihtiyacı”

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin nasıl toplanıp çözümlendiğine ve yorumlandığına dair bilgilere yer verilmiştir

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmayla, Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini içerip içermediği tespit edilecek, ardından sözü edilen dergilerde kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin nasıl işlendiğinin analizi yapılacaktır. Araştırma verilerinin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Nitel araştırma; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir. (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 45)

Bu araştırma, çocuk dergilerini kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri açısından incelemeyi amaçladığından araştırmada nitel araştırma tekniklerinden doküman analizi kullanılmıştır. “Doküman analizi, çalışmada kullanılacak dokümanların elde edilip belirli bir sistem içerisinde inceleme işlemidir.” (Yıldırım & Şimşek, 2013) Verilerin analizinde içerik analizi metodu kullanılmıştır. “İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir.” (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 259)

4.2. Araştırmanın Materyali

Bu araştırmanın evrenini çocuk dergileri, örneklemini Mavi Kırılma ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin 2020 yılında çıkarılan tüm sayıları oluşturmaktadır. Dergiler 8-12 yaş aralığına hitap ettiği düşünülen internet ortamında yayımlanan popüler çocuk dergileri arasından seçilmiştir.

4.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Belirtilen çocuk dergileri okunarak içerik analizi yapılacaktır. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde derin bir işleme tabi tutulur, kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Kavramlar, araştırmacıyı temalara götürür ve temalar sayesinde olgular daha iyi düzenlenebilir ve daha anlaşılır hâle getirilebilir.” (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 227) Ayrıca araştırma için gerekli verilerin bir kısmı, kaynak taraması yoluyla elde edilecektir. Kök değerler, 21. yüzyıl becerileri ve çocuk dergileri gibi hususlarla ilgili kaynaklar için TR Dizin, Dergipark, YÖK Akademik veri tabanlarından ve kütüphanelerden yararlanılacaktır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

5.1. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinde Yer Alan Kök Değerler

Bu bölümde kök değerlerin, Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki dağılımları üzerinde durulacaktır.

Tablo 1

Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin Dağılımı

Değerler	F	%
Adalet	2	1,08
Dostluk	23	12,43
Dürüstlük	15	8,11
Öz denetim	12	6,49
Sabır	9	4,86
Saygı	14	7,57
Sevgi	28	15,14
Sorumluluk	39	21,08
Vatanseverlik	8	4,32
Yardımseverlik	35	18,92
	185	

Tablo 1’de görüldüğü gibi Mavi Kırangıç dergisinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere kök değerlerin tamamı bulunmaktadır. Sözü edilen dergide en çok işlenen kök değer, (%21,08) oranı ile sorumluluktur. Sorumluluğu, yardımseverlik (%18,92) ve sevgi (%15,14) takip etmektedir. Dergide en az işlenen kök değer ise (%1,08) oranı ile adalet değeridir.

Tablo 2

Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin Dağılımı

Değerler	F	%
Adalet	1	0,71
Dostluk	8	5,71
Dürüstlük	1	0,71
Öz denetim	11	7,86
Sabır	9	6,44
Saygı	14	10,00
Sevgi	23	16,43
Sorumluluk	43	30,71
Vatanseverlik	18	12,86
Yardımseverlik	12	8,57
	140	

Tablo 2’de görüldüğü gibi Dama Dama PTT Çocuk dergisinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere kök değerlerin tamamı bulunmaktadır. Sözü edilen dergide en çok işlenen kök değer, (%30,71) oranı ile sorumluluktur. Bunu, sevgi (%16,43) ve vatanseverlik (%12,86) değerleri takip etmektedir. Dergide en az işlenen kök değerler ise adalet (% 0,71) ve dürüstlük (%0,71) değerleridir.

5.2. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerileri

Bu bölümde 21. Yüzyıl becerilerinin, Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki dağılımları üzerinde durulacaktır.

Tablo 3

Mavi Kırılma Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin Dağılımı

21. Yüzyıl Becerileri	F	%
Öğrenme ve yenilik becerileri / Merak / Yenilikçi düşünme / Hayal gücü	88	23,16
Sorgulama ve problem çözme / Üst düzey düşünme ve akıl yürütme	45	11,84
İletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / Kendini ifade etme / Liderlik	56	14,74
Sorumluluk becerisi / Kişisel ve sosyal sorumluluk / Öz yönetim becerisi	51	13,42
Hayat ve kariyer becerileri / İnisiyatif alma ve girişimcilik/ Üretkenlik ve yetenek / Nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / Gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / İş birliği yapma	64	16,84
Sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / Kültürel farkındalık ve ifade / Esneklik ve uyum / Küresel farkındalık / Haklarını bilme	41	10,79
Temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / Dijital yetkinlik / Dijital çağ okuryazarlığı	23	6,05
Görsel ve bilgi okuryazarlığı / Bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / Medya okuryazarlığı	12	3,16
	380	

Tablo 3'te görüldüğü gibi Mavi Kırılma dergisinde en çok işlenen 21. yüzyıl becerileri (%23,16) oranı ile “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” becerileridir. Bu becerileri, (%16,84) oranı ile “hayat ve kariyer becerileri / inisiyatif alma ve girişimcilik / üretkenlik ve yetenek / nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / iş birliği yapma” izlemektedir. Sözü edilen dergide en az tespit edilen beceriler ise (%3,16) oranı ile “görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı” becerileridir.

Tablo 4

Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin Dağılımı

21. Yüzyıl Becerileri	F	%
Öğrenme ve yenilik becerileri / Merak / Yenilikçi düşünme / Hayal gücü	72	27,38
Sorgulama ve problem çözme / Üst düzey düşünme ve akıl yürütme	34	12,93
İletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / Kendini ifade etme / Liderlik	12	4,56
Sorumluluk becerisi / Kişisel ve sosyal sorumluluk / Öz yönetim becerisi	57	21,67
Hayat ve kariyer becerileri / İnisiyatif alma ve girişimcilik / Üretkenlik ve yetenek / Nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / Gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / İş birliği yapma	48	18,25
Sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / Kültürel farkındalık ve ifade / Esneklik ve uyum / Küresel farkındalık / Haklarını bilme	32	12,17
Temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / Dijital yetkinlik / Dijital çağ okuryazarlığı	2	0,76
Görsel ve bilgi okuryazarlığı / Bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / Medya okuryazarlığı	6	2,28
	263	

Tablo 4’te görüldüğü gibi Dama Dama PTT Çocuk dergisinde en çok işlenen 21. Yüzyıl becerileri (%27,38) oranı ile “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” becerileridir. Bu becerileri, (%21, 67) oranı ile “sorumluluk becerisi / kişisel sosyal sorumluluk / öz yönetim” izlemektedir. Sözü edilen dergide en az tespit edilen beceriler ise (%0,76) oranı ile “temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital çağ okuryazarlığı” becerileridir.

5.3. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki Kök Değerlerin Metin Türleri Açısından Dağılımı

Bu bölümde kök değerlerin Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki dağılımları üzerinde durulacaktır.

Tablo 5

Mavi Kırangıç Dergisindeki Kök Değerlerin Metin Türlerine Dağılımı

Metin Türleri	F	%
Bilgilendirici	122	65,95
Öyküleyici	56	30,27
Şiir	7	3,78
	185	

Tablo 5’te, Mavi Kırangıç dergisindeki kök değerlerin metin türlerine göre en çok (%65,95) oranı ile bilgilendirici türde olduğu görülmektedir. Bunu, öyküleyici metinler (%30,27) oranı ile takip etmektedir. Kök değerlerin metin türlerine göre en az olduğu tür ise (%3,78) ile şiirdir.

Tablo 6

Dama Dama PTT Çocuk Dergisindeki Kök Değerlerin Metin Türlerine Dağılımı

Metin Türleri	F	%
Bilgilendirici	137	97,86
Öyküleyici	0	0,00
Şiir	3	2,14
	140	

Tablo 6’da Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki kök değerlerin metin türlerine göre en çok (%97,86) oranı ile bilgilendirici türde olduğu görülmektedir. Bunu, (%2,14) oranı ile şiir türü takip etmektedir. Sözü edilen dergide kök değerlerin işlendiği öyküleyici metin tespit edilmemiştir.

5.4. Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin Metin Türleri Açısından Dağılımı

Bu bölümde 21. yüzyıl becerilerinin Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki dağılımları üzerinde durulacaktır.

Tablo 7

Mavi Kırkangıç Dergisindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin Metin Türlerine Dağılımı

Metin Türleri	F	%
Bilgilendirici	300	78,95
Öyküleyici	71	18,68
Şiir	9	2,37
	380	

Tablo 7’de, Mavi Kırkangıç dergisindeki 21. yüzyıl becerilerinin metin türlerine göre en çok (%78,95) oranı ile bilgilendirici türde olduğu görülmektedir. Bunu, öyküleyici metinler (%18,68) oranı ile takip etmektedir. Kök değerlerin metin türlerine göre en az olduğu tür ise (%2,37) ile şiidir.

Tablo 8

Dama Dama PTT Çocuk Dergisindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin Metin Türlerine Dağılımı

Metin Türleri	F	%
Bilgilendirici	262	99,62
Öyküleyici	0	0,00
Şiir	1	0,38
	263	

Tablo 8’de Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki 21. yüzyıl becerilerinin metin türlerine göre en çok (%99,62) oranı ile bilgilendirici türde olduğu görülmektedir. Bunu, (%0,38) oranı ile şiir türü takip etmektedir. Sözü edilen dergide 21. yüzyıl becerilerinin işlendiği öyküleyici metin tespit edilmemiştir.

5.5. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki Kök Değerlerin İşleniş Görünümü

Bu bölümde Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerindeki kök değerlerin işleniş görünümü üzerinde durulacaktır.

5.5.1. Mavi Kırangıç Dergisinde Kök Değerlerin İşleniş Görünümü

Bu bölümde kök değerlerin, Mavi Kırangıç dergisinde nasıl işlendiği (örtük /doğrudan) üzerinde durulacaktır.

Tablo 9

Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin İşleniş Dağılımı

Değerlerin İşlenmesi	F	%
Doğrudan Anlatım	128	69,19
Örtük / Dolaylı Anlatım	57	30,81
	185	

Tablo 9'dan hareketle Mavi Kırangıç dergisinde yer alan kök değerlerin doğrudan anlatım (%69,19) ve dolaylı anlatım (%30,81) yoluyla işlendiği görülmüştür.

5.5.1.1. Adalet

Mavi Kırangıç dergisinde (MK), sorunları adil bir şekilde çözmenin doğruluk ve dürüstlük ile mümkün olduğu şöyle ifade edilir: “Merhaba arkadaşlar! Bu ay dergimizde “Mavi Kırangıç Ailesi’nin mutluluk sırlarından birini paylaşıyoruz: “doğruluk ve dürüstlük.” Kalbimiz doğrulukla atıyor. Düşüncelerimiz dürüstlükten ayrılmıyor. Davranışlarımıza da özen gösteriyoruz. Doğru sözlü, güzel gönüllü olunca da huzurumuz daima yerinde. Sorunlarımız olsa da hakkaniyetle çözüveriyoruz.” (MK, S. 248) (doğrudan anlatım)

“Dürüst Olmak Adil Olmaktır.” başlığı altında ise adalet ve dürüstlük arasındaki ilişkiye dikkat çekilir. (MK, S. 248) (doğrudan anlatım)

5.5.1.2. Dostluk

Mavi Kırangıç dergisinde dostlarla geçirilen zamanın kıymetli olduğuna şu sözlerle dikkat çekilir: “Aile dostlarımız, komşularımız ya da akrabalarımız... Her birinin sohbeti ve sevgisi eşsiz. Birlikte olmak bazen öyle keyifli oluyor ki yatma vakti gelince yanlarından ayrılıp odama gitmek zor geliyor. Çocuklarıyla arkadaş olduğum aileler erken ayrıldığında da öyle.” (MK, S. 239, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Güzel tatil” denilince çok yere gitmek, farklı yerlerde bol bol fotoğraf çekmek geliyordu aklıma. Artık benim için “güzel tatil” ailem ve arkadaşlarımla bol bol gülererek geçirdiğim tatil.” (MK, S. 240, s. 11) sözleriyle dostlarla geçirilen vaktin en güzel tatil olduğu ifade edilir. (doğrudan anlatım)

“Gönüllüyüz Birlikte Huzurla Yaşamaya” başlığı altında dostluk değeri şöyle vurgulanır: Sevgi var, dostluk ve yardımlaşma var. Hiç şaşırmanın dostlarım. Bunlar varsa yaşadığımız yerde yalnızca “sağlık” var. (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Gönüllüyüz Paylaşmaya” başlığı altında dostluk değerine dikkat şöyle dikkat çekilir:

“Bir selamı paylaştığımızda bin “merhaba” olur.

Bir gülüşü paylaştığımızda kucak dolusu “neşe” olur.

Bir derdi paylaştığımızda çözülür, “mutluluk” olur.

Bir lokmayı paylaştığımızda sonsuz “dostluk” olur.” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

Can, Gül ninesinin, kitaplarını dostlarıyla nasıl paylaştığını şöyle aktarır: “Gül ninemin kütüphanesi öyle kıpırdamadan duran kitaplardan oluşmaz. Sürekli okundukları için hareketliler adeta. Yer değiştirirler, hatta sık sık seyahate çıkarlar. Nasıl mı? Gül Ninem kitaplarını dostlarıyla paylaşır da ondan. Hatta mahallemizin milli kütüphanesi bile diyebiliriz.” (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

Dostlukların küçük hediyelerle pekiştirilebileceği şöyle ifade edilir: “Limon yaprakları çok güzel kokuyor. Bir limon filizini komşumuza hediye ettim. Çok mutlu oldu. Siz de hediye edebilirsiniz.” (MK, S. 241, s. 13) (doğrudan anlatım)

“Sevgi, kalbin arkasında saklı / Hayat, dostluğun” mısraları ile hayatın dostluk ile var olduğu vurgulanır. (MK, S. 242) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, evden dışarı çıkamadığı dönemde en çok dostlarını özler: “Bir süredir yapamadığı pek çok şey vardı. En çok da arkadaşlarıyla bir araya gelip sohbet etmeyi, oynamayı özlemişti.” (MK, S. 243, s. 10) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, salgın sürecinde arkadaşlarını çok sevdiğini anlar: “Arkadaşlarımı görememek de zor geldi. Meğer ne çok seviyormuşum hepsini. Ara sıra internet üzerinden görüştük. Sanki her birimiz kendi uzay gemimizin içindeymişiz de bir ekran aracılığıyla iletişim kuruyormuşuz gibi hissettim.” (MK, S. 244, s. 10) (dolaylı anlatım)

Selamlaşma ve dostluk arasındaki ilişkiye şöyle değinilir: “Selamlaşmanın her şekli çok güzel. Başka dillerde de nasıl selam verilir alındığını araştırıyorum. Dünyanın neresinde olursam olayım, insanlara sıcak bir selam verebilmeyi çok isterim. Dostluğumu ifade etmiş olurum böylece.” (MK, S. 245) (doğrudan anlatım)

“Selamlaşma ile dostluk bağlarını güçlendirir, kişiler arasında yıkılmaz köprüler inşa etmiş oluruz.” (MK, S. 245, s. 5) ifadeleri ile selamlaşmanın dostluğa katkısı açıklanır. (doğrudan anlatım)

“Dışarı çıkmadığım sürede arkadaşlarımla sürekli görüştük. İnternet üzerinden buluşup sohbet ettik. Oyunlar oynadık. Ama bugün onları görmek çok daha başkaydı.” (MK, S. 245, s. 11) sözleriyle dostluğa dikkat çekilir. (dolaylı anlatım)

Ece arkadaşlığı şöyle anlatır:

“Arkadaş kelimesinin anlamı, içinde saklı. Arka kelimesi yardımcı, koruyucu demek. Kelimeye gelen -daş eki de onu yepyeni bir isim yapıyor. Harika değil mi? Tıpkı bizim yeni bir arkadaş edinince yepyeni bir anlam kazanmamız gibi. Her arkadaşımız bizim için ayrı güzel ayrı anlamlı. Biliyor musunuz? Doğada da çok güzel dostluk örnekleri var. Ben su aygırı ve sığır kuşu arasındaki ayrılmaz dostluğa hayranım doğrusu.” (MK, S. 249) (doğrudan anlatım)

“Arkadaşlığın Temelinde Samimiyet Var.” başlığı altında dostluk ve samimiyet arasındaki ilişkiye dikkat çekilir: “Arkadaşlık “samimiyet” barındırır. Arkadaşlığın mutlu anlarına tanık olmak ve arkadaşın için koşulsuz sevinmektir. Senden daha yüksek not alan arkadaşını içtenlikle tebrik etmek samimiyettir. (MK, S. 249, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Arkadaşlığın Temelinde Paylaşmak Var.” başlığı altında ise paylaşmanın arkadaşlığı güçlendirdiği ifade edilir: “Arkadaşlığın temeli paylaşmaktan geçer. Tek simidi ikiye bölmek hatta büyük parçayı arkadaşına vermeye çalışman arkadaşlıktır. Anıları, mutlulukları, hüznleri paylaşmaktır. Mesafeler çok uzak olsa da gönüllerin ayrılmayacağını bilmektir. Anıların hep taze kalacağını...” (MK, S. 249, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Arkadaşlığın Temelinde Fedakârlık Var.” başlığı altında arkadaşlığın, fedakârlıkla ilgisi şu sözlerle anlatılır: “Arkadaşlık dediğin fedakârlıktır ama karşılıklı olması gereken bir fedakârlık. Havanın soğuk olduğu bir gün eldivenini paylaşman, arkadaşlıktır. İki kişinin elinde tek eldiven olmuş olsa bile...” (MK, S. 249, s. 5) (doğrudan anlatım)

Can arkadaşı Ali’ye dostluktan şöyle bahseder: “Ninemin dediği gibi, “Kâinat dostluk üzerine kurulu” imiş. “Canlı cansız her varlıkla sevgi bağı kurulması mümkünmüş.” Seninle sevincimi paylaşmak istedim. Canım dostum, memleketinden sağlıcakla gel bir an evvel. Uzakta da olsan eksik etmedin arkadaşlığını. Her sevincime, üzüntüme eşlik ettin. İyi ki tanışmışım seninle Ali.” (MK, S. 249, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Benim Arkadaşım Hoşgörülüdür.” başlığı altında ise “hoşgörünün arkadaşlık için vazgeçilmez bir unsur olduğu şöyle ifade edilir: “Farklılıklara duyduğumuz saygı, içimizdeki hoşgörüyü ortaya çıkarır.” (MK, S. 250, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Benim Arkadaşım Empati Yapar.” başlığı altında empati ve arkadaşlık arasındaki ilişki açıklanır. (MK, S. 250, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Benim Arkadaşım Saygılıdır.” başlığı altında iyi bir arkadaşın saygılı olması gerektiği şöyle anlatılır: “Farklı düşüncelere, yeteneklere, kişiliklere saygı duyulursa toplumdaki insanlar diğer insanlarla uyum içinde yaşayabilir. Aksi halde çeşitli problemler ortaya çıkabilir. Bu sorunları aşmak için toplum kurallarına uymalı, insanları sevmeli ve saymalı, kırııcı olmamalı, hoşgörülü olmalı, herkese eşit ve adil davranmalı, empati yapmalıyız.” (MK, S. 250, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Arkadaşım Da Benim Gibi” başlığı altında engelli olmanın arkadaş olmaya engel olmadığı anlatılır: “İnsan aynı şeyleri yapmaktan hoşlandığı, aynı hobileri olan insanlarla daha kolay iletişim kurabilir. Benzerliklerle birlikte insanların birbirlerini anlamaları kolaylaşabilir. Arkadaşım da benim gibi doktor olmak istiyor, pamuk şeker yemeyi ve gözleriyle fotoğraf çekme oyunu oynamayı seviyor. Ayrıca kuşları izlemekten hoşlanıyor ama o koşmıyor. Çünkü bir engelli. Arkadaşımı seviyorum.” (MK, S. 250, s. 5) (doğrudan anlatım)

5.5.1.3. Dürüstlük

Yeşilcan dürüstlüğü şöyle açıklar: “Kalbimiz doğrulukla atıyor. Düşüncelerimiz dürüstlükten ayrılmıyor. Davranışlarımıza da özen gösteriyoruz. Doğru sözlü, güzel gönüllü

olunca da huzurumuz daima yerinde. Sorunlarımız olsa da hakkaniyetle çözüveriyoruz.” (MK, S. 248) (doğrudan anlatım)

Ece ise dürüst olmanın kolay olmadığından bahseder. Ancak kendisinin her zaman dürüstlüğü tercih ettiğini şöyle aktarır:

“Dürüstlikle ilgili bir süredir gözlem ve deney yapıyorum. Hem kendim hem de çevremdeki insanlar üzerinde. Hiç de sandığım kadar kolay değilmiş. “Ben çok dürüst bir çocuğum.” Demek gayet kolay. Hem düşüncelerin hem de davranışların buna uygun olması... İşte bu bir hayli çaba gerektiriyor. Mesela “Canım bir seferden bir şey olmaz” diye doğruyu söylememek geçebiliyor aklımdan. Derhal elimi vicdanıma koyuyorum. Beynimle doğruyu yanlışı tartıyorum. Ve kazanan hep doğruluk oluyor.” (MK, S.248) (doğrudan anlatım)

Efe, dedesinin ona dürüstlikle ilgili verdiği öğütten şöyle bahseder: “Güneş sevgiyle doğar doğrulukla aydınlatır. Kılavuzun kalbin olsun daima yolun en güzelini bulursun. Dedemin nasihati benim için pusula çeşit çeşit yollar çıksa da karşıma ben hep dürüstlük sokağını tercih ediyorum.” (MK, S. 248) (doğrudan anlatım)

Dürüstlük değeri “özü sözü bir olmak” deyimini üzerinden anlatılır. (MK, S. 248, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Dürüst Olmak Cesur Olmaktır.” başlığı altında dürüstlük ve cesaret arasındaki ilişki açıklanır. (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Dürüst Olmak Vicdanı Rahat Olmaktır.” başlığı altında ise şu ifadeler yer verilmiştir:

“Dürüstlük kimi zaman beraberinde acıyı ve hüznü getirse de yastığa başını huzurla koymaktır. Dürüstlük insanı mışıl mışıl uyutur. Öğretmenin sınav kâğıdına yanlışlıkla yüksek not verdiğinde, o notu düzelttirmendir dürüstlük.” (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Dürüst Olmak Pek Çok Şeydir.” başlığı altında dürüstlük şöyle izah edilir: “Dürüstlük; sözü ve davranışı bir olmaktır, yalan söylememek, verdiği sözü tutmaktır. Dürüst olan kendisine verilen emaneti korur. Açık sözlüdür, tutarlıdır.” (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Dürüst Olmak Başkalarını İncitmemektir.” başlığı altında ise dürüst insanın özellikleri işlenir. (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Dürüst Olmak Adil Olmaktır.” başlığı altında adalet ve dürüstlük arasındaki ilişkiye dikkat çekilir. (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

Sağlam dostluklar kurmanın koşulunun dürüstlük olduğu vurgulanır: “Dürüst bir insan olmak, sağlam dostluklar kurmak ve böylece yaşamak hepimizin elinde. Yeter ki çaba gösterelim, gayretli olalım, dürüst olalım.” (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

Gül Nine, Can’a dürüstlüğü şöyle anlatır: “Gül Ninem ise bana: Can’ım sen hangi mesleği seçersen seç. Ben senin Yunus gibi bir insan olmanı dilerim.” demişti. Yunus mu? Ama ben tanımıyorum ki onu. Yunus, doğruluk dürüstlük demek. Mesleği nedir Yunus’un? Güzel insan olmak. Peki nineciğim, ben de güzel insan olacağım. Bu mesleği çok sevdim.” (MK, S. 248, s. 10) (doğrudan anlatım)

Yunus Emre üzerinden dürüstlüğe şu sözlerle dikkat çekilir: “Yunus eğitim gördüğü yer için ormandan odun toplamaya çıkarmış. Odunların hep doğru olanlarını seçip götürmüş. Ömrü boyunca güzel bir insan olmanın inceliklerini öğrenmek için çabalamış, yazmış.” (MK, S. 248. s. 11) (doğrudan anlatım)

Can’ın Not Defteri’nde “Dürüst Olmak Güzel Ama Hiç Kolay Değil” başlığına yer verilerek dürüstlük şöyle anlatılır:

“Daima dürüst olmaya gayret etmek, derslerden hep tam not almak gibi. Başarmak için sürekli çabalamak gerekiyor. Notlarım yüksek olduğunda paylaşmak kolay. Ama olumsuz sonuç aldığım da aileme doğruyu söylemek bazen zor geliyor. Her şeye rağmen doğruyu paylaşmak, aldığım nottan daha önemli. Kendime karşı dürüst olmak ise en zoru. Hala çabalıyorum. Dürüst ol bakalım, sahiden mi? diye soruyorum kendime. Kendi hatalarımı kendim görebiliyorum böylece.” (MK, S. 248, s. 11) (doğrudan anlatım)

Can’ın Not Defteri bölümünde doğruluğa şöyle yer verilir: “Tanıdık tanımadık her insana karşı doğruluk başlığı altında sevdiklerimizi incitmemek için daima doğru sözlüyoruz. Güler yüzlü davranıyoruz. Bir ihtiyaç olursa yardıma koşuyoruz. Tanımasak da herkesin bir kalbi olduğunu biliyoruz. Her insana doğru davranmak için bu yeterli bir sebep.” (MK, S. 248, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Can’ın Not Defteri” bölümünde “Sözün Doğrusu Nezaketli Söylenirse İncitmez Hiç Kimseyi.” başlığı altında “Ağzımızdan çıkan sözler, her ne kadar doğru olsa da düşünmek gerekir. Doğruluk, aynı zamanda nezaketli olmak demek.” (MK, S. 248. s. 11) ifadelerine yer verilerek dürüstlük üzerinde durulur. (doğrudan anlatım)

5.5.1.4. Öz denetim

Mavi Kırlangıç dergisinde, “Kış deyince, aklımıza “soğuk”, soğuk denilince de “hastalık” geliyor. Ama yeterince önlem alırsak sağlığımızı koruyabiliriz.” (MK, S. 239, s. 16) sözleriyle çocuklar, öz denetimli olmaya yönlendirilir. (doğrudan anlatım)

“Dört mevsim sağlık için dengeli beslenelim, ilk ve en önemli tedbir temizlik, marul gibi kat kat giyinelim, uyku ve spor bizi güçlendirir” başlıkları altında öz denetim sayesinde

hastalıklardan korunmanın mümkün olabileceği üzerinde durulmuştur. (MK, S. 239, s. 17) (doğrudan anlatım)

Zaman yönetimine şöyle dikkat çekilir: “Merhaba arkadaşlar! “Tatil” denilince aklımıza dinlenmek, eğlenmek, oyun oynamak, gezmek geliyor. Çünkü tatil, boş geçirilen değil, nasıl değerlendireceğimize kendimizin karar verdiği bir zaman dilimi.” (MK, S. 240, s. 4) (doğrudan anlatım)

Öz denetim konusunda çocuklara şöyle yol gösterilir:

“Haydi, bu tatilde kendimiz için bir karne hazırlayalım. Elbette tatil karnemizde notlar olmayacak, bize hiç kimse de not vermeyecek. Bu bizim kendimiz için hazırladığı bir karne olacak. Amacımız verimli bir tatil geçirmek. Herkes kendi karnesini kendisi hazırlayabilir. Size birkaç öneri: -Kendimi dinlenmiş hissediyorum. - Zamanımı dolu dolu geçirdim. - Okul temposuna girmeye hazırım. Bu cümlelerin karşısına (+) koyabiliyorsanız ne güzel. En önemlisi yüzümüz gülüyorsa tatil karnemiz için “hepsi pekiyi” diyebiliriz.” (MK, S. 240, s. 5) (doğrudan anlatım)

Ekranda uzun süre vakit geçirmeleri konusunda çocuklar, şu sözlerle uyarılır: “Bilgisayar oyunları ve televizyon gibi ekranlarda fazla vakit geçirmek yorucudur. Kendimizi ve zamanımızı kaptırmadan oynayalım.” (MK, S. 240, s. 5) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan Efe’yi öz denetimli olması konusunda şöyle uyarır: “Efe tüm paranı gittin de bu abur cuburlara mı verdin? Gereksiz harcamalar yapmamalı, ayağını yorganına göre uzatmalıydın” (MK, S. 240, s. 8) (dolaylı anlatım) Böylece dergideki karakterler, tutumlu olma konusunda çocuklara örnek olurlar.

Ece, “Ayağını yorganına göre uzat.” atasözünü Efe’ye şöyle açıklar: “Harcamaların, harçlıklarını geçmesin, paranı dikkatli harcamalısın, demek istiyor.” (MK, S. 240, s. 8) (dolaylı anlatım) Efe, arkadaşlarına hak verir. “Çocuklar Efe’nin aldığı abur cuburları geri verip biraz meyve aldılar.” (MK, S. 240, s. 9) (dolaylı anlatım)

Can’ın öz denetimine şöyle dikkat çekilir: “Yarıyıl tatili için Can’ın yüz yirmi beş tane planı vardı. Güzel bir karnesi olsun diye çok çalışmıştı. Öyle ki yapmak istediği birçok şeyi “tatilde yaparım” diye ertelemişti. Karneyi aldığı günün ertesi sabahı, vakit kaybetmeden işe koyulmalıydı.” (MK, S. 240, s. 10) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, zaman ve sağlık konusunda şu sözlerle uyarılır: “Zaman su gibi akıp geçer. Çoğu zaman farkında bile varmayız. Akıp geçtikten sonra da geri getirmemiz mümkün değildir. Ancak zamanımızı güzel geçirdiğimizde, değerlendirmiş oluruz. Sağlığımızın da kaybetmeden evvel kıymetini pek bilemeyiz. Sağlığımızı koruyalım ve özen gösterelim.” (MK, S. 240, s. 17) (doğrudan anlatım)

Zamanı doğru değerlendirmenin önemi şöyle vurgulanır: “Gemilerimizde yaşamının keyifli yanlarını keşfedelim. Zamanımızı ‘verimli’ bir boyutta değerlendirebiliriz. Göreceksiniz ki canınız sıkılmaya vakit bulamayacak. Şimdi herkesin zamanı yönetme yöntemini paylaşacağı bir toplantı düzenleyelim. Beyin fırtınası faydalı olabilir.” şeklinde bir konuşma yapmayı düşündüm.” (MK, S. 244, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Neleri değiştirebiliriz?” başlığı altında çocuklar, öz denetimli olmaya şöyle yönlendirilmektedir: “Derslerin kötüyse iyileştirmek için daha çok ve planlı ders çalışman gerekebilir. Derli toplu değilsen uyandıktan sonra yatağını düzeltebilir, odanı toplayabilirsin. Kıyafetlerini çıkarttığın an dolaba yerleştirmeyi deneyebilirsin.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım)

5.5.1.5. Sabır

Anneler sabırlı ve affedicidir, çocukların annelerini bu konuda örnek almaları gerektiği şöyle vurgulanır: “Bazen hata yapabilir, annemizi üzebiliriz. Ama onlar bize karşı çok sabırlı ve affedicidirler. Hatalarımızı düzeltmemiz için bize yardım ederler. Hatalarımızdan alacağımız dersleri her defasında sabırla anlatırlar. Affetmeyi öğreniriz annelerimizden. Eğer onları kıracak bir şey yaptıysak onlardan özür dilemeliyiz. Biz de onların yaptıkları hataları affedebiliriz.” (MK, S. 243, s. 5) (doğrudan anlatım)

Sabır değerine şöyle dikkat çekilir: “Merhaba arkadaşlar! Sağlık önlemleri nedeniyle bir süredir evlerimizdeyiz. Pek alışık olmadığımız bu duruma belki de bazı uyum problemleri yaşadık. Ama bunların hepsini atlatacak bir anahtarımız var: Sabır!” (MK, S. 244, s. 4) (doğrudan anlatım) Böylece zorlukların üstesinden gelmede sabrın önemine dikkat çekilir.

Dergide sabır şöyle tanımlanır: “Sabır, zorluklarla, sıkıntılarla mücadele edebilmek, kararlılık göstermek, acele etmemektir.” (MK, S. 244, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Sabır Bize Güç Verir” başlığı altında sabretmenin olumlu yanlarına değinilir. (MK, S. 244, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Sabır, olumsuz durumlar karşısında “ümitsiz olmamak” olarak açıklanır. (MK, S. 244, s. 5) (doğrudan anlatım)

Olaylar karşısında sabırlı olmak gerektiğine şöyle dikkat çekilir: “Olaylar karşısında hemen sabredemeyebiliriz. Davranışlarımız insanları incitebilir. Hareketlerimiz ve sözlerimizle kimseyi kırmamaya özen gösterelim.” (MK, S. 244, s. 5) (doğrudan anlatım)

Bazı zamanlar sabırla beklemek gerektiği “Hastalıkların gelip geçmesini, sevdiklerimize, okulumuza, arkadaşlarımıza, öğretmenlerimize kavuşmayı, sokağa çıkıp oyun oynamayı sabırla bekleyelim.” sözleriyle vurgulanır. (MK, S. 244, s. 5) (doğrudan anlatım)

Sabırlı olmanın yolları hakkında şöyle bilgi verilir: “Sevdiğimiz, ilgi duyduğumuz başka bir şeyle meşgul olmak sabırsızlığımıza çare olabilir. Böylece sürekli olarak bizi rahatsız eden düşüncelerden biraz uzaklaşmış oluruz. Mesela satranç öğrenmeye çalışabiliriz. Çünkü satrançta başarının ilk anahtarı, sabırlı olmaktır.” (MK, S. 244, s. 5) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, bir çiçeğin üzerine konan arıyı incelerken arının sabrına hayran kalır, duygularını şöyle ifade eder: “Kim bilir bal için kaç tane çiçeğe konuyor. Arıların yaptığı bu iş büyük sabır gerektiriyor.” (MK, S. 244, s. 9) (doğrudan anlatım)

5.5.1.6. Saygı

Mutluluk ve saygı arasındaki ilişki şöyle açıklanır: Merhaba arkadaşlar! Hepimiz “mutlu olmayı” istiyoruz. Hem kendimiz hem de sevdiklerimiz için... Ben de sizinle bazı sırlar ve formüller paylaşıyorum. İşte bunlardan birisi de: “Yaşama hakkına saygı duymak” (MK, S. 239, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Birbirimize Saygı Duyduğumuzda, Barış Olur Dünya.” başlığı altında; saygılı olmanın güzellikleri şöyle anlatılır: “Hayatımızı paylaştığımız birçok insan var: Ailemiz, arkadaşlarımız, komşularımız... İyi ki varlar! Çoğu zaman tatlı bazen de tatsız anlar yaşıyoruz. Bazen aynı düşünüyoruz, bazen de farklı. Hatta tartışabiliyoruz. Her koşulda birbirimize saygımızı koruyarak hayatımızı sürdürüyoruz.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Farklılıklara saygı gösterilirse barış vardır.” mesajı şu sözlerle verilir: “Ülkemizde farklı yöreler var. Bu yörelere özgü farklı gelenekler... Dünyamızda farklı ülkeler var. Bu ülkelere özgü kültürler... Farklı görünsek de farklı görüşlere de sahip olsak saygı çatısı altında buluşuyoruz. Saygı varsa huzur ve barış vardır.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

“İnsanlar, doğaya saygı gösterirse doğa da insanlara cömert davranır.” mesajı şöyle verilir: “Köyün insanları doğaya, doğa da insanlara karşı çok saygılı ve vericiydi. (MK, S. 239, s. 10) (doğrudan anlatım)

Tüm canlılara saygı göstermek gerektiği şöyle vurgulanır:

“İnsanlara gelince, onları anlamak doğayı anlamak kadar kolay değil. Çok akıllıyız. Ama hem birbirimize hem de doğaya karşı hatalar yapabiliyoruz. Her hatanın da bir özrü olmayabiliyor. Kırılan bir kalbi her zaman tamir edemeyebiliriz. Doğaya verdiğimiz bazı zararların da telafisi yok ne yazık ki! Kendimize, birbirimize, tüm canlılara, doğaya tek bir borcumuz var. O da “saygı”.” (MK, S. 239, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Yaşlılara Saygı Haftası” başlığı altında yaşlılara neden saygılı olmak gerektiği ifade edilir. (MK, S. 241, s. 23) (doğrudan anlatım)

“Sevgi ile Güçlenen Saygı” başlığı altında sevgi ve saygı arasındaki ilişki açıklanır. (MK, S. 243, s. 5) (doğrudan anlatım)

Selamlaşma ve saygı arasındaki ilişki şöyle ifade edilir: “Birine selam verirken ona duyduğumuz saygıyı da ifade etmiş oluruz. Saygıyla selamlaşınca insanlara verdiğimiz değer de ortaya çıkar.” (MK, S. 245, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Arkadaşlığın Temelinde Sevgi ve Saygı Vardır.” mesajı şu sözler ile verilir: “Arkadaşlık saygı ile başlar. Her insan farklıdır; huyları, beğenileri, davranışları ile... Ama her insan karşısındakine saygı göstermek durumundadır. Saygı, “sevgi”nin çimentosudur; harcını iyi karmak lazım ki sağlam olsun.” (MK, S. 249, s. 5) (doğrudan anlatım)

Öğretmenlere neden saygı duyulması gerektiği şöyle ifade edilir: “Okulda önce ilk eğitimimizi aileden alırız. Okula başlayınca ihtiyaç duyduğumuz bilgi ve eğitimleri bize öğretmenlerimiz verir. Onların hakkını ödemek zordur. Biraz olsun bu hakkı ödemek için, onlara sevgi, saygı göstermeli ve şükran duymalıyız.” (MK, S. 249, s. 23) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, derginin konusunu tanıtırken saygı değerinden şöyle bahseder: “Merhaba arkadaşlar! Bu ayki konumuz “Farklılıklara saygı” birbirimizden farklı görünüyoruz. Farklı şeyleri seviyoruz. Farklı düşüncelerimiz var. Saygıyla karşıladığımızda, tüm bu farklılıklar hayatımıza renk katıyor.” (MK, S. 250) (doğrudan anlatım)

Efe, “Fark Olsun” adlı şiirde saygıyı şöyle dile getirir:

“Işık varsa

Yeşildir yapraklar

Karanlık varsa

Işıldar yıldızlar

Siyah ile beyaz

Farklı olsalar da

Birbirine çok yakışırlar.” (MK, S. 250) (dolaylı anlatım)

Can, küçüklere de saygılı olunması gerektiğini şöyle örnekler: “Annem kaşlarını kaldırarak bana baktı. Söylediğimi onaylamadığını derhal anladım. Annem ben küçükken de böyleydi. Akla hayale gelmez sorular sorardım. Yine de beni küçük görüp yanıtsız bırakmaz ya da alaya almazdı.” (MK, S. 250, s. 10) (dolaylı anlatım)

Can, farklılıklara saygı duymanın güzelliklerini Ali’ye şöyle anlatır:

“Farklılıklar dünyayı ne kadar güzelleştiriyor. Yeryüzünde milyonlarca çeşit bitki ve hayvan var. Birbirinden güzel, birbirinden harika yaratılışa milyonlarca canlı... Dünyayı yüzlerce farklı milletten ve kültürden insanlarla paylaşıyoruz. Her milletin ayrı bir melodisi var. Her birimizin farklı düşünceleri, kabiliyetleri var. Kimimiz güzel şiir yazıyor, kimimiz harika resimler çiziyor. Pilotlar uçakları uçururken, doktorlar hayat kurtarıyor. Hayatta bazı şeyler hiç değişmesin: Hep sağlıklı, huzurlu, barış içinde yaşayalım. Bazı şeyler de değişsin, gelişsin: Hep daha saygılı, bilgili ve başarılı olalım.” (MK, S. 250, s. 11) (doğrudan anlatım)

5.5.1.7. Sevgi

Mavi Kırlangıç dergisinde her sayının başında Yeşilcan, Efe ve Ece karakterleri derginin o sayısı hakkında genel bilgi verir. Efe, “Kelebekler” adlı şiirde yaşamın eşsiz mucizelerini kalbi güzel olanların görebileceğini ifade eder. Böylece hayata sevgiyle bakabilmenin önemini şiirde vurgular. (MK, S. 239) (dolaylı anlatım)

“Gökkuşağının renkleri gibi, çeşitli ve birlikte güzel.” başlığı altında sevgi değerine şöyle dikkat çekilir: “Gökkuşağının yedi rengi var. Bir araya gelince ne güzel görünüyorlar. Canlılar da renk renk, çeşit çeşit. Her birisi ayrı güzellikte ve eşsiz. Her birinin varlığı adeta bir mucize. Dünyamız güzelliğini işte bu çeşitliliğe borçlu. Tıpkı gökkuşağı gibi. Tüm canlıları sevelim ve koruyalım. (MK, S. 239, s. 10) (doğrudan anlatım)

Dergide gönüllülük tanımlanırken sevgi şöyle işlenir: “Gönüllülük sadece iyilik için yaptığımız eylemleri ifade eden bir kelime. İçinde ise sayısız güzellik saklı: Sevgi, iyilik, yardımlaşma, paylaşma, birliktelik...” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Gönüllüyüz Sevmeye” başlığı altında gönüllülük ve sevgi arasındaki ilişki açıklanır. (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Gönüllüyüz İyiliğe” başlığı altında iyiliğin sevgiden kaynaklandığı ifade edilir. (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

Sevgi ve dostluk şu sözler ile ilişkilendirilir: “Sevgi, kalbin arkasında saklı / Hayat, dostluğun” mısraları ile kalplerdeki sevgiye dikkat çekilir. (MK, S. 242) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan ve ninesi arasındaki sevgiye şöyle dikkat çekilir: “‘Hoş gelmiş benim Can’ım!’ diyerek karşıladı torununu. Merhabalaşıp hâl hatır sordular.” (MK, S. 242, s. 10) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, dergi sayısının tanıtımını yaparken anne sevgisini şöyle anlatır: “Merhaba arkadaşlar! Mayıs ayı denilince aklımıza neler gelir? Bahar, güneş ve anne... Annemiz bizim için hem bahardır hem de güneş. Mayıs ayının ikinci Pazar günü şanslı bir gün. “Anneler Günü” ilan edildiği için. Biz annemizi her mevsim her gün seviyoruz. Bu ay dergimizde annemize sevgimizi anlatıyoruz.” (MK, S. 243) (doğrudan anlatım)

Efe, “Dünyamsın” adlı şiirde anne sevgisini şu mısralarda dile getirir:

“Ne kadar çok teşekkür etsem

Az gelir anneciğim

Beni dünyaya sen getirdin

Beni dünyada sen var ettin

Ne kadar çok sevsem

Yetmez ki anneciğim

Emeğini hiç esirgemedin

Ömrünü ömrüme verdin

Sonsuz kere teşekkür ederim

Sonsuza kadar severim seni anneciğim” (MK, S. 243) (doğrudan anlatım)

Ece, anne sevgisine dair duygularını şöyle dile getirir:

“Bazı soruların cevaplarını kitaplarda, bazılarını ise düşünerek buluyorum. Kafa yoruyorum, kalbimin her köşesine bakıyorum. Bu sefer çok çabaladım. Ama henüz bulamadım. Neyi mi? Anneme sevgimi anlatacak kelimeleri tabi ki! Babam çok şanslı bu konuda. Çünkü o, öyle güzel ifade ediyor ki duygularını annesine. Onu çok seviyor. Ona sevgiyle sarılıp ellerinden öpüyor. Babaannemin yanında sanki çocuk oluyor.” (MK, S. 243) (doğrudan anlatım)

“Bitmeyen Sevgi Anne Sevgisi” başlığı altında anne sevgisine dikkat çekilir: “Merhaba arkadaşlar! Her yıl Mayıs ayının ikinci pazar günü kutlanan “Anneler Günü” için hepimizi heyecan sarar. Yaşamımız boyunca bizleri koruyan, kollayan annelerimizin sevgisi ve kokusu hep bizimle. Tüm annelerin “Anneler Günü” kutlu olsun!” (MK, S. 243, s. 4) (doğrudan anlatım)

Anne sevgisi şöyle açıklanır: “Gözlerimizi dünyaya açar açmaz ilk olarak, sevgi ve mutlulukla bizlere bakan annelerimizi görürüz. Annelerimiz bizi koşulsuz sevgileriyle sararlar, koklarlar ve beslerler. Bir yerimiz acıdığı anda, annemiz öpünce geçer hemen acısı.

Sevginin iyileştirici gücünü ilk annemizden öğreniriz.” (MK, S. 243, s. 5) (doğrudan anlatım)

Anne sevgisinden şu sözlerle bahsedilir: “Anne sevgisi sonsuza kadar sürer. Annemizin öğütleri, zor ve ne yapacağımıza karar veremediğimiz zamanlarda, denizdeki fener gibi bize yol gösterir. Tıpkı fırtınalı bir günde gemilere yol gösteren deniz feneri gibi...”(MK, S. 243, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Görünmez En Kuvvetli Bağ” başlığı altında anne sevgisinin paylaştıkça büyüyen bir güç olduğu şöyle vurgulanır: “Anne ile çocuk arasındaki bağ çok güçlüdür. Paylaştıkça büyüyen bir güçtür bu. Sevgiyi, saygıyı, sevinci, üzüntüyü paylaşıyoruz. Sevgi paylaşmaktır.” (MK, S. 243, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Anne Demek Her Şey Demek” başlığı altında annelerin fedakârlıkları şöyle sıralanır: “Hastalandığımızda, ağladığımızda, güldüğümüzde, okula giderken ve ödevlerimizi yaparken annelerimiz hep yanımızda. Dert ortağımız, oyun arkadaşımız, hemşiremiz, kuaförümüz, terzimiz, ilk öğretmenimiz ve en güzel aşçımız! Ne çok şey annelerimiz...” (MK, S. 243, s. 5) Böylece çocuklar, annelerini sevmeye yönlendirilir. (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, annesi için pasta yapar ve annesi için bir şarkı hazırlar: “Pastayı babamla birlikte yaptık. Ayrıca senin için bir şarkı hazırladım.” (MK, S. 243, s. 9) (dolaylı anlatım)

Gül Nine, annesine hediye almak için telaşa düşen Yeşilcan’ı şöyle yönlendirir: “En güzel hediye senin sevgin, senin el emeğin!” demişti Gül Nine. İlk olarak birlikte kâğıttan çiçekler yapacaklardı. Kocaman bir demet çiçeğin yanında güzel bir zarf olacaktı. Zarfın içinde de Can’dan annesine bir mektup.” (MK, S. 243, s. 10) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan kendisi ve kardeşinin anne sevgisinden şöyle bahseder: “Bugün anneme bir mektup yazdım. Öyle çok süslü kelimeler bulamadım. Ama onu tarif edemeyeceğim kadar çok sevdiğimi söyledim. Kardeşim Ayşe öyle güzel kolay tarif ediyor ki sevgisini. “Annemi ne kadar çok seviyorsun?” diye sorarsak iki kolunu yanlara doğru açarak “kocaman” diyor, “Dünyalar kadar çok seviyorum.”” (MK, S. 243, s. 11) (dolaylı anlatım) Yeşilcan ve Ayşe, dolaylı olarak çocuklara anne sevgisi aşılamaktadır.

Yeşilcan, Gül Nine’nin öğütlerini şu sözlerle dile getirir:

“Gül Ninem ile sohbet ettik bugün. Anne sadece dünyaya getiren kişi demek değilmiş. Her kim bizi bebeklikten bugüne sevgisiyle ilgisiyle büyüttüyse o kişi en kıymetlimiz olmalıymış. Bu insanın emeğinin değerini bilmeli, sevgimizi göstermeliymişiz. İşte bunu duyduğuma çok sevindim. Her çocuğun yanığını

öpebileceği bir büyüğü olmasını çok isterim.” (MK, S. 243, s. 11) (doğrudan anlatım)

Ece, annesine olan sevgisini şöyle gösterir: “Anneler Günü” için anneme bir hediye hazırladım. Alışverişte kullandığı bez çantasını süsleyip yepyeni bir çanta haline getirdim. Görünce çok mutlu oldu.” (MK, S. 243, s. 12) (dolaylı anlatım)

Sevgiyi göstermenin bir ihtiyaç olduğu şöyle örneklendirilir: “Sevdiklerimize sarılmak isteriz. Yanaklarından öpmek... Bir süreliğine sevgimizi ifade etmenin farklı yollarını bulalım. Güzel sözler söyleyebilir, sevgimizi ifade eden kartlar hazırlayabiliriz.” (MK, S. 243, s. 19) (doğrudan anlatım)

Efe, Özlem adlı şiirde dedesine olan sevgisini dile getirir:

“Bir öpücük konduramadım
Tonton yanağına dedemin
Bayramda elini de öpemedim
Özledi beni ama hiç küsmedi
Çünkü doktorlar bize
“Evde kal” demişti
Gülümseyen yüzünü gördüm
Her aradığımda ekranda
Gözlerindeki hüznü
Bir kahkaha ile sakladı hep
“Üzülme evlat, bu da geçer” dedi
“Uzak yakın yok ki,
Sevgimiz gönlümüzde” (MK, S. 244) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, babasına olan sevgisini şu sözler ile dile getirir: “Sarılmadan da sevgi ifade edilebiliyor. Geçen gün pankart hazırladım babam için. Üzerine karikatür çizdim. İşten gelince açtım. Çok sevindi.” (MK, S. 244, s. 11) (dolaylı anlatım)

“Babalar Günü” başlığı altında baba sevgisine şöyle dikkat çekilir: “Her yılın Haziran ayının üçüncü Pazar günü kutlanan “Babalar Günü”, önemli günlerden biridir. Babalarımızın bizleri ne kadar çok sevdiğini ve değer verdiğini biliyoruz. Bizler de onları seviyoruz. Her babanın “Babalar Günü” kutlu olsun!” (MK, S. 244, s. 23) (doğrudan anlatım)

Selamlaşmak ve sevgi değeri şöyle ilişkilendirilir: “Merhaba arkadaşlar! Birbirimizi sahiden çok özledik. Görüşsek bile henüz doya doya sarılamayacağız. Ama bu sevgimizi dile getirmek için engel değil.” (MK, S. 245) (doğrudan anlatım)

Selamlaşmanın, sevgiye olan katkısı şu sözler ile açıklanır: “Sevgiyle verilen bir selam, yüreklere, duygulara, akıllara seslenir. İnsanlar arasındaki muhabbeti, sevgiyi büyütür.” (MK, S. 245, s. 5) (doğrudan anlatım)

Kutup ayılarının, yavrularına olan sevgisi şöyle anlatılır:

“Kutup ayıları bir süper anne. Anneler yavruları için önce beslenip dört yüz kiloya çıkıyorlar. Sonra karın altında, doğacak yavruları için yuva inşa ediyorlar. Yavrularını dünyaya getirdikten sonra iki ay hiç dışarı çıkmadan onları besleyip koruyorlar. Öyle ki vücut ağırlıklarının yarısından fazlasını kaybediyorlar. Kocaman gövdelerinin altında kocaman da bir kalpleri var.” (MK, S. 247, s. 10) (doğrudan anlatım)

Ece, “Farklılıklar Olmasaydı” başlığı altında sevgi değerine dikkat çeker ve çocuklara şöyle örnek olur:

“Biraz düşündüm de çok geçmeden düşünmekten vazgeçtim. Ben farklı yönleriyle seviyorum her şeyi ve herkesi: Annemin narin, babamın kocaman ellerini / Beyaz papatyaları, kırmızı gelincikleri / Çorbanın sıcaklığını, dondurmanın buz gibisini / Kelebeklerin kanatlarını, kedilerin kuyruklarını / Gitarın, piyanonun, kemanın sesini / Türkçede şiirleri, matematikte problem çözme.” (MK, S. 250) (dolaylı anlatım)

5.5.1.8. Sorumluluk

“İnsanlar, doğaya karşı olan sorumluluklarını yerine getirirse doğa da onlara cömert davranır.” mesajı şu sözler ile verilir: “Orman da onlara karşı cömertti. Odun ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, çamfıstığı, reçine gibi ürünler veriyordu.” (MK, S. 239, s. 10) (dolaylı anlatım)

“İnsanlar, doğadaki canlıları korumada sorumluluk almalıdır.” mesajı şöyle verilir: “Gökkuşağının yedi rengi var. Bir araya gelince ne güzel görünüyorlar. Canlılar da renk renk, çeşit çeşit. Her birisi ayrı güzellikte ve eşsiz. Her birinin varlığı adeta bir mucize. Dünyamız güzelliğini işte bu çeşitliliğe borçlu. Tıpkı gökkuşağı gibi. Tüm canlıları sevelim ve koruyalım.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Sorumluluklarımızı, zamanında yerine getirmeliyiz.” mesajı şöyle işlenir: “İnsanlara gelince, onları anlamak doğayı anlamak kadar kolay değil. Çok akıllıyız. Ama hem birbirimize hem de doğaya karşı hatalar yapabiliyoruz. Her hatanın da bir özrü olmayabiliyor. Kırılan bir kalbi her zaman tamir edemeyebiliriz. Doğaya verdiğimiz bazı zararların da telafisi yok ne yazık ki! Kendimize, birbirimize, tüm canlılara, doğaya tek bir borcumuz var. O da “saygı”” (MK, S. 239, s. 11) (doğrudan anlatım)

“İnsanlar, dünyadaki enerji kaynaklarını korumada sorumluluk almalıdır.” mesajı şöyle verilir: “Günlük yaşantımızda önemli bir yer tutan, elektrik, su, doğalgaz, petrol gibi enerji kaynakları, tükenebilir enerji kaynaklardır. Bu yüzden tasarruflu kullanılmaları gerekmektedir. Sizler de en azından boşa yanan lambaları ve boşa akan suları kapatabilirsiniz.” (MK, S. 239, s. 23) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, yaşadığı çevrede aldığı sorumluluğu şöyle dile getirir: “Mahallemizde yaşayan tüm canlıların ihtiyaçlarını gözetiriz. Onlarında karnı doyunca mutlu oluruz. Sevgimizi, saygımızı, Yemeğimizi paylaşıyoruz. Bu sayede, biz çok mutluyuz.” (MK, S. 239) (doğrudan anlatım)

Sağlıkla ilgili alınması gereken sorumluluklar şöyle dile getirilir: “Kış deyince, aklımıza “soğuk”, soğuk denilince de “hastalık” geliyor. Ama yeterince önlem alırsak sağlığımızı koruyabiliriz.” (MK, S. 239, s. 16) (doğrudan anlatım) “Hasta olduğumuzda hapşırırken kolumuzun iç tarafıyla yüzümüzü kapatalım. Böylece etrafa mikrop saçmamış oluruz. Hasta olduğumuzda birbirimize fazla yaklaşmayalım. Hiç kimseye hastalık bulaştırmak istemeyiz.” (MK, S. 239, s. 17) (doğrudan anlatım)

Aşağıda yer alan şiirde “sorumluluk” değeri şöyle işlenir:

“Bir yudum suyum
Asi bir kıvılcımla yanan ormana
Bir somun ekmeğim
Uykusu açlıkla dağılana
Bir çift ayakkabıyım
Soğuktan titreyen ayaklara
Bir yuvayım, çadır da olsa
Yıkılan bir evin yanı başında
Bir gönlüm var
Armağan olsun tüm dostlara” (MK, S. 240) (dolaylı anlatım)

Efe’nin aldığı sorumluluğa şu sözler ile dikkat çekilir: “O gün Efe okulda koşturup duruyordu. Yeşilay Haftası yaklaşmıştı. Öğretmeni ona okul panosu hazırlama görevi vermişti.” (MK, S. 241, s. 8) (dolaylı anlatım)

Doğaya karşı sorumluluklar şöyle işlenir: “Tabii ki. Kışın ormanlarda aç kalan hayvanlara yiyecek götürün, hayvanların soyları tükenmesin diye avlanmayla mücadele eden, hasta veya yaralı hayvanlar için sağlık yardımını yapan birçok insan ve kuruluş var.” (MK, S. 241, s. 10) (doğrudan anlatım)

Can, ““Başka şeyler de yapmak isterdim. Ama ne?”“ der. Gül nine “Gel seninle birlikte ‘gönüllü’ olalım. Hiç tanımadığımız çocukların sevindirelim.” önerisinde bulunur. (MK, S. 241, s. 10) (doğrudan anlatım) Böylece Gül nine, torununu sorumluluk almaya yönlendirir.

“Havamızı Temiz Tutmak Elimizde” başlığı altında insanların alması gereken sorumluluklar şöyle sıralanmıştır:

“Sadece ormanlara, dağlara gittiğimizde değil yaşadığımız şehirlerde de temiz hava solumak istiyoruz. Bu imkansız değil. Neler mi yapabiliriz? Güneş enerjisi, rüzgâr gülleri gibi doğal ve temiz kaynaklardan yararlanabiliriz. Fabrikalarımıza özel temizleyici filtreler takabiliriz. Otomobillerimizi daha az kullanabiliriz. Toplu taşımayı ve bisikletlerimizi tercih edebiliriz. Ağaç dikebiliriz. Bulduğumuz her boş toprak parçasına ağaç diksek ne güzel olur!” (MK, S. 241, s.17) (doğrudan anlatım)

“İlk Adım Temizliğe Özen Göstermek” başlığı altında temizliğe ilişkin “sorumluluk” değeri şöyle işlenir: “Gözlerimiz dış teması çoğunlukla açık durumdadır. Yüzümüzü yıkarken gözlerimizi de incitmeden temizleyelim. Kirli yüzeylere dokunduğumuzda ellerimizi sık sık yıkayalım. Evimizde kendimize özel havlu kullanmayı da tercih edebiliriz. Temizliğinden emin değilsek elimizle gözümüze dokunmayalım.” (MK, S. 242, s. 16) (doğrudan anlatım)

Salgın hastalık sürecinde alınması gereken sorumluluktan şöyle bahsedilir: “Salgın bulaşıcı bir hastalığın insanlar arasında hızla yayılmasıdır. Hem hasta olmamak hem de bir başkasını hasta etmemek için bazı önlemler almamız gerekir.” (MK, S. 243, s. 18) (doğrudan anlatım)

Çocukların alması gereken sorumluluklar şöyle işlenir: “Evi toplamada anneme yardım ettim. Sonra müzik eşliğinde dans ettik. Zıplayarak, zıp zıp dansı yaptık. Siz de deneyin.” (MK, S. 243, s. 25) (doğrudan anlatım)

Pandemi döneminde Yeşilcan’ın ailesi, Gül ninenin sorumluluğunu üstlenir: “Önlemlerden biri de -ki bu Can’ın en sevdiğiydi- Gül Nine’nin onlarda kalmasıydı. Onun da dışarı çıkmaması gerekiyordu. İyi ki ninesi yanındaydı.” (MK, S. 243, s. 10) (dolaylı anlatım)

Salgın döneminde, sorumluluk almak gerektiği şöyle ifade edilir: “Salgın” bulaşıcı bir hastalığın insanlar arasında hızla yayılmasıdır. Hem hasta olmamak hem de bir başkasını hasta etmemek için bazı önlemler almamız gerekir.” (MK, S. 243, s. 18) (doğrudan anlatım)

Ev içerisinde alınması gereken sorumluluğa şöyle değinilir: “Evi toplamada anneme yardım ettim. Sonra müzik eşliğinde dans ettik. Zıplayarak, zıp zıp dansı yaptık. Siz de deneyin!” (MK, S. 243, s. 25) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan’ın annesi, “Oyun zamanı bitti, artık ev işleri için iş bölümü yapabiliriz. Yeşilcan babanla ben yemek yapacağız. Sen ne yapmak istersin?” diye sözleriyle Yeşilcan’ı evde sorumluluk almaya yönlendirir. (MK, S. 244, s. 8) (dolaylı anlatım)

Can, salgın sürecindeki sorumluluğa şöyle dikkat çeker: “Merhaba 1,2,1,2... Ben Kaptan Can, Mavi Kırlangıç 578916’dan herkese selam. Yeni bir virüsten kaynaklanan bulaşıcı bir

hastalıktan korunma aşamasındayız. Bu evrende kendimizin ve tüm mürettebatımızın sağlığını korumak için izolasyon uyguluyoruz. Hastalık yapan etkeni gemimize taşımamak için dışarı çıkmıyoruz.” (MK, S. 244, s. 10) (dolaylı anlatım)

İşçi karıncaların aldıkları sorumluluktan şöyle söz edilir: “İşçi karıncalar, yuvalarını temiz tutar ve çöplerini dışarı taşırlar.” (MK, S. 244, s. 21) (dolaylı anlatım)

“Yeşilcan ve arkadaşları oynamak için toplanmışlardır. Yeşilcan, “Arkadaşlar her yer, maske çöp dolu. Burada oyun oynayamayız ki!” diyerek arkadaşlarını uyarır. Ece ise “Bence hep beraber bu çöpleri toplayalım.” önerisinde bulunur. Herkes üzerine düşeni yapar ve park temizlenir. Yeşilcan; “Arkadaşlar maske bizim için çok önemli evet ama çevremizi kirletmemek de önemli.” sözleriyle çevreyi temiz tutmanın herkesin sorumluluğu olduğuna dikkat çeker. (MK, S. 247, s. 9) (dolaylı anlatım)

Can’ın “Kutup ayılarına yakınlığımı artıran bir de hikâye kitabı okudum. Gül Nine’m, Ayşe’ye doğum gününde hediye etmişti. Ben de sevgili kardeşime büyük bir keyifle okudum.” (MK, S. 247, s. 10) sözlerinden kardeşiyle ilgili sorumluluk aldığı anlaşılmaktadır. (dolaylı anlatım)

Çevre temizliği konusunda alınması gereken sorumluluktan şöyle bahsedilir: “Evimiz, okulumuz, mahallemiz, parklar, ormanlar, denizler, göller, nehirler ve burada yaşayan canlılar çevremizi oluşturur. Çevremize verdiğimiz her zarar bize geri döner! Sağlıklı bir yaşam için önce çevremizin temiz olmasına özen gösterelim.” (MK, S. 247, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Geri Dönüşüm İçin Kolları Sıvayalım” başlığı altında konuya ilişkin sorumluluklara dikkat çekilerek şu bilgilere yer verilmiştir: “Evdeki çöpleri ayırabiliriz. Cam, kâğıt ve plastik gibi ambalajları ayırarak belirli noktalardaki geri dönüşüm kumbaralarına atabiliriz.” (MK, , S. 247, s. 18) (doğrudan anlatım)

Hayvanlara karşı sorumluluk alınması gerektiğine şöyle dikkat çekilir: “Çok zor şartlarda yaşayan hayvanlar var. Korunmasız ve sağlıksız yaşayan, yeterli beslenmeyen hayvanlar... Hayvanların bunun gibi problemlerine dikkat çekmek için her yıl 4 Ekim tarihinde “Hayvanları Koruma Günü” kutlanır. Üzerimize düşeni yapalım: Hayvanları koruyalım, kollayalım ve sevelim!” (MK, S. 248. s. 23) (doğrudan anlatım)

Dünya Engelliler Günü hakkında bilgilendirme yapılırken toplumsal sorumluluklarımıza şöyle değinilir: “Engelliler bu toplumun birer parçasıdır. Engellilerin yaşamlarını

kolaylaştırmak, yaşam kalitelerini artırmak, sosyal kültürel hayata katılımlarını sağlamak ve bu konuda toplumsal duyarlılık oluşturmak için çalışmak çok önemlidir.” (MK, S. 250, s. 23) (doğrudan anlatım) Böylece “İnsanların engellilere karşı görev ve sorumlulukları vardır.” mesajı verilir.

5.5.1.9. Vatanseverlik

Kurtuluş Savaşı’nın vatan sevgisiyle nasıl kazanıldığı şöyle aktarılmıştır: “Atatürk, 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkarak Türk Kurtuluş Savaşı’nı başlatmış ve bunun sonucunda milletçe el ele bir zafer kazanılmıştır. 19 Mayıs, “Milli Bayram” olarak ilan edilerek gençlere armağan edilmiştir.” (MK, S. 243, s. 23) (dolaylı anlatım)

Türk milletinin gösterdiği vatan sevgisine şu sözler ile değinilir: “15 Temmuz, milletimizin demokrasiyi koruma çabalarını anlatan bir gündür. O günde şehit olanları anıyor ve hatıralarını unutmuyoruz. Gazilerimize de minnet duyuyoruz. 15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Şehitleri Anma Günü kutlu olsun.” (MK, S. 245, s. 23) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan ve arkadaşları parkta oynarken bir an kuvvetli bir rüzgâr çıkar ve bayrak uçar. Yeşilcan ve arkadaşları uçan bayrağı takip eder. Ağaca takılan bayrağı yardımlaşarak alırlar ve “Tıpkı atalarımız gibi biz de bayrağımızı yere düşürmedik.” derler. (MK, S. 248, s. 9) Çocuklar, bayrağı göndere çekerek İstiklal Marşı’nı okurlar. “O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak. O benimdir o benim milletimindir ancak...” (MK, S. 248, s. 9) (dolaylı anlatım)

5.5.1.10. Yardımseverlik

“Hayvanlara karşı yardımsever olmalıyız.” mesajı şöyle verilir: “Mahallemizde yaşayan tüm canlıların ihtiyaçlarını gözetiriz. Onların da karnı doyunca mutlu oluruz. Sevgimizi, saygımızı, yemeğimizi paylaşıyoruz. Bu sayede, biz çok mutluyuz.” (MK, S. 239, s. 1) (doğrudan anlatım)

“Paylaşalım, Bir Yudum Suyu Bir Lokma Yiyeceği” başlığı altında; yardımseverlik şöyle vurgulanır:

“Ellerimiz küçük olabilir. Elimizden gelenler de az... Olsun. Bilelim ki çabanın azı çoğu olmaz. Birkaç lokma yem koyalım penceremizin önüne. Kuşlar karınlarını doyursunlar. Birlikte neşelenip şarkılar söyleyelim. Sokakta kediler, köpekler bir kap yiyecek bekler. Bir kap da su. Göreceksiniz onların teşekkürü bir başkadır. Hiç unutmazlar, iyilik yapan kimseleri.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Hayvanları da Düşünelim” başlığı altında; hayvanlara yardım etmenin önemi “Arkadaşlar kış gelince hayvanlar yiyecek bulmakta zorlanıyorlar. Onlara yardım etmeliyiz!” sözleriyle vurgulanır. (MK, S. 239, s. 8) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan; “Ninemin yazın getirdiği yemler var; fındık, badem, ceviz gibi... Birazını yemiş, birazını da saklamıştım. Onları verebiliriz.” (MK, S. 239, s. 8) sözleriyle yardımseverliğe dikkat çeker. (dolaylı anlatım)

“Çocuklar, yiyeceklerini hayvanlarla paylaştılar.” (MK, S. 239, s. 9) ifadesinde yardımseverlik vurgulanır. (dolaylı anlatım) Hayvanlar da çocukların yardımını karşılıksız bırakmaz: “Çocuklar kardan adam yaparken sincap kırdığı cevizlerin kabuğunu getirdi. Kardan adamın gözlerini yapması için Efe’ye verdi.” (MK, S. 239, s. 9) (dolaylı anlatım)

Köpek ağzıyla getirdiği dalı, kardan adamın süpürgesini yapması için Ece’ye verdi. (MK, S.239, s.9) (dolaylı anlatım) Kuşlar kardan adamın ağzını yapması için fındık kabuklarını Yeşilcan’a verdi. (MK, S.239, s.9) (dolaylı anlatım)

Kış aylarında hayvan dostlarımız için neler yapabiliriz başlığı altında aşağıdaki maddeler sıralanmıştır:

- Kartondan ya da tahtadan kedi-köpek evleri yapabiliriz.
- Su kaplarına sıcak su koyabiliriz. Soğuk havalarda suyun donmasını engeller.
- Bir kap yemek verebiliriz.
- Kuşlar için pencere önlerine bulgur, buğday gibi bakliyatları koyabiliriz.
- Yine kuşlar için ağaç dallarına ekmek, elma asabiliriz.
- Ağaç dallarına kuşların sığınabilecekleri kuş yuvaları yerleştirilebilir.” (MK, S. 239, s. 15) (doğrudan anlatım)

Bıdık isimli köpeğin yardımseverliğinden şöyle söz edilir: “İnsanların gece üşümesin diye ona bıraktığı yorganı, ağzıyla sürükleyerek Efe’nin önüne bıraktı.” (MK, S. 240, s. 9) (dolaylı anlatım)

“En güzel zaman, “iyilik zamanı” başlığı altında yardımseverliğe aşağıda şöyle dikkat çekilmiştir:

“Havalar soğuk olduğu için dışarda istediğim kadar vakit geçiremedim. Yine de arkadaşlarımla buluştuk. En keyif aldığımız şey de mahallemizde düzenlediğimiz “battaniye toplama” operasyonu oldu. Parkta kedi ve köpeklerin üşüdüğünü görünce dayanamadık. Elimize geçen kutuların içine battaniyeler serdik. Hayvancağızlar da mutlu oldu, biz de.” (MK, S. 240, s. 11) (dolaylı anlatım)

Paylaşmanın önemine ağaçlar üzerinden şöyle dikkat çekilir: “Ağaçlar, mantar ağı sayesinde, besin kaynaklarını birbirleriyle paylaşabiliyorlar. Hasta bir ağaç, kullanmadığı

besinleri iletişim ağı sayesinde komşularıyla paylaşıyor.” (MK, S. 240, s. 15) (doğrudan anlatım)

Yardımlaşmanın gönülden gelmesi gerektiği şöyle vurgulanır: “Merhaba arkadaşlar! “Gönüllülük” gibi güzel bir konu başlığıyla sizlerleyiz. Gönüllülük, başkalarının iyiliği için tüm kalbimizi ve emeğimizi ortaya koymak demek. (MK, S. 241) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, yardımlaşmaya gönüllü olduğunu şu sözler ile ifade eder: “Sevgili dostlarım! Koca dünyamızı milyonlarca canlıyla paylaşıyoruz. Birçoğunun bizim yardımımıza ihtiyaçları var. Bugünlerde kendime bir liste yapıyorum. Listemde büyüdüğümde gönüllüsü olacağım yardım kuruluşları var. Düşünsenize, her gün bir canlıyı mutlu etsem hayatım boyunca dünyamıza binlerce gülücük saçmış olurum.” (MK, S. 241) (dolaylı anlatım) Böylece dergiyi okuyan çocuklar, Yeşilcan’ı örnek alabilir.

Efe “Gönlüm Sende” şiiriyle yardımlaşmayı örneklerle şöyle somutlaştırır:

“Bir yudum suyum

Asi bir kıvılcımla yanan ormana

Bir somun ekmeğim

Uykusu açlıkla dağılana

Bir çift ayakkabıyım

Soğuktan titreyen ayaklara

Bir yuvayım, çadır da olsa

Yıkılan bir evin yanı başında

Bir gönlüm var

Armağan olsun tüm dostlara” (MK, S. 241) (doğrudan anlatım)

Dergide gönüllülük tanımlanırken yardımlaşmaya dikkat çekilir: “Gönüllülük sadece iyilik için yaptığımız eylemleri ifade eden bir kelime. İçinde ise sayısız güzellik saklı: Sevgi, iyilik, yardımlaşma, paylaşma, birliktelik...” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Gönüllüyüz yardımlaşmaya” başlığı altında yardımlaşmaya olan ihtiyaç şöyle dile getirilir:

“Bugün sana, yarın bana... Kimin kime ve neye ihtiyacı olacağı bilinmez. Aklımıza gelmeyen başımıza gelir. Birbirimizin yardımı gerekir. Az ya da çok demeyelim. İhtiyacı olana yardım edelim.” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, Yeşilay panosunu hazırlamak için arkadaşlarından yardım ister. Çocuklar, aralarında iş bölümü yaparak Yeşilcan’a yardım ederler. (MK, S. 241, s.8-9) (dolaylı anlatım)

Gül Nine, hayvanlara yardım eden kuruluşlara şu sözlerle dikkat çeker: “Kışın ormanlarda aç kalan hayvanlara yiyecek götüren, hayvanların soyları tükenmesin diye avlanmayla mücadele eden, hasta veya yaralı hayvanlar için sağlık yardımı yapan birçok insan ve kuruluş var.” (MK, S. 241, s.10) (doğrudan anlatım)

Ayşe, parkta oynamak yerine kedileri doyurmayı tercih eder: “Ayşe vakit geçirmeden çimenlerin üzerinde koşturmaya başladı. Gel pisi pisi! Gel pisi pisi diye yemek verecek kedi arayışına başladı. Mamaları yedirmeden gözü kaydırağı bile görmedi.” (MK, S. 245, s. 10) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, “Ne güzelmış. Ben de gönüllü olabilsem. Çok isterdim. Ama bunun için büyümeyi beklemem gerekecek sanırım.” der. Gül Nine ise “Şimdi de “gönüllü” olabileceğin pek çok şey var. Eğer kalbinde iyilik yapmak için istek varsa bu kâfi.” sözleriyle yardımlaşmak için gönüllü olmanın yaşı olmadığını ifade eder. (MK, S. 241, s. 10) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, yaptıklarının gönüllü yardımlaşma örneği olup olmadığını şöyle sorgular: “Sokaktaki kedilere, köpeklere, kuşlara yemek veriyorum. Onlar için su kapları koyduk mahallemize. Arkadaşlarla su koyuyoruz. Bunlar sayılır mı peki?” (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

Gül nine, torunu Yeşilcan’a “Gel seninle birlikte ‘gönüllü’ olalım. Hiç tanımadığımız çocukları sevindirelim.” teklifinde bulunur, torununu yardımlaşmaya yönlendirir. (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, birlik ve beraberlik içinde nasıl yardımlaştıklarını şöyle anlatır:

“Kardeş Kütüphane çalışmalarımız işte bu konuşmadan sonra başladı. Sahiden de ilk olarak ninemin kütüphanesinden kitaplar seçtik. Ben vakit kaybetmeden mahalledeki çocuklara haber verdim. Ardından her birimiz kendi sınıfındaki arkadaşlarına haber verdi. Kitapları Gül Nine’nin oturduğu apartmanın girişinde topladık. Hiç tahmin etmediğimiz kadar çok kitabımız olmuştu. Babamda bizim için kolileri hazırladı. Bir de kargo çağırdı. Kitaplarımız, Gül Nine’nin emekli öğretmen arkadaşlarından birinin yardımıyla bir köy okuluna ulaştırılacaktı.” (MK, S. 241, s.11) (dolaylı anlatım)

Yardımlaşmanın, yardım edeni de yardım edileni de mutlu ettiğine şöyle dikkat çekilir: “Kargo gelip de kolileri götürdüğünde arkasında yorgun ama çok mutlu çocuklar bırakmıştı. Kitapları ulaştıracağı yerdeki çocukları da çok mutlu edecekti.” (MK, S. 241, s. 11) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, yaşının özelliklerine uygun olarak yardımlaşmaya gönüllü olduğunu şöyle vurgular: “Şimdilik sadece mahallemdeki ve okulumdaki kitap toplama işlerine yardım

edebildim. Ama büyüdüğümde daha fazla şey yapabileceğim. Çünkü gönüllüyüm!” (MK, S. 241, s. 11) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, yardımlaşmanın farklı şekillerde yapılabildiğine şöyle dikkat çeker: “Meğer bizim ülkemizde gönlü büyük ne çok insan varmış. Öğrendikçe şaşırıyorum. Ağaç dikenler, yemek dağıtanlar, hayvan barınakları kuranlar, denizlerdeki plastik atıkları toplayanlar...” (MK, S. 241, s. 11) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, karşılık beklemeden yapılan yardımı şöyle açıklar: “Demek ki istemek yani “gönüllü olmak” yetiyor. Gönüllülük, karşılık beklemezsiniz birçok insan adına yararlı işler yapmış. İyilik yapmak, yardım edebilmek öyle güzel bir duygu ki... Başka bir karşılık beklemeye hiç gerek yok.” (MK, S. 241, s. 11) (doğrudan anlatım)

Bayramların, insanlara yardım etmek için bir vesile olduğu şöyle vurgulanır: “Bayramlar çocuklar için büyüklerin ziyaretine gidildiği, ihtiyacı olanlara yardım edildiği, dayanışmanın ve paylaşmanın ön plana çıktığı günlerdir.” (MK, S. 246, s. 23) (doğrudan anlatım)

İrlandalı bir çocuk ülkesini tanıtırken Osmanlı Devleti’nin ülkesine yaptığı yardımdan şöyle bahseder: “Ülkemiz bir dönem büyük bir kıtlık yaşamış. Osmanlı Devleti, bize gemiler dolusu yardım göndermiş. Bu sayede binlerce kişi açlıktan kurtulmuş. Bu yapılan yardım ülkemizde hiç unutulmamış. Hatta bir futbol takımımızın simgesi ay ve yıldız olmuş.” (MK, S. 246, s. 25) (dolaylı anlatım)

Çocukların kuşlar için yaptıkları yardımdan şöyle söz edilir: “Çocuklar, simitçiden yere düşen simitleri satın alırlar. Hep birlikte simitleri küçük dilimlere ayırarak kuşlara attılar.” (MK, S. 249, s. 9) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, yardımlaşmanın önemine şöyle dikkat çeker: “Asıl gizli kahramanlar, hiçbir fayda beklemeden, toplumun yararına çalışan insanlardır.” (MK, S. 250, s. 9) (doğrudan anlatım)

Gül nine, torununa yardımlaşmayı şöyle açıklar: “Ayşe’m, ağaçlar üşümüyor ama kediler köpekler üşüebilir. Dilersen onları ısıtmak için küçük evler yapalım seninle, içlerine battaniye de koyarız.” (MK, S. 250, s. 10) (dolaylı anlatım)

5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü hakkında bilgilendirme yapılır ve yardımlaşmaya şöyle dikkat çekilir: “Gönüllülük, bir insanın hiçbir maddi karşılık beklemeden, insanların yaşam kalitesini artırmak için çalışmasına denir. Bu günde gönüllüğün tanıtılması, yaygınlaştırılması, desteklenmesi amaçlanarak, çeşitli etkinlikler ve kutlamalar yapılır.” (MK, S. 250, s. 23) (doğrudan anlatım)

5.5.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Kök Değerlerin İşleniş Görünümü

Bu bölümde kök değerlerin, Dama Dama PTT Çocuk dergisinde nasıl işlendiği (örtük / doğrudan) üzerinde durulacaktır.

Tablo 10

Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan Kök Değerlerin İşleniş Dağılımı

Değerlerin İşlenmesi	F	%
Doğrudan Anlatım	104	74,29
Örtük / Dolaylı Anlatım	36	25,71
	140	

Tablo 10'dan hareketle Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan kök değerlerin doğrudan anlatım (%74,29) ve dolaylı anlatım (%25,71) yoluyla işlendiği görülmüştür.

5.5.2.1. Adalet

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde (DM) adalet değeri şöyle ele alınmıştır:

“Bir gün canı balık çeken bir teyze çocuğuyla birlikte pazara geldi. Balık tezgâhına yöneldi ve balıkçı amcaya sordu: “Ben balık almak istiyorum ama sadece bir koyunum var. Koyunumu versem, bana bir balık verir misin?” Balıkçı amca şaşırды: “Ne!!! Bir balığa karşı bir koyun mu? Benim balıklarımın tamamı bile bir koyun etmez.” Bu uygun bir alışveriş değildi. Teyze bir balığa karşı kocaman koyunu verirse zarar ederdi. Düşündüler, taşındılar... Bir çözüm bulmaya çalıştılar... Teyzenin aklına bir fikir geldi: “Çantamda parlatmaya götürdüğüm gümüş bir tabak var. O tabağı sana versem, bana bir balık verir misin?” Balıkçı amca “Tamam” dedi. Bu alışveriş sayesinde yeni bir değişim aracı bulmuş oldular. İnsanlar ellerindeki ürünleri gümüş, bakır, altın, demir gibi değerli madenlerle değiştirmeye başladılar.” (DM, S. 20, s. 15) (dolaylı anlatım)

5.5.2.2. Dostluk

E.T adlı film tanıtılırken dostluk şöyle işlenir: “Bu film, sevdiklerini korumanın, dostluğun erdemlerini öğretiyor.” (DM, S. 12, s. 48) (doğrudan anlatım)

“Dostlarımızla iletişimi kesmemeliyiz.” mesajı aşağıdaki örnekte şöyle verilmiştir:

“Günümüzde telefon ve internet gibi iletişim teknolojileri gelişse de telgraf hâlâ önemli bir haberleşme aracıdır. Düşün, nişan gibi davet edildiğimiz etkinliklere katılamıyorsak, telgraf gönderip mazeretimizi bildiririz. Bu önemli bir nezaket kuralıdır. Kutlama, tebrik, baş sağlığı gibi dileklerimizi de yine telgrafla göndeririz. Bu durumlarda telgraf göndermek, muhatabımızı önemseyişimizi gösterir. Telgraf gönderdiğimiz kişi kendini özel ve önemli hisseder. Telgrafi hatıra olarak saklar ve baktıkça bizi hatırlar.” (DM, S. 20, s. 39) (dolaylı anlatım)

Bilgin Adalı'nın Atlantis'in Çocukları adlı kitabı tanıtılırken dostluk vurgusu yapılır:

“Dünyayı güzelleştirmek için çalışan beş kafadarı kitabın sonunda hiç unutamayacakları bir

sürpriz beklemektedir. Yeryüzü ve Atlantis arasında gidip gelen bu macerayı okurken hem çok eğlenecek hem de çok şey öğreneceksiniz.” (DM, S. 20, s. 51) (dolaylı anlatım)

“Yeni yerler keşfederken dostlara ihtiyaç duyulur.” mesajı aşağıdaki örnekte şöyle verilir:

"Bugün vadilerce uzanan yeşilliğin üzerinde o kadar çok uçtum ki! Uçtukça uçamı geldi. Bulutlar arasında süzülürken, yağmurun serpilişini izlemek ne güzeldi. Ardından kemeçe sesleri yükseldi ve bana harika bir müzik deneyimi sundu. Burada yaşayan güvercin dostlarıma haber saldı. Kuzinede demlenmiş sımsıcak çay ve peyniri uzadıkça uzayan kuymak eşliğinde beni kahvaltıya bekliyorlar! Sizce ben neredeyim?" (DM, S. 22, s. 12) (dolaylı anlatım)

Gezgin Güvercin, Türkiye’yi dolaşırken dostlarına ihtiyaç duyar, bunu şöyle dile getir:

“Horoz heykelinin dibinde güvercin dostlarıma rastlıyorum, onlarla sohbet etmeye başlıyorum. Bana “Güzel Denizli’mizin kabak tatlısını yedin mi?” diye soruyor ve ikram ediyorlar. Mmmm! Türkiye’nin pek çok yerinde kabak tatlısı yemiştım ama buradaki bir başka... Güvercin dostlarıma “Denizli’den anne babama ne götürebilirim?” diye soruyorum. “Haydi düş peşimize Gezgin Güvercin!” diye havalanıyorlar. Acaba beni nereye götürüyorlar?” (DM, S. 23, s. 17) (dolaylı anlatım)

5.5.2.3. Dürüstlük

Öğretmenler, öğrencilerinden dürüst olmasını bekler: “Bizim iyiliğimiz için fedakârca çalışan ve bizlere emek veren öğretmenlerimizin hakkını ödeyemeyiz. Onlar bizden çalışkan, dürüst, vatanını ve milletini seven, iyi insanlar olmamızı beklerler. Büyüyüp okulu bitirdikten sonra da meslek edindiğimizi ve başarılı olduğumuzu görmek isterler. Bir öğrencinin öğretmenine verebileceği en güzel hediye budur.” (DM, S. 22, s. 10) (doğrudan anlatım)

5.5.2.4. Öz denetim

Lev Tolstoy tanıtılırken öz denetime şöyle yer verilir: “Mutluluğu ihtiraslarda değil kendi yüreğinizde arayın. Mutluluğun kaynağı dışımızda değil içimizdedir.” diyen usta Rus edebiyatçı Lev Tolstoy, insanlık tarihine ölümsüz eserleriyle damgasını vurmuştur.” (DM, S. 12, s. 15) (dolaylı anlatım) Böylece Tolstoy, çocuklara örnek gösterilir.

Okul alışverişi yapan çocuklar, öz denetimli olmaları konusunda şöyle uyarılır: “Okul alışverişi için kırtasiyeye gittiğimizde cıvıl cıvıl bir dünyayla karşılaşırız. Çevremiz rengarenk defterlerle, cicili bicili kalemlerle doludur. Onları o kadar beğeniriz ki hepsini almak isteriz. Ama pek çoğuna ihtiyacımız yoktur. O yüzden alışverişe çıkmadan önce ihtiyaç listemizi hazırlayalım. Kullanmayacağımız şeyler için gereksiz harcama yapmayalım.” (DM, S. 20, s. 22) (doğrudan anlatım)

Öğrencilere ders çalışma konusunda şu tavsiyelerde bulunulur: “Öğrenmeye evde devam ettiğimize göre, ders çalışacağımız uygun bir alan oluşturmamız gerekir. Bu kendi odamız ya da salondaki yemek masası olabilir. Bu alanı kardeşlerimizle de paylaşmamız gerekebilir. O yüzden bu alanda sınırlarımızı iyi belirleyelim. Masanın üzerine sadece kitap, defter, kalem gibi çalışma araçlarımızı koyalım.” (DM, S. 20, s. 23) (doğrudan anlatım)

Çocuklardan, uyku düzenine dikkat etmeleri istenir: “Yaz tatili boyunca uyku saatlerimiz biraz değişti. Ama artık okullar açıldığına göre eski uyku düzenimize dönmemiz gerekiyor. Yeteri kadar uyumazsak güne keyifli başlayamayız.” (DM, S. 20, s. 23) (doğrudan anlatım)

Öz denetimli olmaları konusunda çocuklar şöyle uyarılır: “Artık tatilin bittiğini ve okulun başladığını hissetmemiz gerekiyor. Bu yüzden hayatımızı yeniden düzenlemeli ve derslerimize zaman ayırmamız gerekir.” (DM, S. 20, s. 24) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, planlı ve programlı olmaya şöyle yönlendirilir: “Haydi hep birlikte haftamızı planlayalım. Programa ders günlerimizi ve saatlerimizi yazalım. Derslerden sonraki zamanlar için kitap okuma, oyun, hobi gibi saatler ayıralım.” (DM, S. 20, s. 24) (doğrudan anlatım)

5.5.2.5. Sabır

Beethoven’ın sabrı ve başarısı arasındaki ilişki şöyle anlatılmıştır:

“Dahi müzisyen, 30’lu yaşlarının başında işitme sorunları yaşamış ve 47 yaşında işitme yetisini tamamen kaybetmiştir. Buna rağmen Beethoven, müzik çalışmalarını başarıyla sürdürebilmiştir. Öyle ki en ünlü eseri olan 9. senfoniye işitme engelliye tamamlamıştır. Bu müzik dehasının, müzikte olmazsa olmaz kabul edilen işitme yetisi olmadan eserler verebilmesi, onun ne büyük bir müzik aşkına ve yeteneğine sahip olduğunu bizlere göstermeye yeter de artar bile. Aslında bizler de inandığımız, sevdiğimiz şeyler uğruna pes etmeden mücadele etme konusunda Beethoven’ı örnek alabiliriz.” (DM, S. 12, s. 9) (doğrudan anlatım)

Kayıp Balık Nemo adlı film, dergide tanıtılır. Nemo’nun babası, Nemo’yu sabırla arar ve babanın bu mücadelesi zaferle sonuçlanır. (DM, S. 15, s. 49) (doğrudan anlatım)

Honore De Balzac’ın sözü ile “sabır ve başarı” arasındaki ilişkiye dikkat çekilir: “Her başarı, sabır ile zamanı birleştirerek sağlanır.” (DM, S. 16, s. 34) (doğrudan anlatım)

Honore De Balzac’ın sözünde “sabır ve zaman” ilişkilendirilir: “Her başarı, sabır ile zamanı birleştirerek sağlanır.” (DM, S. 16, s. 34) (doğrudan anlatım)

“Hepimiz itfaiyeci olabilir miyiz? başlığı altında sabır değeri vurgulanır. (DM, S. 20, s. 31) (doğrudan anlatım)

Kristof Kolomb'un sabırla yaptığı yolculuk ve sonunda elde ettiği başarı şöyle anlatılır:

“Bundan yüzyıllar öncesine kadar dünyanın Asya, Avrupa ve Afrika dışında kalan toprakları keşfedilmemişti. Bütün ekonomik, askeri ve siyasal olaylar bu üç kıtada gerçekleşiyor; diğer kıtalar bilinmiyordu. Derken İtalyan denizci Kristof Kolomb 1492 yılında uzun bir yolculuğa çıktı. Günlerce açık denizlerde ilerledikten sonra bir kıyıya yanaştı. Kristof Kolomb'un heyecan dolu yolculuğu... Burası kimsenin varlığından haberdar olmadığı yepyeni bir kıtaydı: Amerika!” (DM, S.22, s.36) (dolaylı anlatım)

5.5.2.6. Saygı

Muhammed Ali'nin, Hz. Muhammed'e olan saygısı şöyle anlatılır: “Ünlülerin isimlerinin yerlere yıldız şeklinde yazıldığı HOLLYWOOD Bulvarı'nda sadece Muhammed Ali'nin yıldızı duvarda bulunur. Bu kararının nedenini şöyle açıklar. “Ben Hz. Muhammed'in adını taşıyorum. İnsanların onun adının yazılı olduğu zemini çiğnemelerine izin veremem” (DM, S. 18, s. 9) (dolaylı anlatım)

Aborjinlerin doğaya olan saygısından şöyle söz edilir: “Aborjinlerin toprağa, doğaya saygıları çok derindir. Ayrıca gelenekleri ve manevi erdemleri önem taşır.” (DM, S. 18, s. 37) (doğrudan anlatım)

Türk milletinin şehitlere olan saygısı aşağıdaki örneklerde şöyle işlenir:

“Türkiye'ye karşı yapılan hain saldırıda şehit olan vatandaşlarımızı saygı ile anıyoruz... Yaşasın Cumhuriyet” (DM, S. 18, s. 43) (doğrudan anlatım)

“15 Temmuz Demokrasi Zaferi için anma anıtı inşa edilmiştir. Her sene 15 Temmuz'da bu anıtın önünde şehitlerimizi minnetle anıyor ve gazilerimize şükranlarımızı sunuyoruz.” (DM, S. 18, s. 44) (doğrudan anlatım)

“15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminin üstünden 4 yıl geçti, her yıl olduğu gibi bu yıl da şehitlerimizi minnetle anıyoruz.” (DM, S. 18, s. 44) (doğrudan anlatım)

“Büyüklerle Saygı” başlığı altında Naim Süleymanoğlu tanıtılmıştır: “Tüm zamanların en iyi haltercisini tanımak ister misin? Öyleyse ismini halter tarihine altın harflerle yazdıran “Cep Herkülü” Naim Süleymanoğlu'nun hayatına hep birlikte bakalım.” (DM, S. 21, s. 42) (doğrudan anlatım)

Mustafa Kemal Atatürk saygı ve özlem ile anılır: “Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938'de hayata gözlerini yumdu. Aramızdan ayrılışının 82. yılında Atamızı saygı ve özlemle anıyoruz...” (DM, S. 22, s. 4) (doğrudan anlatım)

Türk milletinin Atatürk'e olan saygısı şu sözler ile anlatılır:

“Atatürk, 10 Kasım 1938’de saat 9’u 5 geçte Dolmabahçe Sarayı’nda hayata gözlerini yumdu. Aramızdan ayrılalı 82 yıl olsa da Türk milleti onu hiç unutmadı. Her yıl 10 Kasım’da saat 9’u 5 geçte bütün yurttaki bayraklar yarıya indirilir ve siren sesleri eşliğinde hayat 1 dakikalığına durur. Türk milleti saygı duruşuna geçerek Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’e saygısını ve özlemini ifade eder.” (DM, S. 22, s. 7) (doğrudan anlatım)

Öğretmenlere gösterilen saygıdan şöyle bahsedilir: “Bizleri temel bilgi ve becerilerle donatıp hayata hazırlayan öğretmenlerimize çok şey borçluyuz. Onlara duyduğumuz sevgi ve saygıyı göstermek için her yıl 24 Kasım’ı “Öğretmenler Günü” olarak kutluyoruz.” (DM, S. 22, s. 9) (doğrudan anlatım)

5.5.2.7. Sevgi

Küçük Lord adlı kitabın tanıtımında sevgi değerine dikkat çekilir: “Romanda insanlarla kurulan güçlü iletişimin ve sevginin hayatta en önemli değerler olduğu anlatılır.” (DM, S. 15, s. 44) (doğrudan anlatım)

Kayıp Balık Nemo adlı filmin tanıtımında babanın çocuğuna duyduğu sevgi şöyle anlatılır: “Bir palyaço balığı olan Nemo’nun kaybolmasını ve babası Marlin’in onu bulabilmek için gösterdiği çabayı konu alır. Nemo’nun evine geri dönmek için gösterdiği çaba izleyiciye, hayatta hiçbir zaman mücadele etmekten vazgeçmemeyi öğütüyor.” (DM, S. 15, s. 49) (dolaylı anlatım)

“Hayvan Sevgisi Çok Güçlüydü.” başlığı altında hayvan sevgisine değinilir. (DM, S. 15, s. 22) (doğrudan anlatım)

“Anne sevgisi çeşitli şekillerde gösterilebilir.” mesajı şöyle verilmiştir: “Annemi çok sevdiğini ona şiir yazıp okuyarak gösterebilirsin. Beyaz, çizgisiz bir dosya kağıdına anne sevgisi ile ilgili olan en sevdiğin şiir yaz.” (DM, S. 16, s. 33) (doğrudan anlatım)

Baba sevgisinden şöyle bahsedilir: “Herkesin süper kahramanı babasıdır. Babamıza olan sevgimizi, bu Babalar Günü’nde ona sınıksız sarılarak gösterelim. Bu, babamız için en özel hediye olacaktır.” (DM, S. 17, s. 28) (doğrudan anlatım)

“Biliyoruz, babası hayatta olmayanlar için zor bir gün Babalar Günü. Ancak eminiz babanız sizin mutlu olmanızı istemiştir. O nedenle bu özel günde babanızla olan güzel anılarınızı hatırlayıp mutlu olabilirsiniz. Tıpkı onun her zaman sizden istediği gibi...” (DM, S. 17, s. 28) (doğrudan anlatım)

Küçük Kral filmi, tanıtılırken sevgi değeri şöyle işlenir: “Henüz 9 yaşında küçücük bir çocuk olan Macius, tahta geçer. Onun saflığından yararlanmak isteyen kötü adamlarsa Macius’un

tahtına göz dikmişlerdir. Neyse ki, Küçük Kral Macius'un sevgi dolu kişiliği sayesinde kötü adamlar başarılı olamaz.” (DM, S. 17, s. 42) (doğrudan anlatım)

Hayvan sevgisine şöyle dikkat çekilir: “Sevgili PTT Çocuk okuyucuları, hava sıcaklarının arttığı yaz aylarında sokaktaki hayvanlar için bir kap su, bir kap mama bırakabilirsiniz.” (DM, S. 18, s. 17) (dolaylı anlatım)

Doğa sevgisi, Poşetto isimli kahramandan yola çıkılarak şöyle ele alınır:

“Kahramanımız “Poşetto” sevgi dolu bir poşettir. Sayısız oyuncağın bulunduğu bir mağazada hayatını sürdürür. Günlerden bir gün mağazaya bir müşteri gelir. Onun aldığı kocaman bebekle birlikte bizim Poşetto da kendini dış dünyada bulur. Gördükleri karşısında şaşkınlığını ve heyecanını gizleyemez. Bir de büyük korkusu vardır. Ya onu hiç bilmediği bir çöp kovasına atarlarsa!!!” (DM, S.21, s.53) (doğrudan anlatım) “Neyse ki Poşetto’nun korktuğu başına gelmez. Çünkü doğayı seven ve koruyan insanlarla karşılaşmıştır. Gönderildiği Geri Dönüşüm Merkezi’nde renkli bir yolculuğa çıkar ve büyük bir değişim yaşar.” (DM, S. 21, s. 53) (doğrudan anlatım)

Öğretmen sevgisi şöyle vurgulanır:

“Öğretmenlerimizin yüreği sevgi doludur. Sadece bize ders vermekle kalmaz, yeri geldiğinde bizimle arkadaş olurlar. Bizlere tecrübelerini anlatır, hayat hakkında bilgiler verirler. Bir derdimiz, sıkıntımız olduğunda bunu anlar; sebebini sorarlar. Bize o kadar yakındırlar ki bazen annemize, babamıza, arkadaşlarımıza anlatamadığımız şeyleri onlara anlatırız. Onlar sorunlarımıza çözüm ararlar, bize moral verirler. Bazen de şakalarıyla bizi gülümsetirler.” (DM, S. 22, s. 10) (doğrudan anlatım)

Türk milletinin Mustafa Kemal Atatürk’e olan sevgisi şöyle anlatılır: “Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, Trabzon’a geldiğinde burada konaklamış. Atatürk’e ait kişisel eşyaların sergilendiği müzenin hem içi hem de dışı görülmeye değer! Köşk, Trabzon halkının Atatürk’e duyduğu sevginin göstergesi olarak özenle korunuyor” (DM, S. 22, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Sevgimizi dostlarımıza göstermeliyiz.” mesajı şöyle verilir: “31 Aralık’ı 1 Ocak’a bağlayan gece 2020 yılını tamamlayıp 2021’e giriyoruz. Yeni yıl; yeni bir başlangıç ve yeni umutlar demek. Böylesi özel günler, yakınlarımıza ve arkadaşlarımıza sevgimizi göstermenin ve iyi dileklerde bulunmanın tam zamanı!” (DM, S. 23, s. 6) (doğrudan anlatım)

5.5.2.8. Sorumluluk

PTT, topluma spor bilinci kazandırmak için şöyle sorumluluk alır: “PTT, dünya genelinde kış sporları festivallerine ve olimpiyatlarına dikkat çekmek, bu sporlara karşı bilinci amacıyla pullar hazırlamaktadır.” (DM, S. 22, s. 30) (dolaylı anlatım)

Sıfır atık konusunda sorumluluk alınması gerektiği şöyle açıklanır: “Sıfır Atık felsefesini benimseyen kişiler, daha temiz bir dünya için bireysel ama çok önemli bir adım atmış olur. Sıfır atık hedefleyen işletmeler ülke ekonomisine fayda sağlar.” (DM, S. 12, s. 32) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, temizlik konusunda sorumluluk almaya şöyle yönlendirilir: “Yaşadığımız, oyun oynadığımız, ders çalıştığımız yerin temiz tutulması bizi sağlıklı tutan başlıca etkenlerdir. Kendi çevremizi temiz tutabilmek bizim için çok önemli olmalı. Kendi çevremiz kadar doğayı, kenti, okulumuzu da temiz tutmayı öğrenmeliyiz.” (DM, S. 12, s. 41) (doğrudan anlatım)

“Çanakkale Savaşı’nda Destan Yazan Postacılar” başlığı altında PTT’nin aldığı sorumluluktan söz edilir. (DM, S. 14, s. 7) (dolaylı anlatım)

Küresel ısınmayı önlemek için alınması gereken sorumlulardan şöyle bahsedilir: “Küresel ısınmayı Sıfır Atık Hareketi ile Önleyebiliriz! Kaynakları daha verimli kullanıp, atık miktarını azaltırsak ve atıkları geri kazanırsak, yarınlar için temiz bir dünya bırakabiliriz. Haydi, küresel ısınmaya birlikte dur diyelim!” (DM, S. 14, s. 20) (doğrudan anlatım)

Su israfını önlemek için alınması gereken sorumlulardan şöyle söz edilir: “Su israfına dikkat etmek her geçen gün daha da önemli hale geliyor. Yangınları söndürebilmek için harcanan su miktarı binlerce metreküp. Dolayısıyla hepimiz, suyu idareli kullanmayı alışkanlık haline getirmeliyiz.” (DM, S. 14, s. 20) (doğrudan anlatım)

Ormanları korumak için alınması gereken sorumlulardan şöyle bahsedilir: “Ormana pikniğe gidersen yerlerde cam atık olmamasına özen göster! Çünkü cam, güneş ışığının altında ormandaki bitkileri tutuşturabilir. Bu da orman yangınına neden olabilir. Ayrıca cam kesicidir, bu yüzden camı ellerken dikkatli olmalısınız.” (DM, S. 14, s. 21) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, sorumlulukları konusunda şöyle uyarılır: “1. Bitmiş pilleri pil atık ünitesine at! 2. Plastik pipet kullanmamaya özen göster. 3. Dişlerini fırçalarken musluğu kapat.” (DM, S. 14, s. 21) (doğrudan anlatım)

Çocukların çevre temizliğine ilişkin sorumlulukları şöyle dile getirilir: “Yerlere kesinlikle çöp atma. Yerlere çöp atmamak hem çevre temizliği açısından önemli hem de genel olarak yeryüzünün kirlenmemesi açısından önemli.” (DM, S. 14, s. 21) (doğrudan anlatım)

“Dünyanın kaynaklarını dikkatli kullanmalıyız.” mesajı şöyle verilir: “Tertemiz bir dünya mümkün! Bunun için hepimizin dünya kaynaklarını çok dikkatli kullanmamız gerekir. Yere çöp atmamak, musluğu akıllı kullanmak gibi öneriler yazımızda!” (DM, S. 15, s. 46) (doğrudan anlatım)

Türk gençliğinin alması gereken sorumluktan şöyle bahsedilir: “Ülkemizin düşmanlardan kurtulmasını sağlayan Kurtuluş Savaşı bizim destanımızdır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, “Bütün ümidim gençliktedir.” ve “Türk gençliği, sağlıklı yetişip spor yaparsa ulusumuzun geleceği güvence altındadır.” sözleriyle gençlere ne kadar inandığını göstermiş ve 19 Mayıs’ı gençliğe armağan etmiştir.” (DM, S. 16, s. 13) (dolaylı anlatım)

Dünya Etnospor Konfederasyonunun aldığı sorumluluklardan şöyle söz edilir: “Dünya Etnospor Konfederasyonu, geleneksel spor ve oyunların bilinirliklerinin artması ve yaygınlaşmasına yönelik faaliyetlerde bulunan uluslararası bir kurum. 2015 yılında kurulan konfederasyonun merkezi İstanbul’dadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel oyun ve sporlara, bu etkinliklerin korunması ve sürdürülebilirliği adına destek olan kurum, etnosporları daha sistemli bir hale getirmeyi hedefler.” (DM, S. 16, s. 30) (doğrudan anlatım)

Yazar Muzaffer İzgü’nün çocuk kitabı yazarken aldığı sorumluluk şöyle dile getirilir: “Çocuk kitabı yazmak büyük sorumluluk ister. Yazılarımda çocukları eğlendirirken, düşündürmeliyim. Gülme, zeka oyunudur. Mizah zeka işidir. Okuyucusu da zekidir.” diyen Muzaffer İzgü’nün “Can Dayım” adlı kitabında dayı yeğen ilişkisi en samimi haliyle okuyucuya anlatılır” (DM, S. 16, s. 46) (doğrudan anlatım)

Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu’nun aldığı sorumluluk şöyle dile getirilir: “İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü ve Genel Dahiliye Bilim Dalı’nda profesör olarak görev yapan Cemil Taşcıoğlu emekli olmasına rağmen hastalarını yalnız bırakmadı ve çalışmasına devam etti. Küresel salgın olan koronavirüsün Türkiye’de görülmeye başlanmasıyla beraber ilk vakalara bakan doktor olarak bilinmektedir.” (DM, S. 17, s. 7) (dolaylı anlatım)

“Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu, tüm dünyada etkisini gösteren koronavirüs salgını sırasında hastaları tedavi edebilmek için emekli olmasına rağmen gecesini gündüzüne katarak çalışmıştır.” (DM, S. 17, s. 7) (dolaylı anlatım)

Arıların kendi içindeki sorumlulukları aşağıdaki örneklerde şöyle açıklanır:

“Doğada çalışkanlıkları ile ün yapan arılar, ortalama 42 gün yaşarlar. Arılar, “mucizevi besin” balı üretirken kat ettikleri mesafeler, iletişim becerileri, savunma mekanizmaları ve yardımlaşma özellikleri ile dikkati çekerler. Her bir arının ayrı bir görevi vardır.” (DM, S. 17, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Kraliçe arı kolonideki en önemli arıdır, koloni verimliliği ve aracının gelir düzeyi üzerinde doğrudan etkide bulunur. Tek görevi olan yumurtlaması sayesinde koloninin sürekliliğini sağlar.” (DM, S. 17, s. 14) (dolaylı anlatım)

Arıların ekip hâlinde ve planlı çalıştıkları vurgulanır: “Bir bal arısı ailesi; “ana arı”, “işçi arı” ve “erkek arı” olmak üzere, birinin görevini diğerinin yapamadığı üç farklı üyeyi içerir.” (DM, S. 17, s. 15) (dolaylı anlatım)

PTT’nin ülkemizi kurtarmak için aldığı sorumluluktan şöyle söz edilir: “Ülkemizin düşmanlardan kurtarılmasında PTT çalışanları da görev aldı. Savaş yıllarında internet, televizyon, cep telefonu gibi iletişim cihazları yoktu. Cepheler arasındaki bütün haberleşme telgraf ve mektup yoluyla yapılıyordu. Telgraf memurları önemli ve gizli bilgileri komutanlara ulaştırarak zafere katkı sağladı.” (DM, S. 19, s. 5) (dolaylı anlatım)

Salgın sürecinde alınan sorumluluklardan şöyle bahsedilir: “Ardından yaz tatili başladı. Virüs tehlikesi tam olarak geçmediğinden önlem almayı sürdürdük. Sosyal mesafemizi koruduk. Maskemizi taktık. Ellerimizi sık sık yıkadık. Kalabalık ortamlardan uzak durmaya çalıştık.” (DM, S. 20, s. 21) (doğrudan anlatım)

“Her sabah masamızın tozunu alalım, üzerini toplayalım. Çalışma alanımızı sık sık havalandıralım.” (DM, S. 20, s. 23) (doğrudan anlatım)

Çocukların alması gereken sorumluluklar şöyle sıralanır: “Çalışma alanımız gibi kitaplığımızı da düzenlememiz gerekiyor. Yeni gelen kitaplara yer açmamız gerek. Kullanmadığımız kitapları alt raflara kaldıralım. Bu sene kullanacağımız yeni kitapları kolay erişilir raflara koyalım. Geçmiş yıllardan kalan kitapları ve çalışma gereçlerini alt sınıftaki arkadaşlarımızla paylaşalım.” (DM, S. 20, s. 23) (doğrudan anlatım)

“Hayvanlara karşı sorumluluklarımız vardır.” mesajı şöyle verilir: “Ağacın tepesinde mahsur kalmış sevimli kedileri ya da kuyuya düşmüş köpek dostlarımızı gördüğümüzde itfaiyeyi ararız. Onlar da hızla yardıma koşar ve hayvan dostlarımızı özgürlüğüne kavuşturur.” (DM, S. 20, s. 31) (doğrudan anlatım)

Atlantis'in Çocukları adlı kitap tanıtımında sorumluluk değeri şöyle işlenir: "Atlantis, bilim adamlarının tehlikelere karşı koruma altına aldığı, yer altında bir bölgedir. Bölgede yaşayan üç bilge insan Tekin'e çok önemli bir görev verir: Yeryüzünü, küresel ısınma ve çevre kirliliğinden korumak." (DM, S. 20, s. 50) (dolaylı anlatım)

"Alınan sorumluluklar en iyi şekilde yerine getirilmelidir." mesajı şöyle verilmiştir: "Görevi alan Tekin çok heyecanlanır ve hemen çalışmalara başlar. En yakın arkadaşlarıyla Çevre Kardeşliği Takımı'nı kurarlar. Mahallelerindeki fabrikanın atık sularına çözüm bulan bir proje geliştirirler." (DM, S. 20, s. 51) (dolaylı anlatım)

Mustafa Kemal Atatürk, yeni nesillerin üstlenmesi gereken sorumlulukları şöyle ifade eder: "Ey yükselen yeni nesil, gelecek sizindir. Cumhuriyet'i biz kurduk; onu yükseltecek ve sürdürecektir olan sizlersiniz." Mustafa Kemal Atatürk (DM, S. 21, s. 5) (doğrudan anlatım)

Doğaya ilişkin sorumluluklar şöyle ifade edilir: "Doğayı korumak hepimizin görevi. Peki bunu nasıl yapabiliriz? Aslında çok kolay. Yerlere çöp atmazsak, sularımızı boş yere akıtmazsak, çevremizdeki çiçek ve ağaçlara zarar vermezsek doğayı koruyabiliriz." (DM, S. 21, s. 52) (doğrudan anlatım)

Atatürk, cumhuriyeti gençlere emanet etmiştir: "Atamız "En büyük eserim" dediği cumhuriyeti gençlere emanet etti. Cumhuriyeti muasır medeniyetler seviyesine ulaştırmayı hedef gösterdi. Onun emanetini korumak ve hedefine ulaşmak için var gücümüzle çalışıyoruz. Ölümünün 82. yılında Atamızı saygı ve özlemle anıyoruz." (DM, S. 22, s. 7) (doğrudan anlatım)

"Engelli bireylere karşı sorumluluklarımız vardır." mesajı aşağıda yer alan örneklerde şöyle verilmiştir:

"Her birimiz bedensel farklılıklara sahibiz. Bazılarımızın da işitme, görme, konuşma, yürüme gibi bedensel engelleri var. Engelli bireyler bazen ailemizin bir üyesi, bazen sınıf arkadaşımız, bazen de komşumuz olarak yaşamımızın içinde. Peki, her gün gördüğümüz ve hayatı paylaştığımız bu kişilerin karşılaştıkları güçlüklerden ne kadar haberdarız? Haydi biraz bu sorunun yanıtını düşünelim..." (DM, S. 22, s. 40) (doğrudan anlatım) "Neler Yapmalıyız? Engellilerin karşılaştıkları güçlükleri kolaylaştırmak için hepimize görevler düşüyor. Öncelikle toplum genelinde gördüğümüz bazı hatalı davranışlardan söz etmek gerek. Biz çocuklar olarak bu hataları yapmazsak engellilerin yaşadığı pek çok güçlük ortadan kalkar" (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

5.5.2.9. Vatanseverlik

Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözü Türk milletinin vatan sevgisini özetler: "Çanakkale Zaferi, Türk askerinin ruh kudretini gösteren şayanı hayret ve tebrik bir misaldir. Emin

olmalısınız ki, Çanakkale Muharebelerini kazandıran bu yüksek ruhtur.” Mustafa Kemal Atatürk (DM, S. 14, s. 5) (doğrudan anlatım)

Türk milletinin vatan sevgisine şöyle yer verilmiştir: “Çanakkale Zaferi, ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, kahraman Türk Ordusu ve Türk halkı sayesinde kazanılmıştır. Çanakkale Savaşı, savaş anında dahi insana ait değerlerin korunabildiğini gösterir.” (DM, S. 14, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Çanakkale Savaşı’nda Destan Yazan Postacılar” başlığı altında vatanseverlik değeri işlenmiştir. “(DM, S. 14, s. 7) (dolaylı anlatım)

Namık Kemal’in Vatan Yahut Silistre adlı eseri tanıtılır ve vatan sevgisine dikkat çekilir: “Batılı anlamda ilk tiyatro eserimiz olan “Vatan Yahut Silistre”, usta yazar Namık Kemal’in de yazdığı ilk oyundur. Eserde vatan sevgisi, en iyi şekilde ele alınır.” (DM, S. 14, s. 49) (doğrudan anlatım)

Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının vatan sevgisinden şöyle bahsedilir: “Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve vatansever silah arkadaşları, 19 Mayıs 1919 yılında Samsun’a çıkarak büyük bir kahramanlığa imza atmışlardır.” (DM, S. 16, s. 13) (doğrudan anlatım)

15 Temmuz süreci anlatılarak vatan sevgisine şöyle dikkat çekilir:

“Ülkemiz, 15 Temmuz 2016’da bir darbe girişimine tanık oldu. O gün ne yazık ki karanlık bir gece yaşandı. Demokratik yönetimi yok etmeyi hedefleyen bu darbe girişiminde 251 vatandaşımız şehit; yüzlerce kişi ise gazi oldu. 15 Temmuz 2016’da ülkemize karşı yapılan bu hain saldırıda Türk halkı; birlik ve beraberliğini korumuş, demokrasi ve cumhuriyetimize sahip çıkmıştır.” (DM, S. 18, s. 43) (doğrudan anlatım) “15 Temmuz 2016 tarihinde ülkemizi bölmek isteyen bir grup vatan hainine karşı Türk halkı tek yürek oldu.” (DM, S. 18, s. 43) (doğrudan anlatım)

Türk milletinin vatan sevgisinden şöyle bahsedilir: “Vatanımı, değerlerini, istiklalini ve istikbalini korumak için canını ortaya koymaktan çekinmeyen Türk milletinin imza attığı 15 Temmuz 2016 Demokrasi Zaferi’nin işlendiği pullar PTT tarafından basılmıştır.” (DM, S. 18, s. 45) (doğrudan anlatım)

15 Temmuz’dan bahsedilerek vatan sevgisine şöyle dikkat çekilir: “Bu hain darbe girişiminde acı kayıplar vermemizin kederini yaşamaktayız. Öte yandan Türk halkının demokrasi için dayanışmasına tanıklık etmiş olmaksızın gurur vericidir.” (DM, S. 18, s. 45) (doğrudan anlatım)

Türk ordusunun Dumlupınar’daki zaferinden söz edilerek vatan sevgisi şöyle vurgulanır: “Gazi Mustafa Kemal’in komutasındaki Türk ordusu, Dumlupınar’da gerçekleşen Büyük

Taarruz'da çok önemli bir zafer kazandı. Bu zaferle birlikte yurdumuz düşmanlardan kurtuldu ve Kurtuluş Savaşı'mız tam olarak kazanıldı.” (DM, S. 19, s. 5) (doğrudan anlatım)

Vatan sevgisi asker ve polisler örnek gösterilerek şöyle aktarılır: “Ülkemizi düşmanlardan kurtaran ve sınırlarımızı koruyan askerlerimiz... Şehirlerimizde huzurumuzu ve güvenliğimizi sağlayan polislerimiz... Hepsi gerçek birer kahraman!” (DM, S. 20, s. 4) (doğrudan anlatım)

Ülkemizin vatan sevgisi sayesinde düşman işgalinden kurtulduğu şöyle vurgulanır: “Cumhuriyet'ten önce, yurdumuzu düşmanlar işgal etmişti. Mustafa Kemal Atatürk yurdumuzu kurtarmak için Kurtuluş Savaşı'nı başlattı. Türk milleti olarak Atatürk'ün liderliğinde büyük zorluklarla mücadele ettik ve Kurtuluş Savaşımızı kazandık. Özgürlüğümüze ve bağımsızlığımıza yeniden kavuştuk.” (DM, S. 22, s. 5) (doğrudan anlatım)

Atatürk'ün vatan sevgisi aşağıdaki örneklerde şöyle işlenir:

“Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda gösterdiği başarılar üzerine rütbesi yükseltildi. Çanakkale Savaşı'nda sergilediği kahramanca mücadeleyle Türk milletinin sevgisini kazandı. Önce 16. Kolordu Komutanlığına, daha sonra Tümgeneralliğe atandı. Ardından Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığına yükselerek Türk ordusunda önemli bir asker oldu.” (DM, S. 22, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Birinci Dünya Savaşı'nın ardından vatanımız işgal edilmişti. Yurdumuzu kurtarmak için çareler aranıyordu. Atatürk bu zor günlerde askerî tecrübesi ve liderlik özellikleriyle Türk milletinin yolunu aydınlattı. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Kurtuluş Savaşı'nı başlattı. Amasya, Erzurum ve Sivas'ta kongreler düzenleyerek bağımsızlık fikrini tüm yurda yaydı.” (DM, S. 22, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Atatürk, Kurtuluş Savaşı'mızın ancak millî birlik ve beraberlik ile zafere ulaşacağına inanıyordu. Bu nedenle 23 Nisan 1920'de Ankara'ya gelerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni (TBMM) kurdu ve Meclis Başkanı seçildi. TBMM'den aldığı güç ve yetkiyle Kurtuluş Savaşımızın Başkumandanı oldu. Millî Mücadele'yi kararlılık ve cesaretle sürdürdü.” (DM, S. 22, s. 5) (doğrudan anlatım)

5.5.2.10. Yardımseverlik

Bayramların, yardım etmek için bir fırsat olduğu şöyle vurgulanır: “Ramazan Bayramı’nda aile büyüklerimiz, akrabalarımız ile bayramlaşılır. Bayramlarda ihtiyacı olan ailelere yardım edilir. Bayram demek yardımlaşma, paylaşma ve dayanışma demektir. Aile büyükleri çocuklara hediyeler verir, onlara masallar anlatır, onlarla oyunlar oynar. Bayramda herkes çok mutlu olur.” (DM, S. 16, s. 4) (doğrudan anlatım)

Cahit Zarifoğlu’nun Yürekdede ile Padişah adlı eseri tanıtılırken yardımlaşma değeri şöyle işlenir:

“Yürekdede ile Padişah” adlı eser, içinde kötülerin ve kötülüğün olmadığı, iyiliğin mutlak galip geldiği bir masal kitabı. İnsanın gerçekte neye ihtiyaç duyduğu ve bu ihtiyacı kimden istemesi gerektiği öğretilirken, samimi bir duanın, menfaat gözetilmeden yapılan iyiliğin karşılığını nasıl bulduğu da “Yürekdede ile Padişah” arasında yaşanan hikâyede cevabını buluyor.” (DM, S. 16, s. 47) (doğrudan anlatım)

Arılar, yardımlaşma konusunda şöyle örnek gösterilir: “Bal arıları, bir yuvada koloni oluşturarak yaşamlarını sürdürür. Aile yaşamında iş bölümü, yardımlaşma ve çalışkanlık temel kurallarıdır.” (DM, S. 17, s. 15) (doğrudan anlatım)

İtfaiyecilerin yardımseverliği şöyle işlenir: “Onlar cesaret ve iyilik dolu yürekleriyle zor zamanlarda yardımımıza koşar ve bizleri tehlikeli durumlardan kurtarırlar.” (DM, S. 20, s. 29) (doğrudan anlatım)

Türk Kızılayı’nın yardımseverliği aşağıdaki örneklerde şöyle işlenmiştir:

“Kızılay’ın temel görevi zor durumda olan insanlara yardım etmektir. Bir doğal afette evimiz zarar görürse Kızılay bizim için çadır kurar ve bir süre orada yaşarız. Çadırdaki kaldığımız günlerde Kızılay bizim için sıcak yemek dağıtır. Bize battaniye, hırka, bot gibi ihtiyaç malzemeleri getirir.” (DM, S. 21, s. 32) (doğrudan anlatım)

“Kızılay, savaş olduğunda da mağdur olan insanların yanındadır. Yaralanan askerlerin tedavi edilmesi için cepheye koşar. Onlara temel ihtiyaç malzemeleri götürür. Kızılay sayesinde yaşanan afetleri çok daha kolay atlattığımız oluruz. Zorluklar geçinceye kadar barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarımızı karşılar.” (DM, S. 21, s. 32) (doğrudan anlatım)

“Sen de gönüllü olarak Kızılay’ın çalışmalarına katılabilir, zor durumda olan insanlara yardım edebilirsin.” (DM, S. 21, s. 33) (doğrudan anlatım)

5.6. Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Görünümü

Bu bölümde Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerindeki 21. yüzyıl becerilerinin işleniş görünümü üzerinde durulacaktır.

5.6.1. Mavi Kırlangıç Dergisinde 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Görünümü

Bu bölümde 21. yüzyıl becerilerinin Mavi Kırlangıç dergisinde nasıl işlendiği (örtük/doğrudan) üzerinde durulacaktır.

Tablo 11

Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Dağılımı

21. Yüzyıl Becerilerinin İşlenişi	F	%
Doğrudan Anlatım	248	65,26
Örtük / Dolaylı Anlatım	132	34,74
	380	

Tablo 11’den hareketle Mavi Kırlangıç dergisinde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin (%65,26) ile doğrudan anlatım, (%34,74) dolaylı anlatım yoluyla işlendiği görülmüştür.

5.6.1.1. Öğrenme ve Yenilik Becerileri / Merak / Yenilikçi Düşünme / Hayal Gücü

Bu bölümde Mavi Kırlangıç dergisinde tespit edilen öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü becerilerine ilişkin örneklerine yer verilmiştir.

Aşağıdaki şiir, çocukları “meraklı” olmaya ve hayatı keşfetmeye yönlendirmektedir:

“Kim bilebilir ki?

Tuhaf bir kozanın içindekini,

Bir tırtılın içinde sakladığı gizemi...

Kim bilebilir ki?

Birkaç günlük ömründe,

Kelebeğin dünyaya kattığı güzelliği...” (MK, S. 239) (dolaylı anlatım)

Teknolojik icatlar ele alınarak “yenilikçi düşünme” şöyle örneklendirilir: “Teknolojik icatlar bir hayli ilgimizi çekiyor. Robotlar, uçaklar, denizaltılar, hızlı trenler... Tüm bu icatların temelinde doğa olduğunu biliyor musunuz? Doğada var olan canlıların öyle mucizevi özellikleri var ki! Bilim insanları onları inceleyerek ilham alıyorlar.” (MK, S. 239, s. 6) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “öğrenme ve yenilik becerileri” geliştirmeye şöyle özendirilir: “Doğada saklı birçok bilgi keşfedildi ve hayatımızı kolaylaştırdı. Hem doğadaki bilgi hem de hayallerimiz sonsuz. Kim bilir daha neler icat edeceğiz?” (MK, S. 239, s. 7) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, birlikte “öğrenmeye ve keşfetmeye” şöyle yönlendirilir: “Kış mevsiminde bazı hayvanlar sıcak yerlere göç ederken, bazıları ise yuvalarına yiyecek depolar. Kimi hayvanlar da kış uykusuna yatar. Peki ya sokaklarda kalan hayvanlar? Onlar kışı nasıl geçiriyor? Onlar için neler yapabiliriz? Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 239, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Aluu! Merhaba, Ben Ane, bu da kuzenim Nuka. Bu yolculuğunuzda sizlere biz eşlik edeceğiz. Haydi, birlikte keşfedelim!” (MK, S. 239, s. 24) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “öğrenme” ve “yenilenme” konusunda şöyle güdülenir: “Merhaba arkadaşlar! Tatilde okula, derslerimize bir süre ara vereceğiz. Dinleneceğiz, oynayacağız, eğleneceğiz, öğreneceğiz. Yeni bir okul dönemine yenilenerek gireceğiz.” (MK, S. 240) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “merak”lı olmaya şu sözler ile teşvik edilir: “Arkadaşlar, tatil ile ilgili merak ettiğim bir konu vardı: “Tatil dönüşünde okula alışmak zor gelebiliyor. Neden?” Bu konuyu biraz araştırdım, şaşırtıcı sonuçlara ulaştım.” (MK, S. 240) (dolaylı anlatım)

Çocukların merakı ise şöyle giderilir: “Tatilde de okumaya, öğrenmeye, öğrendiklerimizi tekrar etmeye devam etmeliymişiz. Çünkü zihnimiz ne kadar çok çalışırsa o kadar güçlenir ve kolay öğrenirmiş.” (MK, S. 240) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “öğrenmeye, keşfetmeye ve merak etmeye” aşağıdaki örnekler ile yönlendirilir:

“Bir ağaca baktığımızda; uzunluğunu, yapraklarını, meyvelerini ve çiçeklerini görürüz. Peki, yaklaşıp dinlesek diğer ağaçlarla konuştuklarını duyabilir miyiz? Ayaklarımızın altında, toprağın derinliklerinde neler oluyor, bir bakalım!” (MK, S. 240, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Merhaba! Ben Alp. Ben de Nur. Bu yolculuğunuzda sizlere biz eşlik edeceğiz. Haydi, birlikte keşfedelim.” (MK, S. 240, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Bu ay konumuz sahiden çekici: Mıknatıslar. İlginç olan sadece “çekme” özellikleri değil. Bilimsel özellikleri ve kullanım alanları da hayli şaşırtıcı.” (MK, S. 241, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Ninemin kitapları arasında dolaşıyordum. Aramıza yeni katılan bir kitap var mı diye bakınıyordum. Aslında nineme sorsam hemen söyler. Ama ben yeni kitabı kendim bulmayı çok seviyorum. Böylesi daha heyecan verici. Derken, buldum işte. Kapağına baktım. Ama tam olarak ne olduğunu anlamadım. Roman olmadığı kesindi. İsmi ise bir hayli ilginç geldi bana: “Dünya Gönüllüleri” (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Yaşasın bahar mevsimi geldi! Bahçemizdeki ağaçlar çiçek açmaya başladı. Annem, “Bahar mevsimi doğanın canlanma zamanı. Hadi, birlikte biz de tohum ekelim.” deyince çok sevindim. Limon ağacımız olacak. Haydi birlikte öğrenelim!” (MK, S. 241, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Dünyamızda, “ekinoks” adı verilen tarihler, doğa için heyecanlı yeni bir döngünün başlangıcıdır! Kuzey ve Güney Yarım Kürelerde birbirinin tersi olaylar başlıyor. Neler oluyor hadi bakalım!” Dünyamızda, “ekinoks” adı verilen tarihler, doğa için heyecanlı yeni bir döngünün başlangıcıdır! Kuzey ve Güney Yarım Kürelerde birbirinin tersi olaylar başlıyor. Neler oluyor hadi bakalım!” (MK, S. 241, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Yürüyüşe çık, baharın gelmesiyle çevrende neler oluyor gözlemler. Çiçeklenen ağaç dallarının meyveye dönüşümünü fotoğrafla. Sen de toprağa çiçek ve tohum ek. Göç eden kuşlar dönüyor mu gözlemler.” (MK, S. 241, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Dökülen yaprakları topla, hangi yaprak hangi ağacın tahmin etmeye çalış. Kuru yaprakların üzerine bastığında çıkan sesin keyfini çıkar. Kuşlar göç etmeye başladı mı gözlemler.” (MK, S. 241, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Hola! Merhaba, Ben Karen, bende Victor. Bu yolculuğunuzda sizlere biz eşlik edeceğiz. Haydi, birlikte keşfedelim!” (MK, S. 241, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Hepimiz “öğrenmeyi ve keşfetmeyi” çok seviyoruz. Helikopterlerin nasıl uçtuğunu, teleskopların uzaydaki gezegenleri nasıl gösterebildiğini, canlılar dünyasındaki birbirinden ilginç olayları... Tüm bunları bilmek harika! Bilim insanları bu keşiflere ilk olarak “Gözlem” yapmakla başlıyorlar.” (MK, S. 242) (doğrudan anlatım)

“Dergimizin bu ayki konusu beni çok heyecanlandırdı. Sanırım ben gözlem yapmaya henüz bebekken başlamışım. Büyüdükçe de gözlem yapmak eğlenceli bir oyun halini aldı. Doğayı, insanları, hayatı gözlemlerim. Tüm gözlemlerimi de aklıma takılan soruları da not alırım.

Yakında “Meraklı Ece’nin Beyninden Geçenler” isimli bir kitap çıkarırsam hiç şaşırmayın.” (MK, S. 242) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde çocuklar, “gözlem yaparak öğrenmeye” yönlendirilir:

“Merhaba arkadaşlar! Baharın gelişiyle doğada şenlik başladı. Hayvanlar kıpır kıpır, ağaçlar, çiçekler rengarenk... Tüm bu değişiklikleri “gözlem” yaparak fark ediyoruz.” (MK, S. 242, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Çiçek, koyu pembe yapraklıdır. Ortasında sarı tomurcuk şeklinde yapılar vardır. Çiçeğin belirgin bir kokusu yoktur. Yeşil yapraklarının üzerinde dokunulduğunda tüylü hissi veren yapılar var. Çiçeğe su verildiğinde yapraklarının rengi daha canlı bir hal almaktadır.” (MK, S. 242, s. 5) (doğrudan anlatım)

Bilimsel bir gözlem, başlığı altında şu ifadelerle yer verilir: “İlk olarak konumuzu ve süremizi belirleyelim: İki gün süreyle evimizdeki ya da bahçemizdeki bir saksı çiçeğini gözlemleyelim. Gözlem yaparken kullanacağımız araçları temin edelim: Bir adet mercek, kalem, not defteri. Belli vakitlerde not defterimize gözlemlerimizi yazalım.” (MK, S. 242, s. 5) (dolaylı anlatım)

“Gözlem yapmayı çok sevdim. Bir dedektif gibi hissediyorum kendimi. Öyle esrarengiz olayları çözüyor değilim. Ama yine de olayların gelişimini anlamak hoşuma gidiyor. Çok şey görüyor, az farkına varıyormuşum. Okula giderken yoldaki ağaçları seyrediyorum. Her gün farklı görünüyorlar gözüme. Hiç farkına varmazdım eskiden.” (MK, S. 242, s. 11) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, “Haydi birlikte öğrenelim!” ve “Haydi, birlikte keşfedelim.” sözleri ile öğrenmeye ve keşfetmeye aşağıdaki örnekler ile şöyle güdülenir:

“Herkes merhaba, ben portakalı çok seviyorum. Portakalı çok yediğim zamanlarda annem, “İçinde portakal ağacı çıkacak!” diyor. İçimde bir portakal ağacı fena da olmaz aslında! Baharda geldi, portakalın mevsimi bitmek üzereymiş. Canım annem, “Birlikte reçelini yapalım,” deyince çok sevindim. Haydi birlikte öğrenelim!” (MK, S. 242, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Senin de dikkatini çekti mi? Baharın gelmesiyle birlikte kuş sesleri de çoğalmaya başladı. Göç eden kuşlar geri dönüyorlar. Ağaç dallarına, pencere önlerine, etrafa iyi bak ve dinle!” (MK, S. 242, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Salemetsin be! Merhaba, ben Ayaru, ben de Alikhan. Bu yolculuğunuzda sizlere biz eşlik edeceğiz. Haydi, birlikte keşfedelim!” (MK, S. 242, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Çıplak gözle göremediğimiz çok küçük mikroorganizmalar yani mikropların var olduğunu biliyoruz. Son aylarda bu görünmez küçük canlılar hayatımızı daha da fazla etkiliyor. Hadi, onları yakından tanıyalım!” (MK, S. 243, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Merak edilen soruların cevapları araştırılmalıdır.” mesajı aşağıdaki örnekler üzerinden şöyle verilmiştir:

“Merhaba, bu ay konuğumuz bir sabun imalatçısı. Ellerimizi köpürte köpürte bol bol yıkadığımız bugünlerde, sabunla ilgili merak ettiklerimi sordum.” (MK, S. 243, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Son dönemlerde sağlığımız için temizliğimize daha da fazla dikkat ediyoruz. Ellerimizi sabunla yıkamanın ne kadar etkili olduğunu gösteren, kolay ve zevkli deneyi, haydi birlikte yapalım!” (MK, S. 243, s. 16) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekler, çocukların “öğrenme, keşfetme ve merak” becerilerine hitap etmektedir:

“Arkadaşlar merhaba! Evde vakit geçirdiğimiz bu günlerde size harika haberlerim var. Evimizde; ailemiz, kitaplarımız, çizgi filmler, oyuncaklarımız yanımızda. Dahası da var: Müzeler ve tiyatrolar!” (MK, S. 243, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Büyüyünce ne olacağım ile ilgili farklı seçeneklerim var artık. Gözle görülen canlıların yaşamı çok ilgimi çekti. Şimdi gözle göremediklerimiz de ilgimi çekiyor. Bir Mikrobiyolog ya da Genetik Bilimci olabilirim. Mikropların Nasıl yaşayıp çoğaldıklarını çok merak ediyorum. Hem böylece hastalık türleriyle ilgili araştırmalar yapabilirim. Size söz veriyorum. Bulduğum tüm bilgileri, korunma ve tedavi sırlarını sizlerle de paylaşacağım.” (MK, S. 244) (doğrudan anlatım)

“Etrafımıza baktığımızda birçok canlı görebiliyoruz. Ağaçlar, insanlar, böcekler, çiçekler... Peki, gözümüzle göremeyeceğimiz kadar küçük olan canlılara yakından nasıl bakabiliriz?” (MK, S. 244, s. 6) (dolaylı anlatım)

“Yeşilcan, arıyı çiçeğin üzerinde bal yaparken buldu. Büyütecini alıp onu incelemeye başladı. Yeşilcan “Topladığı bal özünü karnında saklıyor arıların yaptığı bu iş büyük sabır gerektiriyor. Kim bilir bal için kaç tane çiçeğe konuyor.” der” (MK, S. 244, s. 9) (dolaylı anlatım)

“Ailece birbirimizi tekrar tekrar keşfettik adeta. Gül Ninemin örgü teknikleri çok ilgimi çekiyor artık. Annemi mutfakta seyrederken yardım etmeye de başladım. Bazı yemekleri pişirmeyi öğrendim. Annem de benimle kodlama çalışmaya başladı. Süperrrrr...” (MK, S. 244, s. 11) (dolaylı anlatım)

“Bazen bir akvaryuma sığdırıyoruz hayatı. Bazen ağaçlar gibi kararlı bir şekilde gökyüzüne uzanıyoruz, ellerimiz ve hayal gücümüzle. Hayat da sular gibi akıyor ve akacağı yollar belirleniyor.” (MK, S. 244, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Büyüteçle eşyaların ayrıntılarına bakmayı ve incelemeyi seviyorum. Annem, eğer istersem büyüteç kullanarak bir mikroskop yapabileceğimizi söyledi. Evet anne, çok isterim. Haydi yapalım!” (MK, S. 244, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Salgın hastalıklardan kendimizi ve sevdiklerimizi korumak için bazı kurallara uymamız gerekir. Bunlardan bir tanesi de “sosyal mesafe” kuralı. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 244, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Son zamanlarda yaşadıklarımız elleri yıkamanın önemini daha da artırdı. Acaba ellerimizi doğru yıkıyor muyuz?” (MK, S. 244, s. 18) (dolaylı anlatım)

“Arkadaşlar merhaba! Son aylarda sağlığımız için hepimiz evimizdeyiz. “Evde hayat var!” diyoruz. O zaman “Evde Kamp” da olsun! Hazırlıklar başlasın ve evde çadır kampı yapalım.” (MK, S. 244, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Dünyadan baktığımızda güneşi, parlayıp ışıklar saçan kocaman bir lamba gibi görürüz. Aslında yüzeyinde patlamalar ve sarsıntılar yaşanan bir yer. Güneş’te neler oluyor dersiniz? Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 245, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Havalar çok sıcak. Güneşten korunmak için öğle saatlerinde dışarı çıkmıyorum. Annem, güneş tam da tepedeyken “Haydi, bu enerjiyi kullanalım!” deyince hem şaşırdım hem de merak ettim! Haydi, birlikte öğrenelim! (MK, S. 245, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Güneş ışınları vücudumuzun ihtiyacı olan D vitaminini bize sağlar. Bu yüzden sağlığımız için güneş ışınlarına ihtiyacımız var. Diğer yandan güneşe fazla maruz kalırsak birtakım problemler ortaya çıkabilir. Bunlardan biri de “güneş çarpması”dır. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 245, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Dikkatli, sabırlı, ekip çalışmasına yatkın, Öğrenmeyi ve araştırmayı seven kişiler “Enerji Mühendisi” olabilirler.” (MK, S. 245, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Doğada devamlı olarak var olan, kullandıkça tükenmeyen, sürekli kullanılabilen enerji türüne “yenilenebilir enerji” diyoruz. Yenilenebilir enerji çeşitlerinden biri de “güneş enerjisi”dir. Haydi, hep birlikte, bu enerji türünü ve gezegenimize faydalarını öğrenelim.” (MK, S. 245, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! “Cesaret” konusuyla sizlerle. Hepimiz cesur çocuklarız. Ancak bazen içimizdeki cesareti keşfetmemiz gerekiyor. Gözü pek bir kaptan gibi yaptığımız yolculuklar heyecan dolu, kimi kez de korku... Yeter ki gayretle yola çıkalım. Her koşulda ilerleyecek güce sahip olduğumuzu öğreniriz.” (MK, S. 246) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki şiirde “Öğrenmekten ve yeni dünyalar keşfetmekten korkmayın.” mesajı şöyle verilir:

“Minik balık
Korkmuş muydu acaba,
İlk kez yüzmeye çıktığında?
Peki ya yavru kuş
İlk defa göklerle tanıştığında?
Ben korkmuştum
İlk ağaca çıktığımda
İlk başladığımda okula
İlk gittiğimde lunaparka
Balık, keşfetti yüzgeçlerini
Yüzüyor koca okyanusta.
Kuş, kanatlarını güçlendirdi
Uçuyor semalarda.
Benim de korkularım uçtu gitti
Görünce içimdeki cesareti” (MK, S. 246) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekler, çocukların “öğrenme, keşfetme ve merak” becerilerini geliştirmeye yöneliktir:

“Havalar çok sıcak. Bu yüzden bazen evde serinlemek için fan kullanıyoruz. Fanın, Etrafında dönen pervaneleri var. Yel değirmenleri de kocaman kanatlarıyla bir fana benziyor aslında. Peki o kanatlar nasıl dönüyor? Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 246, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Öğretmenimizin teşvikiyle “Kodlama” öğrenmeye başladık arkadaşlarla. Öyle çekindim ki başlarda. Çok karmaşık gelecek sanmıştım. Dersi iple çekiyorum artık.” (MK, S. 246, s. 6) (dolaylı anlatım)

“Geçen gün yel değirmenleriyle ilgili bir belgesel izledim. Rüzgârda dönen kanatlarıyla değirmenleri izlemek çok keyifliydi ve ilginç bilgiler de öğrendim. İstanbul’da bir semt olan Yeldeğirmeni’nde eskiden değirmenler varmış! Annem bana, “Birlikte bir değirmen yapalım, ister misin?” diye sorunca çok sevindim. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 246, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Sağlıklı bir yaşam için belirli temizlik kurallarına uymalıyız. Hatta bu temizlik kurallarını alışkanlık haline getirmeliyiz. Böylece sağlığa zarar verecek ortamlardan, yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemleri sayesinde korunuruz. Biz buna hijyen diyoruz.

Haydi, edinmemiz gereken bu temizlik alışkanlıkları neymiş öğrenelim!” (MK, S. 246, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Gezmeyi sevenler kulübüne hoş geldiniz! Her ay, dünyanın farklı bir ülkesine yolculuğumuz var. Bu gezimizde, bol yağmurlu, yemyeşil bir ada ülkesine, İrlanda’ya gidiyoruz. Bağlayın kemerlerinizi, uçuşa geçiyoruz!” (MK, S. 246, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Dia duit! Merhaba, ben Emma, Bu da arkadaşım Liam. Bu yolculuğunuzda sizlere biz eşlik edeceğiz. Haydi, birlikte keşfedelim!” (MK, S. 246, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Ben tam anlamıyla bir “değişim” gözlemcisi ve hayranıyım. Canlıların dünyası ise tam bir “değişim şenliği.” Yavru bir kedinin büyümesini gözlemleyin. Ya da ektiğiniz bir tohumun filizlenmesini.” (MK, S. 247) (dolaylı anlatım)

“Ne zaman göğe baksam
Alamam gözlerimi
Takılıp kalırlar bulutlara
Bilirim ki görmeyeceğim
Aynı bulutu bir daha
Şekilden şekle renkten renge
Bambaşka devam edecek yolculuğuna
Ne zaman göğe baksam
Alamam düşüncelerimi
Kimi zaman neşeli
Kimi zaman endişeli
Ben de değişir dururum
Bulutlar gibi” (MK, S. 247) (dolaylı anlatım)

“Geçen gün annemin bahçeye ektiği kabak bitkisi beni şaşkına çevirdi. Öğleden sonra baktım ki yaprakları solmuş gibi. Anneme, “Suya ihtiyacı var sanırım.” dedim. Annem güneşin çekilmesini beklememi söyledi. Bir de ne göreyim, bizim kabak yaprakları açıvermiş. Meğer kendilerini güneşe göre değiştiriyorlarmış. Hayret!” (MK, S. 247) (dolaylı anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Bu ayki konumuz değişim ve değişime açık olmak. Biliyorsunuz geceler gündüze, gündüzler geceye dönüyor. Mevsimler değişiyor. İnsanlar da değişiyor. Peki, nasıl değişiyoruz? Değişime açık mıyız? Neleri değiştirebiliriz? Birlikte öğrenelim.” (MK, S. 247, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Bazen hayatımızda istemediğimiz ya da yolunda gitmeyen şeyleri değiştirmek isteriz. Bunun için öncelikle değişime açık olmak, değişimi istemek gerekir. İnanmak ve çabalamak da değişimin olmazsa olmazlarındandır.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım)

Değişebileceğine inan başlığı altında şu ifadeler yer verilir: “Değişim için kararlı ve cesur adımlar atılmalıdır. Bu adımlar çok büyük cesaret, sabır ve güçlülük gerektirir.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Değişime açık olan ve yenilikleri takip eden insanlar başarılı olurlar. Yaşamlarının her döneminde kendilerini geliştirirler. Gelişime ve değişimlere uzak kalmazlar.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Bazı kalemlerim benim için özeldir. Mesela; günlük tuttuğum kalemim... Bazılarını da kullanmaya hiç kıyamam, saklarım. Hatta böylece bir kalem koleksiyonum bile oldu. Koleksiyonumda o kadar çok kalem çeşidi var ki... İlginç ismi ile dikkat çeken tükenmez kalemler mesela. Nasıl icat edilmiş, kim bulmuş? Gelin, birlikte öğrenelim.” (MK, S. 247, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Bir kutup ayısıyla hiç tanışmadım. Beyaz kürklü, iri gövdeli bir kutup ayısı arkadaşım olsaydı ne güzel olurdu. Bana buzullar ülkesinde yaşamının püf noktalarını öğretirdi. Hem birlikte heyecanlı serüvenler yaşırdık. (Hava öyle sıcak ki kutuplara olan ilgim bu nedenle arttı sanırım. Bazen kendimi sofrada unutulmuş, eriyen bir dondurma gibi hissediyorum.)” (MK, S. 247, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Kutup ayılarıyla tanışmamış hatta aynı kıtaya bile ayak basmamış olsam da bu canlılar hayli ilgimi çekiyor. Gül Ninemin kütüphanesinde yeryüzündeki canlılara dair sayısız kitap var. Kutuplarla ilgili resimli kitapları bayılarak okur dururum.” (MK, S. 247, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Ben de vazgeçmedim, arkadaşlarımla birlikte... Öğretmenlerimiz yepyeni rotalar çizdi bize. Ekranlardan “merhaba” dedik birbirimize. Adeta yeni kıtalar keşfettik birlikte. Zorluklar bizim ufhumuzu genişletti. Ama özlememek elde değil ki.” (MK, S. 247, s. 11) (dolaylı anlatım)

“Kalemlerimi düzenlerken annem, “Evdeki malzemelerden bir kalemlik yapalım ister misin?” diye sordu. “Evet anne, çok isterim!” Hemen yapmaya başladık. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 247, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Zaman hızla akıp gidiyor. Her geçen gün daha da büyüyoruz. Peki, bu büyüme acaba sağlıklı bir şekilde mi oluyor? Neler yiyoruz? Beslenme alışkanlıklarımızda hangi hataları yapıyoruz? Gelin, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 247, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Ülkemizin kendine has doğal güzelliklerini tanımaya ne dersiniz? Defne ağacı, bitki örtüsü çok zengin olan ülkemizde sıkça görülen bir ağaçtır. Haydi, etrafımızda bu ağacı gördüğümüzde nasıl tanırız, öğrenelim.” (MK, S. 247, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Namaste! Merhaba, ben Rahul, bu da kız kardeşim Kajol. Bu yolculuğunuzda sizlere biz eşlik edeceğiz. Haydi, birlikte keşfedelim!” (MK, S. 247, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Hafta sonu ailece yürüyüşe çıktık. Her yerde yapraklar vardı. Annem fotoğraf çekerken ben de yaprak topladım. Babam da yapraklardan neler yapabiliriz diye düşünmüş. Bugünün hatırası olarak bir çerçeve yapmaya karar verdik. Nasıl mı? Haydi birlikte öğrenelim!” (MK, S. 248, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Hafta sonu ailece yürüyüşe çıktık. Her yerde yapraklar vardı. Annem fotoğraf çekerken ben de yaprak topladım. Babam da yapraklardan neler yapabiliriz diye düşünmüş. Bugünün hatırası olarak bir çerçeve yapmaya karar verdik. Nasıl mı? Haydi birlikte öğrenelim!” (MK, S. 248, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Ülkemizin kendine has doğal güzelliklerini tanımaya ne dersiniz? Bu ay, “pelit ağacı” olarak da bilinen “Anadolu Palamut Meşesi” ağacını tanıtıyoruz. Haydi, birlikte öğrenelim.” (MK, S. 248, s. 16) (doğrudan anlatım)

Mevsimler değişirken doğada başka neler değişir? başlığı altında şu ifadeler yer verilir:

“Ağaçlar yapraklarını döker, hava soğur, yağmurlar başlar, kuşlar göç eder... Peki daha yukarıda neler olur? Evet, evet, yıldızlarda! Sonbaharın gelişi ile gökyüzünde bazı takımyıldızlar artık gözlemlenemez, bazıları ise yükselişe geçer. Özellikle Arabacı, Kanatlı At, Andromeda, ve Balık bunlardan birkaçıdır. Bulutsuz bir akşamda sen de gökyüzünü gözlemler bu takımyıldızlarını keşfet.” (MK, S. 248, s. 19) (doğrudan anlatım)

“Doğa yürüyüşü yani trekking her mevsim yapılabilen bir doğa sporudur. Harika manzaralara şahit olabileceğiniz bu sporda yanınızda bir büyüğünüzün olmasına dikkat edin. Haydi, bu sporu, birkaç ipucu vererek tanımaya çalışalım.” (MK, S. 248, s. 24) (doğrudan anlatım)

Doğa yürüyüşünün faydaları “Yeni yerler keşfetmenizi ve doğayı yakından tanımanızı sağlar.” (MK, S. 248, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Bu ay size arkadaşlığın temelinden bahsedeceğim. Bu temeli oluştururken hangi malzemeler kullanılır, gelin, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 249, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Öğretmenler günü için canım öğretmenime bir hediye hazırlamak istedim. Annem, istersem çiçekli bir kart yapabileceğimizi söyledi. Hemen yapmaya başladık. Nasıl mı? Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 249, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Uykumuz geldiğinde veya çok sıkıldığımızda esneyebiliriz. Bazen de öylesine bir esneme gelebilir. Peki neden esneriz? Vücudumuzun bize gönderdiği bir mesaj mı? Ne anlatmak istiyor? Bakalım, esnemedi bu yazıyı bitirebilecek miyiz?” (MK, S. 249, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Ne zaman esneriz?” başlığı altında: “Uykumuz gelince, uyanınca, sıkılınca, stresli olduğumuzda, esneyen birini görünce, bir şeyler okurken hatta esnemeyi düşünce bile esniyoruz. Ama ilginç bir şey daha var; anne karnındaki bebekler de esniyor. Belki uykuya doyamadıkları içindir kim bilir?” (MK, S. 249, s. 15) (dolaylı anlatım)

“Sonbaharda yapraklar yerlere dökülüyor ve yerler yapraklarla kaplanıyor. Peki, yapraklar neden ağaçlardan ayrılıyor? Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 249, s. 18) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “Yaprak toplayalım” etkinliği ile “öğrenmeye ve keşfetmeye” şöyle yönlendirilir:

“Sonbahardaki değişiklikleri gözlem defterine yazabilirsin. Bahçede, ormanda, parklarda gördüğün ağaçlardaki değişiklikleri gözlemleyebilirsin: Yapraklardaki değişiklikler nasıl oldu? Ne zaman döküldüler? - Yaprakları toplarken; böceklerin yediği, hastalıklı yaprakları toplamayın. - Yaprakları, havlu kâğıt arasında bekleterek nemini almalarını sağlayın. - Yaklaşık 10 gün üzerine bir ağırlık koyarak ya da kalın bir kitap arasında düzleşmelerini sağlayın. - Sonra gözlem defterinize bantla yapıştırın.” (MK, S. 249, s. 19) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekte çocuklar, “meraklı” olmaya teşvik edilmektedir:

“En sevdiğin spor hangisi? Bu spor dallarını ilk kez kim oynadı, nasıl ortaya çıktı hiç merak ettin mi? Mesela basketbol oyununu ilk kez Amerika’da bir beden eğitimi öğretmeni öğrencileri ile oynamıştır. Beden eğitimi öğretmeni Naismith, 1891’deki ilk basketbol maçında, spora adını veren iki şeftali sepetini basket potası olarak kullandı. İngilizcede sepet anlamına gelen basket ve top anlamına gelen ball kelimelerinin birleşmesi ile bu yeni spora “basketball” ismi verildi. Yeni icat edilen oyun hakkında söylentiler hızla yayıldı ve oyun başka bölgelerde de oynanmaya başlandı.” (MK, S. 249, s. 24) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte çocuklar, “Hem eğlenelim, hem öğrenelim!” sloganı ile “öğrenmeye” güdülenir:

“Kış gelince hava çok soğur. Havanın buz gibi olduğu yerlerde nehirler, göller bile donarlar. Doğada her yerde buz görebiliriz: Büyük buz dağları, çatılardan sarkan buzlar, donmuş gölün üzerindeki buz tabakası... Buz pateni yapanlar için donmuş göller gibisi yoktur! Peki, biraz buzla neler yapılır? Hem eğlenelim, hem öğrenelim!” (MK, S. 250, s. 6) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “Dene-Bak-Anla” bölümünde “öğrenmeye” yönlendirilir: “Önce eldivenleri giyip gözlüğünüzü takın. Kuru buz eldivenle dikkatlice tutarak büyük bir su bardağına atın. Ilık

su ekleyin. Sisler yükselmeye başladı mı? Şimdi de birkaç damla bulaşık deterjanı ekleyin. İşte, köpürmeye başladı.” (MK, S. 250, s. 7) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, “Haydi, birlikte öğrenelim!” sloganı ile “yeni bilgiler keşfetmeye” şöyle güdülenir: “Yeni yıl geldi çattı. Bu yıl günlük tutmak istiyorum. Hem günlük tutmak çok eğlenceli olabilir. Bu konuda annemden de destek aldım. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 250, s. 14) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte Ziryab’ın “merak ve öğrenme isteği” çocuklara şöyle örnek gösterilir:

“O döneme kadar dört telli olarak çalınan ut sazına bir tel daha ekledi. O zamana kadar hayvan bağırsağından yapılan tel yerine ilk defa ipekli tel kullanarak yeni sesler oluşturmayı başardı. Bugün hâlâ telli enstrümanlarda ipekli tel kullanılır. Ziryab sadece müzik konusunda değil, moda, kıyafet, sofrada adabı, mutfak kültürü konusunda da Bağdat’tan Endülüs’e yenilikler getirmiş, geliştirmiş ve uygulamıştır” (MK, S. 250, s. 17) (dolaylı anlatım)

5.6.1.2. Sorgulama ve Problem Çözme / Üst Düzey Düşünme ve Akıl Yürütme

Bu bölümde sorgulama ve problem çözme / üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerilerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Yeşilcan, derginin konusunu aktarırken “üst düzey düşünme ve akıl yürütme” becerilerini kullanır:

“Dergimizin konusu: Yaşam hakkına saygı. Bu ifade beni çok düşündürdü. İnsanlar birbirlerinin ve yeryüzünde yaşayan canlıların yaşam haklarına saygı duymayı öğrenseler ne güzel olur!” Yeryüzünde daima barış olur. Tüm canlılar güven içerisinde yaşayabilir. Hiçbir canlı yiyecek ya da su sıkıntısı çekmez. Doğa hep temiz ve güzel kalır. Hiçbir hayvan ya da bitkinin soyu tükenmez.” (MK, S. 239) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki şiirde çocuklar, “yaşamın eşsiz mucizelerini sorgulamaya” yönlendirilir:

“Kim bilebilir ki?

Tuhaf bir kozanın içindekini,

Bir tırtılın içinde sakladığı gizemi...

Kim bilebilir ki?

Birkaç günlük ömründe,

Kelebeğin dünyaya kattığı güzelliği...

Ancak bakmayı bilenler görür;

Kalbi güzel olanlar bilir,

Yaşamın eşsiz mucizelerini...” (MK, S. 239) (dolaylı anlatım)

Bilim insanlarının, “sorgulama ve problem çözme becerileri”ne aşağıdaki örnekler ile dikkat çekilir:

“Yusufçuk böceğinin uçuş mekanizması bilim insanlarına ilham kaynağı olmuş. Helikopterlerin kanat sistemi, bu böceğin sayesinde geliştirilmiş. Uçakların kanatları, uca doğru daha ağır olacak şekilde üretilir. Bu bilgi yusufçuk böceğine aittir. Kanatlarında uca doğru hücre sayısı çoğalır ve ağırlık artar. Bu da uçuş esnasındaki bazı aksilik ve kazaları engeller.” (MK, S. 239, s. 7) (dolaylı anlatım)

“Nilüfer çiçeği çamurlu göllerde açsa bile hep tertemizdir. Çiçeklerinin üzerindeki özel kaplama sayesinde, tozları iter. Yağmur suları bu tozları çiçeğin üzerinden toplayarak uzaklaştırır. Çiçeğin bu özelliğinden tekstil alanında yararlanılmış. Su geçirmeyen, kırışmayan kumaşlar üretilmiş.” (MK, S. 239, s. 7) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, annesinden destek alarak problemini şöyle çözer:

“Anneme, “Kaz Dağlarından misafirlerimiz var!” dedim gülerek. Odama götürüp sevgili karınca dostlarımı gösterdim. “Hoş gelmişler,” dedi annem. “Onları incitmeden yolculamanın bir yolunu bulmalıyız. Odanda kalmalarını ister gibi bakıyorsun. Ama onlar bahçede daha rahat ve özgür hissederler.” Odamın kapısına limon kabukları koyduk. Böylece evin içine dağılmadılar. Limon kokusu onları incitmeden uzaklaştırmış. Sonra da sepeti bahçeye koyduk. Bir bir çıkıp bahçeye dağıldılar. Odamda kalanlar da açık bıraktığımız pencereden çıkıp gittiler. İçeride kalan birkaç tanesini de incitmeden kâğıt peçetenin üzerine alarak bahçeye götürdük.” (MK, S. 239, s. 11) (dolaylı anlatım)

“Kış aylarında hayvan dostlarımız için neler yapabiliriz?” sorusu ile çocuklar “sorgulamaya ve akıl yürütmeye” yönlendirilir:

- Kartondan ya da tahtadan kedi-köpek evleri yapabiliriz.
- Su kaplarına sıcak su koyabiliriz. Soğuk havalarda suyun donmasını engeller.
- Bir kap yemek verebiliriz.
- Kuşlar için pencere önlerine bulgur, buğday gibi bakliyatları koyabiliriz.
- Yine kuşlar için ağaç dallarına ekmek, elma asabiliriz.
- Ağaç dallarına kuşların sığınabilecekleri kuş yuvaları yerleştirilebilir.” (MK, S. 239, s. 15) (dolaylı anlatım)

Bir fotoğrafçının “sorgulama ve problem çözme becerisine” şöyle dikkat çekilir: “1921’de İngiltere’de bir fotoğrafçı trafik kazası geçirerek görme engelli olur. Çevresindekilerin kendisinin görme engelli olduğunu anlaması ve dikkat çekmesi için bastonunu beyaza boyar ve öyle dolaşır. Bu beyaz baston artık tüm görme engelliler için bir simge halini alır.” (MK, S. 239, s. 23) (dolaylı anlatım)

“Ağaçlar için neler yapabiliriz?” sorusu altında çocuklar “sorgulamaya ve akıl yürütmeye” yönlendirilir. Sonrasında konuya ilişkin öneriler sıralanır: “Ormanlarımızı, ağaçları koruyup yeni fidanlar dikebiliriz. Geri dönüşüme önem verebilir, kâğıt kullanımında dikkatli olabiliriz. Doğaya ve canlılara her zaman sevgi ve ilgiyle yaklaşabiliriz.” (MK, S. 240, s. 15) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, “gönüllülük” üzerine düşünmeye yönlendirilir: “Gönüllülük sadece iyilik için yaptığımız eylemleri ifade eden bir kelime. İçinde ise sayısız güzellik saklı: Sevgi, iyilik, yardımlaşma, paylaşma, birliktelik...” (MK, S. 241, s. 5) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki şiirde çocuklar, “hayatı sorgulamaya” yönlendirilir:

“Gece, gündüzün arkasında saklı

Işık, karanlığın

İpek böceği, dut yaprağının arkasında saklı

Kelebek, kozanın

Hüzün, gözyaşının arkasında saklı

Sevinç, gülücüğün

Sevgi, kalbin arkasında saklı

Hayat, dostluğun

Bakınca görüyor göz

Arkalarda saklı olanları” (MK, S. 242) (dolaylı anlatım)

“Gözlem Görmenin Ötesinde Fark Etmektir.” başlığı altında “sorgulama ve akıl yürütmeye” dikkat çekilir: “Bir çiçeğe ilk baktığımızda “ne kadar güzel” olduğunu görürüz. Daha yakından incelediğimizde rengini, kokusunu, detaylarını, yapısını daha iyi fark ederiz. Gözlemlerimizi, sahip olduğumuz bilgilerle birleştiririz. Böylece yeni bilgilere ulaşmanın yolu açılır.” (MK, S. 242) (doğrudan anlatım)

“Bir Bilim İnsanı Gibi Gözlem Yapalım.” başlığı altında başlığı altında “sorgulama ve problem çözme / üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerileri”ne dikkat çekilir: “Her birimizin büyüdüğünde sahip olmak istediği meslek farklı. Hangi mesleği yapacak olursak olalım “bilimsel düşünme” becerisi bizim için faydalı. Bilim insanları, gözlem ve deneyler yaparlar. Tüm bilgileri ve sonuçları birleştirerek yeni varsayımlar üretirler.” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım) “Bilgi edinmeyi öğreniriz. Baktıklarımızın ötesindekileri görmeyi öğreniriz. Olaylara, problemlere farklı açılardan bakabiliriz. Planlı olma becerimiz artar.” (MK, S. 242, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Görüş Bozukluklarının Çaresi Gözlükler” başlığı altında “sorgulama ve problem çözme becerileri”ne şöyle yer verilir: “Gözlük, görme bozukluğumuzu gidermeyi sağlayan bir tür mercektir. Uzağı göremiyorsak, görüntü retinanın önünde oluşuyordur. Kalın kenarlı gözlük merceği kullanırız. Yakını göremiyorsak, görüntü retinanın arkasında oluşuyordur. İnce kenarlı gözlük merceği kullanırız.” (MK, S. 242, s. 7) (dolaylı anlatım)

Gül nine, “üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerileri”ne şöyle dikkat çeker: “Gözlem ödevine, etrafını biraz daha dikkatli gözlemleyerek başlayabilirsin. Dikkatli bakmaya

başladığında sana sıradan gelen birçok şeyin ardında gizli birçok detay fark edersin.” (MK, S. 242, s. 10) (doğrudan anlatım)

Can, aşağıdaki örnekte “sorgulama ve akıl yürütme becerileri”ni kullanır:

“Bir sabah yine nispeten daha keyifli uyandı. Artık bu sırrı çözmenin vakti gelmişti. Etrafına daha dikkatli bakmayı öğrenmeye de başlamıştı. Acaba daha erken mi yattım? Gece yatmadan evvel süt içmiş miydim? En son kaçta yemek yemiştım? Uyumadan kaç saat önce ne kadar süreyle ekrana bakmıştım? Bunun gibi birçok soru sordu kendine. Tüm bu soruların bir yanıtı vardı elbette. İyi uyumasının, dinlenmiş bir şekilde keyifle uyanmasına etkisi vardı. Fakat o güne kadar fark etmediği bir detayı “İşitmeye” başladı. Evet... Bir yanlışlık yok: “İşitmeye başladı.” Baharın gelişyle farklı bir tür kuş misafir oluyordu penceresine. Bu kuşun şarkısı öyle neşeliydi ki! Hareketli bir müzik parçası gibi enerji veriyordu adeta. Bir süredir Can’ın sabahlarına neşe veren de işte bu şarkıydı. Can, ödevinin konusunu belirlemişti. Sabahları uyanmasına katkıda bulunan bu kuşa da ödevinde yer verdi. Ödev başlığı “Keyifli bir sabaha merhaba” idi.” (MK, S. 242, s. 11) (dolaylı anlatım)

Can, “problem çözme becerisi”nin önemini şu sözler ile açıklar: “Ben de inanmakta zorlandım. Gözlem yapmaya başladığımdan beri daha kolay öğreniyorum. Problem çözerken birazcık çok vakit harcardım. Şimdi kafamda bir hesap makinesi var gibi.” (MK, S. 242, s. 11) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte Can, kendini şöyle sorgular:

“Bazı soruların cevaplarını kitaplarda, bazılarını ise düşünerek buluyorum. Kafa yoruyorum, kalbimin her köşesine bakıyorum. Bu sefer çok çabaladım. Ama henüz bulamadım. Neyi mi? Anneme sevgimi anlatacak kelimeleri tabi ki! Babam çok şanslı bu konuda. Çünkü o, öyle güzel ifade ediyor ki duygularını annesine. Onu çok seviyor. Ona sevgiyle sarılıp ellerinden öpüyor. Babaannemin yanında sanki çocuk oluyor.” (MK, S. 243) (dolaylı anlatım)

Çocuklar; salgın sürecinde “sorgulama, problem çözme ve akıl yürütme becerileri”ni kullanmaya yönlendirilir: “Salgın bulaşıcı bir hastalığın insanlar arasında hızla yayılmasıdır. Hem hasta olmamak hem de bir başkasını hasta etmemek için bazı önlemler almamız gerekir.” (MK, S. 243, s. 18) (dolaylı anlatım)

“Zamanın hızlı ve keyifli geçmesi için çeşitli aktiviteler bulalım. Kitap okuyalım. Resim yapalım. Müzik dinleyelim. Ailemizle oynayabileceğimiz oyunlar bulalım.” (MK, S. 243, s. 18) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekte salgından korunmak için üretilen çözüm önerilerinden şöyle bahsedilir:

“Salgın hastalık süreciyle beraber hayatımızda pek çok değişim yaşadık. Selamlama biçimleri de bunlardan biri. Eskiden ellerimizle tokalaşırken, birbirimize sarılırken artık sosyal mesafeyi koruyacak çözümler üretilecek. Bunlar, ellerimizi kullanmadan selamlaşacağımız türden olacak. Mesela; dirseklerimizi ya da ayaklarımızı birbirine değdirerek selamlaşma. Başımızı hafif eğerek ya da elimizi kalbimize götürerek vereceğimiz bir selam. Ne olursa olsun, selamlaşma bizi birbirimize yaklaştırır. Hoşça kalın!” (MK, S. 245, s. 5) (doğrudan anlatım)

Enerji mühendisinin görevleri anlatılırken “sorgulama, problem çözme ve akıl yürütme becerileri”ne dikkat çekilir: “Enerji üretimi ve yönetiminden sorumluyum. Yüksek enerji

tüketen kaynakları tespit ederek, enerji verimliliği için yapabileceklerimizi araştırırım. Araştırmalar sonucunda raporlar hazırlarım. Alternatif enerji kaynakları üzerinde araştırmalar yaparım.” (MK, S. 245, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Neden Enerji Mühendisliğine İhtiyaç Duyulur?” başlığı altında “sorgulama, problem çözme ve akıl yürütme becerileri”ne yer verilir: “Petrol, kömür, doğalgaz gibi kullanmakta olduğumuz enerji kaynakları gün geçtikçe azalıyor. Çevreye zarar vermeyen, devamlı kullanabileceğimiz alternatif enerji kaynaklarını kullanmamız gerekiyor. Bu yüzden enerji mühendisliğine ihtiyaç duyuluyor.” (MK, S. 245, s. 17) (dolaylı anlatım)

“Neden Güneş Enerjisi? Çünkü...” başlığı altında çocuklar; “sorgulama, problem çözme ve akıl yürütme becerileri”ni kullanmaya yönlendirilir: “Bol ve tükenmeyen bir enerji kaynağıdır. Gaz, duman, kükürt, karbon, toz gibi çevreye zarar verebilecek atıklar üretmez.” (MK, S. 245, s. 19) (dolaylı anlatım)

“Neden Her Yerde Güneş Enerjisini Kullanmıyoruz?” başlığı altında çocuklar; “sorgulama, problem çözme ve akıl yürütme becerileri”ni kullanmaya yönlendirilir: “Güneş enerjisini toplayan ve depolayan sistemler kurmak pahalıdır. Enerji ihtiyacının çok olduğu kış aylarında güneş ışınları daha az ve geceleri hiç yoktur. Güneş ışığından faydalanan sistemlerin, ışığı sürekli alabilmesi için çevrenin açık olması gerekiyor.” (MK, S. 245, s. 19) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “sorgulama ve problem çözme becerisi”nin insan yaşamına katkısı şöyle işlenir:

“Bu sıcak, bunaltıcı havalarda bir esinti, birazcık rüzgâr nasıl da iyi geliyor değil mi? Peki ya bu rüzgâr çok kuvvetli olursa? İnsanlar; ağaçları deviren, evlerin çatısını uçuran, kuvvetli mi kuvvetli rüzgârlardan yararlanmak için yel değirmenlerini yapmışlar.” (MK, S. 246, s. 18) (dolaylı anlatım)

Yel değirmenleri ile ilgili olarak; “Önemliler çünkü...” başlığı altında şu ifadeler yer verilir: “Çevreyi kirletmeden enerji üretimi sağlarlar. Rüzgâr enerjisi yenilenebilir bir enerji kaynağıdır. Yakıta ihtiyaçları yoktur. Fazla gürültü çıkarmazlar.” (MK, S. 246, s. 19) (dolaylı anlatım)

“Problem çözme becerisi, zorlukların üstesinden gelmede etkilidir.” mesajı şöyle verilir: “Ben de vazgeçmedim, arkadaşlarımla birlikte... Öğretmenlerimiz yepyeni rotalar çizdi bize. Ekranlardan “merhaba” dedik birbirimize. Adeta yeni kıtalar keşfettik birlikte.

Zorluklar bizim ufkumuzu genişletti. Ama özlememek elde değil ki.” (MK, S. 247, s. 11) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, kendi beslenme alışkanlıklarını sorgulamaya şöyle yönlendirilir: “Zaman hızla akıp gidiyor. Her geçen gün daha da büyüyörüz. Peki, bu büyüme acaba sağlıklı bir şekilde mi oluyor? Neler yiyoruz? Beslenme alışkanlıklarımızda hangi hataları yapıyoruz? Gelin, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 247, s. 14) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, yangından korunma yolları üzerine düşünmeye yönlendirilir: “Tedbirsizlik ve dikkatsizlik yüzünden meydana gelen ev ve orman yangınları hem çevremize hem de doğaya çok büyük zararlar verir. Bu hafta içerisinde yangından korunma yolları, alınabilecek tedbirler anlatılır. Okullarda yangın tatbikatları yapılır.” (MK, S. 247, s. 23) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, dürüstlük üzerine düşünür, kendi davranışlarını sorgular:

“Dürüstlikle ilgili bir süredir gözlem ve deney yapıyorum. Hem kendim hem de çevremdeki insanlar üzerinde... Hiç de sandığım kadar kolay değilmiş. “Ben çok dürüst bir çocuğım.” demek gayet kolay. Hem düşüncelerin hem de davranışların buna uygun olması... İşte bu bir hayli çaba gerektiriyor. Mesela: “Canım bir seferden bir şey olmaz!” diye doğruyu söylememek geçebiliyor aklımdan. Derhal elimi vicdanıma koyuyorum. Beynimle doğruyu yanlış tartıyorum. Ve kazanan hep “doğruluk” oluyor.” (MK, S. 247) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte çocukların deney üzerine düşünmeleri sağlanır:

“Deney sonunda neden tüm yapraklar yeşile dönmedi? Güneş ışığı olmaz ise yapraklar sararır. Bitkilerde klorofil isimli bir madde vardır. Klorofil, Güneş ışığını toplar ve yaprakları yeşile boyar. Güneş ışınları, bizim sıcaklık olarak hissettiğimiz saf enerjidir. Yaprakları, bitki için güneş enerjisi yardımıyla besin üreten küçücük bir fabrika olarak hayal edebilirsin. Klorofiller fotosentez sırasında karbondioksitin şekerlere ve diğer bitki maddelerine dönüşümü sırasında kullanılan ışık enerjisini emer. İnsanların yaşam için ihtiyaç duyduğu oksijen, fotosentez sırasında bitkiler tarafından atık ürün olarak üretilir. Bitki için atık olan bu madde insanlar ve daha milyonlarca canlı için yaşamın ana kaynaklarındanır.” (MK, S. 248) (dolaylı anlatım)

“Üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerileri”nin önemine şöyle dikkat çekilir: “İnsanlar binlerce yıldır bazı bilgileri gizlemek için çeşitli şifreler kullanmışlar. Şifreli mesajları çözmek ilgi çekici ve eğlencelidir!” (MK, S. 249, s. 6) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, karşılaştıkları bir problem karşısında şu çözümü bulur: “Çocuklar, simitçiden yere düşen simitleri satın aldılar. Hep birlikte simitleri küçük dilimlere ayırarak kuşlara attılar.” (MK, S. 249, s. 9) (dolaylı anlatım)

“En Çok Ne Zaman Esneriz?” başlığı altında çocuklar “esneme” üzerine düşündürülür:

“Biliyor musunuz, en çok uykumuz gelince esniyormuşuz. Uykusuzluğun beyin sıcaklığını arttırdığı biliniyor. Bilgisayarların ısınmasını engelleyen fan gibi beynimiz de esnerken bir fan görevi görüyor olmalı. Neden esneriz? “Neden esmediğimiz aslında tam olarak çözülebilmiş değil. Bu konuda bazı varsayımlar var. Birincisi; vücudumuzun oksijen seviyesi düşünce esner

ve kanımıza daha fazla oksijen girmesini sağlarız. Diğer i se beynimiz ısındığında, beynimizi serinletmek için esneriz.” (MK, S. 249, s. 15) (dolaylı anlatım)

Çocukların doğa olaylarını sorgulamaları şöyle sağlanır: “Kış mevsimin zor şartlarını atlatmaları için ağaçların yapraklarını dökmesi gereklidir. Eğer yapraklar ağaçlarda kalsaydı kar ve buzla ağırlaşan yapraklar yüzünden ağaçların dalları kırılabilirdi.” (MK, S. 249, s. 19) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekte çocuklar, düşünme becerilerini kullanmaya yönlendirilir:

“Bir basketbol topunun yüzeyine hiç dikkat ettin mi? Pütürcüklü yapısını fark ettin mi? Basketbol ilk zamanlar futbol topu kullanılarak oynanıyordu. Fakat futbol topu el ile kavramaya uygun tasarlanmamıştır. Bir spor salonunun düz zemininde yumuşak ve pürüzsüz topı tutmaya ve sektirmeye çalışmak çok zordu. Bu zorluğu aşmak için basketbol için özel topı tasarlanmıştır.” (MK, S. 249, s. 25) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekte çocuklardan doğa üzerine düşünceleri istenir:

“Etrafında neler görüyorsun? Doğanın renklerindeki büyük değişimi fark et! Yaprak dökmeyen bitkileri ara, yaprak dökmeyen ve yaprak döken bitkiler arasındaki farkı gözlemler ve tanımla. Yaprak dökmeyen bitkilerin yapraklarını tanımla ve karşılaştıır. Yazın yeşil olan diğer yapraklardan farklı olan tarafları neler? Bütün böcekler soğukta kaybolmuş gibi görünse de nereye bakacağınızı bilerseniz onları bulabilirsiniz, aslında her yerdeler. Omurgasızların kış aylarında geliştiğı ve dolayısıyla kuşların devam etmesini sağlayan birçok mikro iklim vardır. Çitlerin altındaki yaprak yığınları, ayrışma sayesinde sıcaktır ve güvenli bir sığınak sağlar. Başını şimdi göğsüne kaldır. Bulutları görebiliyor musun? Hangi tür bulutlar var yaşadığın bölgede? Hangi tip bulut kar hangisi yağmur taşıır fark edebilirsin. Doğaya kulak ver! Rüzgârın sesi, kuşların cıvıltısı, yaprakların hışırtısı ve eğer kar yağıyorsa yürürken ayaklarının altında ezilen karın çıkardığı ses. Hepsini hisset. Kışın sesleri ve yazın sesleri arasında ne gibi farklar var? Bu ay boyunca çoğu hayvanın aksine, tilkiler en iyi durumlarına ulaşır ve üreme mevsimine girer. Baykuşlar da üremekte, bu yüzden güneş batarken ağaçların arasından baykuşların “puhu puhu” seslerini duyabilirsin. Kış kuşlarını beslemek için camının önüne çeşitli tohumlardan bırakacağın bir kuş yemliğı yapabilirsin. Sunduğun farklı seçeneklerden hangisi, hangi kuşu çekiyor, gözlemler. Derin bir nefes al ve doğanın kokusunu içine çek! Temiz kar, fırında pişen tarçınlı kek, çürümüş yapraklar, yanan odun... Neyin kokusu var çevrende? Kış mevsiminin kokusu nedir senin için?” (MK, S. 250, s. 19) (doğrudan anlatım)

5.6.1.3. İletişim Becerisi / Türkçeyi Güzel ve Etkili Kullanma / Kendini İfade Etme / Liderlik

Bu bölümde Mavi Kırangıç dergisinde tespit edilen iletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / kendini ifade etme/ liderlik becerilerine ilişkin örneklere yer verilmiştir.

İletişim sürecinde saygının önemine şöyle dikkat çekilmiştir: “Hayatımızı paylaştığımız birçok insan var: Ailemiz, arkadaşlarımız, komşularımız... İyi ki varlar! Çoğu zaman tatlı bazen de tatsız anlar yaşıyoruz. Bazen aynı düşünüyoruz, bazen de farklı. Hatta tartışabiliyoruz. Her koşulda birbirimize saygımızı koruyarak hayatımızı sürdürüyoruz.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, arkadaşlarını hayvanlara yardım etmeye davet eder: “Arkadaşlar, kış gelince hayvanlar yiyecek bulmakta zorlanıyorlar. Onlara yardım etmeliyiz.” (MK, S. 239, s. 8) (dolaylı anlatım) Daha sonra Yeşilcan’ın liderliğinde hayvanlara fındık, badem, ceviz gibi yiyecekler bulurlar, hayvanlara paylaşırlar.

Sıcak bir sohbetin verdiği mutluluktan şöyle söz edilir: “Hamdi Bey, köyünden gelen misafirimiz, eksik olmasın, gelirken bize bir sürü hediye getirmiş. Kocaman bir şişe zeytinyağı... Annem rengine bayıldı. Çeşitli kuru meyveler olan bir sepet... Getirdiği hediyeler bir yana, çok da neşeli bir insan olduğu için hiç gitmesin istedik. Birkaç gün sonra yolculadık kendisini.” (MK, S. 239, s. 10) (dolaylı anlatım)

Ece, sevgi ve muhabbet içinde annesi ile turşu yapar: “Annemle sohbet ederken bir taraftan da kavanoza sığmayan havuçlardan yedim. Turşumuzun hazır olması için birkaç hafta beklememiz gerekiyormuş. Turşu, kış aylarında bağışıklık sistemimizi de güçlendirmeye yardımcıymış. Yaptığımız turşu kurma etkinliği çok güzel oldu! Turşu aşkına! Annemizi öpmeyi de unutmayalım...” (MK, S. 239, s. 11) (dolaylı anlatım)

Çocukların iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik bir öneriye şöyle yer verilir: “Haydi arkadaşlar, 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü Etkinliği yapalım. Çevremizde sigara içtiğini gördüğünüz sevdiklerinize sigaranın zararlarını anlatın ve bırakmalarını isteyin. Yanınızda asla sigara içilmesine izin vermeyeceğinizi söyleyin. Böylece hem kendini hem de sizleri koruduğunu hatırlatın.” (MK, S. 240, s. 23) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, arkadaşları arasında iş bölümü yapar: “Efe sen panonun yazılarını yaz.” (MK, S. 241, s.8-9) (dolaylı anlatım) Yeşilcan’ın liderliğinde okul panosu güzel bir şekilde hazırlanır.

Gül Nine, kitaplarını dostlarıyla paylaşır, kitapların okunması için liderlik yapar: “Ninem kütüphanesi öyle kıpırdamadan duran kitaplardan oluşmaz. Sürekli okundukları için hareketliler adeta. Yer değiştirirler, hatta sık sık seyahate çıkarlar. Nasıl mı? Gül Ninem kitaplarını dostlarıyla paylaşır da ondan. Hatta mahallemizin millî kütüphanesi bile diyebiliriz.” (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

Can, aşağıdaki örnekte duygu ve düşüncelerini babaannesine ifade etmektedir:

“Ne güzelmiş. Ben de gönüllü olabilsem. Çok isterdim. Ama bunun için büyümeyi beklemem gerekecek sanırım.” “Şimdi de “gönüllü” olabileceğin pek çok şey var. Eğer kalbinde iyilik yapmak için istek varsa bu kâfi.” “Sokaktaki kedilere, köpeklerle, kuşlara yemek veriyorum. Onlar için su kapları koyduk mahallemize. Arkadaşlarla su koyuyoruz. Bunlar sayılır mı peki?” “Bak gördün mü? Sen zaten bir gönüllüymüşün.” “Başka şeyler de yapmak isterdim. Ama ne?” “Gel seninle birlikte ‘gönüllü’ olalım. Hiç tanımadığımız çocukların sevindirelim.” (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

Hediyeleşmenin iletişime katkısı şöyle örneklendirilir: “Limon yaprakları çok güzel kokuyor. Bir limon filizini komşumuza hediye ettim. Çok mutlu oldu. Siz de hediye edebilirsiniz.” (MK, S. 241, s. 13) (dolaylı anlatım)

Gül Nine ve Can’ın hoş sohbeti şu sözler ile ifade edilir: ““Hoş gelmiş benim Can’ım!” diyerek karşıladı torununu. Merhabalaşıp hâl hatır sordular.” (MK, S. 241, s. 10) (dolaylı anlatım)

Ece, duygularını annesine şöyle ifade eder: “Nefis bir reçel oldu ayrıca evimiz de mis gibi portakal koktu. Teşekkürler anneciğim. Bu da öpücüğün!” (MK, S. 242, s. 12) (dolaylı anlatım)

Efe, “Dünyamsın” adlı şiirde annesine olan duygularını şöyle dile getirir:

“Ne kadar çok teşekkür etsem

Az gelir anneciğim

Beni dünyaya sen getirdin

Beni dünyada sen var ettin

Ne kadar çok sevsem

Yetmez ki anneciğim

Emeğini hiç esirgemedin

Ömrünü ömrüme verdin

Sonsuz kere teşekkür ederim

Sonsuza kadar severim seni anneciğim” (MK, S. 243) (dolaylı anlatım)

İletişim sürecinde sevgi ve saygının önemine şöyle dikkat çekilir: “Sevginin koruyucu zırhı gibidir saygı. Birbirini seven kişiler, birbirlerini kırmaz, davranışlarına, sözlerine dikkat eder. Anne ve çocuk birbirini severken aynı zamanda birbirlerine saygı da duyarlar.” (MK, S. 243, s. 5) (dolaylı anlatım)

“İnsanlar, hatalarını iletişim kurarak düzeltebilir.” mesajı şöyle verilir: “Bazen hata yapabilir, annemizi üzebiliriz. Ama onlar bize karşı çok sabırlı ve affedicidirler. Hatalarımızı düzeltmemiz için bize yardım ederler. Hatalarımızdan alacağımız dersleri her defasında sabırla anlatırlar. Affetmeyi öğreniriz annelerimizden. Eğer onları kıracak bir şey yaptıysak onlardan özür dilemeliyiz. Biz de onların yaptıkları hataları affedebiliriz.” (MK, S. 243, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Kendini ifade etme becerisi”ne şöyle dikkat çekilir: “İnsanın duygularını ifade etmesi zordu. Ama ifade edebilmek de çok güzeldi. İnsan, konuşurken söyleyemeyeceği şeyleri

yazarken ifade edebiliyordu. Kelimeler birbirlerinin arkasından koşuşturuyorlardı sanki. Düşüncelerde saklandıkları yerden tek tek çıkıyorlardı.” (MK, S. 243, s. 11) (doğrudan anlatım)

Can, kendini ifade etmenin yollarını şöyle sıralar: “Sevdiklerimize sarılmak isteriz. Yanaklarından öpmek... Bir süreliğine sevgimizi ifade etmenin farklı yollarını bulalım. Güzel sözler söyleyebilir, sevgimizi ifade eden kartlar hazırlayabiliriz.” (MK, S. 243, s. 19) (doğrudan anlatım)

Can, dedesine olan duygularını aşağıdaki şiirde dile getirir:

“Bir öpücük konduramadım,
Tonton yanağına dedemin.
Bayramda elini de öpemedim.
Özledi beni ama hiç küsmedi.
Çünkü doktorlar bize
“Evde kal” demişti
Gülümseyen yüzünü gördüm
Her aradığımda ekranda.
Gözlerindeki hüznü
Bir kahkaha ile sakladı hep.
“Üzülme evlat, bu da geçer” dedi.
“Uzak yakın yok ki,
Sevgimiz gönlümüzde.” (MK, S. 244) (dolaylı anlatım)

“İletişim kurarken kimseyi incitmemeliyiz.” mesajı şöyle verilir: “Olaylar karşısında hemen sabredemeyebiliriz. Davranışlarımız insanları incitebilir. Hareketlerimiz ve sözlerimizle kimseyi kırmamaya özen gösterelim.” (MK, S. 244, s. 5) (doğrudan anlatım)

Kendini ifade etmenin farklı yollarından şöyle bahsedilir: “Sarılmadan da sevgi ifade edilebiliyor. Geçen gün pankart hazırladım babam için. Üzerine karikatür çizdim. İştin gelince açtım. Çok sevindi.” (MK, S. 244, s. 11) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “selamlaşmak” üzerinde durulmuştur:

“Merhaba arkadaşlar! Birbirimizi sahiden çok özledik. Görüşsek bile henüz doya doya sarılamayacağız. Ama bu sevgimizi dile getirmek için engel değil. Sevgimizi dile getirmek için öyle kocaman sözlere de hiç gerek yok. İştin bir “MERHABA” ile selam verelim. Öyle kıymetli bir söz ki!” (MK, S. 245) (doğrudan anlatım)

“Merhaba dedi

Annesi yavrusuna

Meyvesi ağacına

Dalgalar okyanusa...

Merhabalar çoğaldıkça

Hayat, gülümseyerek belirdi ufukta” (MK, S. 245) (dolaylı anlatım)

“Başka dillerde de nasıl selam verilip alındığını araştırıyorum. Dünyanın neresinde olursam olayım insanlara sıcak bir selam verebilmeyi çok isterim. Dostluğumu ifade etmiş olurum böylece” (MK, S. 245) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Bu ayki konumuz size ilk seslendiğim kelimedede yani “Merhaba”da gizli. Selamlaşma insanlar arasında bir iletişimi başlatır. İçeriğinde samimiyet, barış, dostluk, huzur, sevgi, saygı gibi ifadeler bulunabilir. “Günaydın, Merhaba, Selamün aleyküm, İyi günler, İyi geceler” gibi söz kalıpları selamlaşma olarak görülebilir.” (MK, S. 245, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Sevgiyle verilen bir selam, yüreklere, duygulara, akıllara seslenir. İnsanlar arasındaki muhabbeti, sevgiyi büyütür.” (MK, S. 245, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Birine selam verirken ona duyduğumuz saygıyı da ifade etmiş oluruz. Saygıyla selamlaşınca insanlara verdiğimiz değer de ortaya çıkar.” (MK, S. 245, s. 5) (doğrudan anlatım)

“İçtenlikle verilen bir selam, insanları sarar, kucaklar. İşte bu samimiyet insanları birbirine yakınlaştırır.” (MK, S. 245, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Birisine selam verirken bizden onlara kötülük gelmeyeceği güvenini de vermiş oluruz.” (MK, S. 245, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Gül Nine tüm tanıdıklarıyla her zaman selamlaşırdı. Ama bugün selamlaşmaya hâl hatır sormalar eşlik ediyordu. Uzun süre sonra bir araya gelmenin sevincini paylaşıyor gibiydiler.” (MK, S. 245, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Gül Nine parka geri geldiğinde çocukların neşesiyle neşelendi. Her birine selam verip sohbet etti. Çocuklar, onun hikâyelerini ve keki ile naneli limonatasını çok özlemişlerdi.” (MK, S. 245, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Meğer insanlarla selamlaşmak, yüzlerindeki gülümsemeyi, gözlerindeki ışıldamayı görmek ne kadar değerliymiş.” “Galiba anlıyorum seni nineciğim,” dedi Can. “Dışarı çıkamadığım sürede arkadaşlarımla sürekli görüştük. İnternet üzerinden buluşup sohbet ettik. Oyunlar

oynadık. Ama bugün onları görmek çok daha başkaydı.” (MK, S. 245, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Merhabalaşmak da birbirine verdiği değerin işareti. Muhabbeti başlatıp büyütmek için ilk adım. Biliyor musun? Bana gülme sakın ama. Evime girdiğimde her şeye selam verdim. Çiçeklerime tek tek hal hatır sordum. Mutlu oldular bence. Baban ve annen sağ olsunlar. Sulamayı hiç ihmal etmediler. Ama sanki benim sesimi özlemişlerdi.” (MK, S. 245, s. 11) (doğrudan anlatım)

Gül Nine’den merhabalaşmanın önemini öğrenen Can, “Birlikte gülüşerek eve vardılar. “Merhaba anneciğim. Nasılsın?” diyerek içeri girdi Can.” (MK, S. 245, s. 11) (doğrudan anlatım)

“İtiraf ediyorum. Bazen annemi memnun etmek çok zor olabiliyor. Odamı topladım diye düşünsem annem mutlaka bir yere gizlenmiş bir çorap bulur. Ama bugün eve girerken selam verdim, hatırını sordum. Öyle mutlu oldu ki...” (MK, S. 245, s. 11) (doğrudan anlatım)

Ece, kendini ifade edebilmenin verdiği mutluluğu şöyle ifade eder:

“Arkadaşlar, meğer ben çok cesur bir kızmışım. Cesaretle birçok şeyi başarmışım. Mesela ben okulda tiyatro gösterisine çıkmakta çok zorlanmıştım. Provalarda bunu yenmeyi başardım. Artık çok seviyorum sahneye çıkmayı. Sınıfta parmak kaldırıp söz almaya çekinirdim. Söyleyeceklerimin doğru olduğuna emin olsam bile... Bir soru bile soramazdım öğretmenime. Sonra öyle alıştım ki parmağım inmez oldu sınıfta.” (MK, S. 246) (dolaylı anlatım)

Anne-çocuk arasındaki iletişim şöyle ele alınır: “Yel değirmeninin kapısını ve pencerelerini çizip boyadıktan sonra küçük yel değirmenim hazır oldu! Anneme, etkinlikte bana yardım ettiği için teşekkür ettim.” (MK, S. 246, s. 13) (dolaylı anlatım)

Mustafa Kemal Atatürk’ün liderliğinde kazanılan büyük zaferden şöyle bahsedilir: “Atatürk’ün başkomutanlığında yapılan Büyük Taarruz’un başarıyla sonuçlanmasından sonra vatanımız kurtulmuştur. 30 Ağustos Zafer Bayramımız kutlu olsun!” (MK, S. 246, s. 23) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, “Arkadaşlar, maske bizim için çok önemli evet ama çevremizi kirletmemek de önemli.” (MK, S. 247, s. 9) (dolaylı anlatım) sözleri ile çevre duyarlılığı konusunda liderlik yapar.

Yeşilcan, “Kendimizi ifade ederken dürüst olmalıyız.” mesajını şöyle verir: “Merhaba arkadaşlar! Bu ay dergimizde “Mavi Kırlangıç Ailesi”nin mutluluk sırlarından birini paylaşıyoruz: “doğruluk ve dürüstlük.” Kalbimiz doğrulukla atıyor. Düşüncelerimiz dürüstlükten ayrılmıyor. Davranışlarımıza da özen gösteriyoruz. Doğru sözlü, güzel gönüllü

olunca da huzurumuz daima yerinde. Sorunlarımız olsa da hakkaniyetle çözüveriyoruz.” (MK, S. 248) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, “İletişim sürecinde sözler ve davranışlar bir olmalıdır.” mesajını şöyle verir: “Merhaba arkadaşlar! Arkadaşlık ilişkilerinde en çok neye dikkat ediyorsun derseler cevabım dürüstlük olur. Hani bir deyim vardır: "Özü, sözü bir olmak!" denir. İşte dürüstlük; hem konuşmalarıyla hem de davranışlarıyla özü - sözü doğru olma durumudur.” (MK, S. 248, s. 4) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “iletişim sürecinde dürüstlük” üzerinde durulmuştur:

“Dürüst bir insan olmak, sağlam dostluklar kurmak ve böylece yaşamak hepimizin elinde. Yeter ki çaba gösterelim, gayretli olalım, dürüst olalım.” (MK, S. 248, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Sözün doğrusu nezaketli söylenirse incitmez hiç kimseyi Ağzımızdan çıkan sözler, her ne kadar doğru da olsa düşünmek gerekir. Doğruluk, aynı zamanda nezaketli olmak demek.” (MK, S. 248, s. 11) (doğrudan anlatım)

Türkçenin güzelliklerini yansıtan Yunus Emre şiirlerinden şöyle bahsedilir: “Ömrü boyunca güzel bir insan olmanın inceliklerini öğrenmek için çabalamış, yazmış. Şiirlerini de çok seviyorum. Çok sade ama anlamlı sözleri var. “Cümleler doğrudur sen doğru isen Doğruluk bulunmaz sen eğri isen” (MK, S. 248, s. 11) (doğrudan anlatım)

İletişim sürecinde “teşekkür etmeye” şöyle yer verilir: “Sonbahar hatırası çerçevemiz hazır. Bu etkinlik için anneme ve babama teşekkür ettim!” (MK, S. 248, s. 13) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, arkadaşına olan hislerini şöyle ifade eder: “Seninle sevincimi paylaşmak istedim. Canım dostum, memleketinden sağlıcakla gel bir an evvel. Uzakta da olsan eksik etmedin arkadaşlığını. Her sevincime, üzüntüme eşlik ettin. İyi ki tanışmışım seninle Ali. Ailene selamlarımı ilet. Sağlıcakla kalın.” (MK, S. 249, s. 11) (dolaylı anlatım)

5.6.1.4. Sorumluluk Becerisi / Kişisel ve Sosyal Sorumluluk / Öz Yönetim Becerisi

Aşağıda sorumluluk becerisi / kişisel ve sosyal sorumluluk / öz yönetim becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Yeşilcan, sorumluluk ve mutluluk arasında şöyle ilişki kurar: “Mahallemizde yaşayan tüm canlıların ihtiyaçlarını gözetiriz. Onlarında karnı doyunca mutlu oluruz. Sevgimizi, saygımızı, Yemeğimizi paylaşıyoruz. Bu sayede, biz çok mutluyuz.” (MK, S. 239) (doğrudan anlatım)

Canlıları korumaya ilişkin görev ve sorumluluklara şu sözler ile dikkat çekilir: “Gökkuşağının yedi rengi var. Bir araya gelince ne güzel görünüyorlar. Canlılar da renk renk, çeşit çeşit. Her birisi ayrı güzellikte ve eşsiz. Her birinin varlığı adeta bir mucize. Dünyamız güzelliğini işte bu çeşitliliğe borçlu. Tıpkı gökkuşağı gibi. Tüm canlıları sevelim ve koruyalım.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Sorumluluklarımızı, zamanında yerine getirmeliyiz.” mesajı şöyle verilir: “İnsanlara gelince, onları anlamak doğayı anlamak kadar kolay değil. Çok akıllıyız. Ama hem birbirimize hem de doğaya karşı hatalar yapabiliyoruz. Her hatanın da bir özrü olmayabiliyor. Kırılan bir kalbi her zaman tamir edemeyebiliriz. Doğaya verdiğimiz bazı zararların da telafisi yok ne yazık ki! Kendimize, birbirimize, tüm canlılara, doğaya tek bir borcumuz var. O da “saygı”” (MK, S. 239, s. 11) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde sağlık için alınması gereken sorumluluklar işlenmiştir:

“Kış deyince, aklımıza “soğuk”, soğuk denilince de “hastalık” geliyor. Ama yeterince önlem alırsak sağlığımızı koruyabiliriz.” (MK, S. 239, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Hasta olduğumuzda hapşırıırken kolumuzun iç tarafıyla yüzümüzü kapatalım. Böylece etrafa mikrop saçmamış oluruz. Hasta olduğumuzda birbirimize fazla yaklaşmayalım. Hiç kimseye hastalık bulaştırmak istemeyiz.” (MK, S. 239, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Zaman su gibi akıp geçer. Çoğu zaman farkında bile varmayız. Akıp geçtikten sonra da geri getirmemiz mümkün değildir. Ancak zamanımızı güzel geçirdiğimizde, değerlendirmiş oluruz. Sağlığımızın da kaybetmeden evvel kıymetini pek bilemeyiz. Sağlığımızı koruyalım ve özen gösterelim.” (MK, S. 240, s. 17) (doğrudan anlatım)

Enerji kaynaklarını tasarruflu kullanmaya ilişkin sorumluluktan şöyle bahsedilir: “Günlük yaşantımızda önemli bir yer tutan, elektrik, su, doğalgaz, petrol gibi enerji kaynakları, tükenebilir enerji kaynaklarıdır. Bu yüzden tasarruflu kullanılmaları gerekmektedir. Sizler de en azından boşa yanan lambaları ve boşa akan suları kapatabilirsiniz.” (MK, S. 239, s. 23) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde çocukların tatilde alması gereken sorumluluklar sıralanmıştır:

“Merhaba arkadaşlar! “Tatil” denilince aklımıza dinlenmek, eğlenmek, oyun oynamak, gezmek geliyor. Çünkü tatil, boş geçirilen değil, nasıl değerlendireceğimize kendimizin karar verdiği bir zaman dilimi.” (MK, S. 240, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Haydi, bu tatilde kendimiz için bir karne hazırlayalım. Elbette tatil karnemizde notlar olmayacak, bize hiç kimse de not vermeyecek. Bu bizim kendimiz için hazırladığı bir karne olacak. Amacımız verimli bir tatil geçirmek. Herkes kendi karnesini kendisi hazırlayabilir. Size birkaç öneri:- Kendimi dinlenmiş hissediyorum.- Zamanımı dolu dolu geçirdim.- Okul temposuna girmeye hazırım. Bu cümlelerin karşısına (+) koyabiliyorsanız ne güzel. En önemlisi yüzümüz gülüyorsa tatil karnemiz için “hepsi pekiyi” diyebiliriz.” (MK, S. 240, s. 5) (doğrudan anlatım)

Parayı tasarruflu kullanmaya ilişkin “sorumluluk becerisi”ne şöyle dikkat çekilir: “Efe, tüm paranı gittin de bu abur cuburlara mı verdin? Gereksiz harcamalar yapmamalı, ayağını yorganına göre uzatmalıydın!” (MK, S. 240, s. 9) (doğrudan anlatım) “Harcamaların harçlıklarını geçmesin, paranı dikkatli harcamalısın, demek istiyor.” (MK, S. 240, s. 8) (doğrudan anlatım)

“Yarıyıl tatili için Can’ın yüz yirmi beş tane planı vardı. Güzel bir karnesi olsun diye çok çok çalışmıştı. Öyle ki yapmak istediği birçok şeyi “tatilde yaparım” diye ertelemişti. Karneyi aldığı günün ertesi sabahı, vakit kaybetmeden işe koyulmalıydı. Gül Nine, Can kahvaltıya gelirken elindeki kâğıdın karnesi olduğunu zannetti.” (MK, S. 240, s. 10) (dolaylı anlatım)

Doğal güzelliklere ilişkin “sorumluluk becerisi” şöyle işlenir: “Beyaz ama kar yok: Pamukkale 400 bin yıl önce olan depremle şekil almış, pamuk gibi beyaz taşlar... Gezerken, travertenlere zarar gelmesin diye ayakkabıları çıkartalım.” (MK, S. 240, s. 17) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “Yardıma ihtiyacı olanlara karşı görev ve sorumluluklarımız vardır.” mesajı verilir:

“Sevgili dostlarım! Koca dünyamızı milyonlarca canlıyla paylaşıyoruz. Birçoğunun bizim yardımımıza ihtiyaçları var. Bugünlerde kendime bir liste yapıyorum. Listemde büyüdüğümde gönüllüsü olacağım yardım kuruluşları var. Düşünsenize, her gün bir canlıyı mutlu etsem hayatım boyunca dünyamıza binlerce gülücük saçmış olurum.” (MK, S. 240) (doğrudan anlatım)

“Bugün sana, yarın bana... Kimin kime ve neye ihtiyacı olacağı bilinmez. Aklımıza gelmeyen başımıza gelir. Birbirimizin yardımı gerekir. Az ya da çok demeyelim. İhtiyacı olana yardım edelim.” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Efe’nin aldığı sorumluluğu yerine getirme heyecanı “O gün Efe okulda koşturup duruyordu. Yeşilay Haftası yaklaşmıştı. Öğretmeni ona okul panosu hazırlama görevi vermişti.” cümleleri ile dile getirilir.” (MK, S. 241, s. 8) (dolaylı anlatım)

Can, “Başka şeyler de yapmak isterdim. Ama ne?” der. Gül nine “Gel seninle birlikte ‘gönüllü’ olalım. Hiç tanımadığımız çocukların sevindirelim.” teklifinde bulunur. (MK, S. 241, s. 10) (doğrudan anlatım) Böylece Gül Nine, torununu iyilik yapma konusunda sorumluluk almaya yönlendirir.

Aşağıdaki örnekte Can, köy okuluna kütüphane kurulmasında sorumluluk alır:

“Kardeş Kütüphane” çalışmalarımız işte bu konuşmadan sonra başladı. Sahiden de ilk olarak ninemin kütüphanesinden kitaplar seçtik. Ben vakit kaybetmeden mahalledeki çocuklara haber verdim. Ardından her birimiz kendi sınıfındaki arkadaşlarına haber verdi. Kitapları Gül Ninemin oturduğu apartmanın girişinde topladık. Hiç tahmin etmediğimiz kadar çok kitabımız olmuştu. Babamda bizim için kolileri hazırladı. Bir de kargo çağırdı. Kitaplarımız, Gül Nine’nin emekli öğretmen arkadaşlarından birinin yardımıyla bir köy okuluna ulaştırılacaktı. Kargo gelip de kolileri götürdüğünde arkasında yorgun ama çok mutlu çocuklar bırakmıştı. Kitapları ulaştıracağı yerdeki çocukları da çok mutlu edecekti.” (MK, S. 241, s. 11) (dolaylı anlatım)

Can, insanların aldıkları sorumluluklara şöyle dikkat çeker: “Meğer bizim ülkemizde gönüllü büyük ne çok insan varmış. Öğrendikçe şaşırıyorum. Ağaç dikenler, yemek dağıtanlar, hayvan barınakları kuranlar, denizlerdeki plastik atıkları toplayanlar... Demek ki istemek yani “gönüllü olmak ” yetiyor.” (MK, S. 241, s. 11) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekte hayvanları korumak için alınması gereken sorumluluklara değinilmiştir:

“Sadece ormanlara, dağlara gittiğimizde değil yaşadığımız şehirlerde de temiz hava solumak istiyoruz. Bu imkansız değil. Neler mi yapabiliriz? Güneş enerjisi, rüzgâr gülleri gibi doğal ve temiz kaynaklardan yararlanabiliriz. Fabrikalarımıza özel temizleyici filtreler takabiliriz. Otomobillerimizi daha az kullanabiliriz. Toplu taşımayı ve bisikletlerimizi tercih edebiliriz. Ağaç dikebiliriz. Bulduğumuz her boş toprak parçasına ağaç diksek ne güzel olur!” (MK, S. 241, s. 17) (doğrudan anlatım)

“İlk Adım Temizliğe Özen Göstermek” başlığı altında temizliğe ilişkin sorumluluk beceri”si şöyle işlenir: “Gözlerimiz dış temasa çoğunlukla açık durumdadır. Yüzümüzü yıkarken gözlerimizi de incitmeden temizleyelim. Kirli yüzeylere dokunduğumuzda ellerimizi sık sık yıkayalım. Evimizde kendimize özel havlu kullanmayı da tercih edebiliriz. Temizliğinden emin değilsek elimizle gözümüze dokunmayalım.” (MK, S. 242, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Doktora Danışalım: Düzenli Muayene Yararlı” başlığı altında sağlık için alınması gereken sorumluluklara şöyle yer verilir: “Gözlük kullanıyorsak gözlük numaramızı düzenli olarak kontrol ettirelim. Gözlerimizde kaşıntı, kızarıklık, bulanık görme, uzak ya da yakını görmede zorlanma, kısarık bakma gibi sorunlar olursa vakit kaybetmeden doktorumuza danışalım. Sağlıklı görüş, sağlıklı hayat demektir.” (MK, S. 242, s. 16) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde sağlık için alınması gereken sorumluluklara yer verilmiştir:

“Her yıl 7 Nisan “Dünya Sağlık Günü” olarak kutlanır. Sağlıklı olmak her bireyin isteğidir. “Dünya Sağlık Günü” kapsamında uzmanlar toplum sağlığı konusunda bizleri bilinçlendirir.” (MK, S. 242, s. 23) (doğrudan anlatım)

“Birçok hastalıktan korunmanın anahtarı, ellerimizdedir. Ellerimizi temiz tutmak, mikropları uzaklaştırır, sağlığımızı ise korur. Sağlıklı beslenmenin, spor yapmanın, şeker ve tatlı tüketimini azaltmanın ve gülümsemenin bağışıklığımızı güçlendirdiği hep aklımızda olsun.” (MK, S. 243, s.7) (doğrudan anlatım)

“Salgın bulaşıcı bir hastalığın insanlar arasında hızla yayılmasıdır. Hem hasta olmamak hem de bir başkasını hasta etmemek için bazı önlemler almamız gerekir.” (MK, S. 243, s. 18) (doğrudan anlatım)

Evde çocukların alması gereken sorumluluklara şöyle değinilir: “Evi toplamada anneme yardım ettim. Sonra müzik eşliğinde dans ettik. Zıplayarak, zıp zıp dansı yaptık. Siz de deneyin.” (MK, S. 243, s. 25) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde salgın sürecinde alınması gereken sorumluluklardan bahsedilir:

“Merhaba 1,2,1,2... Ben Kaptan Can, Mavi Kırlangıç 578916'dan herkese selam. Yeni bir virüsten kaynaklanan bulaşıcı bir hastalıktan korunma aşamasındayız. Bu evrede kendimizin ve tüm mürettebatımızın sağlığını korumak için izolasyon uyguluyoruz. Hastalık yapan etkeni gemimize taşımamak için dışarı çıkmıyoruz. Gemilerimizde yaşamının keyifli yanlarını keşfedelim. Zamanımızı ‘verimli’ bir boyutta değerlendirebiliriz. Göreceksiniz ki canınız sıkılmaya vakit bulamayacak. Şimdi herkesin zamanı yönetme yöntemini paylaşacağı bir toplantı düzenleyelim. Beyin fırtınası faydalı olabilir.” şeklinde bir konuşma yapmayı düşündüm.” (MK, S. 244, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Sosyal mesafe sevdiklerimizi, dedelerimizi, ninelerimizi korumak için güvenli bir boşluk yaratır.” (MK, S. 244, s. 15) (doğrudan anlatım)

Karıncaların aldıkları sorumluluk şöyle işlenir: “İşçi karıncalar, yuvalarını temiz tutar ve çöplerini dışarı taşırlar.” (MK, S. 244, s. 21) (doğrudan anlatım)

Ayşe, kedileri doyurur, onun bu sorumluluğu şöyle işlenir: “Ayşe, vakit geçirmeden çimenlerin üzerinde koşturmaya başladı. “Gel Pisi Pisi! Gel Pisi Pisi!” diye yemek verecek kedi arayışına başladı. Mamaları yedirmeden gözü kaydırağı bile görmedi.” (MK, S. 245, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Hatalarımızın sorumluluğunu almalıyız.” mesajı şöyle verilir: “Cesur olmak, korkusuz olmak demek değildir. Tüm korkulara rağmen devam edebilme gücünü kendinde bulmaktır. Doğru bildiğimiz konularda her zaman cesaretli olmalıyız. Top oynarken komşumuzun

camını kırdıysak ondan özür dileme cesaretini göstermeliyiz. Yere çöp atarken gördüğümüz kişiyi ya da hayvanlara kötü davranan birini uyarabilmeliyiz.” (MK, S. 246, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Neleri değiştirebiliriz?” başlığı altında kişisel sorumluluklara şöyle yer verilir:

“Derslerin kötüyse iyileştirmek için daha çok ve planlı ders çalışman gerekebilir. Derli toplu değilsen uyandıktan sonra yatağını düzeltebilir, odanı toplayabilirsin. Kıyafetlerini çıkarttığın an dolaba yerleştirmeyi deneyebilirsin. Şarkı söylemekten çekiniyorsan değişmek için adım atabilir ve ailenle bir mini konser verebilirsin. Kurumuş bir çiçek ya da ağacı sulayabilir ve ondaki canlanmayı, değişimi gözlemleyebilirsin.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım)

Ece, çevre temizliği konusunda arkadaşlarını sorumluluk almaya davet eder: “Bence hep beraber bu çöpleri toplayalım.” (MK, S. 247, s. 9) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, yemek konusunda sorumluk almaya şu sözler ile yönlendirilir: “Haftalık bir menü yap! Kahvaltıda ne içeceğine, öğlen yemeğinde ne istediğine karar ver! Listeni ailenle ve bizimle paylaş.” (MK, S. 247, s. 15) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde çocuklar, çevre temizliği ve hayvanları koruma konusunda sorumluluk almaya yönlendirilir:

“Evimiz, okulumuz, mahallemiz, parklar, ormanlar, denizler, göller, nehirler ve burada yaşayan canlılar çevremizi oluşturur. Çevremize verdiğimiz her zarar bize geri döner! Sağlıklı bir yaşam için önce çevremizin temiz olmasına özen gösterelim.” (MK, S. 247, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Gönüllülerin, Estonya’yı bir günde temizlenmesiyle bütün dünyaya yayılmış bir hareket. Dünya Temizlik Günü’nde herkes en yakınındaki yeri temizliyor. Haydi, mis gibi olsun her yer!” (MK, S. 247, s. 19) (doğrudan anlatım)

“Çok zor şartlarda yaşayan hayvanlar var. Korunmasız ve sağlıksız yaşayan, yeterli beslenemeyen hayvanlar... Hayvanların bunun gibi problemlerine dikkat çekmek için her yıl 4 Ekim tarihinde “Hayvanları Koruma Günü” kutlanır. Üzerimize düşeni yapalım: Hayvanları koruyalım, kollayalım ve sevelim!” (MK, S. 248, s. 23) (doğrudan anlatım)

“Kimse doğayı kirletmek istemiyor değil mi? O halde her türlü atığımızı doldurabileceğimiz çöp poşetlerini yanınızda getirmeyi unutmayın.” (MK, S. 248, s. 25) (doğrudan anlatım)

“Ayşe’m, ağaçlar üşümüyor ama kediler köpekler üşüyebilir. Dilersen onları ısıtmak için küçük evler yapalım seninle, içlerine battaniye de koyarız” dedi Gül Ninem. “Mamalar da benden” dedi annem. Ayşe’nin keyfi yerine gelmişti.” (MK, S. 250, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Engellilerin yaşamlarını kolaylaştırmak sosyal bir sorumluluktur.” mesajı şöyle verilir: “Engelliler bu toplumun birer parçasıdır. Engellilerin yaşamlarını kolaylaştırmak, yaşam kalitelerini artırmak, sosyal, kültürel hayata katılımlarını sağlamak ve bu konuda toplumsal duyarlılık oluşturmak için çalışmak çok önemlidir.” (MK, S. 250, s. 23) (doğrudan anlatım)

5.6.1.5. Hayat ve Kariyer Becerileri / İnisiyatif Alma ve Girişimcilik / Üretkenlik ve Yetenek / Nitelikli Ürünler ve Sonuçlar Elde Etme / Gerçek Yaşama İlişkin Araç ve Gereçleri Kullanabilme / İş Birliği Yapma

Aşağıda hayat ve kariyer becerileri / inisiyatif alma ve girişimcilik / üretkenlik ve yetenek / nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / iş birliği yapma becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Aşağıdaki örneklerde bilim insanlarının “üretkenlik ve yetenek becerileri”ne dikkat çekilmiştir:

“Bilim insanları canlıları, yapılarını, metabolizmalarını inceliyor. Elde ettikleri bilgileri de çeşitli icatlar yaparken kullanıyorlar. İşte bu bilim dalına biyomimetik deniyor. Biyolojik esinlenme de diyebiliriz.” (MK, S. 239, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Yusufçuk böceğinin uçuş mekanizması bilim insanlarına ilham kaynağı olmuş. Helikopterlerin kanat sistemi, bu böceğin sayesinde geliştirilmiş. Uçakların kanatları, uca doğru daha ağır olacak şekilde üretilir. Bu bilgi yusufçuk böceğine aittir. Kanatlarında uca doğru hücre sayısı çoğalır ve ağırlık artar. Bu da uçuş esnasındaki bazı aksilik ve kazaları engeller.” (MK, S. 239, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Nilüfer çiçeği çamurlu göllerde açsa bile hep tertemizdir. Çiçeklerinin üzerindeki özel kaplama sayesinde, tozları iter. Yağmur suları bu tozları çiçeğin üzerinden toplayarak uzaklaştırır. Çiçeğin bu özelliğinden tekstil alanında yararlanılmış. Su geçirmeyen, kırıışmayan kumaşlar üretilmiş.” (MK, S. 239, s. 7) (doğrudan anlatım)

Gözleri çok iyi görmediği halde ürettikleri ses dalgaları sayesinde hiçbir yere çarpmayan yarasalar, gelişmiş radar sistemlerine örnek olmuş. Yürerken giydiğimiz paletler, hızlı trenlerin şekillerinin tasarımı, denizaltıların dalıp çıkma mekanizması, kar ayakkabılarımız, teleskoplar, roketler, robotlar... (MK, S. 239, s. 7) (doğrudan anlatım)

“İlk olarak bir gözlem konusu belirlemesi gerekti. Ama hiç kimsenin aklına gelmeyen farklı bir konu seçmek istiyordu.” (MK, S. 242, s. 10) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “hayat ve kariyer becerileri” ele alınmıştır:

“Merhaba! Ben Çiğdem, arama kurtarma teknisyeniyim. Savaş, afet, büyük yangın ve kazalarda; arama kurtarma, acil ilk yardım ve sosyal hizmetlerin sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi için çalışırım.” (MK, S. 239, s. 20) (doğrudan anlatım)

Arama kurtarma teknisyeninin görevleri şöyle anlatılır: “Savaşlar, deprem, yangın, sel gibi büyük afetlerde çalışırım. Kayıp kişilerin arama ve kurtarma çalışmalarına katılırım. Olası afet durumlarında hazırlıklı olmak için tatbikatlara katılırım. Afet alanına en hızlı şekilde ulaşmak için haberleşme, yükleme, toplanma, taşınma tatbikatlarına katılırım. Yaşanan felaketlerde yardım için dünyanın her yerine gidebilirim.” (MK, S. 239, s. 21) (doğrudan anlatım)

“İnsanlara ve tüm canlılara yardım etmeyi seven, ruhsal ve fiziksel açıdan güçlü ve sağlık sorunu olmayan, zor şartlar altında dayanıklılık gösterebilen, ekip çalışmasına yatkın kişiler arama kurtarma teknisyeni olabilirler.” (MK, S. 239, s. 21) (doğrudan anlatım)

“Tatilde ailemizle, arkadaşlarımızla güzel vakit geçirmek için neler yapabiliriz?” başlığı altında “üretkenlik becerisi”ne yer verilir: “Birlikte oynayabileceğimiz oyunlar bulabiliriz. Satranç, misket hatta beştaş bile oynayabiliriz; yapboz ya da origami yapabiliriz. Güzel bir film izleyebiliriz. Birbirimize hikâyeler anlatabilir, okuduğumuz kitaplardan söz edebiliriz. Birlikte hayvanat bahçelerini, akvaryumları, müzeleri ziyaret edebiliriz. Sadece yürüyüşe bile çıksak, birlikte olunca tadına doyum olmaz.” (MK, S. 240, s. 5) (doğrudan anlatım)

Bilim insanlarının “nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme becerileri” şöyle örneklendirilir: “Elektronik ekranlarda saati görebiliyoruz. Bu farklı mühendisliklerin çalışmasıyla gelen bir nokta. Artık akıllı saatlerimiz kolumuzda ve çok farklı fonksiyonlara sahip. Gelecek, atomik saatlerin zamanı olacak gibi görünüyor.” (MK, S. 240, s. 7) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “iş birliği yapma becerisi” işlenmiştir:

“Yok nineciğim, bu karnem değil. Tatilde yapılacaklar listesi. Sizlerle paylaşmak için getirdim sofraya. Böylece, tatilim güzel geçsin diye hep birlikte çabalayabiliriz.” (MK, S. 240, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Kahvaltıdan sonra Can, “Eeee, sizce nereden başlayalım? İnternette gidebileceğimiz birçok yeri inceledim, yapılacaklara ekledim. Önce deniz müzesine mi gitsek? Aslında ben en çok da dev Akvaryum’a gitmeyi istiyorum. Sonra bir de Botanik Bahçesi var.” (MK, S. 240, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Havalar soğuk olduğu için dışarda istediğim kadar vakit geçiremedim. Yine de arkadaşlarımla buluştuk. En keyif aldığımız şey de mahallemizde düzenlediğimiz “battaniye toplama” operasyonu oldu. Parkta kedi ve köpeklerin üşüdüğünü görünce dayanamadık.” (MK, S. 240, s. 11) (dolaylı anlatım)

“Merhaba! Tatilde en sevdiğim şeylerden birisi de keyifle kahvaltı etmek. Okula yetişmek için acele etmeme gerek yok ama yine de gözüm saatte! Biraz eskimiş görünüyor. Annem, aklımı okumuş gibi, “Saati yenileyelim mi?” diye sorunca çok mutlu oldum! Haydi, birlikte yapalım.” (MK, S. 240, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Ağaç köklerinin etrafında ve içinde büyüyen mantarlar bir iletişim ağı oluşturuyorlar. Mantarlar, ağaçlara gerekli olan besinleri sağlıyor ve -sıkı durun- karşılığında, şeker alıyorlar. Mantarlar, şekeri çok seviyor!” (MK, S. 240, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Ağaçlar, mantar ağı sayesinde, besin kaynaklarını birbirleriyle paylaşabiliyorlar. Hasta bir ağaç, kullanmadığı besinleri iletişim ağı sayesinde komşularıyla paylaşıyor.” (MK, S. 240, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Zaman su gibi akıp geçer. Çoğu zaman farkında bile varmayız. Akıp geçtikten sonra da geri getirmemiz mümkün değildir. Ancak zamanımızı güzel geçirdiğimizde, değerlendirmiş oluruz.” (MK, S. 240, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! “Gönüllülük” gibi güzel bir konu başlığıyla sizlerle. Gönüllülük, başkalarının iyiliği için tüm kalbimizi ve emeğimizi ortaya koymak demek.” (MK, S. 241) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan, “Aramızda iş bölümü yapmalıyız.” der. (MK, S. 241, s. 8) (doğrudan anlatım)

“Yeşilay, bağımlılıklardan bizi korumak için 5 Mart 1920’de kuruldu. Her yıl olduğu gibi, bu yıl da farkındalığı artırmak, bağımlılıklardan uzak durmayı sağlamak için çeşitli etkinliklerle 1-7 Mart tarihleri arasında “Yeşilay Haftası”nı kutlayacağız.” (MK, S. 241, s. 23) (doğrudan anlatım)

Yeşilcan’ın babası “Çalacağın şarkı ve yapacağımız pasta için harika bir sürpriz olacak. Ben gidip malzemeleri alayım” der. (MK, S. 243, s. 8) (dolaylı anlatım)

Yeşilcan, annesine “Pastayı babamla birlikte yaptık. Ayrıca senin için bir şarkı hazırladım.” der. (MK, S. 243, s. 8) (dolaylı anlatım)

“En güzel hediye senin sevgin, senin el emeğin! demişti Gül Nine. İlk olarak birlikte kâğıttan çiçekler yapacaklardı. Kocaman bir demet çiçeğin yanında güzel bir zarf olacaktı. Zarfın içinde de Can’dan annesine bir mektup.” (MK, S. 243, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Anneler Günü için anneme bir hediye hazırladım. Alışverişte kullandığı bez çantasını süsleyip yepyeni bir çanta haline getirdim. Görünce çok mutlu oldu. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 243, s. 12) (doğrudan anlatım)

“Dedem sabun üretti. Tüm bildiklerini babama öğretmiş. Ben de babamdan öğrendim. Çocukluğumda boş vakitlerimde babama yardımcı olurdum.” (MK, S. 243, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Atatürk, 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkarak Türk Kurtuluş Savaşı’nı başlatmış ve bunun sonucunda milletçe el ele bir zafer kazanılmıştır. 19 Mayıs, “Milli Bayram” olarak ilan edilerek gençlere armağan edilmiştir.” (MK, S. 243, s. 23) (doğrudan anlatım)

“Ailemle birlikte bir kitabı ilk kez okuduk. Okuma tiyatrosu oldu. Herkes bir karakteri seslendirdi ve çok eğlendik.” (MK, S. 243, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Son dönemlerde sağlığımız için temizliğimize daha da fazla dikkat ediyoruz. Ellerimizi sabunla yıkamanın ne kadar etkili olduğunu gösteren, kolay ve zevkli deneyi, haydi birlikte yapalım!” (MK, S. 244, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Kamp için önce çadırı hazırlayalım. Çadırınız varsa onu kurabilirsiniz. Çadırınız yoksa iki koltuk ya da iki sandalye arasına büyük bir örtü sererek çadır yapabilirsiniz.” (MK, S. 244, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Akşam yemeğimiz için kolay ve sağlıklı yiyecekler hazırladık. Peynir, domates ve yeşilliklerle hazırladığımız sandviçlerin yanına ayranları da ekleyince yemeğimiz hazır oldu. Bir kampın olmazsa olmazı fenerin de pil kontrollerini yaptık.” (MK, S. 244, s. 24) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “hayat ve kariyer becerileri”ne dikkat çekilir:

“Nasıl tiyatro oyuncusu oldum?” başlığı altında oyunculuk açıklanır: “Siz de benim gibi okulunuzun tiyatro oyunlarında rol alarak başlayabilirsiniz. Liseden sonra da dört yıllık konservatuar eğitimi için yetenek sınavlarına girebilir ve kazandıktan sonra “Tiyatro” bölümü okuyabilirsiniz.” (MK, S. 240, s. 20) (doğrudan anlatım)

“Merhaba! Ben Gaye, orman mühendisiyim. Ormanların korunması, çoğaltılması ve erozyonla mücadele için çalışan kişiye “Orman Mühendisi” denir.” (MK, S. 241, s. 20) (doğrudan anlatım)

Orman mühendisinin görevleri şöyle sıralanır: “Orman alanlarını belirler ve haritalandırırım. Ağaç türlerini ve ağaçlandırma yapılabilecek alanları belirlerim. Ağaçları aşılarım. Fidanları toprağa dikerim. Yangın gibi afetler için, önlem ve mücadele planları hazırlarım.” (MK, S. 241, s. 21) (doğrudan anlatım)

“Merhaba çocuklar ben Cem, göz doktoruyum. Göz ve görme sistemindeki hastalıkların teşhis ve tedavisini yaparım. Düzenli muayeneler ile hastalıkların önlenmesini sağlarım.” (MK, S. 242, s. 20) (doğrudan anlatım)

“Merhaba çocuklar! Ben Cihangül, “Enerji Mühendisi”yim. Enerji kaynaklarının verimli kullanılması ve alternatif enerji üretimi ile ilgili çalışırım.” (MK, S. 245, s. 17) (doğrudan anlatım) “Dikkatli, sabırlı, ekip çalışmasına yatkın, öğrenmeyi ve araştırmayı seven kişiler “Enerji Mühendisi” olabilirler.” (MK, S. 245, s. 17) (doğrudan anlatım)

Can, aşağıdaki örnekte “hayat ve kariyer becerileri”ne ilişkin olarak “Hangi mesleği yaparsak yapalım, doğruluk ve dürüstlükten vazgeçmeyelim.” mesajı verir:

“Bir zamanlar ben ilkokul ikiye giderken, büyüdüğümde ne olacağıma karar vermeye çalışıyordum. Bu konu kafamı çok meşgul ediyordu. Babamla konuştuğumda uçak mühendisi, annemle konuştuğumda doktor oluyordum. Gül Ninem ise bana: “Can’ım sen hangi mesleği seçersen seç. Ben senin Yunus gibi bir insan olmanı dilerim.” demişti. “Yunus mu? Ama ben tanımıyorum ki onu.” “Yunus, doğruluk dürüstlük demek.” “Mesleği nedir Yunus’un?” “Güzel insan olmak.” “Peki nineciğim, ben de güzel insan olacağım. Bu mesleği çok sevdim.” (MK, S. 248, s. 9) (doğrudan anlatım)

“Nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme ve gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme becerileri” şöyle işlenmiştir: “Güneş fırını hazır! Öğle yemeğinde pide ve ayran var. Şimdi pideyi ısıtabilirim. Bu etkinlik için anneme teşekkür ettim!” (MK, S. 245, s. 13) (dolaylı anlatım)

“Güneş enerjisi ile çalışan neler var? Trafik ışıkları, işaret levhaları, fener, masa lambası, klavye, radyo, araba, kulaklık, diş fırçası, tren, uçak, kiremit, bisiklet ve oyuncaklar.” (MK, S. 245, s. 19) (dolaylı anlatım)

“Cesur olmanın ilk adımı kendini bilmekten geçer. Bir işe girerken “başaramama” korkusuyla yapamadıklarınızı düşünün. Ders çalışmaya başlarken dersi bitiremem, dersten iyi not alamama korkusu başarıya ulaşmanızı engelleyebilir. Tüm korkularınızı geride

bırakın. İçinizdeki gücü ve azmi ortaya çıkarmak için cesurca davranın.” (MK, S. 246, s. 5)
(doğrudan anlatım)

“Cesaret sadece kendimiz için gerekli olmayabilir. Bazen bir arkadaşımızı cesaretlendirme i ini de  stlenebiliriz. “Yapabilirsin”, “Denemeye değer”, “Asla pes etme” gibi cümlelerle ona destek olabiliriz. Bir enstrüman  almak için uğraşan ve ilk ba larda başarısızlığa uğrayan arkadaşımızı “Hemen vazgeçme!” diye cesaretlendirmek bunun güzel bir örneğidir.” (MK, S. 246, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Aile, varlığıyla bize g   verir. Onların destekleriyle cesur kararlar verebiliriz. Çünkü ailemizin arkamızda olduğunu biliriz. Kar ıla tığımız zorlukları yalnız bir şekilde göğüslemek durumunda olmadığımızı ve yardım istemenin de bir cesaret i i olduğunu unutmayalım.” (MK, S. 246, s. 5) (doğrudan anlatım)

“ yle çok şeyin üstesinden geldim ki bu ya ıma gelinceye kadar. Hala da cesaretimi artırmaya devam ediyorum. Kardeşim Ay e de örnek alıyor beni.” (MK, S. 246, s. 11)
(doğrudan anlatım)

“ lk kez sizinle payla ıyorum. Ben başkalarının yanında  arkı söyleyemezdim. Bizimkilerin yanında söylemekle ba ladım. Aldığım övgüler cesaretimi artırdı.” (MK, S. 246, s. 11)
(doğrudan anlatım)

“Bir de sınavlardan önce i im i ime sığmıyor. Özellikle de genel yapılan sınavlar. Sıralamamı öğrenmekten korkmak yerine, öğrenip ona göre  abalamam gerek sanırım.” (MK, S. 246, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Arkadaşlar, sofralarımızdaki pek çok yemeği yapmak için un kullanılıyor. Un da değirmenlerden geliyor. Değirmenler olmasaydı bu lezzetli yiyeceklerimiz de olmazdı sanıyorum. Haydi, değirmencilik mesleğini birlikte tanıyalım!” (MK, S. 246, s. 16)
(doğrudan anlatım)

“Merhaba  ocuklar! Ben  mer, bir değirmenciyim. Değirmencilik, insanlığın en eski mesleklerinden birisidir. Tarımdan elde edilen ürünler; rüzgâr ve su gücünü kullanarak değirmenlerde  ğ t l rl r. Mesela; bisküvi, kek, börek, eri te ve ekmek yapmak için una ihtiya ımız var. Ben de değirmende, un öğütmek için çalışırım.” (MK, S. 246, s. 16)
(doğrudan anlatım)

““Değirmencilik Meslek Liseleri" ya da “Un ve Unlu Mamuller Teknolojisi (Değirmencilik) Yüksekokulunda eğitimler verilmektedir. Ayrıca üniversitelerin, “Değirmencilik Mesleği” programından da eğitim alınabilir.” (MK, S. 246, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Eski zamanlardan beri, tahıl ve baharat öğütmek, su pompalamak, odun kesmek ve günümüzde elektrik üretmek için kullanılırlar” (MK, S. 246, s. 19) (doğrudan anlatım)

“Değişebileceğine İnan” başlığı altında cesaret ve girişimcilik arasındaki ilişki şöyle işlenir: “Değişim için kararlı ve cesur adımlar atılmalıdır. Bu adımlar çok büyük cesaret, sabır ve güçlülük gerektirir.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım) “Değişime açık olan ve yenilikleri takip eden insanlar başarılı olurlar. Yaşamlarının her döneminde kendilerini geliştirirler. Gelişime ve değişimlere uzak kalmazlar.” (MK, S. 247, s. 5) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme becerileri” şöyle yer alır:

“Kalemlerimi düzenlerken annem, “Evdeki malzemelerden bir kalemlik yapalım ister misin?” diye sordu. “Evet anne, çok isterim!” Hemen yapmaya başladık. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 247, s. 12) (doğrudan anlatım) “Kalemliğimiz hazır! Etkinlik için anneme teşekkür ettim. Geri dönüşüm malzemelerini değerlendirdiğimiz için de çok mutlu olduk!” (MK, S. 247, s. 13) (doğrudan anlatım)

“Geri dönüşüm sayesinde atıklardan ilginç şeyler yapılıyor. Mont: Ambalaj atıkları ve plastik şişeler, küçük parçalara ayrıldıktan sonra kışın giydiğimiz montlara dönüşebiliyor. Bisiklet: Metal kutular fabrikalarda eritildikten sonra bisiklete dönüşürler. Masa: Süt kutuları küçük parçalara ayrıldıktan sonra da onlardan masa yapılır. Cam şişeler: Küçük parçalara ayrılır, yıkanır ve fabrikalarda yeniden şişeye dönüşürler. Kitaplık: Meyve kasaları, sunta haline getirildikten sonra kitaplık yapılırlar.” (MK, S. 247, s. 19) (doğrudan anlatım)

Can, yapraklardan çerçeve üretir: “Hafta sonu ailece yürüyüşe çıktık. Her yerde yapraklar vardı. Annem fotoğraf çekerken ben de yaprak topladım. Babam da yapraklardan neler yapabiliriz diye düşünmüş. Bugünün hatırası olarak bir çerçeve yapmaya karar verdik. Nasıl mı? Haydi birlikte öğrenelim!” (MK, S. 248, s. 12) (doğrudan anlatım)

5.6.1.6. Sosyal ve Kültürlerarası Yetkinlikler / Kültürel Farkındalık ve İfade / Esneklik ve Uyum / Küresel Farkındalık / Haklarını Bilme

Bu bölümde sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / kültürel farkındalık ve ifade / esneklik ve uyum / küresel farkındalık / haklarını bilme becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Dünyadaki canlıların yaşam hakkına şöyle dikkat çekilir: “Dünyamız sayısız canlıya ev sahipliği yapıyor. Milyonlarca çeşit bitki ve hayvan var. Gökyüzünde, denizlerde, dağlarda,

mağaralarda... Birbirinden farklı tüm bu güzel canlıların hayat hakkı var. Çiçeklerin kokusu, hayvanların gülüşleri dünyamızı güzelleştiriyor. Yeryüzünün hepimizin evi olduğunu hiç unutmayalım.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

Can, çocukların tatil hakkından şöyle bahseder: “Çok çalıştık, tatilde dinlenmek hakkımız. Hem zihnimizin hem de bedenimizin buna ihtiyacı var.” (MK, S. 240, s. 5) (doğrudan anlatım)

Can, tüm canlılar için iyilik yapmanın yollarını arar ve küresel farkındalık oluşturur: ““Nineciğim ‘Dünya Gönüllüleri’ ne demek?” “Dünyamızın ve üzerinde yaşayan tüm canlıların iyiliği için emek verenler, demek.” “Dünyamıza nasıl iyilik yapılır ki?”” (MK, S. 241, s. 10) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “kültürel farkındalık ve ifade becerisi” işlenmiştir:

“Ülkemizde farklı yöreler var. Bu yörelere özgü farklı gelenekler... Dünyamızda farklı ülkeler var. Bu ülkelere özgü kültürler... Farklı görünsek de farklı görüşlere de sahip olsak saygı çatısı altında buluşuyoruz. Saygı varsa huzur ve barış vardır.” (MK, S. 239, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Geçen hafta, bir yakınımız ziyaretimize geldi. Yılın çoğunluğunu Kaz Dağlarında bir bağ evinde geçirir. Yazın da biz onu ziyaret etmiştik. Öyle güzel bir köyde yaşıyor ki! “Hamdi Bey Köyü”, yemyeşil çam ağaçlarının arasında, eski konakların ve taş evlerin bulunduğu harika bir yer. Köy meydanı, insanların gönlü gibi geniş ve tertemiz.” (MK, S. 239, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Yerli halk Inuitler Adamızın büyük çoğunluğunu yerli halk Inuitler oluşturur. Avcılık ve balıkçılık geçim kaynaklarıdır. Ren geyiği ve tilki yetiştiriciliği ile uğraşmaktadırlar.” (MK, S. 239, s. 25) (dolaylı anlatım)

“Sağlığımız iyiye yüzümüz güler; hayat güzel gider. Bize de şükretmek düşer. Bunu biliyormuş atalarımız da güzel sözlerle dile getirmişler, Küpe olsun diye kulaklarımıza.” (MK, S. 240, s. 16) (dolaylı anlatım)

“700 yıllık bir köy: Cumalıkızık Bursa’da bulunan bu köy, Osmanlı İmparatorluğu’ndan günümüze kadar aynı şekliyle korunmuş bir köy. Burada çivit mavisi evler var. Zaman makinesine gerek kalmadan işte size bir Osmanlı köyü” (MK, S. 240, s. 25) (dolaylı anlatım)

“Hazırlanın, gezmeye gidiyoruz! Dünyada gezilip görülecek, birbirinden ilginç ne çok yer var! Bu yolculuğumuzda, Amerika kıtasına, Kosta Rika’ya gidiyoruz. İspanyolcada “Zengin Sahil” anlamına geliyor.” (MK, S. 241, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Mustafa Kemal Atatürk tarafından çocuklara armağan edilen ”23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” her yıl yabancı ülkelerden yurdumuza gelen çocuklarla beraber kutlanır. Çocukların ve çocuk kalanların bayramı olan 23 Nisan’a özel gösteriler düzenlenir ve şenlikler olur. Bayramınız kutlu olsun çocuklar!” (MK, S. 242, s. 23) (dolaylı anlatım)

“Gezmeyi sevenler kulübüne hoş geldiniz! Her ay dünyanın farklı bir ülkesine yolculuğumuz var. Bu gezimizde, Orta Asya’da bir Türk devletine, dünyanın en büyük 9. Ülkesine gidiyoruz. Kazakistan yolcusu kalmasın!” (MK, S. 242, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Parmak yedirecek kadar lezzetli bir yemek: Beşparmak! Kuzu eti, soğan ve büyük erişteyle yapılan bir yemek.” (MK, S. 242, s. 25) (doğrudan anlatım)

“İki telli, parmakla çalınan geleneksel çalgımızdır. Dombıra ile söylenen bir halk ezgimiz: siz de söylemeyi deneyin! Kara kış köyüme gelende Lapa lapa kar yere düşende Dombıramı alırım Yürek sazımı çalarım.” (MK, S. 242, s. 25) (doğrudan anlatım)

“Merhaba çocuklar, ben Mehmet, mis kokulu sabunlar yaparım. Bizim kültürümüzde temizlik çok önemlidir.” (MK, S. 242, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Selamlaşmanın her şekli çok güzel. Başka dillerde de nasıl selam verilip alındığını araştırıyorum. Dünyanın neresinde olursam olayım, insanlara sıcak bir selam verebilmeyi çok isterim. Dostluğumu ifade etmiş olurum böylece.” (MK, S. 245) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Bu gezimizde, Kuzey Afrika’dayız. Bizim bayrağımız gibi, bayrağında ay ve yıldız olan bir ülkeye gidiyoruz. Tunus yolculuğu başlasın!” (MK, S. 245, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Karagöz Oyunu Tunus, 16. yüzyılda Osmanlı himayesine girmiştir. Karagöz oyunu o zamanlardan kalan bir kültürel miras. Tunus sokaklarında Karagöz kuklaları karşınıza çıkar.” (MK, S. 245, s. 24) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “esneklik ve uyum” becerileri işlenmiştir:

“Dünya sevgiyle güzel. Kendimizi sevmek ve değer vermekle başlayalım. Kalbimizdeki sevgiyi yeryüzüne saçalım: Ailemizi, dostlarımızı, komşularımızı, hayvanları, bitkileri, denizleri, çölleri, dağları, canlı cansız tüm varlıkları sevelim.” (MK, S. 241, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Sağlık önlemleri nedeniyle bir süredir evlerimizdeyiz. Pek alışık olmadığımız bu duruma belki de bazı uyum problemleri yaşadık. Ama bunların hepsini atlatacak bir anahtarımız var: Sabır!” (MK, S. 244, s. 4) (doğrudan anlatım)

“Akşam güneş batarken evdekilerle çadırda buluştuk. Önce sandviçlerimizi yedik. Yemekten sonra hareket etmeli! Biz de müzik eşliğinde çadırın etrafında dans ettik. Hava iyice kararmıştı. Fenerin yardımıyla çadır kumaşını perde olarak kullanıp gölge oyunu oynadık. Masal zamanı geldiğinde benim de uykum gelmişti. Masalı babam okudu. Belki yıldızları seyredemedik ama evde çadırımızda çok eğlendik. Bu kampı hiç unutmayacağım!” (MK, S. 244, s. 25) (dolaylı anlatım)

“Selamlaşmanın her şekli çok güzel. Başka dillerde de nasıl selam verilip alındığını araştırıyorum. Dünyanın neresinde olursam olayım, insanlara sıcak bir selam verebilmeyi çok isterim. Dostluğumu ifade etmiş olurum böylece.” (MK, S. 245) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Bu ayki konumuz ”değişim ve değişime açık olmak. Biliyorsunuz geceler gündüze, gündüzler geceye dönüyor. Mevsimler değişiyor. İnsanlar da değişiyor. Peki, nasıl değişiyoruz? Değişime açık mıyız? Neleri değiştirebiliriz? Birlikte öğrenelim.” (MK, S. 247) (doğrudan anlatım)

“Hikâyede bir kutup ayısı ailesi, bir sabah farklı bir dünyaya uyanıyorlar. Üzerinde yaşadıkları buzul parçalanıyor. Kopan parçalar ayrı yönlere doğru yüzmeye başlıyor. Aile birbirinden ayrılmasa da alıştıkları arkadaşlarından, çevrelerinden kopmak zorunda kalıyor. Yollarda diğer buzul parçalarının üzerinde kalan birçok canlıyla karşılaşıyorlar. Yolculukları zor geçse de mutlu sona eriyor. Yepyeni bir yuvaya kavuşuyorlar.” (MK, S. 247, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Ben de vazgeçmedim, arkadaşlarımla birlikte... Öğretmenlerimiz yepyeni rotalar çizdi bize. Ekranlardan “merhaba” dedik birbirimize. Adeta yeni kıtalar keşfettik birlikte. Zorluklar bizim ufkumuzu genişletti. Ama özlememek elde değil ki.” (MK, S. 247, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Hayat sürprizlerle dolu ve bu sürprizler çeşit çeşit. Bazen istenmeyen sürprizler de olmuyor değil. Önemli olan hayattan keyif almak. Koşullar değişse de keyfimiz yerinde olsun!” (MK, S. 247, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Biz çocuklar çok şanslıyız. Çünkü değişikliklere daha kolay alışıyoruz. Mesela ben, elleri yıkama, maske kullanma gibi durumlara çok kolay alıştım. Tek zorlandığım şey, Gül Nineme doya doya sarılamamak.” (MK, S. 247, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Gezmeyi sevenler kulübüne hoş geldiniz! Her ay, dünyanın farklı bir ülkesine yolculuk yapıyoruz. Bu ay, Güney Asya’ya, dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi olan Hindistan’a gidiyoruz! Hazırsanız uçuşa geçiyoruz!” (MK, S. 247, s. 24) (doğrudan anlatım)

“Lagori oynayalım mı? Ülkemizin en eski oyunlarından. Genellikle yedi taş ve bir topla oynanır. İki takım oyuncuları topla taşları devirmeye çalışır.” (MK, S. 247, s. 25) (doğrudan anlatım)

“Filler, ülkemizde çok sevilir ve onlar için festival bile düzenlenir. Hatta bu festivalde filler rengârenk boyanır.” (MK, S. 247, s. 25) (doğrudan anlatım)

“Ülkemiz baharatlar ülkesi olarak bilinir. Yemeklerimizde bol bol baharat kullanılır. Kişniş, kimyon, zerdeçal, zencefil, acı biber bunlardan sadece bazıları...” (MK, S. 247, s. 25) (doğrudan anlatım)

“Kıymetli inekler... İnekler bizim için çok değerlidir. Sokaklarda rahatça gezen veya yol ortasında oturan inekler görünce şaşırmayın!” (MK, S. 247, s. 25) (doğrudan anlatım)

“Merhaba arkadaşlar! Bu ayki konumuz “Farklılıklara saygı”. Birbirimizden farklı görünüyoruz. Farklı şeyleri seviyoruz. Farklı düşüncelerimiz var. Saygıyla karşıladığımızda, tüm bu farklılıklar, hayatımıza renk katıyor.” (MK, S. 250) (doğrudan anlatım)

“Farklılıklar olmasaydı? Biraz düşündüm de çok geçmeden düşünmekten vazgeçtim. Ben farklı yönleriyle seviyorum her şeyi ve herkesi: Annemin narin, babamın kocaman ellerini Beyaz papatyaları, kırmızı gelincikleri Çorbanın sıcaklığını, dondurmanın buz gibisini Kelebeklerin kanatlarını, kedilerin kuyruklarını Gitarın, piyanonun, kemanın sesini Türkçede şiirleri, matematikte problem çözme...” (MK, S. 250) (doğrudan anlatım)

“Işık varsa

Yeşildir yapraklar

Karanlık varsa

Işıldar yıldızlar

Siyah ile beyaz

Farklı olsalar da

Birbirine çok yakışırlar.” (MK, S. 250) (doğrudan anlatım)

“Dünya üzerinde yaklaşık 8 milyar insan yaşıyor ve hepsi birbirinden farklı özelliklere sahip. Değişik kültürler, insanların farklı beğenileri, istekleri, davranışları bir çeşitlilik oluşturuyor. Bazı insanlar ise engelli olarak yaşamlarına devam ediyor. Bu ay, “3 Aralık Dünya Engelliler Günü” var. Ben de size arkadaşımı anlatmak istiyorum.” (MK, S. 250) (doğrudan anlatım)

“Bak Ayşe. Düşün bir kere. Gökyüzü her gün her saat renk değiştiriyor, bulutlar şekilden şekile giriyor. Gökkuşağını düşünsene. Birbirinden güzel yedi renk... Ya bulutlar hep aynı kalsa gökkuşağı tek renk olsa... Ne olurdu?” dedi Ayşe’nin bilgili abisi, yani ben” (MK, S. 250, s. 10-11) (doğrudan anlatım)

“Farklılıklar dünyayı ne kadar güzelleştiriyor. Yeryüzünde milyonlarca çeşit bitki ve hayvan var. Birbirinden güzel, birbirinden harika yaratılıştta milyonlarca canlı...” (MK, S. 250, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Dünyayı yüzlerce farklı milletten ve kültürden insanlarla paylaşıyoruz. Her milletin ayrı bir melodisi var. Her birimizin farklı düşünceleri, kabiliyetleri var. Kimimiz güzel şiir yazıyor, kimimiz harika resimler çiziyor. Pilotlar uçakları uçururken, doktorlar hayat kurtarıyor.” (MK, S. 250, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler becerisi” ise şöyle ele alınır: “Ülkemiz bir dönem büyük bir kıtlık yaşamış. Osmanlı Devleti, bize gemiler dolusu yardım göndermiş. Bu sayede binlerce kişi açlıktan kurtulmuş. Bu yapılan yardım ülkemizde hiç unutulmamış. Hatta bir futbol takımımızın simgesi ay ve yıldız olmuş” (MK, S. 245, s. 25) (dolaylı anlatım)

5.6.1.7. Temel, Bilimsel ve Teknolojik Okuryazarlık / Dijital Yetkinlik / Dijital Çağ Okuryazarlığı

Aşağıda temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital yetkinlik /dijital çağ okuryazarlığı becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

“Mıknatısların bir ucu S (güney) kutbu, bir ucu N (kuzey) kutbu olarak isimlendirilir. • İki mıknatıs parçasının farklı uçlarını birbirine yaklaştırmayı deneyelim ve gözlemleyelim. • Aynı kutupların (N-N, S-S) birbirini ittiğini, zıt kutupların (N-S, S-N) ise birbirini çektiğini görürüz” (MK, S. 241, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Gece ve gündüz sürelerinin eşitlenmesine ekinoks denir. Ekinoks bir yılda iki kez gerçekleşir. Kuzey Yarım Kürede ilkbahar ekinoksu 21 Mart, sonbahar ekinoksu 23 Eylül’de

gerçekleşir. Aydınlanma çemberinin kutuplardan geçtiği anda ekinoks gerçekleşir.” (MK, S. 241, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Her dakika 16-22 defa soluk alıp veriyoruz. Soluduğumuz havanın içindeki oksijen bizi hayata bağlıyor. Tüm bedenimizin temiz havaya ihtiyacı var. Akciğerlerimizin, kalbimizin, beynimizin... Temiz havada büyüme şansımız varsa ileride de sağlıklı bir yetişkin olabiliriz.” (MK, S. 241, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Gözlem, öğrenmenin ilk adımıdır. Bir konuyu, bir olayı, bir nesneyi gözlemleyerek yakından inceleriz. Bunların belirleyici özelliklerini seçeriz. Gözlem yaparken beş duyumuzu kullanırız: Görme, işitme, duyma, dokunma, tat alma. Çeşitli araçlardan yardım alabiliriz. Mercek, mikroskop, dürbün, teleskop gibi..” (MK, S. 242, s. 5) (doğrudan anlatım)

“Cam, plastik gibi saydam malzemelerden yapılırlar. İki yüzeyinden en az biri eğrilikli yapıdadır. Yapısına göre ikiye ayrılır: İnce kenarlı merceklerin orta kısmı kalındır, yakınsak mercek de denir. Kalın kenarlı merceklerin orta kısmı incedir, ıraksak mercek de denir. • Üzerlerine düşen ışığı kırma özellikleri vardır. Bu sayede ışığı belli bir noktada toplayabilirler. Bir nesnenin görüntüsünün başka bir noktada oluşmasını sağlayabilirler. Bu özellikleri sayesinde optik cihazların yapımında kullanılırlar.” (MK, S. 242, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Gözle görülemeyecek kadar küçük olan canlılara “mikroskopik canlılar” denir. Mikroskop, onları büyütür ve görmemizi sağlar. Biyoloji, kimya, jeoloji, arkeoloji gibi alanlarda kullanılır.” (MK, S. 244, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Mikroskop, birkaç çeşit mercek yardımıyla görüntüyü büyütür. Işık nesneden merceğe geçerken, mercek nesnenin daha büyük görünmesini sağlar.” (MK, S. 244, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Güneş’e bakarak patlamaları göremeyiz. Zaten Güneş’e bakmamalıyız. Yoğun ışıklar gözlerimize kalıcı zararlar verebilir.” (MK, S. 245, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Sıcak havalarda vücudumuz, ısınıp dengede tutmak için ter üretir. Terlemek bize çok su kaybettirir. Bol bol su içerek kaybettiğimiz suyu geri kazanalım.” (MK, S. 245, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Güneşin canlılara ve dünyamıza gönderdiği ısı ve ışığa “güneş enerjisi” denir. Güneş, yenilenebilir enerji kaynakları içinde en güçlüsüdür. Enerjisi hiç bitmez! Ülkemizde güneş enerjisinden tüm yıl boyunca yararlanabiliyoruz. Bu konuda çok şanslıyız!” (MK, S. 245, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Güneş panellerini belki duymuşsunuzdur. Paneller, üzerlerine düşen güneş ışınlarını doğrudan elektrik enerjisine çevirirler. Güneş ısıtma sistemlerinin çoğu, plaka adı verilen

cihazla güneş enerjisini yakalar. Bu toplayıcı, bir cam levha ile kaplı, büyük metal bir plakadan oluşur. Genellikle binaların çatılarına yerleştirilir. Plaka güneş ışığını emer ve arkasındaki borulardan akan havayı veya suyu ısıtmak için kullanır.” (MK, S. 245, s. 19) (doğrudan anlatım)

“Hareket halindeki havaya rüzgâr denir. Hava basıncındaki değişiklikler nedeniyle oluşur. Rüzgâr enerjisi, doğaya zarar vermeyen, temiz ve sonsuz bir enerji kaynağıdır.” (MK, S. 246, s. 19) (doğrudan anlatım)

“Hareket halindeki havaya rüzgâr denir. Hava basıncındaki değişiklikler nedeniyle oluşur. Rüzgâr enerjisi, doğaya zarar vermeyen, temiz ve sonsuz bir enerji kaynağıdır.” (MK, S. 246, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Doğal olmayan yabancı maddelerin hava, su ve toprağa yoğun bir şekilde karışması olayına çevre kirliliği denir. Aslında kısaca, çevrenin insan eliyle bozulmasıdır.” (MK, S. 246, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Nedir bu sonbahar, nasıl gelir?” başlığı altında “Gezeganimiz Dünya’nın yakın çevresini incelersek çeşitli gezegenler ve yıldızımız Güneş’i görürüz. Dünyamız hem kendi etrafında hem de kendi etrafında hem de Güneş’in etrafında döner durur. Kendi etrafında dönmesi bir tam gün (24 saat), Güneş’in etrafında dönmesi ise bir yıl sürer (365 gün).” (MK, S. 248, s. 18) (doğrudan anlatım)

“Ülkemiz coğrafi konumu sebebiyle dört mevsimi de yaşayan yerlerden biridir. Eylül ayında Dünya’nın Kuzey Yarım Küresinde sonbahar, Güney Yarım Küresinde ise ilkbahar başlar ve üç ay boyunca devam eder.” (MK, S. 248, s. 19) (doğrudan anlatım)

“Banka kartlarında, bilgisayarda ve internet üzerinden alışveriş yaparken şifrelemeyi kullanıyoruz. Bir arkadaşınıza e-posta gönderdiğinizde de şifreleme kullanmış olursunuz. Bu iletiler birçok bilgisayardan geçerek iletilir. Arkadaşınızla yazışmalarınızı sizden önce başkaları okumuş olabilir mi? Okuyamazlar çünkü kriptografi sayesinde yazılarımız şifrelenmiş olur.” (MK, S. 249, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Teknolojinin hayatımızın her alanına girdiği zamanlarda yaşıyoruz. Ödevlerimizi bilgisayarda yapıyor, filmleri internetten izliyor, oyunları tablet veya akıllı telefonlarda oynuyoruz. Her gün tahmin edemeyeceğimiz kadar büyük miktarda dijital bilgi üretiyoruz. Paylaştığımız her bilgi internette çoğunlukla silinemeyecek şekilde ve sürekli olarak kalıyor.” (MK, S. 249, s. 17) (doğrudan anlatım)

“İnternetin kapısı herkese açık ve orada yaptığımız şeyleri dünyadaki herkes takip edebilir. Paylaştığımız ve yaptığımız şeyler bir gün karşımıza yeniden çıkabilir. İnternette her şeyin izi kalır. Buna dijital ayak izi diyoruz.” (MK, S. 249, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Bilgisayar klavyesi, faresi kullanarak, tuşlayarak, tıklayarak ya da ekrana dokunarak elektronik ortama aktardığımız bizimle ilgili her türlü iz dijital ayak izimizdir.” (MK, S. 249, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Örneğin; sosyal medya şirketleri, dijital ayak izi verilerini analiz ederek kullanıcıların satın alma kararlarını etkiler.” (MK, S. 249, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Dijital ayak izimizin daha sonra bizi üzmemesi ya da istenmeyen durumlarla karşılaşmamak için internette bilgi paylaşıırken çok dikkat etmeliyiz.” (MK, S. 249, s. 17) (doğrudan anlatım)

5.6.1.8. Görsel ve Bilgi Okuryazarlığı / Bilgiye Ulaşma ve Bilgiyi Analiz Etme / Medya Okuryazarlığı

Aşağıda görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

“Bir belgeselde izledim. Ava çıkan bir aslan, bebek bir maymun yavrusunu korumaya aldı. İncitmemek için öyle çaba gösterdi ki! Şaşırdım kaldım. Aslan için vahşi diyenlere artık kızıyorum. Bana kalırsa gerektiğinde gayet nezaketli.” (MK, S. 239, s. 11) (dolaylı anlatım)

“Doğru Bilinen Yanlışlar” başlığı altında çocuklar, “bilgiyi analiz etmeye” şöyle yönlendirilir:

Yanlış: “Bir kış yiyeceği olan bal kabağı, sebzedir.” Doğru: “Yediğimiz şey çekirdekliyse meyve, kök ya da yapraklıysa sebze olarak adlandırılır. Buna göre bal kabağı bir meyvedir.” (MK, S. 239, s. 21) (doğrudan anlatım)

Yanlış: “Aslanlar ormanların kralıdır.” Doğru: “Aslında aslanlar ormanda değil otlak arazilerde yaşarlar. Yani aslanlar olsa olsa “Otlakların Kralı olabilirler” (MK, S. 240, s. 19) (doğrudan anlatım)

Yanlış: “Kâğıt para kâğıttan yapılır.” Doğru: “Her ne kadar ismi öyle olsa da kâğıt para pamuktan yapılır.” (MK, S. 241, s. 19) (doğrudan anlatım)

Yanlış: “Arabalar trafik ışıklarından daha önce keşfedilmiştir.” Doğru: “Arabalar caddelerde gezmeden önce trafik ışıkları caddelerde bulunuyordu.” (MK, S. 242, s. 19) (doğrudan anlatım)

Yanlış: “Köpek balıklarının hepsi insanlar için çok tehlikelidir.” Doğru: “Yalnızca dört tür köpek balığı insanlara belli bir neden yokken saldırır. Bunlar; büyük beyaz, beyaz uçlu, kaplan ve boğa köpek balıklarıdır.” (MK, S. 241, s. 21) (doğrudan anlatım)

Yanlış: “Ördeklerin sesi yankı yapmaz.” Doğru: “Ördeklerin sesi de sesin şiddeti ve frekansına bağlı olarak yankı yapar.” (MK, S. 246, s. 21) (doğrudan anlatım)

Eslemek bulaşıcı mıdır? “Arkadaşınız esneyince siz de esner misiniz? Eslemek bulaşıcı gibidir. Hatta "Esleme, beni de esneteceksin!" denir. Aslında bu, esnemenin bir hastalık gibi bulaşıcı olmasından kaynaklanmaz. Araştırmalar bu davranış şeklinin empati ile ilgili olduğunu ortaya çıkarmış.” (MK, S. 249, s. 15) (doğrudan anlatım)

“Etrafınıza dikkatlice bakın ve hangi canlıların esnediğini gözlemlemeye çalışın. Köpek, kedi hatta esneyen bir balık bile görebilirsiniz!” (MK, S. 249, s. 15) (doğrudan anlatım)

Aşağıda yer alan “Yaprak Toplayalım” etkinliği ile çocuklar, “bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etmeye” yönlendirilir:

“Sonbahardaki değişiklikleri gözlem defterine yazabilirsin. Bahçede, ormanda, parklarda gördüğün ağaçlardaki değişiklikleri gözlemleyebilirsin: Yapraklardaki değişiklikler nasıl oldu? Ne zaman döküldüler? - Yaprakları toplarken; böceklerin yediği, hastalıklı yaprakları toplamayın. - Yaprakları, havlu kâğıt arasında bekleterek nemini almalarını sağlayın. - Yaklaşık 10 gün üzerine bir ağırlık koyarak ya da kalın bir kitap arasında düzleşmelerini sağlayın. - Sonra gözlem defterinize bantla yapıştırın.” (MK, S. 249, s. 19) (dolaylı anlatım)

“Ne oldu, nasıl oldu?” başlığı altında ise “bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme becerisi” şöyle yer alır: “Kuru buz, karbondioksit gazının basınç altında yoğunlaştırılarak dondurulmasıyla elde edilir. Kuru buz katı halden gaz hale geçer. Ilık suyla karşılaştığında çok çabuk buharlaşır. Böylece katı halin sıvı hale geçmeden direkt gaz haline geçişini gözlemlemiş oluruz. Ilık suyu dökünce sisler oluşmaya, deterjanı eklediğimiz için de köpürmeye başlar.” (MK, S. 250, s. 7) (doğrudan anlatım)

5.6.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde 21. Yüzyıl Becerilerinin İşleniş Görünümü

Bu bölümde 21. yüzyıl becerilerinin Dama Dama PTT Çocuk dergisinde nasıl işlendiği (örtük/doğrudan) üzerinde durulacaktır.

Tablo 12

Dama Dama PTT Çocuk Dergisinde Yer Alan 21. Yüzyıl Becerilerinin İşlenişi

21. Yüzyıl Becerilerinin İşlenişi	F	%
Doğrudan Anlatım	139	52,85
Dolaylı Anlatım	124	47,15
	263	

Tablo 12’den hareketle Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin (%52,85) ile doğrudan anlatım, (%47,15) dolaylı anlatım yoluyla işlendiği görülmüştür.

5.6.2.1. Öğrenme ve Yenilik Becerileri / Merak / Yenilikçi Düşünme / Hayal Gücü

Aşağıda öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü becerilerine ilişkin örneklerle yer verilmiştir.

“Hayal gücü ve yenilikçi düşünme becerisi” insanın uçmayı öğrenme çabası örneklendirilerek şöyle işlenir: “İnsanın uçuş deneyiminin başlangıcı olan bu olay, Osmanlı ve Avrupa genelinde geniş yankı uyandırmıştır. Dönemin padişahı IV. Murat da, uçuş eylemini takdir etmiştir.” (DM, S. 12, s. 7) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, öğrenmeye şu sözler ile davet edilir: “Kış sporlarının başında gelen kayak, ülkemizde de çok rağbet görmektedir. Gelin birlikte, kayak yapılabilecek 5 şehri gezelim...” (DM, S. 12, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Hayal gücü”ne şu örnek ile dikkat çekilir: “Ömer Seyfettin, Orhan Veli Kanık, Muzaffer İzgü, Kemalettin Tuğcu, Victor Hugo, Felix Salten, René Guillot ve Jules Verne’in kitapları hayal gücünüzü zenginleştirecek.” (DM, S.12, s. 44) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde kitaplar ve filmler tanıtılarak çocukların “merak ve hayal gücü becerileri”ne seslenilmiştir:

Muzaffer İzgü’nün Çıngıraklı Çoban adlı kitabı şöyle tanıtılır: “Muzaffer İzgü’nün ‘Çıngıraklı Çoban’ adlı eseri, bir köyde yaşayan, babası çoban olan Ali adlı küçük bir çocuğun öyküsüdür. Ali’nin lakabı romana adını vermiştir, ona köyde tüm arkadaşları

“Çıngıraklı Çoban” derler... Koyunları otlatırken kavalını çal Ali’nin küçük dünyasına büyük bir anlatımla yolculuğa çıkmaya var mısınız?” (DM, S. 12, s. 44) (dolaylı anlatım)

Rafadan Tayfa Göbeklitepe 2 adlı filmin tanıtımı şöyledir: “Göbeklitepe’nin keşfi ve devamında yapılan kazılar, tüm dünyada büyük bir heyecana neden olur. Akın, gözlerin Göbeklitepe’ye çevrildiği günlerde Şanlıurfa’lı arkadaşı Veysi’den gizemli bir paket alır... Rafadan Tayfa’nın sevilen serüvenleri ile çok eğleneceksiniz.” (DM, S. 12, s. 49) (dolaylı anlatım)

“Evrende sonsuz sayıda gezegen bulunuyor! Hepsi birbirinden çok farklı; çok büyük, çok sıcak ya da çok yaşlı... Bu gezegenlere ait en ilginç 20 bilgiyi senin için seçtik. Uzaya yolculuk başlasın.” (DM, S. 13, s. 15) (dolaylı anlatım)

“Kuzey Kutbu’nun adeta simgesi haline gelen kutup ayıları nasıl beslenir? Yaşamları neden tehdit altında? Tüyleri neden beyaz? Tüm bunlar ve daha fazlası için yazımızı okumaya başlayabilirsin!” (DM, S. 13, s. 26) (dolaylı anlatım)

“Kitap okumak alışkanlık işidir! Hayatı daha iyi anlamak için bol bol okuyalım. Size önerdiğimiz bu sekiz eser, ufkunuzu açacak!” (DM, S. 13, s. 46) (doğrudan anlatım)

Goethe’nin “Kurnaz Tilki” adlı eseri şöyle tanıtılır: “Kurnaz Tilki, Goethe’nin bundan 200 yıl önce yazdığı kitaptır. Goethe, bu kitabında, devleti yönetenlerin iç yüzlerini bir masal havası içinde anlatır. Bu kitapta Ormanlar Kralı Aslan ve çevresindekilerle, halktan biri olan Kurnaz Tilki’nin çatışmaları, sürtüşmeleri ilginç bir serüven biçiminde dile getirilir.” (DM, S. 13, s. 48) (dolaylı anlatım)

Tolstoy’un, Çekirdek adlı eseri şöyle tanıtılır: “Klasik romanların usta yazarı Tolstoy, çocukları da çok iyi tanırdı. Yazar kurnaz kirpiller, köpek balıkları, kedi yavruları, afacan çocuklar ve hatta fillerin başından geçen birbirinden ilginç öykülerle okuyucuları derin bir maceraya dahil ediyor.” (DM, S. 13, s. 49) (dolaylı anlatım)

Hayaller Ülkesi Gamonya adlı film şöyle tanıtılır: “Güldüy Güldüy Show Çocuk ekibinden fantastik ve çok eğlenceli bir film! Hayaller Ülkesi Gamonya herkese kapılarını açıyor! Umut, dedesi Ahmet ile yaşayan, hayal kurmayı unutmuş bir çocuktur. Bir gün yaşadığı bir talihsizlik onu hiç bilmediği fantastik ve rengarenk bir dünyanın insanlarıyla tanıştırır.” (DM, S. 13, s. 51) (doğrudan anlatım)

“Size önereceğimiz kitapları okuyup, “En Sevdiğim Kitaplar” listesi oluşturabilirsin... Haydi şimdi kitaplarla yepyeni dünyaları keşfetme zamanı.” (DM, S. 14, s. 46) (doğrudan anlatım)

Cahit Zarifoğlu'nun "Yürekdede ile Padişah" adlı eseri şöyle tanıtılır: "Yürekdede ile Padişah" adlı eser, içinde kötülerin ve kötülüğün olmadığı, iyiliğin mutlak galip geldiği bir masal kitabı. İnsanın gerçekte neye ihtiyaç duyduğu ve bu ihtiyacı kimden istemesi gerektiği öğretilirken, samimi bir duanın, menfaat gözetilmeden yapılan iyiliğin karşılığını nasıl bulduğu da "Yürekdede ile Padişah" arasında yaşanan hikâyede cevabını buluyor." (DM, S. 16, s. 47) (dolaylı anlatım)

Jules Verne'nin "On Beş Yaşında Bir Kaptan" adlı eseri şöyle tanıtılır: "Geminin miçosu olan Dick, çok akıllı bir delikanlıdır. Kaptanın ölmesi üzerine gemiyi idare edebilecek tek kişi olan Dick, henüz on beş yaşında iken bu geminin kaptanı olur. Macera dolu "On Beş Yaşında Bir Kaptan" adlı kitabı kaçırmayın" (DM, S. 16, s. 48) (dolaylı anlatım)

Samed Behrengi'nin "Bir Şeftali Bin Şeftali" adlı kitabı şöyle tanıtılır: "Yoksul köyde kocaman bereketli bir bahçe, içinde de türlü meyve ağaçları vardır. Bu bahçede iki şeftali ağacı vardır. Büyük ağaç her yıl iri şeftaliler verir. Bu şeftaliler o kadar lezzetlidir ki insanlar şeftalileri yemeye kıyamaz. Küçük ağaç ise her yıl çiçek açtığı halde bir tek şeftali bile vermez. Neden mi? Cevabı bu kitapta!" (DM, S. 15, s. 44) (dolaylı anlatım)

Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı kitabı şöyle tanıtılır: "Küçük Leopold, 8 yaşındadır ve kitaplardan çok korkuyordur. Anne ve babası onun bu kitap korkusunu yenmek için onu doktora götürürler ancak ne yazık ki o da bir işe yaramaz. Leopold'un kitap okuma korkusunun nasıl geçtiğini, romanın sonunda öğrenebilirsin." (DM, S. 15, s. 46) (dolaylı anlatım)

"Oz Büyücüsü" adlı film şöyle tanıtılır: "1939 yılında yayınlanmış olmasına rağmen bugün hala çocukların büyük ilgisini çeken bir film. Bu filmde hayal kurmanın tadını ve evlerimizin ne kadar kıymetli olduğunu öğrenebiliriz." (DM, S. 15, s. 49) (doğrudan anlatım)

Fusun Çetinel'in "Çiko'nun Seçimi" adlı kitabı şöyle tanıtılır: "Romanın ana kahramanı olan Seren'in babası bir kaptandır. Sık sık seyahatlere çıkar ve kızına hediyeler getirir. Bir gün Seren'e yavru bir köpek hediye eder. Seren köpeğini çok sever ve adını Çiko koyar. Sonrasında birçok olay gelişir..." (DM, S. 18, s. 46) (dolaylı anlatım)

Bianca Pitzorno'nun "Ağaçtaki Ev" adlı romanı şöyle tanıtılır: "Ağaçtaki Ev adlı romanda Aglaia, Bianca ve kedileri Mürdüm apartmanda yaşamaktan sıkılıp, kendilerine meşe ağacından yuva kurarlar. Peki, Çalçene Boşboğaz onları rahat bırakacak mı? Hareketli olayların eğlenceli bir dille ele alındığı bu kitabı okuduktan sonra ağaca çıkmak, yaprakların kokusunu iyice içine çekmek isteyebilirsiniz!" (DM, S. 18, s. 46) (dolaylı anlatım)

Luigi Ballerini'nin "Doğaya Fısıldayan Çocuklar" adlı eseri şöyle tanıtılır: "Sakin bir yaz tatili geçirmeyi planlayan Andera, Nico ve ailesinin kiracı olarak yan evlerine taşınmasıyla hareketli günler geçirmeye başlar. Andera ve Nico hemen arkadaş olur ve çiftlikteki evlerinde doğayla baş başa harika bir yaz geçirirler. Bir gün Nico bir sırrını Andera ile paylaşır ve işte o zaman asıl macera başlar." (DM, S. 18, s. 47) (dolaylı anlatım)

Cahit Kaya'nın "Ninemin Hazinesi" adlı kitabı şöyle tanıtılır: "Cahit Kaya'nın Ninemin Hazinesi adlı kitabında iki kardeşin ninelerinin hazinesini aradığı bir maceraya dahil oluyoruz. Bu ikili hazineyi bulabilir mi? Küplerin içinde ne vardır? Macera dolu bir öykü sizi bekliyor. Arkanıza yasalanın ve heyecanla okumaya devam edin." (DM, S. 18, s. 47) (dolaylı anlatım)

Christine Nöstlinger'in "Franz ve Dedekteflik Hikâyesi" adlı eseri şöyle tanıtılır:

"Merak, macera ve arkadaşlık... İşte hepsi bu kitapta! Hazırsanız, soluksuz okuyacağınız bu kitabı gelin birlikte tanıyalım! Franz ve Gabi'nin dedekteflik maceralarını anlatan bu kitap sizleri hem heyecanlandıracak hem de eğlendirecek. İkisinin dedektefliğe başladıkları alışveriş merkezinde olaylar hiç de bekledikleri gibi gitmeyecek. Gabi'nin yeni dedekteflik planları ise işleri iyice karıştıracak. Acaba Franz, Gabi'nin yol açtığı sorunları çözebilecek mi?" (DM, S. 19, s. 52) (dolaylı anlatım)

Bilgin Adalı'nın "Atlantis'in Çocukları" adlı kitabı şöyle tanıtılır:

"Atlantis'in Çocukları, dünyamızın güzelliklerini korumak için yolculuğa çıkıyor. Siz de onlara katılmak ister misiniz? Fabrikadan gelen kirli sulara kapılan Tekin, kendini çok farklı bir yerde bulur. Atlantis, bilim adamlarının tehlikelere karşı koruma altına aldığı, yer altında bir bölgedir. Bölgede yaşayan üç bilge insan Tekin'e çok önemli bir görev verir: Yeryüzünü, küresel ısınma ve çevre kirliliğinden korumak. Görevi alan Tekin çok heyecanlanır ve hemen çalışmalara başlar. En yakın arkadaşlarıyla Çevre Kardeşliği Takımı'nı kurarlar. Mahallelerindeki fabrikanın atık sularına çözüm bulan bir proje geliştirirler. Dünyayı güzelleştirmek için çalışan beş kafadarı kitabın sonunda hiç unutamayacakları bir sürpriz beklemektedir. Yeryüzü ve Atlantis arasında gidip gelen bu macerayı okurken hem çok eğlenecek hem de çok şey öğreneceksiniz." (DM, S. 20, s. 50-51) (doğrudan anlatım)

Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı eseri şöyle tanıtılır:

"Kitaplardan Korkan Çocuk, kitapları nasıl sevdi? "Siz hiç kitaplardan korkan birini gördünüz mü? "Böyle bir şey nasıl olur?" demeyin! Çünkü bu kitabın kahramanı Leopoldo kitaplardan korkuyor. Leopoldo'ya kitap sevgisini aşıl原因an kimdi? Kitap korkusunun gerçek sebebi neydi? Anne ve babası kahramanımızla ilgili hangi gerçeği bilmiyordu? Tüm bu soruların cevabını öğrenmek için bu kitabı mutlaka okumalısın." (DM, S. 22, s. 50-51) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, yeni bilgiler öğrenmeye şöyle teşvik edilir: "İlkbahar mevsimin ilk ayı olan Mart hepimiz için yeniliğin, değişimin ve pozitif enerjinin habercisidir. İlkbaharın müjdecisi ise mis gibi kokan, rengarenk çiçeklerdir. İşte çiçeklerle ilgili ilginç bilgiler!" (DM, S. 14, s. 10) (dolaylı anlatım)

Atatürk'ün öğrenmeye verdiği önem şöyle aktarılır: "Romanlardan bilim kitaplarına dek binlerce kitap okumuştur. Resmi kayıtlara göre 3 bin 997 adet kitap okumuştur. "Çocukken

fakirdim. İki kuruş elime geçince bunun bir kuruşunu kitaba verirdim. Eğer böyle olmasaydı, bu yaptıklarımın hiçbirini yapmazdım.” (DM, S. 16, s. 22) (dolaylı anlatım)

“Yenilik ve öğrenme becerileri”ne şöyle dikkat çekilir: “Tarih Yavuz Sultan Selim’in özel ilgi alanıydı. Ayrıca Osmanlı padişahları içerisinde çok okumaktan dolayı gözlerinin bozulduğu ve bu yüzden mercek kullandığını bildiğimiz ilk Osmanlı padişahıdır. Geceleri 3 - 4 saat uykuyla yetinir. Diğer zamanlarını okuyup yazmakla geçirirdi. Osmanlı padişahı Farsça, Arapça ve Tatarca biliyordu.” (DM, S. 15, s. 11) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde çocuklar, yeni bilgiler öğrenmeye yönlendirilir:

“Sevimli dostlarımız kediler hakkında eğlenceli bilgiler öğrenmeye ne dersin?” başlığı altında kediler hakkında bilgi verilir. (DM, S. 15, s. 22) (doğrudan anlatım)

“Ülkemizde bulunan 3 Etnografya Müzesi’nde yolculuğa ne dersin? Haydi birlikte küçük bir müze turuna çıkalım.” (DM, S. 15, s. 30) (doğrudan anlatım)

“Atatürk, lisan bilmenin çok önemli olduğu görüşündeydi. Bu nedenle birçok yabancı dil öğrenmiştir. Tarihçi Prof. Dr. İlber Ortaylı’nın “Atatürk” kitabında Atatürk’ün bildiği yabancı diller şu şekilde sıralanmıştır: Fransızca, Almanca, Arapça, Farsça ve biraz da Bulgarca. Atatürk ayrıca İngilizce, Rusça ve Japonca dillerine de hakimdir. Bu dillere ait dersler almış, kitaplar okumuştur. Atatürk’ün yabancı dile karşı olan ilgisinin bir belirtisi olarak 2.12.1930 tarihinde Harp Akademisini ziyaretinde Levazım sınıfında Fransızca, İngilizce ve Almanca derslerini dinlediği aktarılır.” (DM, S. 16, s. 22) (dolaylı anlatım)

“Dünyanın tek doğal uydusu olan ay ile ilgili merak ettiğin her şey için okumaya başla.” (DM, S. 17, s. 17) (doğrudan anlatım)

“Hangi sebze ve meyve nerede yetişir? Ağaçta mı yerde mi? Bu soruların yanıtını konumuzu okuduktan sonra vereceksin.” (DM, S. 17, s. 38) (dolaylı anlatım)

“Size ilginç bir şey söyleyeyim mi? Kapadokya’da yerin altında da görmeniz gereken bir sürü yerleşim alanı var. Bu yerleşimler o kadar fazla ki onlara “yer altı şehri” deniyor. Binlerce yıldır yaşanan bu şehirlerde tıpkı apartmanlarda olduğu gibi yerin kat kat altına inebiliyorsunuz.” (DM, S. 19, s. 10) (dolaylı anlatım)

“Bugün kullandığımız saatler yokken zamanı ölçmek oldukça zormuş. Peki insanlar zamanı hesaplamak ve günlerini planlamak için ne yapıyormuş? Gelin birlikte keşfedelim!” (DM, S. 19, s. 32) (doğrudan anlatım)

“Şimdilerde ise insanlığın hedefinde Mars’a gitmek var. Hâlâ yeni keşiflerin ve yeni yolculukların peşinden koşmaya devam ediyoruz” (DM, S. 19, s. 39) (doğrudan anlatım)

“Mısır denince aklımıza antik dönemden kalma piramitler ve bir de Nil Nehri geliyor. Çünkü dünyanın en uzun nehri olan Nil Nehri’nin büyük bölümü Mısır’dan geçiyor. Haydi Mısır Uygarlığı’na hayat veren Nil Nehri’ni yakından tanıyalım.” (DM, S. 19, s. 40) (dolaylı anlatım)

““Evimiz Okulumuz!” diyerek her sabah ekran başına geçeceğiz. Derslerimizi takip edip ödevlerimizi yapacağız. Unutmayalım! Yeni şeyler öğrenmek isteyenler hiçbir engel tanımaz.” (DM, S. 20, s. 22) (doğrudan anlatım)

“Eski zamanlardan beri uzayı ve dünyamız dışındaki diğer gezegenleri merak ederiz. Uydumuz Ay’a gittikten sonra şimdi de hedefimizde Mars var. Bu soru oldukça önemli. Çünkü uzay aracının yakıtını ve astronotların yiyeceklerini hesaplarken seyahat süresini dikkate almak gerek. Uzmanlar hemen hesaplamaya başladılar.” (DM, S. 20, s. 32) (doğrudan anlatım)

“Onların Mars’tan gönderdiği fotoğraflar ve videolar, Kızıl Gezegen hakkında bize çok şey öğretti. Keşfettiğimiz yeni bilgiler sayesinde Mars’a astronot gönderme çalışmalarını hızlandırdık.” (DM, S. 20, s. 32) (doğrudan anlatım)

“Gezgin Güvercin, bu ay Doğu sınırimızdaki illerimizden Van’da kanat çırpıyor. Haydi Van’ın güzelliklerini onun ağzından dinleyelim. Van’da neler görmüş, neler yaşamış; hep birlikte öğrenelim.” (DM, S. 21, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Çin Seddi; o kadar uzun, o kadar yüksek, o kadar görkemli ki görenler hayran kalıyor. Peki Çinliler niye böyle bir yapı inşa etmiş? Merak uyandıran bu soruyu birlikte yanıtlayalım.” (DM, S. 21, s. 38) (doğrudan anlatım)

“Atatürk kitaplara oldukça meraklı bir liderdi. Yaşamı boyunca 4 bine yakın kitap okuyan Atatürk’ün, kişisel kütüphanesinde 10 bine yakın kitap bulunmaktadır. Atatürk, “Nutuk” başta olmak üzere farklı konularda 9 kitap yazmıştır.” (DM, S. 21, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Anlat bana öğretmenim,

Eskileri yenileri.

Öğret bana, öğret bana.

Bir yol göster geleceğe.” (DM, S. 21, s. 11) (doğrudan anlatım)

“Bugün dünyada keşfedilmemiş hiçbir kara parçası kalmadı. Uydular aracılığıyla dünyanın her köşesinin fotoğraflarını çekebiliyoruz. Ancak evrende henüz ulaşamadığımız ve

varlığından haberdar olmadığımız pek çok gezegen ve yıldız var. Gökyüzünde keşfedilecek yeni yerler Kolomb gibi kaşifleri bekliyor.” (DM, S. 22, s. 39) (dolaylı anlatım)

“Fransa’nın başkenti Paris’le özdeşleşen Eyfel Kulesi, inşa edildiği yıllarda dünyanın en yüksek yapısıydı. Peki Fransızlar, Paris’in ortasına niye bu kadar yüksek bir kule inşa ettiler? Gelin hem bu sorunun cevabını öğrenelim hem de Eyfel Kulesi’ni yakından tanıyalım.” (DM, S. 22, s. 44-45) (doğrudan anlatım)

“İyice meraklanıyor ve alçalmaya başlıyorum. Yaklaştıkça görüntü netleşiyor: Beyazlıklar basamak basamak, oluk oluk üst üste binmiş. Turkuaz renkli su havuzları, deniz dalgaları gibi köpük köpük... Ben ömrümde böyle farklı, böyle şaşırtıcı bir yer görmedim. Hemen inip giriş kısmındaki tabelayı okuyorum: Pamukkale Travertenleri” (DM, S. 23, s. 15) (dolaylı anlatım)

“Meğer ben uça uça Denizli’ye kadar gelmişim. Haydi Pamukkale’yi ve Denizli’nin güzelliklerini birlikte keşfedelim!” (DM, S. 23, s. 15) (dolaylı anlatım)

“İlkbahar, yaz, sonbahar, kış... Dünya’nın pek çok bölgesinde bir yıl içinde 4 mevsim yaşanır. Peki her biri farklı güzelliğe sahip bu mevsimler niye oluşur? Kuzey Yarım Küre’de kış mevsimi yaşanırken Güney Yarım Küre’de niye mevsim yazdır? Haydi bu soruların yanıtını birlikte bulalım...” (DM, S. 23, s. 37) (dolaylı anlatım)

“Sizce kardan ve buzdan yapılan bir evde ısınabilmek mümkün mü? Hemen “hayır” demeden önce iglo evlerini tanımalısınız.” (DM, S. 23, s. 44) (dolaylı anlatım)

5.6.2.2. Sorgulama ve Problem Çözme / Üst Düzey Düşünme ve Akıl Yürütme

Aşağıda sorgulama ve problem çözme / üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Aşağıdaki sorular, çocukları düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirmektedir:

“Uyku, insanoğlunun olduğu kadar hayvanların da beden sağlığı için çok önemlidir. Peki neden atlar ayakta, su samurları el ele ve köpek balıkları yüzerek uyurlar?” (DM, S. 12, s. 28) (dolaylı anlatım)

“Köpek balıkları yüzerek uyurlar. Neden mi? Çünkü uyurken de solungaçlarından oksijen geçmelidir. Çoğu köpek balığı yeterli suyu ve oksijeni solungaçlarından geçirmek için durmadan yüzer.” (DM, S. 12, s. 29) (dolaylı anlatım)

“Aslına bakarsanız atlar, zebralar hatta filler bile ayakta uyur. Çok nadiren yatarak uyurlar. Peki sizce neden? Araştırmacılara göre bunun sebebi yırtıcılardan kolayca kaçabilmek. Atlar, zebralar, ve filler ayakta uyur ki tehlike anında hemen toparlanıp, hızlıca hareket edebilsinler.” (DM, S. 12, s. 29) (dolaylı anlatım)

“Tavukların, penguenlerin ve deve kuşlarının kanatları vardır ancak neden uzun süre uçamazlar?” (DM, S. 15, s. 33) (dolaylı anlatım)

“Rüya nedir? Neden rüya görürüz? İstedğimiz rüyayı görebilir miyiz? Rüyada zaman kavramı nasıl işler? Her gün sadece bir rüya mı görürüz? gibi soruların yanıtı için sayfayı çevirip okumaya başla sevgili PTT Çocuk okuyucusu” (DM, S. 15, s. 33) (dolaylı anlatım)

Görme engelli bireyler, yer yön bulma problemine şu çözümü bulmuştur: “Golden Retriever, en zeki köpeklerdendir. Sahibine çok sadıktır ve yer-yön bulma konusunda çok iyi şekilde eğitilebilirler. Bu nedenle görme engelli kişiler genellikle bu cins köpekleri sahiplenirler.” (DM, S. 14, s. 8) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “yangınların nedenleri ve nasıl önlenebileceği” konusunda çocuklardan akıl yürütmeleri istenir.

“Eylül 2019’da Avustralya’da yaşanan ve kısmen hâlâ devam eden orman yangınlarının nedeni nedir? Yangınları önlemek için neler yapabiliriz?” (DM, S. 14, s. 18) (dolaylı anlatım)

“Kaynakları daha verimli kullanıp, atık miktarını azaltırsak ve atıkları geri kazanırsak, yarınlara temiz bir dünya bırakabiliriz. Haydi, küresel ısınmaya birlikte dur diyelim!” (DM, S. 14, s. 20) (dolaylı anlatım)

Çocuklar, aşağıdaki örneklerde özdeyişler üzerinde düşünmeye yönlendirilir:

Fyodor Dostoyevski: “Umutsuz yaşamak, hayattan istifa etmektir.” (DM, S. 16, s. 34) (dolaylı anlatım)

Oscar Wilde: “Tecrübe, insanların hatalarına verdiği isimdir.” (DM, S. 16, s. 35) (dolaylı anlatım)

Albert Einstein: “Hayal gücü, bilgidен daha önemlidir.” (DM, S. 16, s. 35) (dolaylı anlatım)

Victor Hugo: “Bana yağmuru anlatma, yağ.” (DM, S. 16, s. 35) (dolaylı anlatım)

İbn-i Sina: “Hayatın genişliği, uzunluğundan da önemlidir.” (DM, S. 16, s. 35) (dolaylı anlatım)

“Tarih 20 Temmuz 1969 olmuştu ve Ay’a sadece 13 dakikalık mesafe kalmıştı. Yakıtları oldukça azalmıştı. Merkez üsle iletişimin kopması ise heyecanı ve gerginliği iyice artırıyordu. Ancak Neil Armstrong ve arkadaşları tecrübeliydiler ve sakin kalmayı başardılar. Son 30 saniyelik yakıtları kaldığı anda bile soğukkanlılıklarını kaybetmediler. Ay yüzeyinde iniş için uygun bir düzlük buldular. Bu düzlük bölgenin adı Sessizlik Denizi’ydi. Çünkü bu yerde hiç ses yoktu, hava yoktu, yer çekimi ise dünyadakinden çok daha azdı.” (DM, S. 19, s. 36) (dolaylı anlatım)

“Peki astronotların Mars’a yapacağı seyahat kaç gün sürecek? Bu soru oldukça önemli. Çünkü uzay aracının yakıtını ve astronotların yiyeceklerini hesaplarken seyahat süresini dikkate almak gerek. Uzmanlar hemen hesaplamaya başladılar. Ama farklı farklı sonuçlar buldular. Dünya ve Mars arasındaki yolculuk bazı uzmanlara göre 128, bazı uzmanlara göre 333 gün sürüyordu. Yolculuk süresini 40 gün olarak hesaplayan da vardı, 500 gün olarak bulan da... Bu hesap farklılığının sebebini anlamak için gözlem yapmaya devam ettiler. Ve en sonunda buldular.” (DM, S. 20, s. 33) (dolaylı anlatım)

“Uzay fizikçilerinin gözlemleri sonucunda Mars ve Dünya arasındaki uzaklığın sabit olmadığı anlaşıldı. Mars ve Dünya bazı dönemler birbirine çok yaklaşıyor, bazı dönemler uzaklaşıyordu. Daha sonra birbirlerinden uzaklaşmaya başlıyorlardı. Bu uzaklık 400 milyon kilometreye kadar çıkıyor, sonra yeniden azalmaya başlıyordu. Yapılacak yolculuğun süresi hakkında farklı sonuçlara ulaşılmasının sebebi buydu.” (DM, S. 20, s. 34) (dolaylı anlatım)

“Ulaşılan bu sonuçlar bütün kafa karışıklığını ortadan kaldırdı. Seyahat süresi ile ilgili hesap hatası olmadığı anlaşıldı. Mars’a bir araç gönderilecekse Dünya ve Mars’ın birbirine en yakın olduğu dönem tercih edilmeliydi.” (DM, S. 20, s. 36) (dolaylı anlatım)

“Denizciler uzun uğraşlar sonucunda Afrika kıtasını dolaşarak Hindistan’a ulaşmayı başardılar. Ama bu yol hem çok uzundu hem de çok tehlikeliydi. Bu yolu kısaltacak bir şeyler yapmalıydılar. İtalyan denizci Kristof Kolomb’un bir fikri vardı. Kolomb, Avrupa’dan gemiye binip batıya doğru dümdüz giderse Asya kıtasının doğu kıyılarına ulaşabileceğine inanıyordu. Bunun için İspanya kralının desteğiyle kendine büyük bir gemi yaptırdı. Yanına haritaları ve pusulasını da alarak denizlere açıldı. Nelerle karşılaşacağını hayalini kurarak günlerce, haftalarca tek bir kara parçasına rastlamadan gemisini yüzdürdü. 37. günün sonunda tam ümidini kaybetmek üzereydi ki ufukta kara gözüktü...” (DM, S. 22, s. 36) (dolaylı anlatım)

“Amerigo Vespucci adında bir denizci Kolomb’un anlattıklarını dinleyerek denizlere açıldı ve Kolomb’un keşfettiği topraklara peş peşe 3 ziyaret yaptı. Amerigo Vespucci yaptığı gözlemler sonunda bu toprakların Asya’dan çok farklı olduğunu gördü. Hem iklim hem yetişen ürünler Asya’dan çok farklıydı. Burası bambaşka bir kıta olmalıydı. Bugün dünyada keşfedilmemiş hiçbir kara parçası kalmadı. Amerigo Vespucci’nin farkına vardığı bu gerçek üzerine bu yeni kıtaya “Amerika” adı verildi. Asya, Avrupa ve Afrika kıtasında yaşayanlar bu yeni haber karşısında oldukça şaşkındı. Amerika’dan “yeni dünya” diye bahsettiler. Buradaki yaşama büyük merak duydular.” (DM, S. 22, s. 38) (dolaylı anlatım)

“Sence 2020 nasıl bir yıldı? 2020’de yaşadığın en büyük değişiklik neydi? Peki 2021’den beklentin neler? Haydi bize yaz ve sayfa 57’deki yazışma adresimize gönder; yayımlayalım.” (DM, S. 22, s. 7) (dolaylı anlatım)

“Eksen Eğik Olmasaydı -Dünya’nın eksen eğik olmasaydı, Dünya’nın her noktası yıl boyunca aynı açıyla Güneş ışığı alırdı ve mevsimler oluşmazdı. Mevsimler olmasaydı; yeryüzündeki bitki ve hayvan çeşitliliği azalır, farklı türler yaşama ortamı bulamazdı.” (DM, S. 23, s. 37) (dolaylı anlatım)

“Her birimiz bedensel farklılıklara sahibiz. Bazılarımızın da işitme, görme, konuşma, yürüme gibi bedensel engelleri var. Engelli bireyler bazen ailemizin bir üyesi, bazen sınıf arkadaşımız, bazen de komşumuz olarak yaşamımızın içinde. Peki her gün gördüğümüz ve hayatı paylaştığımız bu kişilerin karşılaştıkları güçlüklerden ne kadar haberdarız? Haydi biraz bu sorunun yanıtını düşünelim...” (DM, S. 23, s. 40) (dolaylı anlatım)

5.6.2.3. İletişim becerisi / Türkçeyi Güzel ve Etkili Kullanma / Kendini İfade Etme / Liderlik

Aşağıda iletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / kendini ifade etme / liderlik becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Ömer Seyfettin, “Türkçeyi güzel ve etkili kullanan” yazar olarak şöyle örnek gösterilir: “Ömer Seyfettin’in (1884-1920) edebiyat tarihimizde Türkçenin, Osmanlıcadan sıyrılıp daha sade bir hale gelmesinde katkısı büyüktür. Kısa öyküleriyle öne çıkar. Hatta usta yazar için edebiyatımızın kısa öykü kurucusudur diyebiliriz. Usta yazar, eserlerinde yalın sözcükler seçmeye özen göstermiştir.” (DM, S. 13, s. 10) (doğrudan anlatım)

Reşat Nuri Güntekin’in “Çalıkuşu” adlı eserinde kullandığı dil ve anlatımdan şöyle bahsedilir: ““Çalıkuşu”, Reşat Nuri Güntekin’in klasikleşmiş eseridir. Feride adlı karakterin Anadolu’da öğretmenlik yaparken yaşadıkları ustalıkla ve akıcı bir dille ele alınır.” (DM, S. 13, s. 46) (doğrudan anlatım)

Baba-çocuk arasında kurulan iletişim şöyle örneklendirilir: “Herkesin süper kahramanı babasıdır. Babamıza olan sevgimizi, bu Babalar Günü’nde ona sımsıkı sarılarak gösterelim. Bu, babamız için en özel hediye olacaktır.” (DM, S. 17, s. 28) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde Mustafa Kemal Atatürk’ün liderliği çocuklara örnek gösterilir:

“Nisan ayının Türkiye’de çocuklar için ayrı bir önemi vardır. 23 Nisan. Her yıl ülkemizde 23 Nisan günü, dünyada bir benzeri olmayan çocuk bayramı kutlanır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu, ulu önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bu bayramı çocuklara armağan etmiştir.” (DM, S. 15, s. 7) (dolaylı anlatım)

“Cumhuriyet’ten önce, yurdumuzu düşmanlar işgal etmişti. Mustafa Kemal Atatürk yurdumuzu kurtarmak için Kurtuluş Savaşı’nı başlattı. Türk milleti olarak Atatürk’ün liderliğinde büyük zorluklarla mücadele ettik ve Kurtuluş Savaşımızı kazandık.

Özgürlüğümüze ve bağımsızlığımıza yeniden kavuştuk.” (DM, S. 21, s. 4) (doğrudan anlatım)

Gezgin Güvercin ve arkadaşları arasındaki iletişim süreci şöyle işlenir:

“Ben kıyıda dalgaların sesini dinlerken güvercin dostlarım yanıma geliyor. “Hoş geldin Gezgin Güvercin. Van Gölümüze beğendin mi?” diye soruyorlar. Şaşıyorum! “Ben deniz sanmıştım. Burası göl mü?” diye soruyorum. Gülümsüyor ve başlıyorlar anlatmaya... Güvercin dostlarıma verdikleri bilgiler için teşekkür ediyorum. Onlara veda edip tekrar havalanıyorum. Anlattıklarını gözümle görmeli, yakından tanımalıyım...” (DM, S. 21, s. 10-115) (dolaylı anlatım)

“Özel günler, kişinin kendini sevdiklerine ifade etmesi için bir fırsattır.” mesajı şöyle verilir: “31 Aralık’ı 1 Ocak’a bağlayan gece 2020 yılını tamamlayıp 2021’e giriyoruz. Yeni yıl; yeni bir başlangıç ve yeni umutlar demek. Böylesi özel günler, yakınlarımıza ve arkadaşlarımıza sevgimizi göstermenin ve iyi dileklerde bulunmanın tam zamanı!” (DM, S. 23, s. 6) (dolaylı anlatım)

5.6.2.4. Sorumluluk Becerisi / Kişisel ve Sosyal Sorumluluk / Öz yönetim becerisi

Aşağıdaki örneklerde sorumluluk becerisi / kişisel ve sosyal sorumluluk / öz yönetim becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

“Daha Temiz Bir Dünya için Sıfır Atık” başlığı altında insanların alması gereken sorumluluklar şöyle sıralanır:

“Küresel ısınmayı Sıfır Atık Hareketi ile Önleyebiliriz! Kaynakları daha verimli kullanıp, atık miktarını azaltırsak ve atıkları geri kazanırsak, yarınlarımıza temiz bir dünya bırakabiliriz. Haydi, küresel ısınmaya birlikte dur diyelim!” (DM, S. 14, s. 20) (doğrudan anlatım)

“Ormana pikniğe gidersen yerlerde cam atık olmamasına özen göster! Çünkü cam, güneş ışığının altında ormandaki bitkileri tutuşturabilir. Bu da orman yangınına neden olabilir. Ayrıca cam kesicidir. Bu yüzden camı ellerken dikkatli olmalısınız.” (DM, S. 14, s. 21) (doğrudan anlatım)

Su israfını önlemek için sorumluluk alınması gerektiği şöyle ifade edilir: “Su israfına dikkat etmek her geçen gün daha da önemli hale geliyor. Yangınları söndürebilmek için harcanan su miktarı binlerce metreküp. Dolayısıyla hepimiz, suyu idareli kullanmayı alışkanlık haline getirmeliyiz.” (DM, S. 14, s. 20) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde çevre temizliğine ilişkin sorumluluklar işlenmiştir:

“Tertemiz bir dünya mümkün! Bunun için hepimizin dünya kaynaklarını çok dikkatli kullanmamız gerekir. Yere çöp atmamak, musluğu akıllı kullanmak gibi öneriler yazımızda!” (DM, S. 15, s. 46) (doğrudan anlatım)

“Yaşadığımız, oyun oynadığımız, ders çalıştığımız yerin temiz tutulması bizi sağlıklı tutan başlıca etkenlerdir. Kendi çevremizi temiz tutabilmek bizim için çok önemli olmalı. Kendi çevremiz kadar doğayı, kenti, okulumuzu da temiz tutmayı öğrenmeliyiz.” (DM, S. 12, s. 41) (doğrudan anlatım)

Öz yönetim becerisi şöyle yer alır: “Bu masaldan çıkarmamız gereken ders şudur: “Tembellik kötü bir huydur. Çalışmamız gereken zamanlarda çalışmalıyız. Eğlenceyi, oyun oynamayı, tatil zamanlarında yapmalıyız.” (DM, S. 13, s. 9) (doğrudan anlatım)

Gençlerin üstlenmesi gereken sorumlulardan şöyle bahsedilir: “Ülkemizin düşmanlardan kurtulmasını sağlayan Kurtuluş Savaşı bizim destanımızdır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, “Bütün ümidim gençliktedir.” ve “Türk gençliği, sağlıklı yetişip spor yaparsa ulusumuzun geleceği güvence altındadır.” sözleriyle gençlere ne kadar inandığını göstermiş ve 19 Mayıs’ı gençliğe armağan etmiştir.” (DM, S. 16, s. 13) (dolaylı anlatım)

Muzaffer İzgü, aldığı sorumluluktan şöyle bahseder: “Çocuk kitabı yazmak büyük sorumluluk ister. Yazılarımda çocukları eğlendirirken, düşündürmeliyim. Gülme, zekâ oyunudur. Mizah zekâ işidir. Okuyucusu da zekidir.” diyen Muzaffer İzgü’nün “Can Dayım” adlı kitabında dayı yeğen ilişkisi en samimi haliyle okuyucuya anlatılır” (DM, S. 16, s. 46) (doğrudan anlatım)

Jules Verne’nin On Beş Yaşında Bir Kaptan adlı eserinde sorumluluk değerine şöyle yer verilir: “Geminin miçosu olan Dick, çok akıllı bir delikanlıdır. Kaptanın ölmesi üzerine gemiyi idare edebilecek tek kişi olan Dick, henüz on beş yaşında iken bu geminin kaptanı olur. Macera dolu “On Beş Yaşında Bir Kaptan” adlı kitabı kaçırmayın” (DM, S. 16, s. 48) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu’nun aldığı sorumluluk şöyle işlenir:

“İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü ve Genel Dahiliye Bilim Dalı’nda profesör olarak görev yapan Cemil Taşcıoğlu emekli olmasına rağmen hastalarını yalnız bırakmadı ve çalışmasına devam etti. Küresel salgın olan koronavirüsün Türkiye’de görülmeye başlanmasıyla beraber ilk vakalara bakan doktor olarak bilinmektedir.” (DM, S. 17, s. 7) (dolaylı anlatım)

“Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu, tüm dünyada etkisini gösteren koronavirüs salgını sırasında hastaları tedavi edebilmek için emekli olmasına rağmen gecesini gündüzüne katarak çalışmıştır.” (DM, S. 17, s. 7) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde arıların sorumluluk bilinciyle ekip hâlinde ve planlı çalıştıklarından şöyle bahsedilir:

“Doğada çalışkanlıkları ile ün yapan arılar, ortalama 42 gün yaşarlar. Arılar, “mucizevi besin” balı üretirken kat ettikleri mesafeler, iletişim becerileri, savunma mekanizmaları ve yardımlaşma özellikleri ile dikkati çekerler. Her bir arının ayrı bir görevi vardır.” (DM, S. 17, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Kraliçe arı kolonideki en önemli arıdır, koloni verimliliği ve aracının gelir düzeyi üzerinde doğrudan etkide bulunur. Tek görevi olan yumurtlaması sayesinde koloninin sürekliliğini sağlar.” (DM, S. 17, s. 14) (dolaylı anlatım)

“Bir bal arısı ailesi; “ana arı”, “işçi arı” ve “erkek arı” olmak üzere, birinin görevini diğerinin yapamadığı üç farklı üyeyi içerir.” (DM, S. 17, s. 15) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde kişisel sorumluluklar ele alınmıştır:

“Ardından yaz tatili başladı. Virüs tehlikesi tam olarak geçmediğinden önlem almayı sürdürdük. Sosyal mesafemizi koruduk. Maskemizi taktık. Ellerimizi sık sık yıkadık. Kalabalık ortamlardan uzak durmaya çalıştık.” (DM, S. 20, s. 21) (doğrudan anlatım)

“Çalışma alanımız gibi kitaplığımızı da düzenlememiz gerekiyor. Yeni gelen kitaplara yer açmamız gerek. Kullanmadığımız kitapları alt raflara kaldıralım. Bu sene kullanacağımız yeni kitapları kolay erişilir raflara koyalım. Geçmiş yıllardan kalan kitapları ve çalışma gereçlerini alt sınıftaki arkadaşlarımızla paylaşalım.” (DM, S. 20, s. 23) (doğrudan anlatım)

“Ağacın tepesinde mahsur kalmış sevimli kedileri ya da kuyuya düşmüş köpek dostlarımızı gördüğümüzde itfaiyeyi ararız. Onlar da hızla yardıma koşar ve hayvan dostlarımızı özgürlüğüne kavuşturur.” (DM, S. 20, s. 31) (doğrudan anlatım)

Bilgin Adalı’nın Atlantis’in Çocukları adlı kitap tanıtımında sorumluluk becerisi şöyle işlenir: “Atlantis, bilim adamlarının tehlikelere karşı koruma altına aldığı, yer altında bir bölgedir. Bölgede yaşayan üç bilge insan Tekin’e çok önemli bir görev verir: Yeryüzünü, küresel ısınma ve çevre kirliliğinden korumak.” (DM, S. 20, s. 50) (dolaylı anlatım) “Görevi alan Tekin çok heyecanlanır ve hemen çalışmalara başlar. En yakın arkadaşlarıyla Çevre

Kardeşliğı Takımı'nı kurarlar. Mahallelerindeki fabrikanın atık sularına çözüm bulan bir proje geliştirirler.” (DM, S. 20, s. 51) (dolaylı anlatım)

Mustafa Kemal Atatürk'ün “Ey yükselen yeni nesil, gelecek sizindir. Cumhuriyet'i biz kurduk; onu yükseltecek ve sürdürecektir olan sizlersiniz.” sözüyle yeni neslin Cumhuriyet'i koruma, yükseltme ve sürdürmedeki sorumluluğı vurgulanır. (DM, S. 21, s. 5) (doğrudan anlatım)

Atatürk'ün emanetini korumak için gençlerin üstlendiğı sorumluluk şöyle işlenir: “Atamız ‘En büyük eserim’ dediğı Cumhuriyeti gençlere emanet etti. Cumhuriyeti muasır medeniyetler seviyesine ulaştırmayı hedef gösterdi. Onun emanetini korumak ve hedefine ulaşmak için var gücümüzle çalışıyoruz. Ölümünün 82. yılında Atamızı saygı ve özlemle anıyoruz.” (DM, S. 22, s. 7) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde insanların, engelli bireyler için üstlenmesi gereken sorumluluklar sıralanmıştır:

“Her birimiz bedensel farklılıklara sahibiz. Bazılarımızın da işitme, görme, konuşma, yürüme gibi bedensel engelleri var. Engelli bireyler bazen ailemizin bir üyesi, bazen sınıf arkadaşımız, bazen de komşumuz olarak yaşamımızın içinde. Peki her gün gördüğümüz ve hayatı paylaştığımız bu kişilerin karşılaştıkları güçlüklerden ne kadar haberdarız? Haydi biraz bu sorunun yanıtını düşünelim...” (DM, S. 23, s. 40) (dolaylı anlatım)

“Neler Yapmayalım? Engellilerin karşılaştıkları güçlükleri kolaylaştırmak için hepimize görevler düşüyor. Öncelikle toplum genelinde gördüğümüz bazı hatalı davranışlardan söz etmek gerek. Biz çocuklar olarak bu hataları yapmazsak engellilerin yaşadığı pek çok güçlük ortadan kalkar” (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

“Otoparkta engellilere ayrılan kısımlara araç park etmeyelim. Asansör, merdiven gibi toplu kullanım alanlarında engellilere öncelik tanıyalım. Engelliler için yapılmış uyarı levhaları ve işaretlerine zarar vermeyelim.” (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

“Neler Yapalım? Engelli yakınlarımızın ve arkadaşlarımızın hayatını kolaylaştıracak pek çok şey yapabiliriz.” (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

“Örneğin görme engelli bir büyüğümüze kitap ya da gazete okuyabiliriz.” (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

“Yürüme engelli bir arkadaşımıza tekerlekli sandalyesini sürerken yardım edebiliriz. İşaret dilini öğrenip duyma engelli arkadaşlarımızla sohbet edebiliriz.” (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

“Onlarla sevgimizi paylaşıp yalnız olmadıklarını hissettirebiliriz.” (DM, S. 22, s. 41) (doğrudan anlatım)

5.6.2.5. Hayat ve Kariyer Becerileri / İnisiyatif Alma ve Girişimcilik / Üretkenlik ve Yetenek / Nitelikli Ürünler ve Sonuçlar Elde Etme / Gerçek Yaşama İlişkin Araç ve Gereçleri Kullanabilme / İş Birliği Yapma

Aşağıda hayat ve kariyer becerileri / inisiyatif alma ve girişimcilik / üretkenlik ve yetenek / nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme/ iş birliği yapma becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Hazarfen Ahmed Çelebi’nin üretkenliğine ve yeteneğine şöyle dikkat çekilir: “Hezarfen Ahmed Çelebi, 1632 yılında, lodos rüzgârının olduğu bir havada, yapay kuş kanatlarına benzer bir aracı kendisine takarak, Galata Kulesi’nden boşluğa kendini bırakmıştır. İstanbul Boğazı’nı da geçerek, 3358 metrelik mesafeyi katedip, Üsküdar’a inmiştir. Hezarfen bu yönüyle, Türk ve dünya havacılık tarihinin en önemli kişilerinden birisi olmuştur.” (DM, S. 12, s. 6-7) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte ise Beethoven’ın üretkenliği ve yeteneği şöyle işlenir:

“Dahi müzisyen, 30’lu yaşlarının başında işitme sorunları yaşamış ve 47 yaşında işitme yetisini tamamen kaybetmiştir. Buna rağmen Beethoven, müzik çalışmalarını başarıyla sürdürebilmiştir. Öyle ki en ünlü eseri olan 9. senfoniye işitme engelliyken tamamlamıştır. Bu müzik dehasının, müzikte olmazsa olmaz kabul edilen işitme yetisi olmadan eserler verebilmesi, onun ne büyük bir müzik aşkına ve yeteneğine sahip olduğunu bizlere göstermeye yeter de artar bile. Aslında bizler de inandığımız, sevdiğimiz şeyler uğruna pes etmeden mücadele etme konusunda Beethoven’ı örnek alabiliriz” (DM, S. 12, s. 9) (doğrudan anlatım)

Ömer Seyfettin’in “hayat ve kariyer becerileri”nden şöyle söz edilir: “Yazar, asker ve öğretmen olan Ömer Seyfettin, kısa ömrüne birçok eser sığdırmayı başarmıştır. Gelin usta sanatçıyı daha yakından tanıyalım.” (DM, S. 13, s. 10) (doğrudan anlatım)

Mimarlık mesleği tanıtılırken “hayat ve kariyer becerileri” şöyle işlenir:

“Ev, okul, hastane ya da kütüphane... Hatta sokak, park, bahçe... Bütün yaşam alanlarımız mimarların çizimlerine uygun olarak inşa edilir. Peki mimarlar bu çizimleri neye göre ve nasıl yapar? Bu sayımızda mimarlık mesleğinin inceliklerini tanıyoruz.” (DM, S. 22, s. 22) (doğrudan anlatım)

Çocuklar, “girişimci” olmaya şöyle yönlendirilir: “Kutup ayılarının nesli, küresel ısınma sorunu nedeniyle ne yazık ki tehdit altında. Sıfır Atık hareketine sen de katıl, kutup ayılarının neslini hep birlikte kurtaralım!” (DM, S. 13, s. 27) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde Türk milletinin “iş birliği yapma becerisi” vurgulanmıştır:

“Çanakkale Zaferi, ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, kahraman Türk Ordusu ve Türk halkı sayesinde kazanılmıştır. Çanakkale Savaşı, savaş anında dahi insana ait değerlerin korunabildiğini gösterir.” (DM, S. 14, s. 6) (doğrudan anlatım)

“Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve vatansever silah arkadaşları 19 Mayıs 1919 yılında Samsun’a çıkarak büyük bir kahramanlığa imza atmışlardır.” (DM, S. 16, s. 13) (doğrudan anlatım)

“Ülkemiz, 15 Temmuz 2016’da bir darbe girişimine tanık oldu. O gün ne yazık ki karanlık bir gece yaşandı. Demokratik yönetimi yok etmeyi hedefleyen bu darbe girişiminde 251 vatandaşımız şehit; yüzlerce kişi ise gazi oldu. 15 Temmuz 2016’da ülkemize karşı yapılan bu hain saldırıda Türk halkı; birlik ve beraberliğini korumuş, demokrasi ve cumhuriyetimize sahip çıkmıştır.” (DM, S. 18, s. 43) (doğrudan anlatım)

“15 Temmuz 2016 tarihinde ülkemizi bölmek isteyen bir grup vatan hainine karşı Türk halkı tek yürek oldu.” (DM, S. 18, s. 43) (doğrudan anlatım)

Yaşar Kemal’in “Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca” adlı eserinin tanıtımında “iş birliği yapma becerisi” şöyle yer alır: “Kitapta Filler Sultanı karıncalara savaş açar. Filin bütün amacı gücünü kendinden katbekat küçük olan karıncalara göstermektir. Ancak karıncalar birleşir ve bu kötü niyetli Filler Sultanı’nı alt eder. Edebiyatımızın en önemli yazarlarının başında gelen Yaşar Kemal’in eserini siz de okuyunca çok seveceksiniz.” (DM, S. 15, s. 42) (dolaylı anlatım)

Arıların “iş birliği yapma becerileri”nden ise şöyle bahsedilir: “Doğada çalışkanlıkları ile ün yapan arılar, ortalama 42 gün yaşarlar. Arılar, “mucizevi besin” balı üretirken kat ettikleri mesafeler, iletişim becerileri, savunma mekanizmaları ve yardımlaşma özellikleri ile dikkati çekerler. Her bir arının ayrı bir görevi vardır.” (DM, S. 17, s. 14) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örnekte Ahmet Adnan Saygun’un “hayat ve kariyer becerileri” ele alınmıştır:

“Ahmet Adnan Saygun, Türk operasının ilk bestecilerindendir. Cumhuriyet Dönemi Türk müziğinin en çok seslendirilen eserlerinden “Yunus Emre Oratoryosu” en önemli yapıtlarındandır. 1926 yılında bir süre İzmir Erkek Lisesi’nde müzik öğretmenliği yapan Ahmet Adnan Saygun, 1928 yılında devlet bursu ile Paris’e müzik alanında okumaya gitmiştir. Paris’te öğrenciyken girdiği bir beste yarışmasında eseriyle birincilik elde etmiştir. Saygun, 1931’de

Türkiye'ye dönüp bir süre daha öğretmenlik yapmıştır. Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Saygun'un müzik dehasını takdir etmiş ve kendisinden çeşitli operalar bestelemesini istemiştir. Bestecinin doğduğu şehir olan İzmir'de Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi bulunmaktadır. Ayrıca İstanbul Ulus semtinde Ahmet Adnan Saygun Caddesi vardır. 1971 yılında ünlü besteci Ahmet Adnan Saygun "Devlet Sanatçısı" unvanını aldı ve bu unvanı alan ilk sanatçı oldu." (DM, S. 14, s. 17) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte Yıldız Kenter'in "hayat ve kariyer becerileri"ne yer verilir:

"Bugün, Türk tiyatrosunun önde gelen oyuncularının birçoğunun öğretmeni Yıldız Kenter'dir. Onun yetiştirdiği birçok oyuncu, başarılı işlere imza atmıştır. Yıldız Kenter ayrıca sinema oyuncusu olarak da çok başarılı olmuştur. Üç kez Altın Portakal ödülüne layık görülmüştür. Büyük tiyatro ustası ülkemizde olduğu kadar yurt dışında da birçok ödül kazanmış, çok özel bir sanatçıdır. Örneğin 1994 yılında Kenter, Finlandiya Kadın Kuruluşu tarafından yüzyılın en başarılı yüz kadınından biri olarak onurlandırılmıştır. Ülkemizin yetiştirdiği en önemli sanatçılarımızdan biri olan Yıldız Kenter bir profesördür." (DM, S. 16, s. 9) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte Kenan Sofuoğlu'nun "hayat kariyer becerileri"ne yer verilmiştir:

"Şampiyon: Kenan Sofuoğlu, 2007, 2010, 2012, 2015 ve 2016 yıllarında Supersport Dünya Şampiyonluğu yarışlarında ülkemizi başarıyla temsil etmiş ve beş kez dünya şampiyonu olmuştur. Başarıları ile uluslararası motosiklet yarışlarında birçok kez başarıyı yakalamış olan Kenan Sofuoğlu, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ideal sporcu için söylediği; "Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim." sözüne örnek teşkil eden bir sporcumuzdur." (DM, S. 16, s. 11) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde Cemil Taşcıoğlu'nun "hayat ve kariyer becerileri" işlenmiştir:

"İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü ve Genel Dahiliye Bilim Dalı'nda profesör olarak görev yapan Cemil Taşcıoğlu emekli olmasına rağmen hastalarını yalnız bırakmadı ve çalışmasına devam etti. Küresel salgın olan koronavirüsün Türkiye'de görülmeye başlanmasıyla beraber ilk vakalara bakan doktor olarak bilinmektedir." (DM, S. 17, s. 7) (dolaylı anlatım)

"Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu, tüm dünyada etkisini gösteren koronavirüs salgını sırasında hastaları tedavi edebilmek için emekli olmasına rağmen gecesini gündüzüne katarak çalışmıştır." (DM, S. 17, s. 7) (dolaylı anlatım)

Boksör Muhammed Ali'nin "hayat ve kariyer becerileri" şöyle işlenmiştir: "Rüyalarımızı gerçekleştirmenin en iyi yolu uyanmaktır" diyen efsanevi boksör Muhammed Ali, spor yaşamı boyunca oynadığı 61 maçtan sadece 5'ini kaybetmiştir. 1964 yılında henüz 22 yaşındayken dünya şampiyonu olmuştur." (DM, S. 18, s. 6) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde "üretkenlik ve yetenek becerisi" işlenmiştir:

"Çarşaflardan kocaman bir kamp çadırı kurmaya var mısın? Bunun için bir adet büyükçe bir çarşaf ve birkaç koltuk minderi gerekli. Minderler çadırının duvarı olacak, minderi dik olarak salonun ortasına koy, üzerine çarşafı ser. İşte çadırın hazır. Şimdi çadırında meyve yeme zamanı!" (DM, S. 16, s. 15) (dolaylı anlatım)

“Yöntemler değişir ama resim sanatı aynı kalır: Doğanın özgürce ve duygusal biçimde yorumlanmasıdır o. Monet.” (DM, S. 16, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Annemi çok sevdiğini ona şiir yazıp okuyarak gösterebilirsin. Beyaz, çizgisiz bir dosya kâğıdına anne sevgisi ile ilgili olan en sevdiğin şiiri yaz. Kâğıda kalpler çiz ve onları güzelce boya. Kâğıdı rulo yapıp kurdeleye sar ve annene ver! Annenin ne kadar sevindiğini gözlerinden anlayacaksın!” (DM, S. 16, s. 33) (dolaylı anlatım)

“Çömlekçilik en eski mesleklerden biri. İnsanların yaşamak için temel gereksinimi beslenme. Beslenmek için de yemeklerimizi koyacağımız, suyumuzu saklayacağımız kaplara ihtiyacımız var. Fabrikaların olmadığı zamanlarda insanlar bu ihtiyacı kendi kendilerine gidermişler.” (DM, S. 19, s. 15) (dolaylı anlatım)

“Eski insanlar zamanı hesaplamak için bir sürü yöntem geliştirmiş. Çubuk, cam, mum gibi basit araçlar kullanarak saniyeleri, dakikaları, saatleri ölçmüşler. Güneş, ışık, su ve kumdan faydalanarak zamanı gösteren aletler icat etmişler.” (DM, S. 19, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Teknolojinin bu kadar gelişmediği eski zamanlarda insanlar mektup yazarak haberleşiyordu. Ancak mektup her zaman yeterli olmuyor, acil durumlarda daha hızlı iletişim araçlarına ihtiyaç duyuluyordu. Savaş, doğal afet, hastalık gibi çabuk hareket etmek gereken durumları düşünün. Mektupla yolladığınız haber karşı tarafa ulaşmaya kadar günler geçebiliyordu. Aslında 1835’ten çok daha önce direkler arasına bağlanan kablolar aracılığıyla haberleşmeye çalışılmıştı. Kablonun bir ucundan, uzaktaki diğer ucuna “tık tık” diye sesler gönderilmişti. Ancak bu “tık tık” seslerinin hiçbir anlamı yoktu. Samuel Morse, “Mors Alfabeti”ni geliştirerek bu “tık tık” seslerini anlaşılır kelimeler haline getirdi. Böylelikle de telgraf icat edilmiş oldu.” (DM, S.20, s.38) (dolaylı anlatım)

“Bizim iyiliğimiz için fedakârca çalışan ve bizlere emek veren öğretmenlerimizin hakkını ödeyemeyiz. Onlar bizden çalışkan, dürüst, vatanını ve milletini seven, iyi insanlar olmamızı beklerler. Büyüyüp okulu bitirdikten sonra da meslek edindiğimizi ve başarılı olduğumuzu görmek isterler. Bir öğrencinin öğretmenine verebileceği en güzel hediye budur.” (DM, S. 22, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Pusulanın icadı pek çok şeyi değiştirdi. İnsanlar pusuladan önce yönlerini kaybetmekten korkar, çok uzak yerlere yolculuk etmezdi. Ama pusulayla birlikte uzun yolculuklara çıktılar ve daha önce hiç gitmedikleri yerlere gittiler. Pusulayı en çok denizciler kullandı. Çünkü uçsuz bucaksız denizlerin ortasında yönlerini bulmakta zorlanıyor ve yollarını kaybedip ıssız adalara düşüyorlardı. Pusulayla birlikte denizciler cesaret kazanıp daha uzak denizlere açıldılar ve coğrafi keşifleri başlattılar. Hatta dünyanın yuvarlak olduğu bile bu uzun yolculuklar sayesinde ispatlandı.” (DM, S. 22, s. 26) (doğrudan anlatım)

“Avrupalı denizciler 1400’lü yıllardan itibaren uzun mesafeler kat edecek gelişmiş gemiler yapmaya başladılar. Çinliler tarafından icat edilen pusulayı kullanarak uçsuz bucaksız denizlere açıldılar. Amaçları yeni ticaret yolları bulmak ve yeni kaynaklara ulaşmaktı. Çünkü Çin’den ve Hindistan’dan yola çıkan ticaret kervanlarının Avrupa’ya ulaşması aylar sürüyordu. Üstelik ticaret kervanlarının geçtiği yollar İran ve Osmanlı İmparatorluğu gibi büyük devletlerin hakimiyetindeydi. Hindistan’a kara yolu yerine denizden ulaşabilirlerse ticaret çok daha hızlanacak ve kolay hâle gelecekti.” (DM, S. 22, s. 35) (doğrudan anlatım)

Mustafa Kemal Atatürk'ün “üretkenlik ve yetenek becerisi”ne şöyle yer verilir: “Atatürk, Kurtuluş Savaşı'mızın ancak millî birlik ve beraberlik ile zafere ulaşacağına inanıyordu. Bu nedenle 23 Nisan 1920'de Ankara'ya gelerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni (TBMM) kurdu ve Meclis Başkanı seçildi. TBMM'den aldığı güç ve yetkiyle Kurtuluş Savaşımızın Başkumandanı oldu. Millî Mücadele'yi kararlılık ve cesaretle sürdürdü.” (DM, S. 21, s. 5) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde ise engelli bireylerin “üretkenlik ve yetenek becerisi” işlenmiştir:

“Engelli bireyler karşılaştıkları tüm güçlüklerle rağmen büyük başarılar imza atıyor. Bilim, sanat, spor, siyaset... Her alanda engellilerin başarı öyküleriyle gurur duyuyoruz. Dünyadan ve ülkemizden birkaç örnek hatırlayalım mı?” (DM, S. 23, s. 42) (doğrudan anlatım)

“Stephen Hawking -“Büyük Patlama” teorisiyle tanınan astrofizik dehası Hawking, ALS hastasıydı ve vücudunda sadece sağ yanağını hareket ettirebiliyordu.” (DM, S. 23, s. 42) (doğrudan anlatım)

“Beethoven -Ünlü klasik müzik bestecisi Beethoven uzunca bir süre işitme problemleri yaşadıkdan sonra tamamen duymaz oldu. Beethoven en büyük bestelerini duyma engelli olduğu yıllarda yaptı.” (DM, S. 23, s. 42) (doğrudan anlatım)

“Unutulmaz ezgilere imza atan Türk halk ozanı Âşık Veysel görme engelliydi.” (DM, S. 23, s. 42) (doğrudan anlatım)

5.6.2.6. Sosyal ve Kültürlerarası Yetkinlikler / Kültürel Farkındalık ve İfade / Esneklik ve Uyum / Küresel Farkındalık / Haklarını Bilme

Bu bölümde sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / kültürel farkındalık ve ifade / esneklik ve uyum / küresel farkındalık / haklarını bilme becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Aşağıdaki örneklerde “kültürel farkındalık ve ifade becerisi”ne şöyle yer verilir:

“Atlı Okçuluk, Türklere ait bir kültür mirasıdır. Bu, Avarlar ile başlayıp Hunlar ile devam eder. Bu köklü spor dalı, Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise en nitelikli hâlini bulmuştur. Günümüzde de çeşitli müsabakalar devam eder.” (DM, S. 12, s. 43) (doğrudan anlatım)

“Bizim etnosporlarımız hangileri? Geleneksel spor ve oyunların genel adına etnospor denir. Ülkemizin belli başlı etnosporları arasında ise güreş, okçuluk, ciriti sayabiliriz.” (DM, S. 13, s. 42) (doğrudan anlatım)

“Spordan Çok Ötesi” başlığı altında şu ifadeler yer verilir: Etnosporu aslında sadece bir spor etkinliği olarak düşünmemeliyiz. Etnospor dediğimizde geleneksel sporların yanında oyunları da kapsayan geniş bir yelpazeyi aklımıza getirmeliyiz. Aşık Oyunu, Kökbörü, Mangala gibi oyunlar da bu zengin alana dahil...” (DM, S. 13, s. 43) (doğrudan anlatım)

3 Ülke 3 Etnospor Türkiye, Arjantin ve Güney Kore’nin kendilerine özgü geleneksel sporları nelerdir? başlığı altında yağlı güreş, ssireum ve pato sporları tanıtılır. (DM, S. 15, s. 20-21) (doğrudan anlatım)

“Geleneksel Sporlar Bir Çatıda” başlığı altında şu ifadeler yer verilir: “Dünya genelindeki geleneksel sporları tek bir kurumsal çatı altında toplamak, üye federasyonlar arasında birlik beraberlik sağlamak, etnospor anlayışını yaygınlaştırıp olgunlaştırmaksa bu konfederasyonun önceliklerinden.” (DM, S. 16, s. 30) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde ulusal egemenlik işlenerek “haklarını bilme becerisi”ne şöyle dikkat çekilir:

“23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı tarihtir. Tam 100 yıl önce daha kurtuluş savaşı sürerken, milletimiz egemenliğini ilan etmiştir. Bu tarihten itibaren temsilciler aracılığıyla kendisini yönetmeye başlamıştır. Atatürk böylesine önemli bir olayın kutlanması gerektiğini düşünerek 23 Nisan’ı ulusal bayram olarak ilan etmiş, ilerleyen yıllarda da bu bayramı çocuklara armağan etmiştir.” (DM, S. 15, s. 7) (doğrudan anlatım)

“Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün, Büyük Millet Meclisi’nin açılışı ile beraber Dünya Çocuklarına armağan ettiği 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, uluslararası düzeyde kutlanan ilk ve tek çocuk bayramıdır. Bayramımızın 100. Yılı kutlu olsun.” (DM, S. 15, s. 6) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde müzeler tanıtılarak “kültürel farkındalık ve ifade becerisi” işlenir:

Ankara Etnografya Müzesi şöyle tanıtılır: “1930 yılında kurulan müzede, Türk sanatının Selçuklu Dönemi’nden günümüze kadar devam eden örnekleri sergilenir. Müzede halk giysileri, süs eşyaları gibi nesneleri görebilirsiniz.” (DM, S. 15, s. 30) (doğrudan anlatım)

İzmir Etnografya Müzesi şöyle tanıtılır: “Müzede İzmir ve yöresinin 19. Yüzyıldaki sosyal yaşamından kesitler sergilenir. Özellikle de günümüzde yok olmaya yüz tutmuş çömlekçilik, nalıncılık, keçecilik gibi el sanatlarının öne çıktığı eserler İzmir Etnografya müzesinde sergilenir.” (DM, S. 15, s. 31) (doğrudan anlatım)

Antalya Etnografya Müzesi şöyle tanıtılır: “Antalya’nın yakın tarihi ve halk kültürünü öğrenmek isteyenler, bu müzede şehrin sosyal yaşamı ve kültür ve gelenekleriyle ne kadar zengin bir birikime sahip olduğunu görebilirler. Müze iki bölümden oluşur. İlk bölümde Türk-İslam eserleri, ikinci bölümde Osmanlı dönemindeki halk yaşamına ait kesitler yer alır.” (DM, S. 15, s. 31) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte Ramazan Bayramı işlenerek “kültürel farkındalık ve ifade becerisi”ne şöyle yer verilir:

“Ramazan Bayramı’na Şeker Bayramı dendiği de olur. Peki, Ramazan Bayramı’nda neden özellikle şeker ikram edilir. Ya da neden diğer adı Şeker Bayramı? Çünkü Ramazan ayı boyunca büyükler bir ay belli saatler aralığında oruç tutmuşlardır. Uzun saatler, hiçbir şey yiyip içmemişlerdir. Ramazan bitince, vücudun ihtiyacı olan şekerli besinler, bayramda bol bol yenir. İşte bu nedenle misafirlere de tatlı ya da şeker ikram edilir. Tabii çocuklar da bu güzel ikramlardan bolca faydalanır!” (DM, S. 16, s. 4) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örneklerde “kültürel farkındalık ve ifade becerisi” şöyle işlenmiştir:

“Kemalettin Tuğcu “Çiçekçi Amca” adlı kitabında Doğu ve Batı kültürünün farklılığını, ailelere etkisini anlatıyor. Kitapta ayrıca kendi kültürüne sahip çıkmalarının öneminin altı çiziliyor. “Çiçekçi Amca”da millî, değerlerin geleneklerin kıymetinin bilinmesi gerektiği ele alınıyor.” (DM, S. 15, s. 43) (doğrudan anlatım)

“Nesillerdir Süren Bir Kültür: Doğal yaşamdan yana olan Aborjinlerin herhangi yazılı bir dili yoktur. Buna rağmen şarkı, şiir ve hikâyeler aracılığıyla kültürlerini nesilden nesile aktarabilmişlerdir.” (DM, S. 18, s. 36) (doğrudan anlatım)

“Kapadokya’ya özgü bu doğal yeryüzü şekilleri tüm dünyadan ilgi görüyor. Her yıl on binlerce turist peri bacalarını görmek ve fotoğrafını çekmek için Kapadokya’yı ziyaret ediyor.” (DM, S. 19, s. 8) (doğrudan anlatım)

“Artık çömlekçilik meslekten de öte bir el sanatı. Günümüzde çömlekler yemek kabı olarak değil, sanat eseri olarak görülüyor ve evlerimizi süslüyor.” (DM, S. 19, s. 8) (doğrudan anlatım)

“Kısa bir süre sonra kendimi Konak Meydanı’nda buldum. Burada Osmanlı Devleti zamanından kalma Saat Kulesi’ni gördüm. Bu tarihî kule İzmir’in sembolüymüş. İzmir’e gelenler bu kuleyi görmeden gitmezmiş.” (DM, S. 20, s. 8) (doğrudan anlatım)

“Van’ın doğal ve tarihî güzellikleri kadar kahvaltısı da ünlüymüş. Geleneksel Van kahvaltısında birbirinden lezzetli çeşit çeşit yiyecekler olurmuş. Kahvaltının yıldızıysa “otlu peynir”miş. Bu peynirin içerisinde dağ nanesi, kekik, sarımsak, mendo gibi çeşit çeşit otlar

bulunuyormuş. Peynirin lezzeti bu şifalı otlardan geliyormuş.” (DM, S. 21, s. 10) (doğrudan anlatım)

“Çay tarlalarından dağların zirvesine yükseliyorum. Bir süre kanat çırpıttıktan sonra yalçın dağlar üzerine kurulmuş dev bir yapı görüyorum. Gözlerime inanamıyor, tekrar tekrar bakıyorum. Bu kadar dik bir zemine böyle büyük bir yapıyı nasıl inşa etmişler? Burası Sümela Manastırı olmalı. Tarihi, yüzyıllar öncesine dayanan yapı, din eğitimi verilen eski bir ibadet yeriymiş. Merakla binanın içine giriyorum. Duvarlar ve tavanlar “fresk” adı verilen resimlerle süslenmiş. Manastırın pencerelerinden Altındere Vadisi’ni izlemeye doyum olmuyor. Ama çok vakit kaybetmemeliyim. Trabzon’da göreceğim daha çok güzellik var.” (DM, S. 22, s. 13) (doğrudan anlatım)

“Yine yükseliyor ve bu kez şehir merkezine doğru ilerliyorum. Bir de ne göreyim! Eski Türk filmlerindeki tarihî köşkler kadar güzel, bembeyaz bir köşk... Bahçesinde rengarenk güller, laleler, sümbüller... Ah ne de güzel kokuyorlar! Hemen bahçesindeki havuzun kenarına konuyorum. Burası Atatürk Müzesi olarak da bilinen Trabzon Atatürk Köşkü. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, Trabzon’a geldiğinde burada konaklamış. Atatürk’e ait kişisel eşyaların sergilendiği müzenin hem içi hem de dışı görülmeye değer! Köşk, Trabzon halkının Atatürk’e duyduğu sevginin göstergesi olarak özenle korunuyor.” (DM, S. 22, s. 14) (doğrudan anlatım)

“Pamukkale Travertenleri’nden kanatlanır kanatlanmaz bir antik kentin kalıntılarını fark ediyorum. Burası Bergama Krallığı tarafından inşa ettirilen Hierapolis Antik Kenti’ymiş. Bergama Krallığı bu şehri, travertenlere yakın olması nedeniyle sağlık merkezi olarak kurdurmuş. En az 2000 yıllık geçmişi bulunan kentin sütunları ve çeşmeleri arasında dolaşiyor; tarihî tiyatrodan geziniyorum.” (DM, S. 22, s. 16) (doğrudan anlatım)

“Çini, geleneksel Türk sanatlarından biridir. Killi toprak, cam ve seramik gibi bileşenlerden üretilir. Genellikle mimari yapıların süslemesinde ve ev dekorasyonunda kullanılır. Çini üzerine işlenen motifler ve renkler kültürümüzü yansıtır. Bu nedenle çok değerlidir.” (DM, S. 23, s. 55) (doğrudan anlatım)

Aşağıdaki örnekte ise “sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler” şöyle işlenir:

“Günümüzde eskisi kadar mektup gönderilmese de pullar hâlâ çok değerli. Çünkü pulların üzerinde yer alan resimler ülkelerin tarihini, kültürünü ve doğal güzelliklerini yansıtır. Pullar, mektubun gittiği ülkeye bu güzellikleri de götürüyor ve ait olduğu ülkeyi tanıtıyor. O yüzden pullara “kültür elçisi” de deniyor. Dünyanın her yerinde yüz milyondan fazla insan “pul koleksiyonculuğu” yapıyor. Hem kendi ülkelerine hem de başka ülkelere ait pulları topluyor ve biriktiriyorlar.” (DM, S. 19, s. 49) (doğrudan anlatım)

5.6.2.7. Temel, Bilimsel ve Teknolojik Okuryazarlık / Dijital Yetkinlik / Dijital Çağ Okuryazarlığı

Aşağıda temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital yetkinlik / dijital çağ okuryazarlığı becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

“Dijital çağ okuryazarlığı becerisi”ne şöyle dikkat çekilir: “Bilgisayarı araştırma yaparken, kaynağın doğru bilgiler verdiğine emin olmalıyız. Öğretmenlerimizin önerdiği sitelerden araştırma yapabilirsiniz. Bilgisayar ile hem eğlen hem öğren.” (DM, S. 15, s. 19) (doğrudan anlatım)

9 Maddede “Dijital Dünya” başlığı altında “dijital yetkinlik” şöyle işlenir: “Online derslerin sürdüğü, sevdiklerimizle görüntülü konuşmalar yaptığımız bugünlerde dijital dünyaya ilgimiz daha da arttı. Bizler için büyük kolaylık sağlayan dijital dünyaya ait 9 bilgiyi gelin birlikte öğrenelim.” (DM, S. 16, s. 26) (doğrudan anlatım)

5.6.2.8. Görsel ve Bilgi Okuryazarlığı / Bilgiye Ulaşma ve Bilgiyi Analiz Etme / Medya Okuryazarlığı

Aşağıda görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı becerilerine ilişkin örnekler sıralanmıştır:

Aşağıdaki örneklerde “bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme becerisi” şöyle işlenir:

“Hepimiz aslanları ormanların kralı olarak biliriz öyle değil mi? Oysa aslanların aslında ormanlarda değil de çalılklarda ve savanalarda yaşamlarını sürdürdüklerini biliyor muydun? Aslana ormanlar kralı denmesinin nedeni çok güçlü bir hayvan olmasından dolayıdır.” (DM, S. 16, s. 7) (dolaylı anlatım)

“Peki Niye Böyle Oluyor? Dünya Güneş’e daha yakın olduğundan Güneş etrafında daha hızlı dönüyor. Mars’ın ise Güneş etrafında kat ettiği yol Dünya’dan daha uzun. Bu nedenle Güneş etrafında daha yavaş dönüyor. Bunu yandaki şekle bakarak daha iyi anlayabiliriz: Her iki gezegen de kendi yörüngelerinde dönerken bazen birbirlerine yaklaşıyor. Bazen de uzaklaşıyor.” (DM, S. 20, s. 35) (dolaylı anlatım)

Aşağıdaki örneklerde ise “görsel okuryazarlık becerisi” öne çıkar:

“Kaplumbağa Terbiyecisi, Osman Hamdi Bey’in 1906 ve 1907 yıllarında iki farklı versiyonunu çizdiği tablosudur. Osman Hamdi Bey, çok beğendiği bu tabloyu bir yıl sonra yeniden çizmiştir. Kaplumbağaların esin kaynağının, Lale Devrindeki Sadabad eğlenceleri sırasında, hava karardıktan sonra sırtlarına mum dikilerek serbest bırakılan kaplumbağalar olduğu öne sürülmüştür. Tüm bu bilgilerin yanında bu resme bakıldığında asıl çarpıcı olan unsurun, detaylardaki kusursuz gerçekçi üslup olduğunu görürüz.” (DM, S. 16, s. 24) (dolaylı anlatım)

“Monet, eşsiz doğa manzarasını tuvaline yansıtmıştır. Dünyanın en popüler manzara resimlerinden biri olan “Gelincikler” tablosuna baktığımızda ne görüyoruz? Sıcacık bir yaz

gününde yapılan keyifli bir yürüyüş... Bu resimde öğeler arasında fark yaratan tek şey renklerdir; figürlerin hatları belirsizdir. Monet bu belirsizliği renkleri ön plana çıkarabilmek için özellikle tercih etmiştir.” (DM, S. 16, s. 25) (dolaylı anlatım)

“Haydi atlaslarımızı kullanarak Pena Sarayı’nın nerede olduğunu bulalım. Bunun için Dünya haritasını açıp sırasıyla; Avrupa Kıtası’nı, Portekiz’i ve Sintra şehrini bulman gerekiyor. Hatta parmağını azıcık aşağı kaydırırsan Portekiz’in başkenti Lizbon’u da bulabilirsin. Çünkü Lizbon ve Sintra birbirlerine çok yakın.” (DM, S. 20, s. 43) (dolaylı anlatım)

5. 7. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinin Amaçları ile İçeriklerinin Uygunluğu Açısından Görünümü

Bu bölümde incelenen çocuk dergilerinin amaçları ile içeriklerinin uygunluğu üzerinde durulacaktır.

5.7.1. Mavi Kırangıç Dergisinin Amaçları ile İçeriklerinin Uygunluğu

Mavi Kırangıç dergisinin amaçları her sayının başında “Ebeveynlere ve Çocuklara Mektup” başlığı altında şöyle ifade edilmiştir:

“100. yılını kutlayan Yeşilay, ülkemizin en köklü sivil kuruluşlarından biri olarak, bağımlılıklarla mücadele etmeye ve sağlıklı yaşam için çalışmaya devam ediyor. Binlerce gönüllüsüyle bağımlılıklara karşı bilimsel yöntemlerle mücadele eden Yeşilay’ın bir misyonu da çocuklarımızı bağımlılıklardan uzak tutmak. Bunun için 100 yıllık bir cemiyet olmanın birikimini ve deneyimlerimizi kullanıyoruz. İlk sayısı 1969 yılında yayınlanan Mavi Kırangıç çocuk dergisi olarak, her zaman çocuklarımızla ve siz aileleriyle iyiyi, güzeli paylaşmaya çalışıyoruz. İçeriğindeki karakterlerle çocuklarımızın aklına ve kalbine hitap etmeyi hedefliyoruz. Tüketime yöneltmiyoruz Mavi Kırangıç çocuk dergisi içeriği hazırlanırken, çocuklarımızı hiçbir şekilde tüketime yöneltmiyoruz. Çünkü dergi içeriğinde reklam ve ürün tanıtımına yer vermiyoruz. Çocuklara güvenli içerik sunuyoruz Dergimizle birlikte nice çocuğumuzu büyütüyor; büyütürken sevinçli, mutluluğu paylaşmayı da öğretiyoruz. Uzman ekiplerimizin oluşturduğu güvenli içeriklerle öncelikli amacımız olan “çocuklarımızın ruhsal gelişimine” katkılar sunuyoruz. Dergimizin zengin içerikleriyle birlikte çocuklarımızın fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini, motor becerilerini artırmayı hedefliyoruz. Bundan sonra da “çocuklarımızın yüksek yararını düşünerek içerikler üretmeye, daha çok çalışmaya devam edeceğiz.”

Sözü edilen dergi incelendiğinde çocukları bağımlılıktan uzak tutmayı ve sağlıklı yaşamı öğretmeyi hedefleyen metinlere yer verildiği görülmektedir. Dergide bilimsel ve sosyal yönden çocukların gelişimini destekleyecek metinler yer almaktadır. Dergide yer alan karakterlerin maceraları, çocukların kalbine ve aklına hitap etmektedir. Dergi içeriğinde reklam ve ürün tanıtımına yer verilmemiştir. Dergi; çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki

gelişimlerini destekleyen metinlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla Mavi Kırangıç dergisinin hedefleri derginin içerikleri ile uyumludur.

5.7.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinin Amaçları ile İçeriklerinin Uygunluğu

Dama Dama PTT Çocuk dergisinin amaçları dergi içeriğinde bulunmamaktadır. Konuyla ilgili olarak dergi editörü ile iletişime geçilmiştir. E-posta yoluyla ulaşılan derginin yayımlanma amaçları şöyle ifade edilmiştir: “Dama Dama PTT Çocuk dergimiz; çocuklarımızın bilgi birikimi, beceri ve gelişimine katkı sağlamak amacıyla kültürel, sosyal, tarihsel ve sportif faaliyetleri kapsayan ve ilgi çekici içeriklerle hazırlanan kurumsal süreli yayınlarımızdandır.” Sözü edilen dergi incelendiğinde dergideki metinlerin kültürel, sosyal, tarihsel ve sportif etkinlikleri anlatan bilgilendirici metinlerden oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla derginin amaçları ve içeriklerinin uyumlu olduğu ifade edilebilir.

5.8. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinin İçerikleri ile Hedef Kitlesinin Uygunluğu Açısından Görünümü

Çocuk dergilerinin içerikleri hedef kitlesinin yaş ve gelişim özelliklerini dikkate alarak hazırlanmalıdır. Çalışma kapsamında incelenen Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin hitap ettiği yaş aralığı dergilerde belirtilmemiştir. Bu nedenle yapılan inceleme ve araştırmalardan hareketle sözü edilen dergilerin dil, anlatım, konu, tema vs. açısından 8-12 yaş aralığı için uygun olduğu söylenebilir. Bu yaş grubuna yönelik olarak hazırlanan çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken içerik özelliklerinden hareketle çocuk dergilerinin taşıması gereken özellikler belirlenmiştir. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin bu özellikleri taşıyıp taşımadığı metinlerden alınan örnekler ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

5.8.1. Mavi Kırangıç Dergisinin İçerikleri ile Hedef Kitlesinin Uygunluğu

Mavi Kırangıç dergisi çocuk dergilerinin taşıması gereken özellikler bakımından şöyle incelenmiştir:

“Metinlerde cümleler kısa ve basit olmalıdır.” (Sever, 2015)

Mavi Kırangıç dergisinde cümleler, aşağıdaki örnekte de olduğu gibi kısa ve basittir.

“Zaman su gibi akıp geçer. Çoğu zaman farkında bile varmayız. Akıp geçtikten sonra da geri getirmemiz mümkün değildir. Ancak zamanımızı güzel geçirdiğimizde, değerlendirmiş oluruz.” (MK, S. 240, s. 17)

“Metinlerde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazla olmalıdır.” (Karatay, 2011; Sever, 2015)

Mavi Kırangıç dergisinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Bu özelliğe ilişkin örnek ise şöyledir: “Dedem sabun üretti. Tüm bildiklerini babama öğretmiş. Ben de babamdan öğrendim. Çocukluğumda boş vakitlerimde babama yardımcı olurdum.” (MK, S. 243, s. 15)

“Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Mavi Kırangıç dergisinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmıştır. Nitekim Ece ayağını yorganına göre uzatmak atasözünü Efe’ye şöyle açıklar: “Harcamaların, harçlıklarını geçmesin, paranı dikkatli harcamalısın, demek istiyor.” (MK, S. 240, s. 8) Efe arkadaşlarına hak verir. “Çocuklar Efe’nin aldığı abur cuburları geri verip biraz meyve aldılar.” (MK, S. 240, s. 9)

“Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun söz sanatları kullanılmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Mavi Kırangıç dergisinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde söz sanatları kullanılmıştır. Örneğin insana ait özelliklerin insan dışındaki varlıklara aktarılması çocukların dikkatini çekmektedir. Söz gelimi “İşçi karıncalar, yuvalarını temiz tutar ve çöplerini dışarı taşırlar.” (MK, S. 244, s. 21) örneğinde kişileştirme sanatına başvurulmuş karıncaların temizlik konusundaki hassasiyetleri vurgulanmış, temizliğin önemine dikkat çekilmiştir.

Benzetme sanatı ile çocukların bazı bilgileri öğrenmesi kolaylaşmakta soyut kavramlar çocukların zihninde somut hâle gelmektedir. Nitekim “Anne sevgisi sonsuza kadar sürer. Annemizin öğütleri, zor ve ne yapacağımıza karar veremediğimiz zamanlarda, denizdeki fener gibi bize yol gösterir. Tıpkı fırtınalı bir günde gemilere yol gösteren deniz feneri gibi...” (MK, S. 243, s. 5) örneğinde annenin verdiği öğütler yol gösteren, ışık saçan bir fenere benzetilerek çocukların anlaması kolaylaştırılmıştır.

“Metinlerde yazarın, aktarmak istediği "tema" ve çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar açık seçik belirtilmelidir.” (Sever, 2015)

Mavi Kırangıç dergisinde her ay belirlenen bir tema çerçevesinde içerik geliştirilmiştir. Derginin en başında o ayki temanın ne olduğu açıkça belirtilmekte ve çocuklar temaya uygun içeriklerle karşılaşmaktadır. Söz gelimi Yeşilcan derginin temasını şöyle anlatır: “Merhaba arkadaşlar! Bu ayki konumuz “Farklılıklara saygı” birbirimizden farklı görünüyoruz. Farklı şeyleri seviyoruz. Farklı düşüncelerimiz var. Saygıyla karşıladığımızda, tüm bu farklılıklar hayatımıza renk katıyor.” (MK, S. 250)

“Metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılamalıdır.” (Şirin, 2000)

Mavi Kırangıç dergisinde metinler ile çocuklara aile, yurt ve millet sevgisi aşılanmaktadır. Yeşilcan ve arkadaşları parkta oynarlarken bir an kuvvetli bir rüzgâr çıkar ve bayrak uçar. Yeşilcan ve arkadaşları uçan bayrağı takip eder. Ağaca takılan bayrağı etrafta bulunan insanlar yardımlaşarak alırlar. Çocuklar “Tıpkı atalarımız gibi biz de bayrağımızı yere düşürmedik” derler. Çocuklar Bayrağı göndere çekerek İstiklal Marşı’nı okurlar. “O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak. O benimdir o benim milletimindir ancak...” (MK, S. 248, s. 9)

“Metinlerde sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmelidir.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Mavi Kırangıç dergisinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere kök değerlerin tamamı bulunmaktadır. Sözü edilen dergide en çok işlenen kök değer, (%21,08) oranı ile sorumluluktur. Sorumluluğu, yardımseverlik (%18,92) ve sevgi (%15,14) takip etmektedir. Dolayısıyla sözü edilen dergide ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmiştir.

“Metinler, çocuklara hoş vakit geçirtmeli, eğlendirici olmalıdır.” (Oğuzkan, 2010)

Mavi Kırangıç dergisindeki metinler, çocukların hoş vakit geçirmelerini ve eğlenmelerini sağlayacak özelliktedir. Konuya ilişkin örnekler aşağıda şöyle sıralanmıştır:

“Dene-Bak-Anla” bölümünde çocuklara yönelik eğlendirici deneylere şöyle yer verilmiştir: “Önce eldivenleri giyip gözlüğünüzü takın. Kuru buzu eldivenle dikkatlice tutarak büyük bir su bardağına atın. Ilık su ekleyin. Sisler yükselmeye başladı mı? Şimdi de birkaç damla bulaşık deterjanı ekleyin. İşte, köpürmeye başladı.” (MK, S. 250, s. 7)

Çocuklar, “Haydi, birlikte öğrenelim!” sloganı ile eğlenirken öğrenmeye şöyle güdülenir: “Yeni yıl geldi çattı. Bu yıl günlük tutmak istiyorum. Hem günlük tutmak çok eğlenceli olabilir. Bu konuda annemden de destek aldım. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 250, s. 14)

“Metinler, çocukların hayatı keşfetmesine yardım etmelidir.” (Oğuzkan, 2010)

Mavi Kırlangıç dergisindeki metinler, çocukların hayatı keşfetmesine katkıda bulunacak şekilde şöyle işlenmiştir:

“Neleri Değiştirebiliriz?” başlığı altında kişisel sorumluluklara şöyle yer verilir: “Derslerin kötüyse iyileştirmek için daha çok ve planlı ders çalışman gerekebilir. Derli toplu değilsen uyandıktan sonra yatağını düzeltebilir, odanı toplayabilirsin. Kıyafetlerini çıkarttığın an dolaba yerleştirmeyi deneyebilirsin. Şarkı söylemekten çekiniyorsan değişmek için adım atabilir ve ailine bir mini konser verebilirsin. Kurumuş bir çiçek ya da ağacı sulayabilir ve ondaki canlanmayı, değişimi gözlemleyebilirsin.” (MK, S. 247, s. 5)

“Farklılıklar olmasaydı? Biraz düşündüm de çok geçmeden düşünmekten vazgeçtim. Ben farklı yönleriyle seviyorum her şeyi ve herkesi: Annemin narin, babamın kocaman ellerini Beyaz papatyaları, kırmızı gelincikleri Çorbanın sıcaklığını, dondurmanın buz gibisini Kelebeklerin kanatlarını, kedilerin kuyruklarını Gitarın, piyanonun, kemanın sesini Türkçede şiirleri, matematikte problem çözme...” (MK, S. 250)

“Metinler yaratıcı etkinlikleri teşvik etmelidir.” (Oğuzkan, 2010)

Mavi Kırlangıç dergisindeki metinler yaratıcı etkinlikleri teşvik etmektedir. Konuya ilişkin örnekler aşağıda şöyle sıralanmıştır:

“Kalemlerimi düzenlerken annem, “Evdeki malzemelerden bir kalemlik yapalım ister misin?” diye sordu. “Evet anne, çok isterim!” Hemen yapmaya başladık. Haydi, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 247, s. 12) “Kalemligimiz hazır! Etkinlik için anneme teşekkür ettim. Geri dönüşüm malzemelerini değerlendirdiğimiz için de çok mutlu olduk!” (MK, S. 247, s. 13)

“Evde uzun süre kalmaya alışık olmayabiliriz. Hatta canımız da sıkılabilir. Ancak sağlığımız için bu durumu eğlenceli hale getirebiliriz.” (MK, S. 242, s. 18)

“Metinler türünün özelliklerini yansıtmalıdır.” (Şirin, 2000)

Mavi Kırlangıç dergisinde metinler türünün özelliklerini yansıtmaktadır. Bu çalışmada türler kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri açısından detaylı olarak incelenmiştir. Buna göre söz

konusu dergide bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türünde metinler tespit edilmiştir. Bu türlerin özellikleri göz önüne alındığında dergideki metinler türünün özelliklerini taşımaktadır.

“Metinler öğüt verici olmamalıdır, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000)

Tablo 9’dan hareketle Mavi Kırangıç dergisinde yer alan kök değerlerin doğrudan anlatım (%69,19) ve dolaylı anlatım (%30,81) yoluyla işlendiği görülmüştür. Tablo 11’den hareketle Mavi Kırangıç dergisinde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin (%65,26) ile doğrudan anlatım, (%34,74) dolaylı anlatım yoluyla işlendiği görülmüştür. Anlaşıyor ki sözü edilen dergide öğütler genellikle çocuklara doğrudan verilmektedir.

“Metinlerde işlenen konu akla yakın ve inandırıcı olmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Mavi Kırangıç dergisindeki metinlerde işlenen konular genellikle akla yakın ve inandırıcıdır. Nitekim sözü edilen dergide hayatın içinden örneklerle şöyle yer verilmektedir: “Sokaktaki kedilere, köpeklerle, kuşlara yemek veriyorum. Onlar için su kapları koyduk mahallemize. Arkadaşlarla su koyuyoruz. Bunlar sayılır mı peki? (MK, S. 241, s. 10)

“Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000)

Mavi Kırangıç dergisinde Yeşilcan, Efe ve Ece karakterleri derginin içeriğindeki metinlerde yer alan karakterlerdir. Sözü edilen karakterler, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Yeşilcan, salgın döneminde evden dışarı çıkamayan çocukların onunla özdeşim kurmasını şöyle sağlar: “Bir süredir yapamadığı pek çok şey vardı. En çok da arkadaşlarıyla bir araya gelip sohbet etmeyi, oynamayı özlemişti.” (MK, S. 243, s. 10)

Efe’nin aldığı sorumluluğu yerine getirme heyecanı şöyle aktarılır: “O gün Efe okulda koşturup duruyordu. Yeşilay Haftası yaklaşmıştı. Öğretmeni ona okul panosu hazırlama görevi vermişti.” cümleleri ile dile getirilir. (MK, S. 241, s. 8)

Ece’nin dürüst olma çabasından şöyle bahsedilir: “Dürüstlikle ilgili bir süredir gözlem ve deney yapıyorum. Hem kendim hem de çevremdeki insanlar üzerinde. Hiç de sandığım kadar kolay değilmiş. Ben çok dürüst bir çocuğum.”

“Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabileceği düzeyde olmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Çocukların vakit geçirmeyi sevdiği parkta olay şöyle geçer: Yeşilcan ve arkadaşları oynamak için toplanmışlardır. Yeşilcan, “Arkadaşlar her yer, maske çöp dolu. Burada oyun oynayamayız ki!” diyerek arkadaşlarını uyarır. Ece ise “Bence hep beraber bu çöpleri toplayalım.” önerisinde bulunur. Herkes üzerine düşeni yapar ve park temizlenir. Yeşilcan; “Arkadaşlar maske bizim için çok önemli evet ama çevremizi kirletmemek de önemli.” sözleriyle çevreyi temiz tutmanın herkesin sorumluluğu olduğuna dikkat çeker. (MK, S. 247, s. 9)

Mavi Kırılma dergisinde metinler çocuklara çevre bilinci kazandırmaya yöneliktir. Aşağıdaki paragrafta çevre bilinci şöyle işlenir:

5.8.2. Dama Dama PTT Çocuk Dergisinin İçerikleri ile Hedef Kitlesinin Uygunluğu

“Metinlerde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazla olmalıdır” (Karatay, 2011; Sever, 2015)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Bu özelliğe ilişkin örnek ise şöyledir: “Yürüme engelli bir arkadaşımıza tekerlekli sandalyesini sürerken yardım edebiliriz. İşaret dilini öğrenip duyma engelli arkadaşlarımızla sohbet edebiliriz.” (DM, S. 22, s. 41)

“Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmıştır. Örneğin “gözleri fal taşı gibi açılmak” deyimini cümle içinde şöyle kullanılmıştır: “Doğa ve tarih yolculuğumun ardından şehir merkezine yol alıyorum. Aman! O da ne! Şehrin meydanında dev bir horoz var! Evet yanlış duymadınız kocaman bir horoz! Şaşkınlıktan gözlerim fal taşı gibi açılıyor” (DM, S. 23, s. 17)

“Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun söz sanatları kullanılmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun söz sanatları kullanılmıştır. Derginin her sayısında “konuşurma” söz sanatına yer verilmiştir.

“Gezgin Güvercin” karakteri, Türkiye’nin farklı yerlerine gider ve gezip gördüklerini şöyle anlatır: “İyi ki gelmişim. Günü güldür güldür akan Muradiye Şelalesi’nin kıyısında tamamlıyorum. Ne kadar güzel bir gündü... Ben Van Gölü’ne ve Van’da gördüğüm güzelliklere bayıldım. Sen de bu büyülü atmosferi deneyimlemek istersen bir gün mutlaka buralara uğramalısın!” (DM, S. 21, s. 13)

“Metinlerde yazarın, aktarmak istediği "tema" ve çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar açık seçik belirtilmelidir.” (Sever, 2015)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinin kapağında her ay belirlenen bir tema çerçevesinde içerik geliştirilmiştir. Derginin en başında o ayki temaya ait alt temalar belirtilmekte ve çocuklar bunlara uygun içeriklerle karşılaşmaktadır. Söz gelimi derginin kapağında “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” bayramı yazmakta ve buna bağlı olarak “özgürlük” temasına ilişkin içerikler dergide şöyle yer almaktadır: “23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı tarihtir. Tam 100 yıl önce daha kurtuluş savaşı sürerken, milletimiz egemenliğini ilan etmiştir. Bu tarihten itibaren temsilciler aracılığıyla kendisini yönetmeye başlamıştır. Atatürk böylesine önemli bir olayın kutlanması gerektiğini düşünerek 23 Nisan’ı

ulusal bayram olarak ilan etmiş, ilerleyen yıllarda da bu bayramı çocuklara armağan etmiştir.” (DM, S. 15, s. 7)

“Metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılmalıdır.” (Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılacaktır. Metinlerde Türk milletinin özgürlüğünü ve bağımsızlığını elde etmek için verdiği mücadeleden bahsedilerek çocuklara vatan sevgisi şöyle aşılanmaktadır: “Cumhuriyet’ten önce, yurdumuzu düşmanlar işgal etmişti. Mustafa Kemal Atatürk yurdumuzu kurtarmak için Kurtuluş Savaşı’nı başlattı. Türk milleti olarak Atatürk’ün liderliğinde büyük zorluklarla mücadele ettik ve Kurtuluş Savaşımızı kazandık. Özgürlüğümüze ve bağımsızlığımıza yeniden kavuştuk.” (DM, S. 22, s. 5)

“Metinlerde sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmelidir.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere kök değerlerin tamamı bulunmaktadır. Sözü edilen dergide en çok işlenen kök değer, (%30,71) oranı ile sorumluluktur. Bunu, sevgi (%16,43) ve vatanseverlik (%12,86) değerleri takip etmektedir. Dolayısıyla sözü edilen çocuk dergisinde ahlaki ve evrensel değerlere yer verildiği söylenebilir.

“Metinler türünün özelliklerini yansıtmalıdır.” (Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde metinler türünün özelliklerini yansıtmaktadır. Bu çalışmada türler kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri açısından detaylı olarak incelenmiştir. Buna göre söz konusu dergide bilgilendirici ve şiir türünde metinler tespit edilmiştir. Bu türlerin özellikleri göz önüne alındığında dergideki metinler türünün özelliklerini taşımaktadır.

“Metinler öğüt verici olmamalıdır, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000)

Tablo 10’dan hareketle Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan kök değerlerin doğrudan anlatım (%74,29) ve dolaylı anlatım (%25,71) yoluyla işlendiği görülmüştür. Tablo 12’den hareketle Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin (%52,85) ile doğrudan anlatım, (%47,15) dolaylı anlatım yoluyla işlendiği görülmüştür. Anlaşıyor ki sözü edilen dergide öğütler genellikle çocuklara doğrudan şöyle

verilmektedir: “Bu masaldan çıkarmamız gereken ders şudur: “Tembellik kötü bir huydur. Çalışmamız gereken zamanlarda çalışmalıyız. Eğlenceyi, oyun oynamayı, tatil zamanlarında yapmalıyız.” (DM, S. 13, s. 9)

“Metinlerde işlenen konu akla yakın ve inandırıcı olmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde işlenen konu ve olaylar genellikle akla yakın ve inandırıcıdır. Aşağıda konuya ilişkin örnekler şöyle sıralanmıştır:

“Ulaşılan bu sonuçlar bütün kafa karışıklığını ortadan kaldırdı. Seyahat süresi ile ilgili hesap hatası olmadığı anlaşıldı. Mars’a bir araç gönderilecekse Dünya ve Mars’ın birbirine en yakın olduğu dönem tercih edilmeliydi.” (DM, S. 20, s. 36)

“Denizlere atılan plastikleri, deniz canlıları besin sanıp yer ve yaşamlarını yitirirler. Oysa Sıfır Atık hareketi kapsamında denizlere plastik atılması engellenir. Bu sayede birçok deniz canlısının hayatı kurtulur. Eğer dişlerimizi fırçalarken musluğu kapatırsak, her fırçalamada ortalama 15 litre suyu kazanmış oluruz.” (DM, S. 12, s. 33)

“Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde çocukların özdeşim kurabileceği kahramanlar yoktur.

Sözü edilen dergide bilgilendirici metinler ağırlıktadır. Bu sebeple karakterler, genellikle çocuğun özdeşim kuracağı değil örnek alacağı şekilde şöyle işlenir: “Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu, tüm dünyada etkisini gösteren koronavirüs salgını sırasında hastaları tedavi edebilmek için emekli olmasına rağmen gecesini gündüzüne katarak çalışmıştır.” (DM, S. 17, s. 7) Diğer yandan bu dergide yer alan kitap tanıtımlarındaki karakterler çocuğun ilgisini çekebilir, fakat çocuğun özdeşim kurmasını sağlayacak kadar karakter betimlemesi yoktur. Bu tespite yönelik örnek şöyledir: “Atlantis’in Çocukları, dünyamızın güzelliklerini korumak için yolculuğa çıkıyor. Siz de onlara katılmak ister misiniz? Görevi alan Tekin çok heyecanlanır ve hemen çalışmalara başlar. En yakın arkadaşlarıyla Çevre Kardeşliği Takımı’nı kurarlar. Mahallelerindeki fabrikanın atık sularına çözüm bulan bir proje geliştirirler.” (DM, S. 20, s. 51)

“Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabileceği düzeyde olmalıdır.” (Karatay, 2011; Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan metinlerde anlatılan olayların geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabileceği şekilde örnekteki gibi işlenmiştir: “Ormana pikniğe gidersen

yerlerde cam atık olmamasına özen göster! Çünkü cam, güneş ışığının altında ormandaki bitkileri tutuşturabilir. Bu da orman yangınına neden olabilir. Ayrıca cam kesicidir, bu yüzden camı ellerken dikkatli olmalısınız.” (DM, S. 14, s. 21)

“Metinler çocuğa çevre bilinci kazandırmalıdır.” (Şirin, 2000)

Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki metinler çocuğa çevre bilinci kazandıracak şekilde işlenmiştir. Konuya ilişkin örnekler şöyle işlenmiştir:

“Doğayı korumak hepimizin görevi. Peki bunu nasıl yapabiliriz? Aslında çok kolay. Yerlere çöp atmazsak, sularımızı boş yere akıtmazsak, çevremizdeki çiçek ve ağaçlara zarar vermezsek doğayı koruyabiliriz.” (DM, S. 21, s. 52)

“Kaynakları daha verimli kullanıp, atık miktarını azaltırsak ve atıkları geri kazanırsak, yarınlara temiz bir dünya bırakabiliriz. Haydi, küresel ısınmaya birlikte dur diyelim!” (DM, S. 14, s. 20)

“Metinler, çocuklara hoş vakit geçirtmeli, eğlendirici olmalıdır.” (Oğuzkan, 2010)

Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki metinler, çocukların hoş vakit geçirmelerini ve eğlenmelerini sağlayacak özelliktedir. Konuya ilişkin örnekler aşağıda şöyle sıralanmıştır:

“Fransa’nın başkenti Paris’le özdeşleşen Eyfel Kulesi, inşa edildiği yıllarda dünyanın en yüksek yapısıydı. Peki Fransızlar, Paris’in ortasına niye bu kadar yüksek bir kule inşa ettiler? Gelin hem bu sorunun cevabını öğrenelim hem de Eyfel Kulesi’ni yakından tanıyalım.” (DM, S. 22, s. 44-45)

“Kartpostallar yeni yıl dileklerini iletmenin en güzel yollarından biridir. Yılbaşı yaklaşırken postacının getirdiği zarflar herkesi heyecanlandırır ve tebessüm ettirir. Gönderdiğimiz kartpostallar çoğu zaman yılbaşı hediyelerinden bile çok sevilir ve yıllarca saklanır. Sen de 2021’i karşılamaya hazırlanırken sevdiklerine bir kartpostal göndermeye ne dersin?” (DM, S. 23, s. 8-9)

“Metinler, çocukların hayatı keşfetmesine yardım etmelidir.” (Oğuzkan, 2010)

Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki metinler, çocukların hayatı keşfetmesine katkıda bulunacak şekilde şöyle işlenmiştir:

“Her birimiz bedensel farklılıklara sahibiz. Bazılarımızın da işitme, görme, konuşma, yürüme gibi bedensel engelleri var. Engelli bireyler bazen ailemizin bir üyesi, bazen sınıf arkadaşımız, bazen de komşumuz olarak yaşamımızın içinde. Peki her gün gördüğümüz ve

hayatı paylaştığımız bu kişilerin karşılaştıkları güçlüklerden ne kadar haberdarız? Haydi biraz bu sorunun yanıtını düşünelim...” (DM, S. 23, s. 40)

“Neler Yapmayalım? Engellilerin karşılaştıkları güçlükleri kolaylaştırmak için hepimize görevler düşüyor. Öncelikle toplum genelinde gördüğümüz bazı hatalı davranışlardan söz etmek gerek. Biz çocuklar olarak bu hataları yapmazsak engellilerin yaşadığı pek çok güçlük ortadan kalkar” (DM, S. 22, s. 41)

“Metinler yaratıcı etkinlikleri teşvik etmelidir.” (Oğuzkan, 2010)

Dama Dama PTT Çocuk dergisindeki metinler yaratıcı etkinlikleri teşvik etmektedir. Konuya ilişkin örnekler aşağıda şöyle sıralanmıştır:

“Çarşaflardan kocaman bir kamp çadırı kurmaya var mısın? Bunun için bir adet büyükçe bir çarşaf ve birkaç koltuk minderi gerekli. Minderler çadırının duvarı olacak, minderi dik olarak salonun ortasına koy, üzerine çarşafı ser. İşte çadırın hazır. Şimdi çadırında meyve yeme zamanı!” (DM, S. 16, s. 15)

“Annemi çok sevdiğini ona şiir yazıp okuyarak gösterebilirsin. Beyaz, çizgisiz bir dosya kâğıdına anne sevgisi ile ilgili olan en sevdiğin şiiri yaz. Kâğıda kalpler çiz ve onları güzelce boya. Kâğıdı rulo yapıp kurdeleye sar ve annene ver! Annenin ne kadar sevindiğini gözlerinden anlayacaksın!” (DM, S. 16, s. 33)

5.9. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerinin Türkçe Eğitimi Açısından Önemi ve Katkısı

Bu bölümde çocuk dergileri, 2019 Türkçe Öğretim Programı’ndaki temalar ve kazanımlar açısından ele alınmıştır.

5.9.1. 2019 TÖP’deki Temalar Açısından Çocuk Dergileri

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda her sınıf düzeyinde işlenmesi gereken temalar belirlenmiştir. “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temaları her sınıf düzeyinde verilmesi zorunlu temalardır. Bunların dışındaki temalar ise seçmeli temalardır ve kitap yazarlarının tercihine bırakılmıştır.” (MEB, 2019)

Bu bölümde sözü edilen temalar ve bu temalarla ilgili konu önerilerine değinilecek, çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinden örnekler verilecektir.

5.9.1.1. Erdemler

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sıla-i rahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.” (MEB, 2019)

2019 TÖP'de önerilen alt temaların bu çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde de işlendiği söylenebilir. Sözelimi “Dürüst olmak vicdanı rahat olmaktır.” başlığı altında “Dürüstlük kimi zaman beraberinde acıyı ve hüznü getirse de yastığa başını huzurla koymaktır. Dürüstlük insanı mışıl mışıl uyutur. Öğretmenin sınav kâğıdına yanlışlıkla yüksek not verdiğiğinde, o notu düzelttirmendir dürüstlük.” (MK, S. 248, s. 5) ifadelerine yer verilmiştir.

Bu çalışmada “Çocuk Dergilerinde Yer Alan Kök Değerler” başlığı altında kök değerler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Buna göre Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin “erdemler” teması bakımından zengin olduğu tespit edilmiştir.

5.9.1.2. Millî Kültürümüz

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıla, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.” (MEB, 2019)

Sözü edilen konu önerilerinin tamamına çalışma kapsamında incelenen dergilerde yer verilmiştir. Örneğin geleneksel Türk sanatlarından biri olan çini şöyle tanıtılır: “Çini, geleneksel Türk sanatlarından biridir. Killi toprak, cam ve seramik gibi bileşenlerden üretilir. Genellikle mimari yapıların süslemesinde ve ev dekorasyonunda kullanılır. Çini üzerine işlenen motifler ve renkler kültürümüzü yansıtır. Bu nedenle çok değerlidir.” (DM, S. 23, s. 55)

5.9.1.3. Millî Mücadele ve Atatürk

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut'ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen dergilerde Kut'ül Amare ve Sarıkamış Harekâtı hariç tüm konulara yer verilmiştir. Söz gelimi Çanakkale Zaferi'nden şöyle bahsedilir: “Çanakkale Zaferi, ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, kahraman Türk Ordusu ve Türk halkı sayesinde kazanılmıştır. Çanakkale Savaşı, savaş anında dahi insana ait değerlerin korunabildiğini gösterir.” (DM, S. 14, s. 6)

Atatürk'ün Cumhuriyet'i kurmak için verdiği mücadeleden ise şöyle bahsedilir: “Cumhuriyet'ten önce, yurdumuzu düşmanlar işgal etmişti. Mustafa Kemal Atatürk yurdumuzu kurtarmak için Kurtuluş Savaşı'nı başlattı. Türk milleti olarak Atatürk'ün liderliğinde büyük zorluklarla mücadele ettik ve Kurtuluş Savaşımızı kazandık. Özgürlüğümüze ve bağımsızlığımıza yeniden kavuştuk.” (DM, S. 21, s. 4)

Millî mücadele ve millî irade ise şöyle işlenmiştir: “Atatürk, Kurtuluş Savaşı'mızın ancak millî birlik ve beraberlik ile zafere ulaşacağına inanıyordu. Bu nedenle 23 Nisan 1920'de Ankara'ya gelerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni (TBMM) kurdu ve Meclis Başkanı seçildi. TBMM'den aldığı güç ve yetkiyle Kurtuluş Savaşımızın Başkumandanı oldu. Millî Mücadele'yi kararlılık ve cesaretle sürdürdü.” (DM, S. 22, s. 5)

5.9.1.4. Birey ve Toplum

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “ana dili, adalet, barış, bireysel farklılıklar, çok dillilik, çok kültürlülük, dayanışma, devlet, dezavantajlı gruplar, empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik, kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içerme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen dergilerde “birey ve toplum” temasına ait konulara sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir. Örneğin kültürel farklılıklar şöyle işlenmiştir: ”Ülkemizde farklı yöreler var. Bu yörelere özgü farklı gelenekler... Dünyamızda farklı ülkeler var. Bu ülkelere özgü kültürler... Farklı görünsek de farklı görüşlere de sahip olsak saygı çatısı altında buluşuyoruz. Saygı varsa huzur ve barış vardır. (MK, S. 239, s. 5)

Selamlaşma üzerinde de ayrıntılı bir şekilde durulmuştur: “Selamlaşmanın her şekli çok güzel. Başka dillerde de nasıl selam verilip alındığını araştırıyorum. Dünyanın neresinde

olursam olayım, insanlara sıcak bir selam verebilmeyi çok isterim. Dostluğumu ifade etmiş olurum böylece.” (MK, S. 245) “Selamlaşma ile dostluk bağlarını güçlendirir, kişiler arasında yıkılmaz köprüler inşa etmiş oluruz.” (MK, S. 245, s. 5) ifadeleri ile selamlaşmanın dostluğa katkısı açıklanır. Diğer yandan selamlaşma ve saygı arasındaki ilişki şöyle ifade edilir: “Birine selam verirken ona duyduğumuz saygıyı da ifade etmiş oluruz. Saygıyla selamlaşınca insanlara verdiğimiz değer de ortaya çıkar.” (MK, S. 245, s. 5)

Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin nasıl işlendiğine dair yer alan başlıklarda “birey ve toplum” temasına ilişkin çok sayıda örnek tespit edilmiştir.

5.9.1.5. Okuma Kültürü

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “bilgi okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, dil sevgisi, edebî şahsiyetler, e-kitap, eleştirel okuryazarlık, kitabevi, kitaplar, kütüphaneler, metinlerarasılık okuma alışkanlığı, okuma serüveni, okuma sevgisi, okur kimliği, sözlük kültürü, süreli yayınlar, teknoloji okuryazarlığı, yaratıcı okuma, yazılı kültür, z-kitap, z-kütüphane vb.” (MEB, 2019) Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “okuma kültürü” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir.

Sözü edilen dergilerde çocuklara yönelik kitaplar tanıtılmış, çocuklar okumaya şöyle yönlendirilmiştir: “Kitaplardan Korkan Çocuk, kitapları nasıl sevdi? “Siz hiç kitaplardan korkan birini gördünüz mü? “Böyle bir şey nasıl olur?” demeyin! Çünkü bu kitabın kahramanı Leopoldo kitaplardan korkuyor. Leopoldo’ya kitap sevgisini aşılayan kimdi? Kitap korkusunun gerçek sebebi neydi? Anne ve babası kahramanımızla ilgili hangi gerçeği bilmiyordu? Tüm bu soruların cevabını öğrenmek için bu kitabı mutlaka okumalısın.” (DM, S. 22, s. 50-51)

Can, Gül ninenin dostlarıyla kitaplarını nasıl paylaştığını ise şöyle aktarır: “Gül Ninemin kütüphanesi öyle kıpırdamadan duran kitaplardan oluşmaz. Sürekli okundukları için hareketliler adeta. Yer değiştirirler, hatta sık sık seyahate çıkarlar. Nasıl mı? Gül Ninem kitaplarını dostlarıyla paylaşır da ondan. Hatta mahallemizin milli kütüphanesi bile diyebiliriz.” (MK, S. 241, s. 10)

Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde “temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital yetkinlik / dijital çağ okuryazarlığı, görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı” başlıkları altında “okuma kültürü” temasına ilişkin örneklerin sıklıkla işlendiği tespit edilmiştir.

5.9.1.6. İletişim

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “aile iletişimi, bilgi iletişimi, diğer canlılarla iletişim, etkili iletişim, iletişim becerileri, insanlarla iletişim, kitle iletişim araçları, komşuluk, kültürel iletişim, kültürler arası iletişim, medya okuryazarlığı, öğrenci hareketliliği, öğrenci öğretmen iletişimi vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “iletişim” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Söz gelimi iletişimin önemine şöyle dikkat çekilir: “İnsanın duygularını ifade etmesi zordu. Ama ifade edebilmek de çok güzeldi. İnsan, konuşurken söyleyemeyeceği şeyleri yazarken ifade edebiliyordu. Kelimeler birbirlerinin arkasından koşuşturuyorlardı sanki. Düşüncelerde saklandıkları yerden tek tek çıkıyorlardı.” (MK, S. 243, s. 11)

Mavi Kırkangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde “iletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / kendini ifade etme / liderlik” başlıkları altında “iletişim” temasına ilişkin çok sayıda örnek yer almaktadır.

5.9.1.7. Hak ve Özgürlükler

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “bireysel haklar, birinci kuşak haklar, çocuk hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, engelli hakları, eşitlik, haberleşme özgürlüğü, hakkını savunma, hasta hakları, hayvan hakları, ifade özgürlüğü, ikinci kuşak haklar, inanç hakkı, insan hakları, kişi dokunulmazlığı, merhamet, özel hayatın gizliliği, özgürlükler, seyahat özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler, toplumsal cinsiyet adaleti, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşama hakkı vb.” (MEB, 2019) Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “hak ve özgürlükler” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir.

“Arkadaşım Da Benim Gibi” başlığı altında engelli haklarına şöyle değinilir: “İnsan aynı şeyleri yapmaktan hoşlandığı, aynı hobileri olan insanlarla daha kolay iletişim kurabilir.

Benzerliklerle birlikte insanların birbirlerini anlamaları kolaylaşabilir. Arkadaşım da benim gibi doktor olmak istiyor, pamuk şeker yemeyi ve gözleriyle fotoğraf çekme oyunu oynamayı seviyor. Ayrıca kuşları izlemekten hoşlanıyor ama o koşmıyor. Çünkü bir engelli. Arkadaşımı seviyorum.” (MK, S. 250, s. 5)

Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde “sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / kültürel Farkındalık ve ifade / esneklik ve uyum / küresel farkındalık / haklarını bilme” başlıkları altında “hak ve özgürlükler” temasına ilişkin çok sayıda örnek tespit edilmiştir.

5.9.1.8. Kişisel Gelişim

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, öz saygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “kişisel gelişim” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Sözelimi çocuklar girişimci olmaya şöyle özendirilir: “Cesur olmanın ilk adımı kendini bilmekten geçer. Bir işe girerken “başaramama” korkusuyla yapamadıklarınızı düşünün. Ders çalışmaya başlarken dersi bitiremem, dersten iyi not alamama korkusu başarıya ulaşmanızı engelleyebilir. Tüm korkularınızı geride bırakın. İçinizdeki gücü ve azmi ortaya çıkarmak için cesurca davranın.” (MK, S. 246, s. 5)

Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü, sorgulama ve problem çözme / üst düzey düşünme ve akıl yürütme iletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / kendini ifade etme/ liderlik sorumluluk becerisi / kişisel ve sosyal sorumluluk / öz yönetim becerisi, hayat ve kariyer becerileri / inisiyatif alma ve girişimcilik/ üretkenlik ve yetenek / nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme/ iş birliği yapma, sosyal ve kültürlerarası yetkinlikler / kültürel farkındalık ve ifade / esneklik ve uyum / küresel farkındalık / haklarını bilme” başlıkları altında “kişisel gelişim” temasına ilişkin çok sayıda örnek yer almaktadır.

5.9.1.9. Bilim ve Teknoloji

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “bilim ve teknoloji” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Örneğin çocuklar öğrenme ve keşfetmeye şöyle yönlendirilir: “Merhaba arkadaşlar! Hepimiz “öğrenmeyi ve keşfetmeyi” çok seviyoruz. Helikopterlerin nasıl uçtuğunu, teleskopların uzaydaki gezegenleri nasıl gösterebildiğini, canlılar dünyasındaki birbirinden ilginç olayları... Tüm bunları bilmek harika! Bilim insanları bu keşiflere ilk olarak “Gözlem” yapmakla başlıyorlar.” (MK, S. 242)

Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde “temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital yetkinlik / dijital çağ okuryazarlığı başlıkları altında “bilim ve teknoloji” temasına ilişkin örnekler tespit edilmiştir.

5.9.1.10. Sağlık ve Spor

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “adil oyun, beden eğitimi, beden sağlığı, beslenme, centilmenlik, dengeli beslenme, hareketlilik, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, ilk yardım, öz bakım, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşam, spor kültürü, sportmenlik, temizlik, uyku vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “sağlık ve spor” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Aşağıda temaya ilişkin örnekler şöyle sıralanmıştır:

“Zaman hızla akıp gidiyor. Her geçen gün daha da büyüyüyoruz. Peki, bu büyüme acaba sağlıklı bir şekilde mi oluyor? Neler yiyoruz? Beslenme alışkanlıklarımızda hangi hataları yapıyoruz? Gelin, birlikte öğrenelim!” (MK, S. 247, s. 14)

“Doğa yürüyüşü yani trekking her mevsim yapılabilen bir doğa sporudur. Harika manzaralara şahit olabileceğiniz bu sporda yanınızda bir büyüğünüzün olmasına dikkat edin. Haydi, bu sporu, birkaç ipucu vererek tanımaya çalışalım.” (MK, S. 248, s. 24)

Mavi Kırkıngıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde kök değerklerin ve 21. yüzyıl becerilerinin nasıl işlendiğine dair yer alan başlıklarda “sağlık ve spor” temasının sıklıkla işlendiği tespit edilmiştir.

5.9.1.11. Zaman ve Mekân

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “çevremiz, evimiz, geçmiş şimdi gelecek, gezginler, odamız, okulumuz, şehirler, sınıfımız, ülkeler vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “zaman ve mekân” temasına ait konulara sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir. Aşağıda temaya ilişkin örnekler şöyle sıralanmıştır:

“Bilin bakalım Gezgin Güvercin’imiz bu ay nereyi geziyor? Peri Bacaları, yeraltı şehirleri, uçan balonlar ve çömlek atölyeleri desem? Evet, bildiniz! Bu ay Gezgin Güvercin’imiz Kapadokya’da! Bu masal ülkesini onun kanatlarında gezmeye var mısınız?” (DM, S. 9, s. 6)

“Gezmeyi sevenler kulübüne hoş geldiniz! Her ay, dünyanın farklı bir ülkesine yolculuğumuz var. Bu gezimizde, bol yağmurlu, yemyeşil bir ada ülkesine, İrlanda’ya gidiyoruz. Bağlayın kemerlerinizi, uçuşa geçiyoruz!” (MK, S. 246, s. 24)

Mavi Kırkıngıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde kök değerklerin ve 21. yüzyıl becerilerinin nasıl işlendiğine dair yer alan başlıklarda “zaman ve mekân” temasına ait çok sayıda örnek bulunmaktadır

5.9.1.12. Duygular

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “bağışlama, beğenme, duygu yönetimi, heyecan, kaygı, kıskançlık, korku, mutluluk, özlem, sevgi, sitem, takdir etme, umut, üzüntü, veda, yalnızlık vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “duygular” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Aşağıda temaya ilişkin örnekler şöyle sıralanmıştır:

Yeşilcan, evden dışarı çıkamadığı dönemde en çok dostlarını özler: “Bir süredir yapamadığı pek çok şey vardı. En çok da arkadaşlarıyla bir araya gelip sohbet etmeyi, oynamayı özlemişti.” (MK, S. 243, s. 10)

Yeşilcan, salgın sürecinde arkadaşlarını çok sevdiğini anlar: “Arkadaşlarımı görememek de zor geldi. Meğer ne çok seviyormuşum hepsini. Ara sıra internet üzerinden görüştük. Sanki her birimiz kendi uzay gemimizin içindeymişiz de bir ekran aracılığıyla iletişim kuruyormuşuz gibi hissettim.” (MK, S. 244, s. 10)

5.9.1.13. Doğa ve Evren

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “doğa ve evren” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Aşağıda temaya ilişkin örnekler şöyle sıralanmıştır:

“İnsanlar ormana gözleri gibi bakıyorlardı. Ağaçların bakımını yapıyor, ormandaki hayvanların aç kalmaması için çabalıyorlardı. Kış gelince onlar için özel yiyecekler bırakıyorlarmış. Orman da onlara karşı cömertti. Odun ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, çamfıstığı, reçine gibi ürünler veriyordu.” (MK, S. 239, s. 10)

“Evrende sonsuz sayıda gezegen bulunuyor! Hepsi birbirinden çok farklı; çok büyük, çok sıcak ya da çok yaşlı... Bu gezegenlere ait en ilginç 20 bilgiyi senin için seçtik. Uzaya yolculuk başlasın.” (DM, S. 13, s. 15)

“Ağaçlar yapraklarını döker, hava soğur, yağmurlar başlar, kuşlar göç eder... Peki daha yukarıda neler olur? Evet, evet, yıldızlarda! Sonbaharın gelişi ile gökyüzünde bazı takımyıldızlar artık gözlemlenemez, bazıları ise yükselişe geçer. Özellikle Arabacı, Kanatlı At, Andromeda, ve Balık bunlardan birkaçıdır. Bulutsuz bir akşamda sen de gökyüzünü gözlemler bu takımyıldızlarını keşfet.” (MK, S. 248, s. 19)

Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü, sorgulama ve problem çözme / üst düzey düşünme ve akıl yürütme” başlıkları altında “doğa ve evren” temasına ilişkin çok sayıda örnek tespit edilmiştir.

5.9.1.14. Sanat

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “afiş, bale, cilt, söz sanatları, ebru, edebiyat, estetik, estetik duyarlılık, festival, fotoğraf, gala, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, grafik, grafiti, heykel, mimari, minyatür, müzik, opera, özgünlük, pandomim, peyzaj, resim, seramik, sinema, tezhip, tiyatro, yenilikçi düşünme vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “sanat” temasına ait örnekler yer verildiği tespit edilmiştir. Temaya ilişkin örnekler aşağıda şöyle sıralanmıştır:

“Dahi müzisyen, 30’lu yaşlarının başında işitme sorunları yaşamış ve 47 yaşında işitme yetisini tamamen kaybetmiştir. Buna rağmen Beethoven, müzik çalışmalarını başarıyla sürdürebilmiştir. Öyle ki en ünlü eseri olan 9. senfoniye işitme engelliyken tamamlamıştır.” (DM, S. 12, s. 9)

“Pena Sarayı karmaşık mimarisiyle de çok gizemli görünüyor. Saray yemyeşil, geniş bir bahçeyle çevrelenmiş. Bahçenin içinde göller, çeşmeler, mağaralar ve çeşit çeşit ağaçlar var. Bahçeden saraya uzanan yollar adeta labirenti andırıyor. Sarayın içindeki odalar tünel ve asma köprülerle birbirine bağlanıyor. Masalsı güzellikteki bu yapı 1910 yılında müzeye çevrilmiş. 1995’te ise UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne alınmış.” (DM, S. 20, s. 41)

“Nasıl tiyatro oyuncusu oldum?” başlığı altında oyunculuk şöyle açıklanır: “Siz de benim gibi okulunuzun tiyatro oyunlarında rol alarak başlayabilirsiniz. Liseden sonra da dört yıllık konservatuar eğitimi için yetenek sınavlarına girebilir ve kazandıktan sonra “Tiyatro” bölümü okuyabilirsiniz.” (MK, S. 240, s. 20)

Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin nasıl işlendiğine dair yer alan başlıklarda “sanat” temasına ait çok sayıda örnek bulunmaktadır.

5.9.1.15. Vatandaşlık

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önerilen konular şunlardır: “adalet, alın teri, çalışma, emek, eşitlik, göç, göçmenlik, görev bilinci, hukukun üstünlüğü, iş birliği, mültecilik, özgürlük, paylaşma, sorumluluk, üretme, vergi bilinci vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “vatandaşlık” temasına ait konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Temaya ilişkin örneğe aşağıda şöyle yer verilmiştir:

“Havamızı Temiz Tutmak Elimizde” başlığı altında insanların alması gereken sorumluluklar şöyle sıralanmıştır: “Sadece ormanlara, dağlara gittiğimizde değil yaşadığımız şehirlerde de temiz hava solumak istiyoruz. Bu imkânsız değil. Neler mi yapabiliriz? Güneş enerjisi, rüzgâr gülleri gibi doğal ve temiz kaynaklardan yararlanabiliriz. Fabrikalarımıza özel temizleyici filtreler takabiliriz. Otomobillerimizi daha az kullanabiliriz. Toplu taşımayı ve bisikletlerimizi tercih edebiliriz. Ağaç dikebiliriz. Bulduğumuz her boş toprak parçasına ağaç diksek ne güzel olur!” (MK, S. 241, s. 17)

5.9.1.16. Çocuk Dünyası

Bu tema kapsamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda önerilen konular şunlardır: “çocuk kültürü, çocuk müzesi, dijital oyunlar, eğlence, geleneksel çocuk oyunları, hayal, hobiler, keşif, lunapark, merak, mizah, okul, oyun, oyuncak, rüya, sokak oyunları vb.” (MEB, 2019)

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde “çocuk dünyası” temasına ait örnekler tespit edilmiştir. Temaya ilişkin örnekler şöyle sıralanmıştır:

“İlk gittiğimde lunaparka

Balık, keşfetti yüzgeçlerini

Yüzüyor koca okyanusta.

Kuş, kanatlarını güçlendirdi

Uçuyor semalarda.

Benim de korkularım uçtu gitti

Görünce içimdeki cesareti” (MK, S. 246)

“Haydi hep birlikte haftamızı planlayalım. Programa ders günlerimizi ve saatlerimizi yazalım. Derslerden sonraki zamanlar için kitap okuma, oyun, hobi gibi saatler ayıralım.” (DM, S. 20, s. 24)

5.9.2. 2019 TÖP’deki Kazanımlar ile Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk Dergilerindeki 21. Yüzyıl Becerilerinin İlişkilendirilmesi

Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerindeki 21. yüzyıl becerilerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki okuma kazanımlarından bazıları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla sözü edilen çocuk dergilerindeki metinler vasıtasıyla 2019 TÖP’deki okuma kazanımlarından bir kısmı çocuklara kazandırılabilir.

Araştırma kapsamında incelenen 21. yüzyıl becerileri ve ilişkili oldukları okuma kazanımları aşağıda şöyle sıralanmıştır:

5.9.2.1. İletişim becerisi / Türkçeyi güzel ve etkili kullanma / Kendini ifade etme / Liderlik

“Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. (5, 6, 7, 8. sınıf)

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.” (MEB, 2019)

5.9.2.2. Sorgulama ve problem çözme / Üst düzey düşünme ve akıl yürütme

Metni yorumlar. (5. sınıf)

a) Yazarın bakış açısını fark etmeleri, olayları ele alış şeklini yorumlamaları ve öğrencilerin metinle ilgili kendi bakış açılarını ifade etmeleri sağlanır.

b) Metin içeriğinin yorumlanması sırasında metinlerdeki örneklere ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.

Metnin içeriğini yorumlar. (6, 7, 8. sınıf)

a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.

b) Metindeki özne ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.

c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır

Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir. (5, 6, 7, 8. sınıf)

Medya metinlerini değerlendirir. (5, 6, 7. sınıf)

İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.

Medya metinlerini değerlendirir. (8. sınıf)

Medya metinlerinin amacını ve kaynağını sorgulamaları sağlanır.

Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur. (5, 6, 7, 8. sınıf)

Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma, nesnel ve öznel çıkarımlar üzerinde durulur.

**5.9.2.3. Görsel ve bilgi okuryazarlığı / Bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme
/ Medya okuryazarlığı**

Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır. (5, 6, 7, 8. sınıf)

Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. (5. sınıf)

Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. (6, 7. sınıf)

a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.

b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. (8. sınıf)

a) Blog ve şahsi internet sayfalarındaki bilgilerin güvenilirliği konusunda çalışmalar yapılır.

b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar. (5. sınıf)

Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar. (6, 7, 8. sınıf)

Görsellerle ilgili soruları cevaplar. (5 ve 6. sınıf)

a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.

Görsellerle ilgili soruları cevaplar. (7. sınıf)

a) Duvar yazısı ve karikatürlerin incelenmesi ve bunlarla ilgili görüş bildirilmesi sağlanır.

b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.

Görsellerle ilgili soruları cevaplar. (8. sınıf)

a) Çizgi roman ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.

Medya metinlerini değerlendirir. (5, 6, 7. Sınıf)

İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.

Medya metinlerini değerlendirir. (8. sınıf)

Medya metinlerinin amacını ve kaynağını sorgulamaları sağlanır.

5.9.2.4. Gerçek yaşıama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme

Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar. (7. sınıf)

Talimatnamelerin okunması sağlanır.

Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar. (8. sınıf)

Kullanım kılavuzları incelenir.

BÖLÜM VI

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarından elde edilen sonuçlara yer verilmiş, tezin alan yazınındaki yeri ve önemine dikkat çekilmiştir. Ardından öğretmenlere, ailelere, dergi yazarlarına ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu çalışmada Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin 2020 yılında çıkarılan tüm sayılarındaki kök değerlerin ve 21. yüzyıl becerilerinin görünüşleri tespit edilmiştir. Sözü edilen dergilerin kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmadaki rolü ve işlevi araştırılmış ve bunlara bağlı yorumlar yapılmıştır. İnceleme sonunda; 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlerin ve çalışma kapsamında belirlenen 21. yüzyıl becerilerinin tamamının her iki dergide farklı oranlarda da olsa yer aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın alt problemlerine ilişkin sonuçlar aşağıda şöyle ifade edilmiştir:

Mavi Kırangıç dergisinde en çok işlenen kök değer, (%21,08) oranı ile *sorumluluktur*. Sorumluluğu, *yardımseverlik* (%18,92) ve *sevgi* (%15,14) takip etmektedir. Dergide en az işlenen kök değer ise (%1,08) oranı ile *adalet* değeridir.

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde ise en çok işlenen kök değer, (%30,71) oranı ile *sorumluluktur*. Bunu, *sevgi* (%16,43) ve *vatanseverlik* (%12,86) değerleri takip etmektedir. Dergide en az işlenen kök değerler ise *adalet* (% 0,71) ve *dürüstlük* (%0,71) değerleridir.

İncelenen dergiler karşılaştırıldığında her iki dergide en çok işlenen kök değerinin “sorumluluk”, en az işlenen kök değerinin ise “adalet” olduğu görülmektedir. Ayrıca her iki dergide “sevgi” kök değeri en sık işlenenler arasındadır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda her sınıf düzeyinde işlenmesi gereken temalar yer almaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki metinler, sözü edilen bu temalara uygun olarak seçilmektedir. Dolayısıyla Türkçe ders kitabı yazarları, “sorumluluk” ve “sevgi” değerlerini işlemek için çalışma kapsamında incelenen dergilerdeki metinlerden temalara uygun olarak yararlanabilir. Öğretmenler ise “sevgi” ve “sorumluluk” değerlerini öğrencilere aktarırken çocukların ön bilgilerini harekete geçirmek, konuyu pekiştirmek ve dersi zenginleştirmek için sözü edilen dergileri kullanabilir. Diğer yandan çocuğun okulda edindiği bilgi, beceri ve tecrübeleri evde tekrar etmesi çocuğun okulda öğrendiklerini daha kalıcı hâle getirir. Bu noktada ebeveynler, sözü edilen dergilerden faydalanabilir. Nitekim çocuklar, evdeki sorumluluklarını dergilerdeki metinlerden yola çıkarak tespit edebilir. Anlaşıyor ki Türkçe ders kitabı yazarları, öğretmenler ve ebeveynler, “sevgi” ve “sorumluluk” değerlerinin çocuklara aktarılmasında çalışma kapsamında incelenen dergileri kullanabilir.

Mavi Kırangıç dergisinde en çok işlenen 21. yüzyıl becerileri (%23,16) oranı ile “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” becerileridir. Bu becerileri, (%16,84) oranı ile “hayat ve kariyer becerileri / inisiyatif alma ve girişimcilik / üretkenlik ve yetenek / nitelikli ürünler ve sonuçlar elde etme / gerçek yaşama ilişkin araç ve gereçleri kullanabilme / iş birliği yapma” izlemektedir. Sözü edilen dergide en az tespit edilen beceriler ise (%3,16) oranı ile “görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı” becerileridir.

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde en çok işlenen 21. yüzyıl becerileri (%27,38) oranı ile “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” becerileridir. Bu becerileri, (%21, 67) oranı ile “sorumluluk becerisi / kişisel sosyal sorumluluk / öz yönetim” izlemektedir. Sözü edilen dergide en az tespit edilen beceriler ise (%0,76) oranı ile “temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital çağ okuryazarlığı” becerileridir.

İncelenen iki dergi karşılaştırıldığında “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” en çok işlenen 21. yüzyıl becerileridir. Dolayısıyla araştırma kapsamında incelenen dergiler; çocuğun yeni bilgiler edinme, yaratıcı düşünme ve farklı tecrübeler edinme isteklerine cevap verebilir. Nitekim Mavi Kırangıç dergisinde çocuklar, “Haydi, birlikte öğrenelim.” sloganıyla şehirler, ülkeler, sanat, sağlık, bilim ve teknoloji gibi birçok konuda yeni bilgiler öğrenmeye teşvik edilir. Dama Dama PTT Çocuk dergisinde ise

Gezgin Güvercin, Türkiye'nin farklı şehirlerini dolaşarak çocukları yeni yerler keşfetmeye ve farklı tecrübeler edinmeye özendirir. Ayrıca her iki dergide de çocukların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik metinler yer almaktadır. Söz gelimi Mavi Kırlangıç dergisinde “Kış aylarında hayvan dostlarımız için neler yapabiliriz?”, Dama Dama PTT Çocuk dergisinde “Daha temiz bir dünya için neler yapabiliriz?” soruları ile çocuklar yaratıcı düşünmeye yönlendirilir.

Mavi Kırlangıç dergisindeki kök değerlerin metin türlerine göre dağılımı incelendiğinde bilgilendirici metin (%65,95), öyküleyici metin (%30,27) ve şiir (%3,78) oranında yer almaktadır.

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde ise bilgilendirici metin (%97,86) ve şiir (%2,14) oranında tespit edilmiştir. Bu dergide öyküleyici metne yer verilmemiştir.

Mavi Kırlangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin daha çok bilgilendirici metinlerden oluştuğu görülmektedir. Oysa 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda “ilke olarak metin türlerinin temalar arasında, kitap bütününde dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esastır.” Ayrıca 2019 TÖP incelendiğinde 1. sınıftan 8. sınıfa kadar hikâye edici türlerden “çizgi roman”, “fabl”, “hikâye”, “karikatür”, “masal”, “efsane”, “destan”, “mizahi fıkra”, “tiyatro” türlerinin tamamının Türkçe ders kitaplarında yer alabileceği ifade edilmiştir. Bilgilendirici metin türlerinin ise alt sınıflarda sınırlı sayıda yer aldığı görülmektedir. Hikâye edici metinler; içerdikleri macera, şahıs kadrosu, olay, tema vb. ile çocukların ilgisini çekebilmekte, hayal dünyalarını genişletebilmektedir. Örneğin masal, efsane ve destandaki olağanüstülükler çocukları heyecanlandırmakta ve meraklandırmaktadır. Fabllar ve hikâyelerde ise çocuklar, karakterler üzerinden ders almakta ve kendi yaşamı ile olayları ilişkilendirmektedir. Dolayısıyla tıpkı Türkçe ders kitaplarında olduğu gibi çocuk dergilerinde de metin türlerinin dağılımına dikkat edilmesi gerekir.

Mavi Kırlangıç dergisindeki 21. yüzyıl becerilerinin metin türlerine göre dağılımına bakıldığında ise bilgilendirici metin, (%78,95), öyküleyici metin (%18,68) ve şiir (%2,37) oranında yer almaktadır.

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde ise bilgilendirici metin (%99,62) ve şiir (0,38) oranında tespit edilmiştir. Bu dergide 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında öyküleyici metinlerden yararlanılmamıştır.

Çocuklar; bir olayı çözümlemeyi, üretmeyi, keşfetmeyi ve karakterlerle özdeşim kurmayı, öyküleyici metinler sayesinde öğrenir. Dolayısıyla çocuk dergilerinde bu metinlerden daha çok yararlanılması gerekir.

Mavi Kırangıç dergisinde yer alan kök değerlerin işleniş görünümü incelendiğinde; doğrudan anlatım (%69,19) ve dolaylı anlatım (%30,81) yoluyla işlendiği görülmüştür.

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan kök değerlerin işleniş görünümü ise doğrudan anlatım (%74,29) ve dolaylı anlatım (%25,71) şeklindedir.

Her iki dergide kök değerlerin verilmesinde doğrudan anlatım stratejisinin kullanılması eksiklik olarak değerlendirilebilir. Nitekim doğrudan anlatımda neyi yapıp yapmamaları gerektiği çocuklara doğrudan ifade edilir. Dolayısıyla doğrudan anlatım, genellikle çocuklar tarafından “öğüt almak” gibi anlaşılır. Çocuklar kendilerine nasihat edilmesinden hoşlanmazlar, hayatı deneyimleyerek öğrenmek isterler. Bu sebeple, dolaylı anlatım stratejisi ile çocukların ilgisini çekmek daha kolaydır.

Mavi Kırangıç dergisinde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin doğrudan anlatım (%65,26) ve dolaylı anlatım (%34,74) yoluyla işlendiği görülmüştür.

Dama Dama PTT Çocuk dergisinde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin ise doğrudan anlatım (%52,85) ve dolaylı anlatım (%47,15) yoluyla işlendiği görülmüştür.

Örtük anlatımlı metinler, çocukların metinleri okurken daha aktif olmalarını sağlayarak, sorgulama ve yaratıcı düşünme becerileri geliştirmelerine katkı sunmaktadır. Dolayısıyla 21. yüzyıl becerilerinin çocuklara kazandırılmasında, dolaylı anlatım yoluyla işlenen metinlerden daha fazla yararlanılması isabetli olacaktır.

Araştırma kapsamında Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergisinin içerikleri detaylı olarak incelenmiş, sözü edilen dergilerin amaçları ile uyumlu olduğu görülmüştür. Söz gelimi Mavi Kırangıç dergisi, çocukları bağımlılıktan uzak tutmayı ve sağlıklı yaşamı çocuklara öğretmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda bilimsel ve sosyal yönden çocukların gelişimini destekleyecek metinlere yer verildiği, dergide reklam ve ürün tanıtımına yer verilmediği görülmüştür. Dama Dama PTT Çocuk dergisi ise çocukların bilgi birikimi, beceri ve gelişimine katkı sağlamak amacıyla kültürel, sosyal, tarihsel ve sportif faaliyetleri kapsayan ve ilgi çekici içerikler hazırlamayı hedeflemiştir. Dergi detaylı incelendiğinde dergideki metinlerin kültürel, sosyal, tarihsel ve sportif etkinlikleri anlatan bilgilendirici metinlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla amaçları içerikleriyle tutarlı

olan bu dergiler, sözü edilen hedefleri kazandırmak için çocuklara, velilere ve öğretmenlere rahatlıkla önerilebilir.

Çocuk dergilerinin içerikleri, hedef kitlesinin yaş ve gelişim özelliklerini dikkate alarak hazırlanmalıdır. Bu çalışmada 8-12 yaş grubuna yönelik olarak hazırlanan çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken içerik özelliklerinden hareketle çocuk dergilerinin taşıması gereken özellikler belirlenmiştir. Yapılan inceleme ve araştırmaların neticesinde sözü edilen dergilerin dil, anlatım, konu, tema vs. açısından 8-12 yaş aralığı için uygun olduğu tespit edilmiştir. Ancak “Metinler öğüt verici olmamalıdır, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000) maddesine, incelenen her iki dergide de dikkat edilmediği tespit edilmiştir. Nitekim her iki dergide metinler, doğrudan anlatım yoluyla aktarılmış, çocuklara çeşitli konularda öğütler verilmiştir.

“Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımalıdır.” (Sever, 2015; Şirin, 2000) maddesine, Dama Dama PTT Çocuk dergisinde Mavi Kırlangıç dergisine göre daha az dikkat edildiği görülmüştür. Söz gelimi Dama Dama PTT Çocuk dergisinde bilgilendirici metinler ağırlıkta olduğu için tanıtılan karakterler genellikle çocuğun özdeşim kuracağı değil örnek alacağı şekilde yer almaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen çocuk dergileri, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki temalar ve kazanımlar açısından değerlendirilmiştir. Buna göre 2019 TÖP’deki temaların tamamı, incelenen her iki çocuk dergisinde de tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerindeki 21. yüzyıl becerilerinin 2019 TÖP’deki okuma kazanımlarından bir kısmı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Örneğin “sorgulama ve problem çözme / üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerisi” ile 2019 TÖP’de yer alan “Metni yorumlar.” kazanımı ilişkilendirilmiştir. Zira bu kazanım; metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretmeyi, metin ile ilgili çıkarımlarda bulunmayı içermektedir. Diğer yandan “görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı” becerileri ise “Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımı ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla öğretmenler, çalışma kapsamında incelenen bu dergileri 2019 TÖP’deki kazanımların bir kısmını öğrencilere aktarmak için kullanılabilir. Bu noktada sözü edilen dergiler, eğlendirici ve eğitici ek materyaller olarak Türkçe derslerinin işlenişine katkı sağlayabilir.

6.2. Tartışma

Değerler eğitimi açısından Türkçe ders kitaplarını inceleyen çalışmalara göre, ders kitaplarındaki metinler, 2019 TÖP'deki değerleri kazandırmada yeterli değildir. Nitekim Doğan ve Gülüşen (2011), Atalay (2013), Fırat ve Mocan (2014), Gül (2017), Kahya (2018), Ecerkale ve Bayrak (2018), Türkben (2019) Türkçe ders kitaplarındaki metinleri değerler eğitimi bağlamında incelemişler ve Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler eğitimi için yeterli olmadığını, iyi seçilmiş metinlere ihtiyaç olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum eğitimcileri, öğrencilerin ücretsiz ulaşabileceği Türkçe ders kitaplarını destekleyecek nitelikli kaynaklara yönlendirmektedir. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin incelendiği bu çalışmada, sözü edilen dergilerin kök değerleri kazandırmada katkı sağlayabileceği tespit edilmiştir. Bu noktada Türkçe ders kitabı yazarları, çalışma kapsamında incelenen dergilerdeki metinlere yeni hazırlanacak ders kitaplarında yer verebilirler. Öğretmenler ise kök değerleri öğrencilere aktarırken çocukların ön bilgilerini harekete geçirmek, konuyu pekiştirmek, örneklandırmek ve özetlemek için sözü edilen dergilerdeki metinleri kullanabilirler. Ayrıca Türkçe dersi, yalnızca okulda öğrenilenler ile sınırlı kalmamalıdır. Nitekim Türkçe dersi, öğrencilerin günlük yaşamında yer alan kök değerleri içeren beceri temelli bir derstir. Dolayısıyla veliler, Türkçe dersine katkı sağlayan bu dergileri temin ederek çocuklarının evde geçirdikleri zamanı etkili kullanmalarını sağlayabilirler.

Küçük'ün (2019) yapmış olduğu “Çocuk Kitaplarının Temel Değerler Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmada 25 adet çocuk kitabı 2018 TÖP'deki kök değerlere göre incelenmiştir. Çalışma neticesinde çocuk kitaplarında en çok sevgi değeri tespit edilmiştir. Özay (2019) da “Çocuk Edebiyatı Açısından Ülker Köksal'ın Romanlarında Değerler Eğitimi” adlı çalışmada romanlarda en çok “sevgi” değerine yer verildiğini tespit etmiştir. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinin incelendiği bu çalışmada ise “sevgi” en çok işlenen değerler arasındadır. Bu sebeple çocuk kitaplarında ve çocuk dergilerinde “sevgi” değerinin ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Ayrıca Küçük (2019) incelediği çocuk kitaplarında değerlerin %76'sının “dolaylı olarak” aktarıldığını ifade etmiştir. Çocuk dergilerine yönelik yapılan bu çalışmada ise “doğrudan anlatımın” tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu durum çocuk dergilerinde bilgilendirici metinlerin daha fazla yer almasıyla ilişkilendirilebilir. Bu durumun dergi hazırlayıcılarının yeniden kendilerini gözden geçirmelerini ve dergi kurullarında mutlaka çocuk edebiyatı ile ilgili bir uzmanın da olması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Yeter (2019) çocuk dergilerini Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerler açısından incelemiştir. Çalışma sonunda çocuk dergilerinde en fazla işlenen değerler; “bilimsellik”, “estetik”, “duyarlılık”, “çalışkanlık” ve “sevgi”; en az işlenen değerler ise “adalet”, “bağımsızlık”, “tasarruf”, “eşitlik” ve “vatanseverlik” değerleri olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinde de “sevgi” değeri en çok işlenenler arasında yer alırken “adalet” değeri en az işlenenler arasındadır. Oysa 2019 TÖP’de bu konu önemsenmiş ve “adalet” değeri kök değerler arasına alınmıştır. Nitekim “adil olma bilinci” küçük yaşlardan itibaren bireylere kazandırılmalıdır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında “adalet” değeri belli bir ölçüde yer almaktadır. Fakat çocukların bu değeri idrak etmesi ve benimseyebilmesi için onlara farklı imkânlar da sunulmalıdır. Dolayısıyla “adalet” değerinin çocuk dergilerinde daha çok işlenmesi uygun olacaktır.

Akbayrak (2014), ‘‘Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Sosyalleşme Aracı Olarak Süreli Çocuk Yayınları (Mektepli Gazetesi, Çocuk, Çocuk Sesi Dergileri)’’ adlı çalışmasında dergilerde çoğunlukla “çalışkan olmak, temiz olmak, sorumluluk sahibi olmak, sağlıklı olmak” konularında öğüt veren metinlere yer verildiği sonucuna varmıştır. Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergilerinde de aynı konularda çok sayıda nasihat veren metinler tespit edilmiştir. Buradan hareketle çocuk dergilerinin genellikle aynı temaları ve değerleri nasihat vererek işlediği söylenebilir. Çocuklar, öğüt dinlemekten ve yönlendirilmekten mutlu olmazlar. Zira gereklilik ve emir cümleleri çocukların tedirgin olmalarına yol açar. Bu noktada metinlerdeki karakterler aracılığıyla değerleri vermek çocukların değerleri daha rahat benimsemelerini sağlayacaktır. Bu sebeple çocuk dergilerinin, değerleri örtük olarak aktaran metinler ile güncellenmeleri gerekir.

Türkçe ders kitaplarını 21. yüzyıl becerileri açısından inceleyen çalışmalar sınırlı kalmıştır. Konuyla ilgili Bal (2018) ve Gültekin (2019) yaptıkları araştırmalarda Türkçe ders ve çalışma kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin verilmesinde eksikler olduğunu, bu becerilerin kazandırılması için zengin içerikli metinlerin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim 2019 TÖP amaç ve vizyonunda 21. yüzyıl becerileri önemsenmiştir. Dolayısıyla Türkçe ders kitabı yazarları, yeni hazırlanacak ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerini daha çok işlemelidir. Bu noktada araştırma kapsamında incelenen dergilerdeki metinlere yeni hazırlanacak ders kitaplarında yer verilebilir. Ayrıca öğretmenler, ek materyal olarak çalışma kapsamında incelenen dergileri kullanabilir. Söz gelimi öğretmenler, dergilerde yer alan bir metni Türkçe dersinde işleyerek öğrenciler için konuyu daha ve zevkli ve anlaşılır hâle getirebilir. Ayrıca 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmak için okul dışında da

alışmalar yapılmalıdır. Bu noktada veliler; 21 yüzyıl becerilerini içeren eğlendirici ve eğitici metinlerin yer aldığı bu dergileri, Türkçe derslerini zenginleştirmek ve etkili kılmak için çocuklarına temin edebilir.

6.3. neriler

Araştırma kapsamında yapılan inceleme sonunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

6.3.1. Türkçe Ders Kitabı Yazarlarına neriler

1. İncelenen dergilerde 2019 TP’de yer alan kök değerlerin tamamı tespit edilmiştir. Bu sebeple Türkçe ders kitabı yazarları, yeni hazırlanacak Türkçe ders kitaplarında sözü edilen dergilerdeki metinlerden faydalanmalıdır.
2. İncelenen dergilerde çalışma kapsamında belirlenen 21. yüzyıl becerilerinin tamamı bulunmaktadır. Dolayısıyla bu dergilerdeki metinlere, yeni hazırlanacak Türkçe ders kitaplarında yer verilmelidir.
3. Çalışma kapsamında incelenen dergiler genellikle bilgilendirici türde metinler barındırmaktadır. Çocuklar, birçok alanda yeni bilgiler edinirken kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini benimseyebilir. Türkçe ders kitabı yazarları, çocukların dikkat ve ilgisini çeken bu metinlerden yararlanmalıdır.
4. Mavi Kırılancık dergisinde konu, şahıs kadrosu, mekân vb. itibariyle çocukların zevkle okuyabileceği ykleyici metinler tespit edilmiştir. Çocukların rahatlıkla özdeşim kurabileceği karakterlerin yer aldığı bu metinlerden Türkçe ders kitabı yazarları faydalanmalıdır.
5. İncelenen ocuk dergilerinde sıklıkla millî bayramlar işlenmekte ve millî değerlerimize yönelik mesajlar verilmektedir. Dolayısıyla yeni hazırlanacak Türkçe ders kitaplarında vatan ve millet sevgisini işlemek için bu dergiler kullanılmalıdır.
6. Çalışma kapsamında incelenen dergilerde, 2019 TP’de belirlenen zorunlu ve zorunlu olmayan temaların tamamına ilişkin çok sayıda metin vardır. Bu sebeple Türkçe ders kitabı yazarları, temalarla ilgili metinler tespit ederken söz konusu dergilerden faydalanmalıdır.

6.3.2. Çocuk Dergisi Yazarlarına Öneriler

1. İncelenen çocuk dergilerinde “şiir” türüne çok az yer verilmiştir. Dergi yazarlarının “şiir” türüne çocuk dergilerinde daha fazla yer vermesi uygun olacaktır.
2. İncelenen çocuk dergilerinden Mavi Kırangıç dergisinde az sayıda öyküleyici metin varken Dama Dama PTT Çocuk dergisinde öyküleyici metin yoktur. Fakat öyküleyici metinler içerdikleri şahıs kadrosu, mekân, macera, dil ve anlatım yönüyle çocukların dikkat ve ilgisini çekmektedir. Dolayısıyla dergi yazarlarının, öyküleyici türde metinlere çocuk dergilerinde daha fazla yer vermeleri isabetli olacaktır.
3. İncelenen çocuk dergilerinde metinlerin büyük çoğunluğu “doğrudan anlatım” yoluyla anlatılmıştır. Çocuklar kendilerine doğrudan nasihat edilmesini sevmezler. Dolayısıyla çocukların örnek alacağı ve özdeşim kurabileceği karakterlerin yer aldığı metinlere dergilerde daha çok verilmelidir. Dergi yazarları, yeni hazırlayacakları dergilerde çocuğa görelilik ilkesine dikkat etmelidir.
4. Araştırma kapsamında incelenen her iki dergide “dürüstlük” ve “adalet” değerlerine çok az yer verilmiştir. Oysa günümüzde akran zorbalığına ilişkin şikâyetler sık sık gündeme gelmektedir. Sözü edilen bu iki değer çocuklara kazandırılması, akran zorbalığının önlenmesinde etkili olabilir. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığının belirlediği 10 kök değer arasında yer alan “adalet” ve “dürüstlük” değerleri daha çok işlenmelidir. Dergi yazarlarının bu değerleri de dikkate alması dergileri kök değerler açısından daha zengin hâle getirecektir.
5. Mavi Kırangıç dergisinde en az tespit edilen 21. yüzyıl becerileri “görsel ve bilgi okuryazarlığı / bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme / medya okuryazarlığı” becerileridir. Oysa günümüzde çocukların bilgiye ulaşmaları, bilgiyi analiz etmeleri ve görselleri yorumlayabilmeleri çağa uygun beceriler geliştirmeleri açısından önemlidir. Dolayısıyla dergi yazarlarının bu becerilere çocuk dergilerinde daha çok yer vermesi isabetli olacaktır.
6. Dama Dama PTT Çocuk dergisinde en az tespit edilen 21. yüzyıl becerileri “temel, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık / dijital çağ okuryazarlığı” becerileridir. Günümüzün teknoloji çağı olduğu düşünüldüğünde dergi yazarlarının bu becerilere çocuk dergilerinde daha çok yer vermesi uygun olur.
7. Çalışma kapsamında, çocuk dergileri kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmiş ve dergilerdeki mevcut durum ortaya konmuştur. Dergi yazarları, yeni hazırlayacakları dergilerde bu çalışmanın verilerini ve önerilerini dikkate almalıdır.

6.3.3. Öğretmenlere Öneriler

1. İncelenen dergiler dil, anlatım, konu, tema vs. açısından 8-12 yaş aralığı için uygundur. Öğretmenler, söz konusu dergileri bu yaş grubuna önerebilir.
2. Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergileri, kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırırken çocukların hayal gücünü geliştirmekte çocuklara farklı dünyaların kapısını açmaktadır. Dolayısıyla çocukların dikkat ve ilgisini çeken bu çocuk dergileri, Türkçe ders kitaplarını tamamlayıcı bir materyal olarak öğretmenler tarafından kullanılmalıdır.
3. İncelenen dergilerde 2019 TÖP’de yer alan kök değerlerin tamamı tespit edilmiştir. Bu sebeple kök değerlerin çocuklara aktarılmasında söz konusu dergilerden yararlanılmalıdır.
4. İncelenen dergilerde çalışma kapsamında belirlenen 21. yüzyıl becerilerinin tamamı bulunmaktadır. Dolayısıyla 21. yüzyıl becerilerini çocuklara kazandırmak için bu dergilerden faydalanılmalıdır.
5. Çalışma kapsamında incelenen dergilerde en çok işlenen değerler “sorumluluk” ve “sevgi”dir. Dolayısıyla bu değerleri çocuklara kazandırmak için sözü edilen dergilerden yararlanılmalıdır.
6. Araştırma kapsamında incelenen dergilerde “öğrenme ve yenilik becerileri / merak / yenilikçi düşünme / hayal gücü” en çok işlenen 21. yüzyıl becerileridir. Bu sebeple çocuğun yeni bilgiler edinme, yaratıcı düşünme ve farklı tecrübeler edinme taleplerini karşılamak için bu dergilerden yararlanılmalıdır.
7. İncelenen çocuk dergilerinde sıklıkla millî bayramlar işlenmekte ve millî değerlerimize yönelik mesajlar verilmektedir. Dolayısıyla vatan ve millet sevgisini çocuklara kazandırmak için bu dergiler kullanılmalıdır.
8. Çalışma kapsamında incelenen dergilerde, 2019 TÖP’de belirlenen zorunlu ve zorunlu olmayan temaların tamamına ilişkin çok sayıda metin vardır. Bu sebeple öğretmenler, Türkçe derslerinde bu metinlerden yararlanmalıdır.

6.3.4. Velilere Öneriler

1. Çalışma kapsamında incelenen dergiler, basılı olarak yayınlanmasının yanında elektronik ortamda da yayınlanmaktadır. Dolayısıyla günümüzde tablet, telefon ve

bilgisayar gibi teknolojik aletler ile vakit geçirmekten hoşlanan çocuklar için bu dergiler, alternatif bir eğitim aracı olarak önerilmelidir.

2. Ebeveynler, çocuklara değerler ve 21. yüzyıl becerileri bakımından zengin eğitim ve kültür materyalleri sunmalıdır. Veliler çalışma kapsamında incelenen bu dergileri, çocuklarına temin etmelidir.

6.3.5. Akademisyenlere Öneriler

1. PTT ve Yeşilay, Türkiye'nin önde gelen önemli kurumlarıdır. Bu çalışmada sözü edilen resmî kurumlara ait Mavi Kırangıç ve Dama Dama PTT Çocuk dergileri incelenmiştir. Kök değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini konu alan, çocuklar tarafından sevilerek okunan özel kurumlara ait çocuk dergilerine yönelik akademik çalışmalar da yapılmalıdır. Böylece devlet kurumlarının ve özel kurumların yayınladığı dergiler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbayrak, K. (2014). *Erken cumhuriyet döneminde sosyalleşme aracı olarak süreli çocuk yayınları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Alabaş, R. (2014). *Cumhuriyet dönemi çocuk dergilerinin eğitim ve tarih anlayışı açısından incelenmesi (1928-1950)*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem.
- Assessment and Teaching of 21st Century Skills (ATCS) (21. Yüzyıl Becerilerinin Öğretimi ve Değerlendirilmesi, 2012)
- Atalay, D. (2013). *2012-2013 öğretim yılı ilköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 'Sevgi ve Duygular' temalarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*.13(4), 49-64.
- Barası, M. (2020). *2018 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı'nın 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Battelle for Kids. (2019). *Networks*. Retrieved from <http://www.battelleforkids.org/networks/p21>
- Bernier, A. N. (2015). *Designing a systems based curriculum to develop 21st century sustainability literacy and communication skills*. (Doctoral Dissertation) Prescott College Institute of Educational Sciences, Arizona. <https://www.researchgate.net/> sayfasından erişilmiştir.

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem.
- Chalkiadaki, A. (2018). A systematic literature review of 21st century skills and competencies in primary education. *International Journal of Instruction*. 11(3), 1-16. <https://doi.org/10.12973/iji.2018.1131a>
- Cisco (2010). *Status Report as of January 2010*. https://www.cisco.com/c/dam/en_us/about/citizenship/socio%02economic/docs/ATC_21S_Exec_Summary.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çağlayan, A. (2013). *Ahlâk pusulası ahlâk ve değerler eğitimi*. İstanbul: DEM.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. & Bozkurt, S. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 219- 236.
- Demirdal, A. (2019). *Çocuk dergilerinin çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2014). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem.
- Demiryürek, G. (2009). *Türkiye çocuk, diyanet çocuk ve ebe soke çocuk dergilerinin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dilekçi, A. (2021). *21. yüzyıl becerilerine göre tasarlanan öğretim etkinliklerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde Türkçe kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitiminin verilmesi ve eğitimin ahlaki olgunluk ölçeği ile sınanması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, B. & Gülüşen, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(2), 75-102.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji*. Ankara: Pegem A.

- Dolaylar Özkul, İ. (2017). *Çocuk dergilerinin içerik ve görselleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ecerkale, N. & Bayrak, Ö. (2018). Türkçe 7. sınıf ders kitabındaki metinlerin değerler bağlamında incelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 4(2), 277- 287.
- Erikson, E. (1984). *İnsanın sekiz çağı*. (B. Üstün & V. Şar, Çev.) Ankara: Birey ve Toplum.
- Esmer, K. S. (2007). *Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında (1923-1928) yayımlanan çocuk dergilerindeki tahkiyeli metinlerin çocuklara değer aktarımı açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Fadel, C., Bialik, M. & Trilling, B. (2015). *Four dimension education*. The competence learner need to succeed. Boston: The Center For Curriculum Redesign.
- Fırat, H. & Mocan, A. (2014). Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerde Yer Alan Değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 183(183), 25-49.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir* (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Anı.
- Framework for 21st Century Learning, <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>, Erişim Tarihi: 29-09-2017
- Gezmen, B. (2019). Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Dergileri: “Mavi Kırlandığı” Çocuk Dergisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 59-80.
- Gökçe, O. (1994). Türk Gençliğinin Sosyal ve Ahlaki Değerleri. *Selçuk Üniversitesi Ata Dergisi*, 1(6), 25-30.
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*. 1(1), 59-78.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji, din ve eğitim yönüyle insanî değerler*. İstanbul: Dem.
- Hökelekli, H. & Gündüz, T. (2011). Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri. R. Kaymakcan (Ed.), *Değerler ve eğitimi içinde* (s. 371-996). İstanbul: Dem

- International Society for Technology in Education. (2016). *ISTE rapor* http://www.iste.org/docs/Standards-Resources/istestandards_students.
- Kahya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kara, M. & Emirhan, T. (2020). Değerler eğitimi açısından müzik dersi kitaplarındaki çocuk şarkıları . *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*. 39(2), 153-178.
- Karaca, G. (2010). *Edebi çocuk dergisi kırmızı faredeki metinlerin değer aktarımına katkıları*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatında bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı içinde* (s. 77-125). Ankara: Grafiker.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*. 6(19), 1439-1454.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin.
- Kılınç, A. & Akyol, Ş. (2009, Mayıs). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. The First International Congress Of Educational Research, sunulmuş bildiri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Kırgız, K. (2019). *Türkçe dersiyle 21. yüzyıl becerilerinin ilişkilendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kızılçelik, S. & Erdem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla.
- Kurudayıoğlu, M. & Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Kuzey Amerika Online Öğrenme Kurumu (AmericanOLC) *Virtual Schools and 21st Century Skills*. (2006). <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED514436.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Küçük, E. E. (2005). *İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan türkçe kitaplarındaki düz yazı metinlerinin çocuğa görelilik ilkesine ve metinlerin içerdiği eğitsel iletilere göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Küçük, S. (2019). *Çocuk kitaplarının temel değerler bakımından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Lickona, T. (1991). *Educating for Character: How School Can Teach Respect and Responsibility*. New York: Battam.
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25(1), 93–100. doi:10.1080/0305724960250110
- Marzano, R. J. & Heflebower T. (2012). *Teaching and assessing 21st century skills*. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/gaziebooks/reader.action?docID=3404970&query=> sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2006). Türkçe dersi öğretim programı, Talim ve Terbiye Kurulu, Ankara.
- MEB (2015). Türkçe dersi öğretim programı, Talim ve Terbiye Kurulu, Ankara.
- MEB (2017). Türkçe dersi öğretim programı, Talim ve Terbiye Kurulu, Ankara.
- MEB (2019). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Talim ve Terbiye Kurulu, Ankara.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi.
- Neydim, N. (2000). *Çocuk ve edebiyat*. İstanbul: Bu.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Özay, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı açısından Ülker Köksal'ın romanlarında değerler eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özdemir, E. (1983). Anadili olarak Türkçe öğretimi [Özel Sayı]. *Türk Dili Dergisi*, 379, 18-30.
- P21, (2015). *The Partnership for 21st Century Learning (P21)*, https://www.marietta.edu/sites/default/files/documents/21st_century_skills_standards_book_2.pdf
- P21, (2017). *21st Century Student Outcomes and Support Systems*, http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_framework_0816.pdf

- P21, (2019). Leadership States, <http://www.p21.org/members-states/partner-states>.
- P21, (2019). *Media Literacy*, <http://www.p21.org/about-us/p21-framework/349>.
- Rokeach. M. (1973), *Nature of Human Values*. New York: The Free.
- Schwartz, S. H. (1996). Value priorities and behaviour. *Proceedings of the Psychology of Values the Ontario Symposium 8*, 1-24.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *In Advances in Experimental Social Psychology*. 25(25), 1-65.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sınar, Çılgın, A. (2006). Çocuğa büyüğü bir dünyanın kapılarını açmak. *Milli Eğitim*. 35(172), 175-182.
- Sınar, Çılgın A. (2006). Türkiye’de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Yeni Türk Edebiyatı Tarihi, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 4(7), 175-225.
- Sınar, Çılgın, A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Morpa.
- Silva, E. (2009). Measuring skills for 21st-century learning. *Phi Delta Kappa*. 90(9), 630-634.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- TDK (2022). *Güncel Türkçe sözlük* <http://www.tdk.gov.tr/>
- Tepe, H. (2002). *Değer ve değerler bilgisi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Türkben, T. (2019). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 7(3), 508-526.
- Ulusoy, K. & Dilmaç B. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Wagner, T. (2014). The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need-and what we can do about it. New York: Basic Books.
- Waryncia, L. (2006). Why I love children’s magazines. *Children and Libraries*, 4(3) 40-42.
- Yalçın, A. & Aytaş G. (2012). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yaman, E. (2012). Değerler eğitimi eğitimde yeni ufuklar. Ankara: Akçağ.

- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitime Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*. (19), 499-522.
- Yeter, F. (2019). *Çocuk dergilerinin sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılar, Ö. & Turan, L. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yiğitbaşı, K. G. (2014). Türkiye'de çocuk dergiciliği: TRT çocuk dergisi örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (5), 37-56.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür.
- Yurttaş, H. (1997). Çocuk ve kitap. 1. *Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu bildirileri* 5, 56-64.

EKLER

Ek: 1 Çalışma Kapsamında İncelenen Çocuk Dergileri

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 239, Ocak, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 240, Şubat, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 241, Mart, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 242, Nisan, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 243, Mayıs, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 244, Haziran, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 245, Temmuz, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 246, Ağustos, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 247, Eylül, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı, 248, Ekim, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı, 249, Kasım, 2020.

Mavi Kırılmalıç Dergisi, Sayı 250, Aralık, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 12, Ocak, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 13, Şubat, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 14, Mart, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 15, Nisan, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 16, Mayıs, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 17, Haziran, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 18, Temmuz, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 19, Ağustos, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 20, Eylül, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 21, Ekim, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 22, Kasım, 2020.

Dama Dama PTT Çocuk Dergisi, Sayı 23, Aralık, 2020.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKLIR...